Recompunând fragmente:
o (micro)istorie a familiei Korda de Borosjenő în context

Recomposing Fragments:
a (micro)history of the Korda de Borosjenő family in context

Dan-Ionuț Julean
Dana Julean

Presa Universitară Clujeană

Recompunând fragmente: o (micro)istorie a familiei Korda de Borosjenő în context
Recomposing Fragments: a (micro)history of the Korda de Borosjenő family in context

Dan-Ionuț Julean

Dana Julean

Presa Universitară Clujeană

2022

Text
Dan-Ionuț Julean & Dana Julean

Imagini
Dan-Ionuț Julean & Dana Julean

Concept grafic, prelucrare și tehnoredactare computerizată
Dan-Ionuț Julean & Dana Julean

Traducere și adaptare text în limba engleză
Dan-Ionuț Julean & Dana Julean

Imagine copertă
Sigiliul lui György (IV) Korda. [arhiva autorilor, 2021]

Editura
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51, 400371 Cluj−Napoca, România
Tel./fax: (+40)−264−597.401
E−mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

ISBN: 978-606-37-1369-9

spre memoria doamnei Alice Sass
și a domnului László Sass,
a căror amintire o port cu drag în suflet

to the memory of Mrs. Alice Sass
and Mr. László Sass,
whose memory I cherish dearly

Ionuț Julean

Autorii mulțumesc doamnelor Anna Versényi (*pentru furnizarea de informații, documente și fotografii din arhiva familiei*), Ildikó Antal Szép (*pentru surse bibliografice, texte istorice, informații și documente referitoare la satul Suceagu și la familiile Fileki, Kabos, Korda și Versényi*), Márta Sebestyén (*pentru consultanță și traduceri din limba maghiară*) și Enikő Székely Krausz și Maria Benedek-Andir (*pentru descifrarea unor documente de arhivă*) a căror contribuții neprețuite au permis finalizarea acestei cărți. Totodată, autorii adresează mulțumiri și domnului Dr. György Wersényi (V) (*pentru amabilitatea de a ne oferi fotografii cu piese de patrimoniu inedite*). Nu în ultimul rând, autorii le mulțumesc doamnelor Csenge Gergely și Ileana Ana Abos (*pentru efortul de a se deplasa și fotografia trei dintre obiectivele de arhitectură prezentate în text*), dar și celor patru instituții implicate în proiectul de cercetare – *Muzeul Haáz Rezső (Haáz Rezső Múzeum)* din Odorheiu Secuiesc, *Parohia Reformată Centrală Cluj I (Kolozsvár-Belvárosi Református Egyházközség)*, *Biblioteca Teleki-Bolyai (Bibliotheca Telekiana / Teleki–Bolyai Könyvtár)* din Târgu-Mureș și *Biblioteca Națională Széchényi (Országos Széchényi Könyvtár)* din Budapesta.

The authors would like to thank Mrs. Anna Versényi (*for providing information, documents and photographs from her family archive*), Mrs. Ildikó Antal Szép (*for supplying bibliographic sources, historical texts, information and documents relating to the village of Suceagu and the Fileki, Kabos, Korda and Versényi families*), Mrs. Márta Sebestyén (*for her advices and translations from Hungarian*), and Mrs. Enikő Székely Krausz and Mrs. Maria Benedek-Andir (*for deciphering archival documents*) because without their invaluable contributions, this book would not have been completed. At the same time, the authors address thanks to Dr. György Wersényi (V) (*for his courtesy of supplying us with photos of unique heritage items*). Last but not least, the authors thank Mrs. Csenge Gergely and Mrs. Ileana Ana Abos (*for their effort of visiting and photographing three of the architectural sites presented in the text*), and also the four institutional partners involved in this research project – *The Haáz Rezső Museum (Haáz Rezső Múzeum)* in Odorheiu Secuiesc, *The Central Reformed Parish Cluj I (Kolozsvár-Belvárosi Református Egyházközség)*, *The Teleki-Bolyai Library (Bibliotheca Telekiana / Teleki–Bolyai Könyvtár)* in Târgu-Mureș and *The National Széchényi Library* (*Országos Széchényi Könyvtár*) in Budapest.

cuprins
content

cuvânt înainte

În anul 1894 murea Anna Korda de Borosjenő, soția lui Károly Versényi. Cu ea s-a stins numele Korda pentru totdeauna.* O sută de ani mai târziu, murea la Cluj o stră-strănepoată îndepărtată a ei, care a păstrat vie amintirea familiilor din care descindea indirect, respectiv cu care se înrudea colateral, prin câteva obiecte de preț salvate din vrajba secolului al XX-lea. Ea singură, la Cluj, dintre toți urmașii familiei Korda-Versényi, a păstrat, a continuat și a dat mai departe tradiția, ca pe o datorie istorică. Cu această carte, am îndeplinit un testament moral, iar sigiliul moștenit de la György (IV) Korda și transmis, pe linie feminină, după patru generații, a revenit la lumină. Astfel, lucrarea de față încheie un cerc al istoriei: cele două ramuri ale familiei Korda de Borosjenő s-au regăsit în epoca digitalului, iar moștenirea lor se vede recompusă din fragmente și povești demult uitate, într-o microistorie de familie.

autorii

foreword

In 1894 Anna Korda de Borosjenő, the wife of Károly Versényi died. Together with her the Korda name would become extinct forever.* One hundred years later, a distant niece of hers died in Cluj; she was the one who kept alive the memory of the families from which she indirectly descended, respectively with which she was collaterally related to, thanks to some precious objects salvaged from the enmity of the 20th century. In Cluj, she alone, of all the descendants of the Korda-Versényi family, preserved, continued and passed on the tradition – considering it a historical duty. With this book a moral testament is fulfilled, while the seal inherited from György (IV) Korda, and transmitted through a feminine line, came back to light, after four generations. Thus, this research sums up a micro-history: the two branches of the Korda de Borosjenő family are rejoined in the digital age, and their legacy is recomposed from fragments and stories long forgotten.

the authors

* Anna Korda de Borosjenő, căsătorită Versényi, era singurul adult în viață care mai purta numele Korda. Toată speranța de continuare a numelui revenise anterior fratelui său, György (V), care a decedat prematur (1865), lăsând în urmă un fiu, László (IV), ce avea să moară însă copil (1878).

Totodată, decesul lui György (III) Korda (1795), din ramura familiei purtând rangul de conte, la doar 13 ani, și cel al lui László (IV) Korda, din ramura de mică nobilime, la doar 14 ani, situate cronologic la aproximativ 80 de ani distanță, au pecetluit decisiv și tragic soarta ambelor ramuri ale familiei Korda de Borosjenő. Dacă moartea primului a fost considerată un doliu pentru întreaga aristocrație transilvăneană, soarta a făcut ca dispariția celui de-al doilea să rămână în umbra istoriei, așa cum vom descoperi pe parcursul acestei lucrări.

Anna Korda de Borosjenő, married Versényi, was the only living adult still bearing the name of Korda. All hope of continuing the name had previously gone to her brother, György (V), who had died prematurely (1865), leaving behind a son, László (IV), who died as a child (1878).

However, the death of György (III) Korda (1795), belonging to the family's branch of counts, at only 13 years old, and that of László (IV) Korda, belonging to the branch of lower nobility, at only 14 years old, set apart by approximately 80 years, decisively and tragically sealed the fate of both branches of the Korda de Borosjenő family. If the death of the first was symbolically mourned by the entire Transylvanian aristocracy, fate made that the disappearance of the second should remain in the shadow of history, as it shall be revealed by this work.

Tema blazonului de înnobilare primit de Mihály Korda în 1610, donație reconfirmată ulterior: scut francez cu smalț azur, cu reprezentarea unui călăreț maghiar în galop, cu sabia ridicată, cu un cap de turc înfipt în vârf. Aceasta va intra în centrul compoziției blazonului ramurii de conte, fiind alăturată altor elemente heraldice provenind de la familiile înrudite, confirmând statutul conților Korda în rândul aristocrației transilvănene. Detaliu din blazonul funerar al lui Ádám Korda (†1785), colecția de blazoane din Biserica Reformată Centrală din Cluj-Napoca.
[arhiva autorilor, 2021; autorii mulțumesc Parohiei Reformate Centrale Cluj I pentru amabilitatea de a permite reproducerea acestui blazon]

The theme of the coat of arms received by Mihály Korda in 1610, a donation which was later reconfirmed: French shield, azure field, with the representation of a galloping Hungarian horseman, holding a raised sword impaling the head of a Turk. It shall become the centre partition of the coat of arms belonging to the family branch of counts, being joined by other heraldic elements, adopted from their related families, thus confirming the status of the Korda Counts among the Transylvanian aristocracy. Detail from the funerary coat of arms of Ádám Korda (†1785), the collection of coats of arms from the Central Reformed Church in Cluj-Napoca.
[authors' archive, 2021; with the courtesy of the Central Reformed Parish I]

introducere
introduction

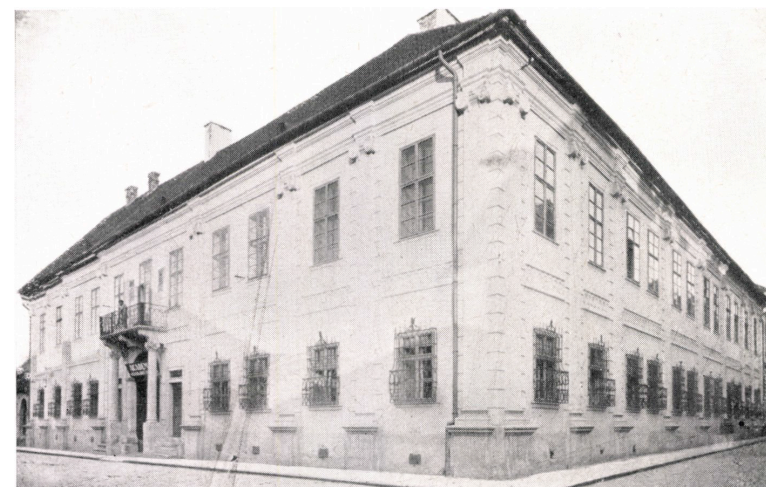
Familia Korda de Borosjenő a contribuit la scrierea unor importante capitole din istoria Transilvaniei, având o mare influență în ținuturile Sălajului / Szilágy vármegye[1] și Sătmarului / Szatmár vármegye, în zona Clujului / Kolozsvár și în Țara Călatei / Kalotaszeg, precum și în Ținutul Secuiesc / Székelyföld (mai ales la Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely și Târgu-Mureș / Marosvásárhely). Cu toate acestea *nu a lăsat propriu-zis o istorie*. Stingerea prematură a tuturor ramurilor familiei a contribuit la pierderea unor date semnificative, a unor valori mobile sau chiar a unor povești, care contribuie, în ansamblu, la formarea a ceea ce numim, în general, o „moștenire de familie”, ce

The Korda de Borosjenő family contributed to the writing of important chapters in the history of Transylvania, having a great influence in the lands of Sălaj / Szilágy vármegye[1] and Sătmar / Szatmár vármegye, in the surroundings of Cluj / Kolozsvár and in the Land of Călata / Kalotaszeg, as well as in the Szeklerland / Székelyföld (especially in Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely and Târgu-Mureș / Marosvásárhely). However, the family itself *did not leave a proper history behind*. The premature extinction of all the branches of the family contributed to the loss of significant data, of mobile values or even of stories – all of which usually contribute to the formation of what is generally known as a “family heritage”, and which often stands under the sign

[1] În continuare, în text, toate toponimele sunt prezentate cu denumirea actuală oficială sau istorică, în limba română, urmate de denumirea istorică în limba maghiară sau, după caz, și de alte denumiri istorice în limba română.
Atunci când nu sunt menționate denumirile istorice ale fostelor comitate, referirile sunt la unitățile politico-administrative de la sfârșitul secolului al XIX-lea și, respectiv, de la începutul secolului al XX-lea. Adesea sunt indicate apartenențele administrative contemporane. Am optat pentru această variantă, deoarece este mai ușor de urmărit, având în vedere dispariția totală sau parțială a unor comitate istorice la reformele administrative din 1784 (inițiată de împăratul Iosif al II-lea) și din 1876, plus modificările, mai vechi sau mai noi, introduse de Statul Român. De exemplu varmeghia Sălaj / Szilágy vármegye a existat cu această denumire numai în perioada 1876-1920.
In the text, all toponyms are presented with their current official or historical Romanian name, followed by the historical Hungarian name or, as the case may be, other historical Romanian names, as well.
When the historical names of the former counties are not mentioned, the references are to the political-administrative units from the end of the 19th century and, respectively, from the beginning of the 20th century. Contemporary administrative affiliations are often indicated. This option was adopted as it is easier to follow, given the total or partial disappearance of some historic counties, in the administrative reforms of 1784 (initiated by Emperor Joseph II) and 1876, as well as the changes, be they older or more recent, introduced by the Romanian State. For example the Szilágy vármegye existed with this name only between 1876 and 1920.

stă adesea sub semnul efemerului. În plus, dispariția completă a familiei a dus, în timp, și la dispariția urmelor fizice semnificative (morminte, case, posesiuni etc.). Astfel, ceea ce s-a păstrat din trecutul unei importante familii de nobili și aristocrați transilvăneni, se rezumă, adesea, la un clișeu cultural, legat de unul dintre edificiile impozante ale Clujului de odinioară – Palatul Toldalagi-Korda. Apoi, mai sunt câteva mici istorii locale, consemnate sporadic și adesea cu totul întâmplător, care amintesc de nume și figuri ale acestei familii. Între acestea, un al doilea clișeu cultural este asociat cu imaginea contesei Anna Korda, în special prin activitatea sa de patron spiritual, dar mai ales prin contribuțiile financiare aduse în sânul a numeroase comunități reformate (sătești), prin actele de donare a unor importante sume de bani pentru construirea sau renovarea de biserici. Dar, din fericire, *povestea* nu este, totuși, atât de tristă... tradiția familiei Korda a supraviețuit prin urmași și moștenitori colaterali, pe linie feminină, acolo unde identitatea

of the ephemeral. Moreover, the total disappearance of the family led, in time, to the disappearance of significant physical traces (graves, houses, possessions, etc.), as well. Thus, what has remained from the past of an important family of Transylvanian nobles and aristocrats, is often reduced to a cultural cliché, regarding one of the imposing edifices of the historic city of Cluj – the Toldalagi-Korda Palace. In addition, there are several small local histories, which were recorded sporadically and often quite by chance, which recall the names and figures belonging to this family. Among these, a second cultural cliché is associated with the image of Countess Anna Korda, especially due to her activity as a spiritual patron, but mostly due to her financial contributions with which she helped many Reformed (rural) communities, and to her donations of important sums of money dedicated to the construction or renovation of churches. However, fortunately *the story* is not that sad... the tradition of the Korda family has survived through descendants and collateral heirs, on the female line, where the identity of

Palatul Toldalagi-Korda în perioada interbelică. [József Biró, „Két kolozsvári főúri barokk palota”, *Archaeológiai Értesítő*, nr. XLVII (1934, serie nouă): p. 129, fig. 92]

The Toldalagi-Korda Palace during the interwar period. [József Biró, „Két kolozsvári főúri barokk palota”, *Archaeológiai Értesítő*, nr. XLVII (1934, new series): p. 129, fig. 92]

Piatră comemorativă care amintește efortul contesei Anna Korda, rămasă văduvă, în edificarea bisericii din Ulmeni, 1812.
[arhiva autorilor, 2021]

Commemorative plaque honouring the financial effort of the widow Countess Anna Korda in building the church in Ulmeni, 1812.
[authors' archive, 2021]

unui alt nume, mult prea / mai important, nu a „înghițit-o" pe cea a numelui Korda – cum au fost cazurile căsătoriilor unor femei Korda cu descendenți ai familiilor Haller de Hallerkeö, Szentkereszti de Zágon, Bethlen de Iktár sau Kemény de Magyargyerőmonostor; unde numele Bethlen de Iktár a fost numai un intermediar până la Bánffy de Loszoncz (este cazul Palatului Toldalagi-Korda, devenit moștenire Bánffy, care la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea era cunoscut mai ales drept „casa Bánffy" – adică, reședința clujeană a familiei Bánffy din Bonțida / Bonchida). Astfel, numele Korda, deși s-a stins mai întâi pe linia masculină a ramurii purtând titlul de conte, a mai supraviețuit un secol, prin ramura de mică nobilitate, în Cluj / Kolozsvár, Țara Călatei / Kalotaszeg și Sălaj / Szilágy megye, dar prin femei, așa încât, frânturi din *moștenirea familiei Korda* au fost transmise sau chiar consemnate prin urmașii lor, purtând numele Versényi și, respectiv, urmașii urmașilor lor, care și-au îndeplinit *datoria* față de

another name, far too / more important, did not "assimilate" that of the name Korda – as were the cases of marriages of Korda women with descendants of the Haller de Hallerkeö, Szentkereszti de Zágon, Bethlen de Iktár or Kemény de Magyargyerőmonostor families; where the name Bethlen de Iktár was only an intermediary to the one of Bánffy de Loszoncz (this is the case of the Toldalagi-Korda Palace, which became a Bánffy property, and which at the end of the 19th and beginning of the 20th century was known mainly as "the Bánffy house" – that is, the residence in Cluj of the Bonțida / Bonchida Bánffy family branch). Thus, the name Korda, although it first disappeared on the masculine line of the branch bearing the title of count, survived another century, through the branch of lower nobility, in Cluj / Kolozsvár, Țara Călatei / Kalotaszeg and Sălaj / Szilágy megye. However, this was possible only through the feminine line. Consequently, parts of *the Korda family heritage* were passed on or even recorded by their descendants, bearing the name Versényi and, respectively, the descendants of their descendants,

istorie.[2] Apoi, vicisitudinile secolului al XX-lea, în special prin tumultul celui de-Al Doilea Război Mondial urmat de schimbarea de regim, au făcut ca din această moștenire să nu mai rămână decât *niște fragmente*. Or, astăzi, pornind de la aceste fragmente, recompunând piesă cu piesă și încercând să completăm piesele lipsă, redăm, în cele ce urmează, *o (micro)istorie a familiei Korda în context…*

who fulfilled their *duty* to history.[2] Afterwards, the vicissitudes of the 20th century, especially the turmoil of the Second World War followed by the change of régime, left behind only *fragments* of this legacy. Today, based on these fragments, recomposing piece by piece and trying to fill in the missing gaps, in the following, the authors tried to recreate *a (micro-)history of the Korda family in context…*

[2] q.v. Anna Versényi, *Elejtett példányok* (Budapesta: Ad Librum; Könyv Guru, 2018).
q.v. Anna Versényi, *Elejtett példányok* (Budapest: Ad Librum; Könyv Guru, 2018).

începutul familiei Korda... legenda genealogică
the beginning of the Korda family... a genealogical legend

[3] László Kőváry, *Erdély nevezetesebb családai* (Kolozsvár [Cluj]: Barráné és Stein Bizománya, 1854), pp. 157-159.
László Kőváry, *Erdély nevezetesebb családai* (Kolozsvár [Cluj]: Barráné és Stein Bizománya, 1854), pp. 157-159.

[4] Lajos Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, *Művészeti Szalon*, nr. I / 5 (1927): pp. 5-12; p. 6.
Lajos Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, *Művészeti Szalon*, no. I / 5 (1927): pp. 5-12; p. 6.

[5] Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. VI. [Kabarcz - Kúthy] (Pest: Ráth Mór, 1860), pp. 347-349.
Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. VI. [Kabarcz - Kúthy] (Pest: Ráth Mór, 1860), pp. 347-349.

Pentru cercetători și genealogi, istoria îndepărtată a familiei Korda rămâne o enigmă interesantă, mai ales datorită teoriilor privind forma numelui în sine, care a generat o adevărată problematică. Pe de o parte, László Kőváry susține ipoteza originii ei italiene.[3] Cu toate acestea, în lipsa unor dovezi certe, Lajos Kelemen[4] privește cu o oarecare reținere această supoziție, pe care o atribuie, mai degrabă, poveștilor îmbrățișate de vechii genealogi, precum Iván Nagy.[5] Astfel, familia ar fi descins în Ungaria, din teritorii italiene, pe timpul regelui Carol I / Károly I (Carol Robert / Károly Róbert de Anjou, 1288-1342), stabilindu-se în comitatul Sătmar / Szatmár vármegye (lat. *Comitatus Szathmariensis*). Un prim membru

For researchers and genealogists, the distant history of the Korda family remains an interesting enigma, especially due to theories about the name itself, which have generated a genuine puzzle. On one hand, László Kőváry supports the hypothesis of its Italian origin.[3] However, in the absence of clear evidence, Lajos Kelemen[4] regards this assumption with some reluctance, which he attributes rather to stories embraced by early genealogists, such as Iván Nagy.[5] Thus, the family is believed to have descended in Hungary, from Italian territories, during the reign of King Charles I / Károly I (Carol Robert / Károly Róbert de Anjou, 1288-1342), settling in the Sătmar County / Szatmár vármegye (*Comitatus Szathmariensis* in Latin). István Korda would be a first member of the family to

atestat al familiei ar fi István Korda, care, în 1503, a primit ca donație din partea regelui Ladislau al II-lea Jagello al Ungariei (Vladislav Jagello / Ulászló II, 1456-1516) un domeniu la Alsó-Rutká.[6] De fapt, familia Korda ar fi fost prezentă în zona Alsó- și Felső-Ruttka încă din secolul al XIV-lea. István Korda a primit moșia lui János Horchlaky din Alsó-Rutka datorită faptului că acesta a comis bigamie.[7] De aici, la sfârșitul secolului al XVI-lea, prin Mihály Korda (a cărui soție a fost Margit Macskási), s-ar fi despărțit o ramură a familiei care s-a stabilit în Transilvania. Nepotul acestuia, Zsigmond (Sigismund) Korda este atestat comandant (*kapitány*) al cetății Hust / Huszt (Khust, azi în Ucraina),[8] în perioada 1655-1668. Practic, prin el s-a fondat familia *Korda de Borosjenő*, din Transilvania, așa cum o identificăm astăzi, familie care a cunoscut prosperitatea și a supraviețuit prin bărbați aproximativ 150-200 de ani, în linii mari, între mijlocul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Cealaltă ramură a familiei se identifică prin asocierea numelui cu moșia din Tunyog (*Korda de Tunyog* sau *Korda de Tunyog et Borosjenő*; azi

be mentioned: in 1503, he received as a donation from King Vladislaus II of Hungary (Vladislav Jagello / Ulászló II, 1456-1516) an estate in Alsó-Rutká.[6] In fact, the Korda family is believed to have been present in the Alsó- and Felső-Ruttka area as early as the 14th century. István Korda received the estate belonging to János Horchlaky in Alsó-Rutka because the latter committed bigamy.[7] Further on, at the end of the 16th century, through Mihály Korda (whose wife was Margit Macskási), a branch of the family is believed to have separated and settled in Transylvania. The records show that his grandson, Zsigmond (Sigismund) Korda was a commander (*kapitány*) of the Hust / Huszt fortress (Khust, today in Ukraine),[8] between 1655 and 1668. Basically, through him the Transylvanian *Korda de Borosjenő* family, as we ascertain it today, was founded – a family that prospered and survived, through the male line, for about 150-200 years, broadly between the middle of the 17th century and the beginning of the 19th century. The other branch of the family can be identified due to the association of its name with the Tunyog estate (*Korda de Tunyog* or *Korda de Tunyog et*

[6] Azi Vrútky (în maghiară Ruttka), un oraș în Slovacia, în apropiere de Žilina, format din unirea celor două așezări vecine, ce datau din Evul Mediu – Alsó- și Felső-Ruttka.
Today Vrútky (in Hungarian Ruttka), a town in Slovakia, close to Žilina, formed by the union of the two neighbouring settlements, dating from the Middle Ages – Alsó- and Felső-Ruttka.

[7] Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. IX [Páal - Rottal] (Pest: Ráth Mór, 1862), pp. 823-839.
Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. IX [Páal - Rottal] (Pest: Ráth Mór, 1862), pp. 823-839.

[8] Hust a fost unul dintre cele cinci târguri de coroană maramureșene. Castelul-cetate Hust a îndeplinit un rol important în istoria Ungariei și Transilvaniei, de la sfârșitul secolului al XV-lea, până la ruinarea sa, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în urma unui incendiu.
Huszt was one of the five Royal Market Towns of Maramureș / Máramaros. The Huszt fortified castle played an important role in the history of Hungary and Transylvania, from the end of the 15th century, until its ruin, in the second half of the 18th century, following a fire.

în județul Szabolcs-Szatmár-Bereg, Ungaria) și a trăit în Ungaria (în principal în zona Szatmár megye). Cu toate acestea, până la sfârșitul secolului al XIX-lea și, respectiv, începutul secolului al XX-lea se mai întâlnesc variațiuni ale numelui Korda, asociate acelui nucleu primar: Korda de *Koromház et Alsóruttka* sau *Korda de Alsó et Felső Ruttka – Koromház* (în zona Tășnad-Carei / Tasnád-Nagykároly, dar și în Ungaria, inclusiv la Budapesta).[9]

Posesiunile inițiale ale familiei Korda de Borosjenő au fost la Hida / Hidalmás, județul Sălaj / Szilágy megye, și în împrejurimi. La Hida s-a coagulat viața mai multor generații ale familiei Korda, timp de circa două secole. Familiile întemeiate de bărbații Korda s-au bucurat de o mare prosperitate, iar bogățiile și influența au crescut în timp, mai ales printr-o serie de căsătorii foarte bune. În acest fel, familia Korda s-a bucurat, permanent, de un înalt statut, chiar dacă astăzi, extinctă fiind, abia dacă mai este cunoscută. Iată de ce, după aproape un secol de uitare,[10] *istoria familiei Korda de Borosjenő* apare cu atât mai interesantă.

Borosjenő; today in Szabolcs-Szatmár-Bereg County, Hungary). They lived in Hungary (mainly in the Szatmár megye area). However, by the end of the 19th century, and, respectively, at the beginning of the 20th century, variations of the Korda name can be detected; these variations are associated with the original nucleus: Korda de *Koromház et Alsóruttka* or *Korda de Alsó et Felső Ruttka – Koromház* (in the Tășnad-Carei / Tasnád-Nagykároly area, as well as in Hungary, including Budapest).[9]

The initial possessions of the Korda de Borosjenő family were in Hida / Hidalmás, Sălaj County / Szilágy megye, and in the surrounding areas. The lives of several generations of the Korda family, for about two centuries, were associated with Hida. The families established by the Korda men enjoyed great prosperity, while their wealth and influence have grown over time, especially due to a series of very successful marriages. Consequently, the Korda family constantly enjoyed a high status, even though today, as it became extinct, it is barely known. That is why, after almost a century of oblivion,[10] *the history of the Korda de Borosjenő family* seems all the more interesting.

[9] Aceste date reies din studierea extensivă a colecțiilor de necrologuri păstrate la Biblioteca Națională a Ungariei. Bibliotheca Nationalis Hungarie, DSpace Home : Országos Széchényi Könyvtár : Plakát- és Kisnyomtatványtár : Gyászjelentések, https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/111768 (accesat 17 aprilie, 2021).
This information is based on the extensive research of the collection of death notices kept at the National Library of Hungary. Bibliotheca Nationalis Hungarie, DSpace Home : Országos Széchényi Könyvtár : Plakát- és Kisnyomtatványtár : Gyászjelentések, https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/111768 (accessed April 17, 2021).

[10] Ultimele evocări directe despre familia Korda aparțin lui Dr. György Versényi, în 1894 și 1905, respectiv, lui Lajos Kelemen, în 1927. Alte mențiuni sunt sporadice și indirecte, cu prelucrări după aceste surse.
The last direct mentions of the Korda family belong to Dr. György Versényi, in 1894 and 1905, respectively, to Lajos Kelemen, in 1927. Other references are sporadic and indirect, citing these sources.

Granițele istorice și vecinătățile varmeghiilor Arad și Zarand în anul 1665, în timpul celei de-a doua ocupații turcești.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II din *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 121]

The historical borders and the neighbouring areas of the Arad and Zarand Comitatuses in 1665, during the second Turkish occupation.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II of *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 121]

nobilium dominum Korda de Borosjenő... realitatea istorică

nobilium dominum Korda de Borosjenő... historical facts

În descrierile amănunțite ale lui Sándor Márki, cu privire la viața din varmeghiile Arad (lat. *Comitatus Aradiensis*) și Zarand (lat. *Comitatus Zarándiensis*) din perioada 1566-1695, pentru anul 1625 apare menționat Zsigmond Korda de Borosjenő, ca prefect / *főispán* (lat. *supremus comes*) al ambelor comitate, numit în această funcție de către Principele Transilvaniei Gabriel / Gábor Bethlen, deși cele două unități politico-administrative vor fi unite abia în anul următor.[11] Dar cine a fost acest *domn* Zsigmond Korda de Borosjenő?

Situația nobilimii din Arad-Zarand în timpul cuceririi / stăpânirii turcești este una cu totul specială:[12] era o nobilime nou formată, diferită total, prin originea sa, față de cea veche, dar și

In the detailed descriptions of Sándor Márki, on the life of the Arad (*Comitatus Aradiensis* in Latin) and Zarand (*Comitatus Zarándiensis* in Latin) Counties, between 1566 and 1695, in the year 1625 Zsigmond Korda de Borosjenő is mentioned as a prefect / *főispán* (*supremus comes* in Latin) of both counties. He was appointed in this position by the Prince of Transylvania Gabriel / Gábor Bethlen, even though the two political-administrative units were to be joined only in the following year.[11] Nevertheless, who was this *lord* Zsigmond Korda de Borosjenő?

The situation of the nobility in Arad-Zarand during the Ottoman conquest / rule is a special one indeed:[12] it was a newly formed nobility, completely different, due to

[11] Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II din *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 142.
Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II of *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 142.

[12] Márki, *Aradvármegye*, p.174.
Márki, *Aradvármegye*, p.174.

Castelul-cetate din Ineu la sfârșitul secolului al XIX-lea, când încă se păstra și fosta moschee turcească, situată în partea de sud-vest a castelului, transformată în biserică romano-catolică, după 1693.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II din *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 244]

The fortified castle of Ineu at the end of the 19th century, when the former Turkish mosque was still standing, located to the South-West of the castle; after 1693 the mosque was transformed into a Roman-Catholic church.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II of *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 244]

față de cea care i-a urmat. După 1566, proprietatea preoțimii a dispărut, iar vechii nobili s-au refugiat în alte părți, pentru a-și asigura prosperitatea. Așadar, iată de ce, din cele 328 de familii nobiliare consemnate în timpul stăpânirii turcești, majoritatea sunt noi (circa 90%) și cea mai mare parte sunt formate în urma ridicării din starea de iobăgie, prin înnobilarea de către principii Transilvaniei, pentru merite militare; însă, cu toate acestea, au existat și donații regale. Practic, s-au făcut înnobilări în masă, așa cum s-a întâmplat în 1652, când soldații din Borosjenő (Boroșineu, astăzi Ineu, județul Arad)[13] au fost declarați nobili. Explicația logică vine dintr-o politică economică-financiară: era mult mai simplu a se conferi steme nobiliare, însoțite de unele privilegii precum scutiri de impozite, dări sau alte obligații, decât a se face donații în bunuri (posesiuni efective, sate / terenuri).[14]

Între reprezentanții de seamă ai acestei nobilimi, în comitatul Zarand / Zaránd, în anul 1610, îl regăsim pe Mihály Korda, atestat ca proprietar al unor moșii.[15] Mihály Korda (*Borosjenői vitéz*, cavaler din Ineu), pentru că s-a

its origin, when compared to the former one, as well as when compared to the one that followed. After 1566, the property owned by the clergy disappeared, while the old nobles fled to other regions in order to secure their prosperity. That is why, out of the 328 noble families recorded during the Ottoman dominion, most of them were new (about 90%) and almost all were established as a result of the ennoblement of serfs by Transylvanian Princes, due to their military merits. However, royal donations were common, as well. Basically, mass ennoblements were made, as was the case of the year 1652, when the soldiers of Borosjenő (Boroșineu, today Ineu, Arad County)[13] were granted tiles of nobility. The logical explanation resides in an economic-financial policy: it was much easier to grant noble coats of arms, accompanied by some privileges such as exemptions of taxes, dues or other obligations, than to offer donations of goods (actual possessions, villages / lands).[14]

In 1610, among the notable representatives of this nobility, in the Zarand / Zaránd Comitatus, Mihály Korda is registered as the owner of some estates.[15] For his outstanding acts of

[13] Borosjenő era capitala districtului cu același nume, dar și capitala comitatului Zarand. Ineul s-a aflat sub ocupație turcească între 1566-1595 și, respectiv, 1658-1693. Castelul-cetate din Ineu / Jenő datează din secolele XVI-XVII, fiind construit, cel mai probabil, peste primul castel medieval edificat aici, în secolul al XIV-lea. Ocupația otomană și, ulterior, adaptarea succesivă a clădirilor la funcțiuni noi, până în secolul al XX-lea, au alterat complet imaginea și caracterul ansamblului renascentist. Borosjenő was the capital of the district bearing the same name, as well as the capital of Zarand County. Borosjenő was under Turkish occupation between 1566 and 1595 and, respectively, between 1658 and 1693. The Ineu / Jenő fortified castle dates from the 16th-17th centuries, and was, most probably, built over the first medieval castle, from the 14th century. The Ottoman occupation and, subsequently, the successive alterations of the buildings to match new functions, up to the 20th century, completely changed the image and character of the Renaissance ensemble.

[14] De fapt, așa s-a format categoria *nobililor armaliști / armális nemesek*, prin înnobilare pentru merite militare sau serviciu credincios (față de principii Transilvaniei sau regii Ungariei) și nu de puține ori chiar din iobagi, care, oricum, continuau să trăiască modest, din lipsă de pământ. Totuși, titlul nobiliar însemna un privilegiu pentru deținătorul lui și o șansă: practic, depindea întru totul de calitățile noului nobil creat în a-și croi un destin, prin valorificarea prestanței personale în fața celorlalți, prin încheierea unor căsătorii izbutite și, respectiv, prin acumularea de averi. Așa a fost și cazul familiei Korda, care a excelat cu mare abilitate în

remarcat prin fapte de vitejie, a primit, la 1 decembrie 1610, o proprietate în Alsó-Csil (sau Alcsil, astăzi Cil, județul Arad) și o parcelă de teren (o *puszta*, *i.e.* pășune, câmpie etc.) în Valyen (imposibil de identificat astăzi; datorită proximității față de Cil, ar putea fi Valea Mare, sat din comuna Gurahonț, județul Arad). Donația a fost confirmată de către Gábor Bethlen la 12 ianuarie 1618. Domnul Zsigmond Korda de Borosjenő, prefectul comitatelor Arad-Zarand era fiul lui Mihály Korda căsătorit cu Margit Macskási. Ulterior, fiul lui Zsigmond (I) Korda, tot Zsigmond (II), este atestat comandant (*kapitány*) al cetății Hust în intervalul 1655-1668.[16] Cel mai probabil, după a doua cădere a Ineului sub ocupație otomană (1658), familia s-a desprins de proprietățile din comitatele Arad-Zarand, căutându-și prosperitatea în alte părți. Astfel, Zsigmond (II) Korda este cel care a întemeiat ramura familiei care a crescut, a strălucit și s-a stins în ținuturile Sălajului / Szilágy vármegye și Sătmarului / Szatmár vármegye, apoi în zona Clujului / Kolozsvár și în Țara Călatei / Kalotaszeg, precum și în Ținutul Secuiesc / Székelyföld.

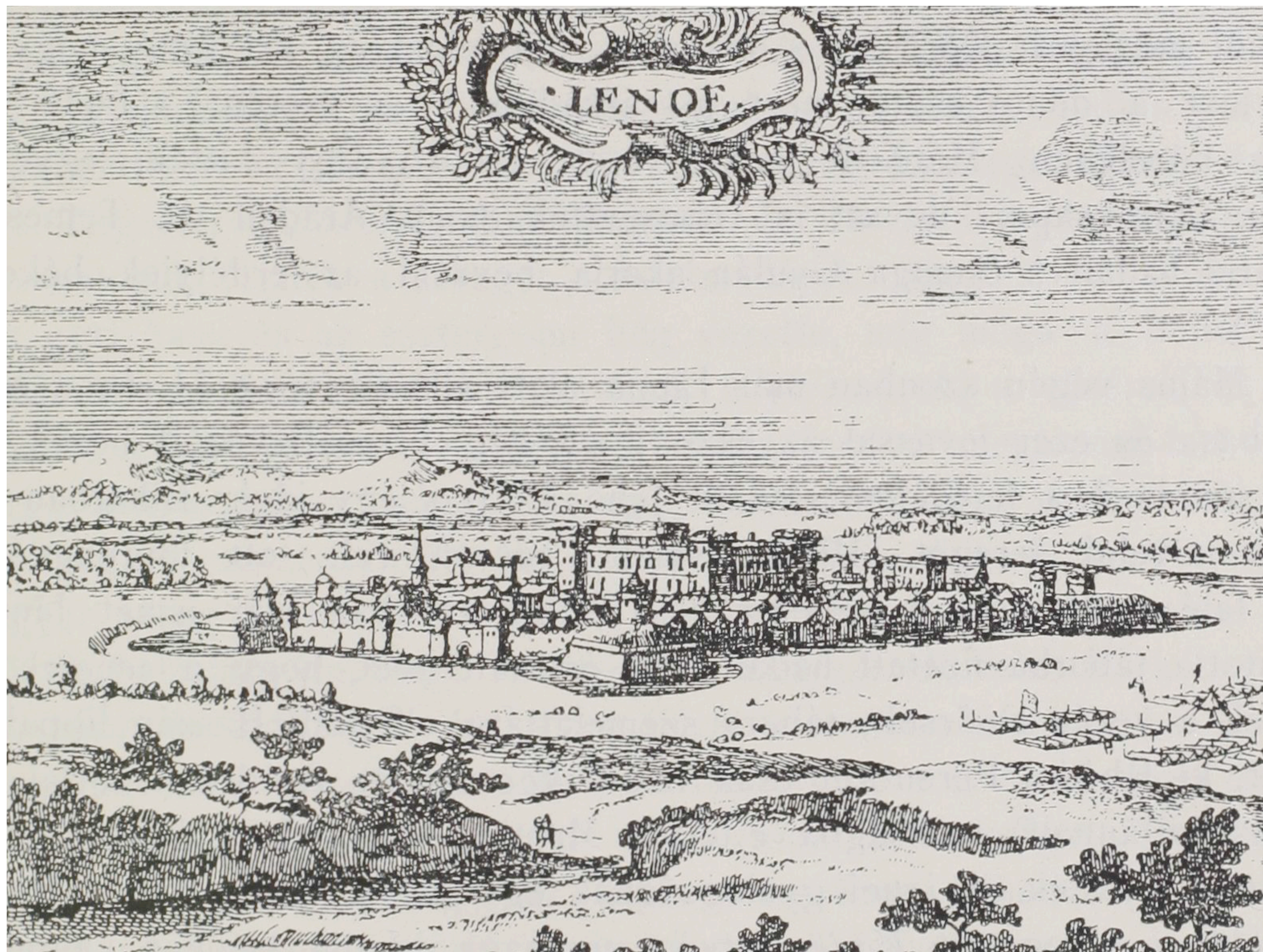
bravery, Mihály Korda (*Borosjenői vitéz*, knight from Ineu) received a property in Alsó-Csil (or Alcsil, today Cil, Arad County) and a plot of land (a *puszta*, *i.e.* pasture, plain, etc.) in Valyen (impossible to identify today; due to its proximity to Cil, it could be Valea Mare, a village in Gurahonț Commune, Arad County). The donation was confirmed by Gábor Bethlen on the 12th of January 1618. Lord Zsigmond Korda de Borosjenő, the prefect of the Arad-Zarand Comitatuses was the son of Mihály Korda, who was married to Margit Macskási. Further on, the son of Zsigmond (I) Korda, also named Zsigmond (II), is recorded as a commander (*kapitány*) of the Huszt Fortress between 1655 and 1668.[16] After the second occupation of Ineu by the Ottomans (1658), the family left its properties in the Arad-Zarand Comitatuses, looking for prosperity elsewhere. Thus, Zsigmond (II) Korda is the one who founded the branch of the family that grew, shown and became extinct in the lands of Sălaj / Szilágy vármegye and Sătmar / Szatmár vármegye, in the surroundings of Cluj / Kolozsvár and in the Land of Călata / Kalotaszeg, as well as in the Szeklerland / Székelyföld.

drumul spre prosperitate, având în vedere că unii dintre urmașii primului Korda armalist au ajuns conți și s-au înrudit cu mari familii ale nobilimii și aristocrației transilvănene.

In fact, this is how the class of *nobiles armales / armális nemesek* was formed. They were ennobled for military merits or faithful service (rendered for the princes of Transylvania or the kings of Hungary), and, not infrequently, they were originally serfs, who continued to live modestly because of lack of land. However, the title of nobility meant a privilege for its holder and also a chance: practically, the ability to carve a new destiny depended entirely on the qualities of the newly created nobleman, by capitalising on personal prestige before others, by concluding successful marriages and, respectively, by accumulating fortunes. Such was the case of the Korda family, who excelled with great skill on its way to prosperity, given that some descendants of the first Korda lord became counts and were related to important families of the Transylvanian nobility and aristocracy.

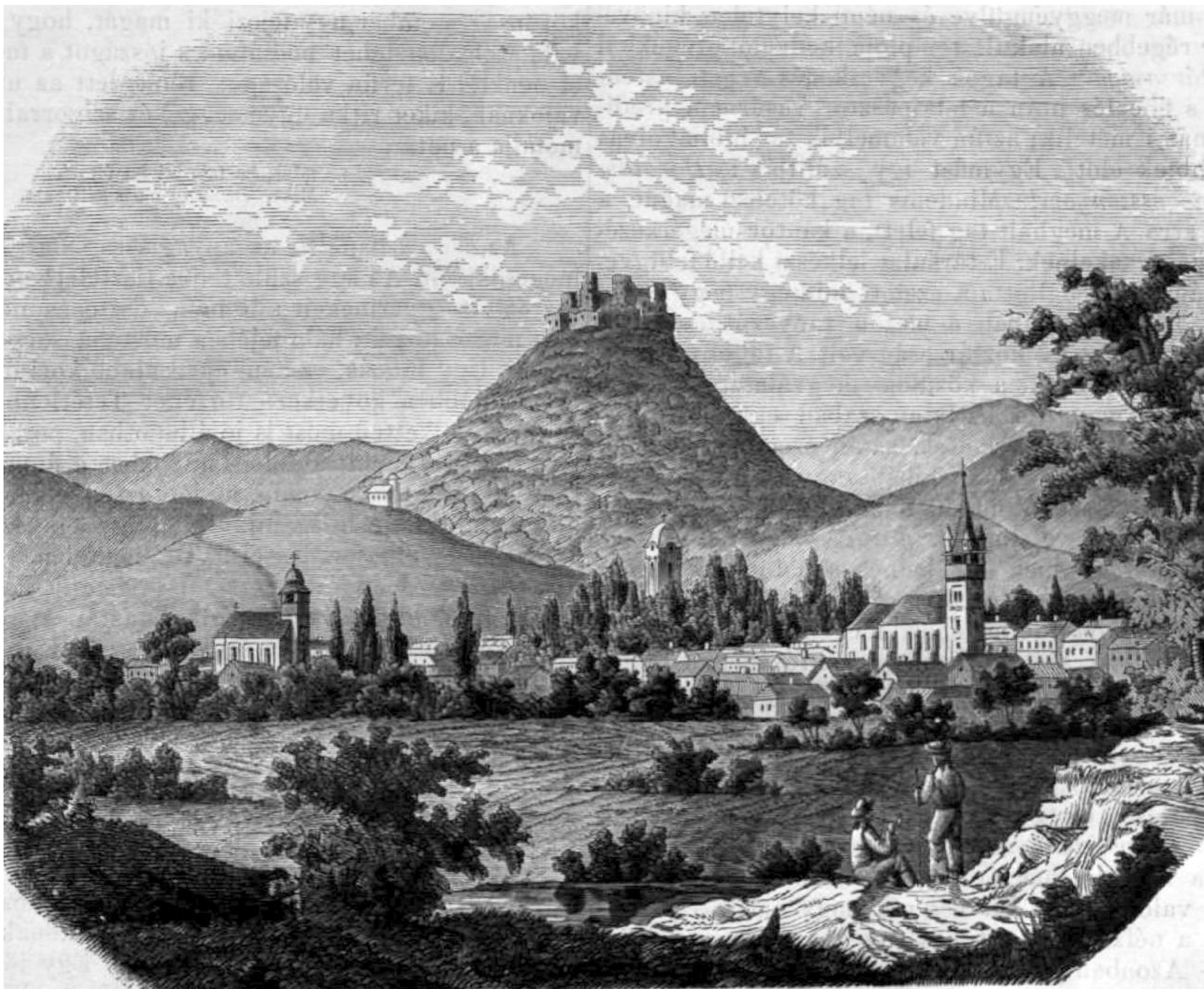
15 Márki, *Aradvármegye*, p.160.
Márki, *Aradvármegye*, p.160.

16 *Ibidem*, p.198.
Ibidem, p.198.

Cetatea Ineului în anul 1658.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II din *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 105]

The Ineu fortress in 1658.
[Sándor Márki, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, vol II of *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája* (Arad: Monográphia-Bizottság, 1895), p. 105]

Cetatea și orașul Hust așa cum ar fi arătat la începutul secolului al XVIII-lea. Reproducere după o litografie de la 1862.
[***, „Huszt vár és város. (Marmarosmegyében.)”, *Vasárnapi Újság*, anul 9, nr. 4 (26 ianuarie, 1862), p.41]

The fortress and the town of Huszt, at the beginning of the 18th century. Reproduction after a lithography dated 1862.
[***, “Huszt vár és város. (Marmarosmegyében.)”, *Vasárnapi Újság*, year 9, no. 4 (26th of January, 1862), p.41]

La mijlocul secolului al XVII-lea, un contract de vânzare va pecetlui soarta familiei Korda pentru următoarele generații, legând-o de satul Hida / Hídalmás (astăzi în județul Sălaj), până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Datorită unor lipsuri financiare, contele Ferenc Rhédey de Kisrhéde (1610-1667, scurt timp principe al Transilvaniei, între 1657-1658), în serviciul căruia se afla Zsigmond (II) Korda, la Hust, vinde moștenitorilor lui Mihály Korda și Margit Macskási satele Agrij / Fel-Egregy (astăzi în județul Sălaj) și Hida / Hídalmás (astăzi în județul Sălaj) din comitatul Dăbâca / Doboka vármegye, pentru suma de 1500 de taleri, cu condiția ca răscumpărarea să fie posibilă oricând, în schimbul beneficiului primit.[17] Principele György Rákóczi dispune înregistrarea proprietăților pe numele lui Zsigmond (II) Korda și al soției acestuia, printr-un ordin emis la Cluj, în 1655. Conform unei scrisori de la Conventul Cluj-Mănăștur / Kolozsmonostor, datate la 1657, Ferenc Rhédey a predat pe lângă moșiile Agrij / Fel-Egregy și Hida / Hídalmás împreună cu curtea nobiliară (conacul)

A sales contract, dating from the middle of the 17th century, would seal the fate of the Korda family for the next generations, linking it to village of Hida / Hídalmás (today in Sălaj County), until the end of the 19th century. Due to some financial shortages, Count Ferenc Rhédey de Kisrhéde (1610-1667, who was for a short while Prince of Transylvania, between 1657-1658), in whose service Zsigmond (II) Korda was in Huszt, sells to the heirs of Mihály Korda and Margit Macskási the villages of Agrij / Fel-Egregy (today in Sălaj County) and Hida / Hídalmás (today in Sălaj County) from the Dăbâca County / Doboka vármegye for 1500 thalers, provided that redemption would be possible, at any time, in exchange for the payment received.[17] Prince György Rákóczi decreed the registration of the properties on the names of Zsigmond (II) Korda and his wife, through an order issued in Cluj, in 1655. According to a letter from the Cluj-Mănăştur / Kolozsmonostor Convent, dated 1657, Ferenc Rhédey handed over, beside the estates of Agrij / Fel-Egregy and Hida / Hídalmás including the manor house that existed there, the village of

[17] Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. VI. [*Birtokosok, családok története. L-Z.*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1904), p. 352.

Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. VI. [*Birtokosok, családok története. L-Z.*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1904), p. 352.

Bozna / Szentpéterfalvá
Agrij / Fel-Egregy
Hida / Hidalmás

❮ Satele Agrij / Fel-Egregy (comitatul Dăbâca / Doboka megye), Bozna / Szentpéterfalvá (comitatul Dăbâca / Doboka megye) și Hida / Hídalmás (comitatul Dăbâca / Doboka megye), în care erau moșiile familiei Korda (astăzi toate în județul Sălaj), într-o reprezentare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, la circa o sută de ani de la dobândirea lor. Prelucrare grafică după patru fragmente din *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787),* astfel:

❮ The villages Agrij / Fel-Egregy (Dăbâca County / Doboka megye), Bozna / Szentpéterfalvá (Dăbâca County / Doboka megye), and Hida / Hídalmás (Dăbâca County / Doboka megye), where the Korda family estates were located (today all in Sălaj County) in a representation from the second half of the 18th century, about one hundred years after their acquisition. Graphic editing after four fragments from the *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*, as follows:

1. Bozna - fragment reprodus după / fragment reproduced after:
„Theil deren Comitater Kraszna, Szolnok Mediocris, und Doboka. / Sectio 38”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).*
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg038.jpg];
2. Agrij și parțial Bozna / Agrij and part of Bozna - fragment reprodus după / fragment reproduced after:
„Theil deren Comitater Kolos, Doboka, und Kraszna. / Sectio 49”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).*
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg049.jpg];
3. Hida - fragment reprodus după / fragment reproduced after:
„Theil deren Comitater Doboka, und Kolos. / Sectio 50”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).*
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg050.jpg];
4. fragment de completare reprodus după / complementary fragment reproduced after:
„Theil deren Comitater Szolnok Mediocris, und Doboka. / Sectio 39”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).*
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg039.jpg]

de acolo și satul Bozna / Szentpéterfalvá (astăzi în județul Sălaj), în timp ce Zsigmond (II) Korda i-a dat în schimb pe lângă suma de 1900 de taleri și curia sa nobiliară din satul Kide,[18] din comitatul Sătmar / Szatmár vármegye. Se specifică faptul că domnul Zsigmond (II) Korda a fost răsplătit pentru serviciul credincios, ca un slujitor cinstit și evlavios, încă din copilăria sa („nemzetes Korda Zsigmond uramnak, becsületes jámbor szolgájának, gyermekségétől való hűséges szolgálata jutalmazásaul adja").[19] Astfel, Zsigmond (II) Korda și a doua sa soție, Erzsébet Tordai, cu urmașii lor, aveau să stăpânească aceste proprietăți, pe care Ferenc Rhédey le achiziționase, el însuși, pe cheltuiala sa, de la Gáspár Szunyogh de Jesenicze, iar o posibilă răscumpărare se ridica la 2000 de taleri. Ferenc Rhédey a lăsat dreptul de răscumpărare moștenire fraților săi, prin testamentul redactat la Hust, datat la 26 aprilie 1667.[20]

Lajos Kelemen chiar sublinia că „istoria credibilă" a familiei Korda începe cu adevărat în secolul al XVII-lea, când Zsigmond (II) Korda se ocupa de

Bozna / Szentpéterfalvá (today in Sălaj County), while Zsigmond (II) Korda gave him, in addition to the amount of 1900 thalers, his manor house in the village of Kide[18], Sătmar County / Szatmár vármegye. It is stated that Lord Zsigmond (II) Korda was thus rewarded for his faithful service, as an honest and pious servant since childhood ("nemzetes Korda Zsigmond uramnak, becsületes jámbor szolgájának, gyermekségétől való hűséges szolgálata jutalmazásaul adja").[19] Thus, Zsigmond (II) Korda and his second wife, Erzsébet Tordai, together with their descendants, would own these properties, which Ferenc Rhédey had acquired himself, at his expense, from Gáspár Szunyogh de Jesenicze; a possible redemption amounted to 2000 thalers. Ferenc Rhédey left the right of redemption to his brothers, through his testament written in Huszt, dated 26th of April 1667.[20]

Lajos Kelemen pointed out that the "credible history" of the Korda family actually begins in the 17th century, when Zsigmond (II) Korda was administrating the fortified castle in Huszt. On the 17th

[18] Imposibil de identificat precis. Kide ar fi putut fi undeva în Pusta Careiului / puszta Nagy-Károly (astăzi în județul Satu Mare), pe drumul dintre Carei / Nagykároly și Petrești / Mezőpetri (astăzi în județul Satu Mare), unde pe *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)* (Ridicarea topografică iozefină) putem identifica „Kide Capelle", fiind figurate două clădiri mai mari și o posibilă capelă / biserică, iar alături, spre nord-est, alte două grupări de clădiri cu denumirea aferentă „Sz. Janos"– unde astăzi este satul Ianculești / Szentjánosmajor, fostă proprietate a familiei Károlyi, atestată în secolul al XIX-lea cu denumirea „Szent-János Kide puszta". Vezi Mapire, „Europe in the XVIII. Century" [*Josephinische Landesaufnahme (1763-1787) / the First Military Survey of the Habsburg Empire / Ridicarea topografică iozefină*)], *s.v.* „Mező-Petri", https://maps.arcanum.com/en/map/europe-18century-firstsurvey/?layers=163%2C165&bbox=2483279.0162851675%2C6039979.931760321%2C2496168.210179755%2C6043801.783174581 (accesat 17 iunie, 2021).
Impossible to identify. Kide could have been somewhere in the Carei Plain / puszta Nagy-Károly (today in Satu Mare County), on the road between Carei / Nagykároly and Petrești / Mezőpetri (today in Satu Mare County), where on the *Josephinische Landesaufnahme* (1763-1787) (the First Military Survey of the Habsburg Empire) one can identify "Kide Capelle", namely two larger buildings and a possible chapel / church, and next to them, to the North-East, two other groups of buildings labelled as "Sz. Janos" – today the location of the village of Ianculești / Szentjánosmajor, former property of the Károlyi family, attested in

the 19th century as "Szent-János Kide puszta". *See* Mapire, "Europe in the XVIII. Century" [*Josephinische Landesaufnahme (1763-1787) / the First Military Survey of the Habsburg Empire*], *s.v.* "Mező-Petri", https://maps.arcanum.com/en/map/europe-18century-firstsurvey/?layers=163%2C165&bbox=2483279.016285167%2C6039979.931760321%2C2496168.210179755%2C6043801.783174581 (accessed June 17, 2021).

[19] Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. V. [*Birtokosok, családok története. A–K.*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1903), p. 796.

Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. V. [*Birtokosok, családok története. A–K.*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1903), p. 796.

[20] *Ibidem*. *q.v.* Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. III. [*Szilágy vármegye községeinek története. (A-K)*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1902), p. 337. Tot aici se observă, studiind și arborele genealogic, fărâmițarea moșiei între urmașii copiilor lui Zsigmond (II) Korda, din ultimele două căsătorii.

Ibidem. *q.v.* Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. III. [*Szilágy vármegye községeinek története. (A-K)*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1902), p. 337. It is here that the fragmentation of the estate between the descendants of the children of Zsigmond (II) Korda, from the last two marriages, can be observed, a fact confirmed by the genealogical tree as well

administrarea castelului-cetate din Hust. În schimbul serviciilor îndeplinite, la 17 decembrie 1664, a primit de la proprietarul castelului Ferenc Rhédey, case, locuri de case și anexele lor, în Câmpulung la Tisa / Hosszúmező (astăzi în județul Maramureș). În acest fel, Zsigmond (II) Korda și-a pus bazele averii și și-a croit o viață nouă. Tot Kelemen arata că, dintr-un document al unui proces, păstrat în arhiva familiei Bánffy, reiese clar faptul că Zsigmond (II) Korda provenea din *Borosjenő* (astăzi Ineu, județul Arad) și că a locuit un timp în satul Sâniob / Szentjobb (județul Bihor), lângă moșia și castelul familiei Rhédey. Același document evocă și divorțul lui Zsigmond (II) Korda de prima sa soție, Rebeka Lisiboth, care s-ar fi petrecut tot aici; din această căsătorie nu au rezultat copii. Așa se confirmă faptul că familia Korda a făcut parte inițial din grupul de nobili arădeni, care trăiau în jurul cetății Ineului / Borosjenő și care, după instaurarea administrației turcești, s-au risipit pentru a-și găsi un nou rost și a-și asigura bunăstarea. Din acest grup făceau parte și neamurile Teleki și Tiszá, care au urcat

of December 1664, in exchange for his services he received, from the owner of the castle, Ferenc Rhédey, houses, house plots and their annexes, in Câmpulung la Tisa / Hosszúmező (today in Maramureș County). Thus, Zsigmond (II) Korda laid the foundations of his fortune and began a new life. Further on, Kelemen states that a document relating to a lawsuit, which was kept in the archives of the Bánffy family, clearly states that Zsigmond (II) Korda came from *Borosjenő* (today Ineu, Arad County) and that he had lived for a while in the village of Sâniob / Szentjobb (Bihor County), close to the estate and the castle of the Rhédey family. The same document also mentions the divorce of Zsigmond (II) Korda from his first wife, Rebeka Lisiboth, which also allegedly took place here; no children resulted from this marriage. This confirms the fact that the Korda family was initially part of the group of nobles from Arad, who lived around the fortress of Ineu / Borosjenő and who, after the beginning of the Ottoman administration, dispersed to find a new meaning in life and ensure their well-being. This group

spectaculos ierarhia timpului, ocupând importante funcții de conducere, în timp ce alte familii, precum Korda și Székely, au dobândit averi însemnate și, toți aceștia, mai devreme sau mai târziu, pe una sau mai multe ramuri au primit rangul de conte.[21]

Zsigmond (II) Korda și a doua sa soție, Erzsébet Tordai, s-au stabilit la Hida / Hídalmás, locuind, probabil, în curia / conacul achiziționat de la familia Rhédey. Din păcate, despre această curte nobiliară, construită în stilul Renașterii, nu cunoaștem detalii: nu știm dacă, similar altor proprietăți contemporane a fost sau nu fortificată, însă putem bănui că ocupa o poziție privilegiată în cadrul așezării, cel mai probabil, în același loc unde s-a aflat viitoarea reședință din secolul al XVIII-lea, transformată, apoi, la rândul ei, în secolul al XIX-lea și, respectiv, la începutul secolului al XX-lea – adică, față în față și în ax cu vechea biserică romano-catolică Sfântul Dumitru,[22] ambele fiind situate la o oarecare înălțime față de satul propriu-zis, dar pe două dealuri diferite, despărțite de valea Râului Almaș / Almás-patak și,

also included the Teleki and Tiszá families, who had impressively risen in the hierarchy of the time, into important leadership positions, while other families, such as Korda and Székely, acquired significant fortunes. Sooner or later, all of them received the rank of count – for one or more branches of the family.[21]

Zsigmond (II) Korda and his second wife, Erzsébet Tordai, settled in Hida / Hídalmás, probably living in the *kúria* / manor house acquired from the Rhédey family. Unfortunately, there were not found any details about this manor house, which was built in the Renaissance style. It is not known if, similar to other contemporary residences, it was fortified or not. However, one can guess that it occupied a privileged position, most likely the same location as the future residence from the 18th century, which was then transformed, in its turn, in the 19th century and, respectively, at the beginning of the 20th century – namely opposite from and on the same axis with the old Roman-Catholic church of Saint Demetrius.[22] Both were elevated above the village itself, although on two different hills,

[21] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 6.
Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 6.

[22] Biserica romano-catolică cu hramul Sfântul Dumitru (*Szent Demeter*) era realizată din piatră și data de la sfârșitul secolului al XIII-lea. În timpul Reformei, biserica și credincioșii din parohie au îmbrățișat noua religie, iar edificiul de cult a funcționat ca atare, până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, probabil cu unele intervenții / transformări din secolul al XVIII-lea. În anul 1878, biserica aflată în pragul ruinei a fost demolată și înlocuită, câțiva ani mai târziu, cu o nouă biserică, în stil neoromanic, consacrată la 1882, care se păstrează până în prezent. Prin dimensiunile modeste, dar și datorită turnului mai puțin obișnuit pentru arhitectura din Transilvania, edificiul romantic se apropie mai mult de imaginea unei capele. Clopotul original, datat la 1767, și reamplasat recent în turnul bisericii, a stat timp de aproape 250 de ani la Aghireșu / Egeres. Arhivele bisericii au ars în 1944. Această „nouă” biserică nu păstrează nici o urmă fizică legată de familia Korda. [vezi excursusul următor]
Ferenc Léstyán, *Megszentelt kövek : a középkori erdélyi püspökség templomai* (Alba-Iulia: A gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség kiadása, 2000), *s.v.* „Hídalmás”, https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Tunderkert-tunderkert-1/megszentelt-kovek-2/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTllfVHVuZGVya2VydF8xIl19LCAicXVlcnkiOiAiSGlkYWxtYXMifQ (accesat 18 aprilie, 2021).
The Roman-Catholic church dedicated to Saint Demetrius (*Szent Demeter*) was made of stone and dated from the end of the 13th century.

During the Reformation, the church and the parishioners embraced the new religion, and the edifice functioned as such until the second half of the 19th century, probably with some interventions / transformations dating from the 18th century. In 1878, the ruined church was demolished and replaced, a few years later, with a new Neo-Romanesque church, consecrated in 1882, which can still be seen today. Due to its modest size, as well as to the shape of its tower, which is unusual for Transylvanian architecture, the Romantic edifice looks more like a chapel. The original bell, dated 1767, and recently relocated in the church tower, stood for almost 250 years in Aghireșu / Egeres. The church archives burned down in 1944. This "new" church does not retain any physical trace related to the Korda family. [see the following excursus]
Ferenc Léstyán, *Megszentelt kövek : a középkori erdélyi püspökség templomai* (Alba-Iulia: A gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség kiadása, 2000), *s.v.* "Hídalmás", https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Tunderkert-tunderkert-1/megszentelt-kovek-2/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTllfVHVuZGVya2VydF8xIl19LCAicXVlcnkiOiAiSGlkYWxtYXMifQ (accessed April 18, 2021).

[23] Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. IV [Ebeczky - Gyürky család] (Pest: Ráth Mór, 1858), p. 121.
Iván Nagy, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. IV [Ebeczky - Gyürky család] (Pest: Ráth Mór, 1858), p. 121.

respectiv, de drumul comunal, care s-a dezvoltat în paralel cu cursul apei. Toți copiii rezultați din căsătoria cu Erzsébet Tordai și care au supraviețuit până la maturitate (Ferenc, György (I), Borbála) au trăit în principal în ținuturile Sălajului / Szilágy megye, unde au stăpânit proprietățile familiei (Hida / Hídalmás, Agrij / Fel-Egregy și Bozna / Szentpéterfalvá), evident fărâmițate ulterior, de la o generație la alta, fapt evidențiat de studiul genealogic extensiv.

A treia soție a lui Zsigmond (II) Korda a fost Zsuzsanna Farkas de Bögöz, văduva lui István Ugron (de Ábrahámfalva / Ábránfalva) de Kányád (fost judecător-șef în Scaunul Odorhei / Udvarhelyszék, între 1663-1665). Aceasta provenea dintr-o familie de secui bogați, familie ce poate fi localizată în zona Odorheiului și care a cunoscut prosperitatea maximă în secolul al XVII-lea.[23] Cuplul Korda-Farkas s-a stabilit la Mugeni / Bögöz (astăzi în județul Harghita), pe proprietățile soției. La sfârșitul secolului al XVII-lea, după ce familia Farkas de Bögöz s-a stins pe linie masculină, o

separated by the valley of the Almaș River / Almás-patak and, respectively, by the communal road, which developed alongside the watercourse. All the children that resulted from the marriage with Erzsébet Tordai and who survived to adulthood (Ferenc, György (I), Borbála) lived mainly in the lands of Sălaj / Szilágy megye, where they ran the family properties (Hida / Hídalmás, Agrij / Fel-Egregy, and Bozna / Szentpéterfalvá), which were, later on, divided, generation after generation, a fact highlighted by the extensive genealogical study.

The third wife of Zsigmond (II) Korda was Zsuzsanna Farkas of Bögöz, the widow of István Ugron (de Ábrahámfalva / Ábránfalva) de Kányád (former chief judge in the Odorhei Szekler Seat / Udvarhelyszék, between 1663 and 1665). She came from a rich Szekler family, a family that can be traced back to the Odorhei area and which experienced its maximum prosperity during the 17th century.[23] The Korda-Farkas couple settled in Mugeni / Bögöz (today in Harghita County), on the wife's estates. At the end of the 17th

Biserica Reformată din Hida.
[arhiva autorilor, 2009]

The Reformed Church in Hida.
[authors' archive, 2009]

› Perspectivă asupra fostului domeniu al familiei Korda de Borosjenő din Hida, fotografiat din fața Bisericii Reformate.
[arhiva autorilor, 2009]

› View towards the former estate of the Korda de Borosjenő family in Hida. Photo taken from the entrance of the Reformed Church.
[authors' archive, 2009]

parte din moșia din Mugeni și un conac au intrat în patrimoniul familiei Korda.[24] Tot la curtea din Mugeni a locuit și unicul fiu al cuplului Korda-Farkas, Zsigmond (III) (1678-1726), cel care a îndeplinit funcția de judecător-șef (*főkirálybíró*) în Scaunul Odorheiului / Udvarhelyszék.[25] Aparent, din această căsătorie (mai scurtă, de altfel), nu au rezultat și alți copii care să atingă maturitatea. Zsigmond (II) Korda a fost mult mai în vârstă decât soția sa, deoarece, după moartea acestuia, „văduva încă frumoasă”[26] s-a recăsătorit cu contele István Apor de Altorja (1638-1704, decedat la Sibiu și înmormântat la Cluj, în Biserica Piariștilor), trezorier regal, figură marcantă a aristocrației transilvănene, el însuși fiind la a treia căsătorie. István Apor nu a avut nici un urmaș direct, de sânge, prin urmare, l-a înfiat pe Zsigmond (III) Korda, fiul ultimei soții, fapt ce i-a adus acestuia, pe lângă o moștenire însemnată, și un important prestigiu personal (Iván Nagy notează că ar fi dobândit și titlul de conte – informație ce nu poate fi verificată).[27] Zsigmond (III) Korda s-a căsătorit la Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely

century, after the Farkas de Bögöz family became extinct on the male line, portions of the Mugeni estate and a manor house became part of the Korda family's patrimony.[24] Zsigmond (III) (1678-1726), the only son of the Korda-Farkas couple, lived on the Mugeni estate, as well. He served as chief judge (*főkirálybíró*) in the Odorhei Szekler Seat / Udvarhelyszék.[25] There were not recorded any other children, resulting from this marriage (which was short indeed), to reach maturity. Zsigmond (II) Korda was much older than his wife as, after his death, the "still beautiful widow"[26] remarried Count István Apor de Altorja (1638-1704, who died in Sibiu and was buried in Cluj, in the Piarist Church), who served as royal treasurer, a prominent figure of the Transylvanian aristocracy, he himself being on his third marriage. István Apor had no direct blood descendants, so he adopted Zsigmond (III) Korda, the son of his last wife. This brought his stepson, in addition to a significant inheritance, an important personal prestige (Iván Nagy notes that he also got the title of count – an unverifiable information).[27] Zsigmond (III) Korda

[24] Cealaltă parte a moșiei, cu un alt conac, au revenit familiei Borsai Nagy, după căsătoria lui György Borsai Nagy cu Évá Farkas. Familia Farkas s-a stins pe linie masculină prin moartea fratelui celor două surori, Zsuzsanna și Évá, fără urmași. Zsolt Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta” : Adatok a bögözi nemesi családok történetéhez* (Odorheiu Secuiesc: Top Invest, 2016), p. 27.
The rest of the estate, with another manor house, were passed on to the Borsai Nagy family, after György Borsai Nagy's marriage to Évá Farkas. The Farkas family became extinct on the male line after the death of Zsuzsanna and Évá's only brother, who had no descendants. Zsolt Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta" : Adatok a bögözi nemesi családok történetéhez* (Odorheiu Secuiesc: Top Invest, 2016), p. 27.

[25] Zsolt Nyárádi, „A Korda család fogadói Székelyudvarhelyen”, *Lustra*, nr. 1, anul V (2018): pp. 22-26; p. 22.
Zsolt Nyárádi, "A Korda család fogadói Székelyudvarhelyen", *Lustra*, no. 1, year V (2018): pp. 22-26; p. 22.

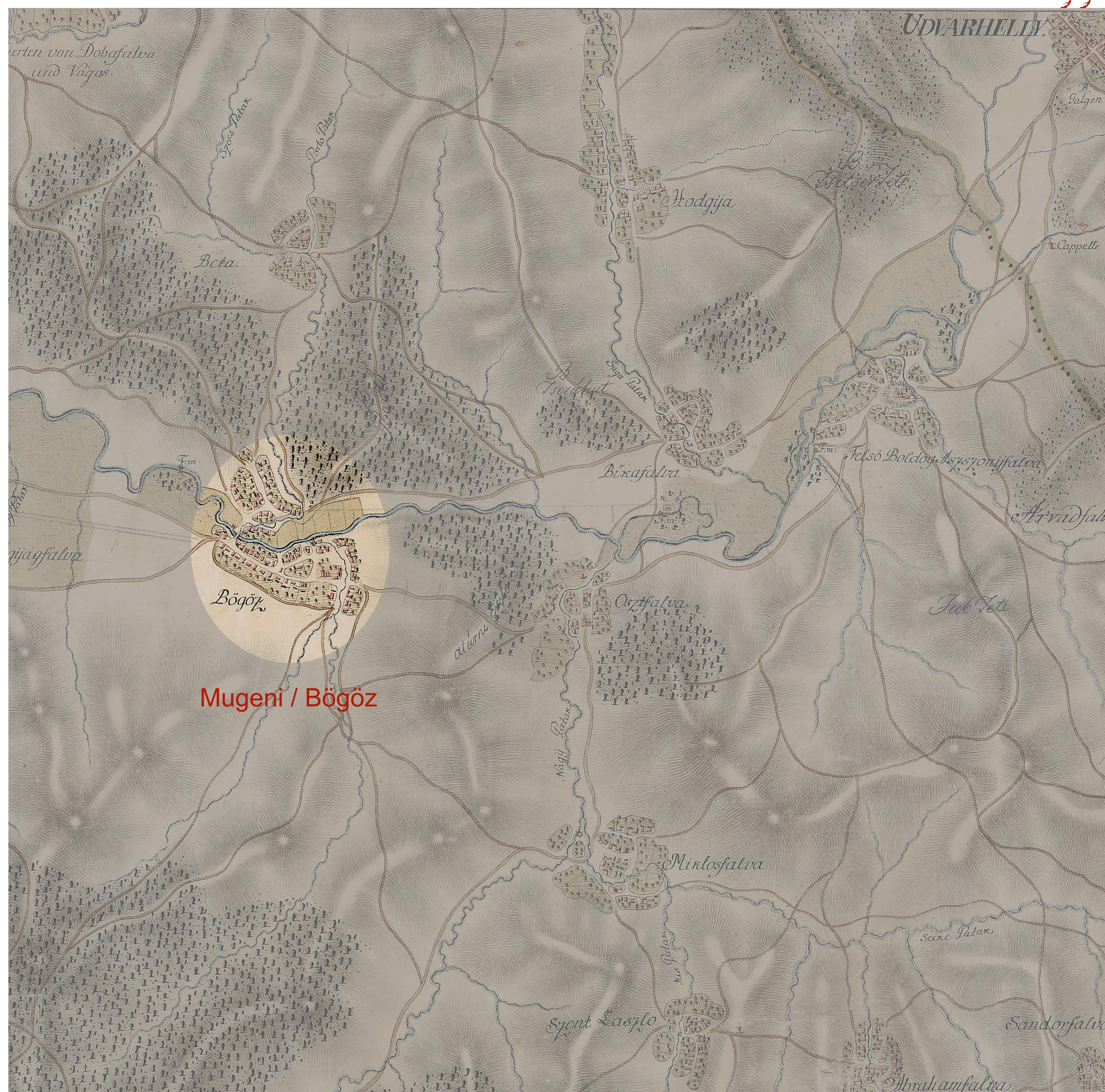
[26] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7.
Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 7.

[27] Nagy, *Magyarország családai*, vol. VI., p. 349.
Nagy, *Magyarország családai*, vol. VI., p. 349.

Satul Mugeni / Bögöz (Scaunul Odorhei / Udvarhelyszék), în care era moșia familiei Korda moștenită de la familia Farkas de Bögöz, într-o reprezentare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, la circa o sută de ani de la dobândire. Prelucrare grafică după un fragment din *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

The village of Mugeni / Bögöz (Odorhei Szekler Seat / Udvarhelyszék), where the Korda family inherited an estate from the Farkas de Bögöz family, in a representation from the second half of the 18th century, about one hundred years after the acquisition. Graphic editing after a fragment from the *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

„Theil des Udvarhelÿer, und Schafsburger Stuhls. / Sectio 193", *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).* [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg193.jpg]

cu Rebeka Sárpataki (1680-?), fiica judecătorului bogat Márton Sárpataki, originar din Glodeni / Marossárpatak (județul Mureș).[28] Copiii cuplului Korda-Sárpataki (Zsuzsanna, Klára, Mária, Zsigmond (IV) și László (I)) au realizat căsătorii importante și au intrat în rândurile aristocrației. László (I) Korda a fost cel care a moștenit moșia din Mugeni și a transmis-o fiului său, György (II) (1732-1786).

Zsigmond (III) Korda, fidel cauzei Habsburgilor, a fost un susținător al lobonților în timpul mișcării antihabsburgice din Ungaria și Transilvania, conduse de Francisc Rákóczi al II-lea (Ferenc Rákóczi II, 1676-1735), cunoscute sub numele de Războiul curuților (1703-1711). Prin atitudinea din timpul luptei pentru cauza Imperiului Habsburgic, Zsigmond (III) Korda s-a evidențiat în plan politic și a ajuns judecător-șef în Scaunul Odorheiului / Udvarhelyszék. În plus, cu toate că, așa cum notează Kelemen, celebrul preot-cărturar aiudean Dienes József Hermányi (1699-1763) se arăta reținut în ceea ce privea capacitățile sale intelectuale, Zsigmond (III) Korda s-a dovedit un slujitor vrednic și s-a

married in Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely to Rebeka Sárpataki (1680-?), the daughter of a rich judge, Márton Sárpataki, originally from Glodeni / Marossárpatak (Mureș County).[28] The children of the Korda-Sárpataki couple (Zsuzsanna, Klára, Mária, Zsigmond (IV), and László (I)) achieved important marriages and joined the aristocracy. László (I) Korda was the one to inherit the estate from Mugeni and to pass it on to his son, György (II) (1732-1786).

Zsigmond (III) Korda, faithful to the Habsburg cause, was a supporter of the Labanzen during the anti-Habsburg movement in Hungary and Transylvania, led by Francis II Rákóczi (Ferenc Rákóczi II, 1676-1735), known as Rákóczi's War of Independence (1703-1711). Due to his position, devoted to the cause of the Habsburg Empire, Zsigmond (III) Korda stood out politically and became chief judge in the Odorhei Szekler Seat / Udvarhelyszék. In addition, although, as Kelemen notes, the famous scholar-priest from Aiud / Nagyenyed, Dienes József Hermányi (1699-1763), was restrained regarding his intellectual

[28] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 7.

Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 7.

remarcat în acest sens, în 1722, când a susținut succesiunea Habsburgilor pe linie feminină – prin „Pragmatica Sancțiune”, diploma împăratului Carol al VI-lea, emisă pe 19 aprilie 1713, care a fost adoptată de Dieta Transilvaniei pe 30 martie 1722.[29]

Practic, *prin ultimele două căsătorii ale lui Zsigmond (II) Korda, familia s-a despărțit în două ramuri*, care, însă, se pare că s-au aflat într-o legătură strânsă de-a lungul timpului: una de mici nobili de țară (care a supraviețuit până la sfârșitul secolului al XIX-lea, ajungând la a zecea generație) și una care, printr-o împrejurare favorabilă a sorții, a urcat rapid treptele sociale ale vremii, primind titlul de baron și, apoi, cel de conte (care, însă, s-a stins la fel de repede, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, după mai puțin de 100 de ani de glorie, ajungând numai până la a opta generație).

abilities, Zsigmond (III) Korda proved to be a worthy servant and distinguished himself as such, in 1722, when he supported the succession of the Habsburgs on the feminine line – by “the Pragmatic Sanction”, the decree of Emperor Charles VI, promulgated on the 19th of April 1713, and adopted by the Transylvanian Diet on the 30th of March 1722.[29]

Basically, *through the last two marriages of Zsigmond (II) Korda, the family split into two branches*, which, however, seem to have had a close relationship over time: one of lower nobility, living in the countryside, (which survived until the end of the 19th century, reaching its tenth generation) and one which, by a favorable circumstance, had quickly risen in the social hierarchy of the time, receiving the baronship and, then, the countship (however, this branch died out just as quickly, at the end of the 18th century, after less than 100 years of glory, reaching only its eighth generation).

[29] *Ibidem.*
Ibidem.

Blazonul funerar al lui Ádám Korda (†1785), colecția de blazoane din Biserica Reformată Centrală din Cluj-Napoca.
[arhiva autorilor, 2021; autorii mulțumesc Parohiei Reformate Centrale Cluj I pentru amabilitatea de a permite reproducerea acestui blazon]

The funerary coat of arms of Ádám Korda (†1785), the collection of coats of arms from the Central Reformed Church in Cluj-Napoca.
[authors' archive, 2021; with the courtesy of the Central Reformed Parish I]

„Familia Lib. Baronum Korda de Boros-Jenő”: privilegii ale sorții și câștiguri pierdute

“Familia Lib. Baronum Korda de Boros-Jenő”: privileges of fate and lost gains

nobilium dominum baronum Korda de Borosjenő

Înfierea lui Zsigmond (III) Korda de către István Apor s-a dovedit a fi un privilegiu al sorții pentru noua linie a familiei, întemeiată de el, în acest fel. În ansamblu, abilitățile politice prin serviciile înfăptuite de către Zsigmond (III) Korda, ca susținător al Habsburgilor, relațiile de înrudire personale, dar mai ales stabilite prin căsătoriile reușite ale copiilor săi, împreună cu averea acumulată, l-au ridicat pe acesta în rândurile marii nobilimi, iar curând după moartea sa, fii săi – Zsigmond (IV) și László (I) – au primit, ca urmare, titlul de baron, pe 15 septembrie 1730.[30] Fiicele lui Zsigmond (III) Korda s-au căsătorit în familiile Haller, Vitéz și, respectiv, Szentkereszti, astfel: Zsuzsanna (1701/1707-1753) cu contele Ferenc

The adoption of Zsigmond (III) Korda by István Apor proved to be a privilege of fate for the new line of the family, thus founded by him. Overall, the political skills gained due to the services rendered by Zsigmond (III) Korda, as a supporter of the Habsburgs, his personal kin relations, especially the ones secured by the successful marriages of his children, together with his accumulated wealth, had risen him among the great nobility, and, soon after his death, his sons – Zsigmond (IV) and László (I) – received the baronship on the 15th of September 1730.[30] The daughters of Zsigmond (III) Korda married into the Haller, Vitéz, and, respectively, Szentkereszti families, as follows: Zsuzsanna (1701/1707-1753) with Count Ferenc

[30] *Ibidem.*
Ibidem.

[31] Căsătoria contesei Juliánna Nemes cu Zsigmond (IV) Korda, deja bătrân, a fost una nefericită, plină de umilințe. După moartea acestuia, fără a avea copii, abia trecută de 20 de ani, ea s-a retras pe moșia din Secuime, la Cristuru-Secuiesc / Székelykeresztúr (astăzi în județul Harghita), unde timp de peste șase decenii de văduvie, s-a dedicat susținerii cauzei bisericii reformate-calvine, acordând sprijin școlilor și implicându-se activ în achiziția de cărți. Astfel, ea și-a găsit refugiul într-o viață spirituală încărcată de religiozitate. Albert Forró

Haller de Hallerkeö (1700-?), Klára cu viitorul baron György Vitéz de Magyarbikal (1694-1732) și Mária cu baronul András Szentkereszti de Zágon (1684-1745). Deși a fost căsătorit de două ori (cu baroneasa Zsuzsanna Bánffy de Losoncz și cu contesa Juliá[nna] Nemes de Hídvég[31]), fiul său Zsigmond (IV) nu a avut urmași, deci numele Korda a fost dus mai departe numai prin celălalt fiu al său, László (I) (căsătorit cu contesa Anna Lázár de Szárhegy, din ramura de Gyalakút, decedată în 1735). Unicului fiu al lui László (I), György (II), i-a revenit întreaga moștenire, pe care acesta a știut să o valorifice și să o sporească cu mare abilitate, transmițând numele Korda copiilor săi.[32] Familia lui László (I) Korda, a locuit la curtea din Mugeni / Bögoz. Începând cu György (II) această ramură a familiei se va desprinde de ținutul Odorheiului / Udvarhelyszék, păstrând însă o strânsă legătură cu vechile posesiuni, pe care le va administra în continuare.

Haller de Hallerkeö (1700-?), Klára with the future Baron György Vitéz de Magyarbikal (1694-1732), and Mária with Baron András Szentkereszti de Zágon (1684-1745). Although he was married twice (to Baroness Zsuzsanna Bánffy de Losoncz and to Countess Juliá[nna] Nemes de Hídvég[31]), his son Zsigmond (IV) had no descendants, so the name Korda was passed on only by his other son, László (I) (married to Countess Anna Lázár de Szárhegy, of the Gyalakút branch, who died in 1735). László (I)'s only son, György (II), inherited the entire family patrimony, which he knew how to enhance and how to capitalise on with great skill, passing on the name Korda to his children.[32] László (I) Korda's family lived on the estate in Mugeni / Bögoz. Starting with György (II), this branch of the family would detach itself from the land of Odorhei / Udvarhelyszék; however, a close connection with the old possessions was kept, as they continued to be administered by the family.

o aseamănă cu celebra Kata Bethlen. A sprijinit financiar Colegiul Reformat din Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely, căruia, prin testamentul ei, datat la 30 noiembrie 1785, i-a lăsat moștenire toată averea sa (bani și biblioteca personală, constând dintr-un fond de 224 titluri). *v.* pe larg, Albert Forró, „Egy 18. századi főúri asszony végrendelete (Testamentul unei femei nobile din secolul al 18-lea)", *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve* (*Anuarul Muzeului Secuiesc al Ciucului*), nr. IX (2013): pp.157-166; p.157.

The marriage of Countess Juliánna Nemes to Zsigmond (IV) Korda, who was already old, was an unhappy one, full of humiliations. After his death, having no children and barely being over 20 years old, she retired to the estate in Cristuru-Secuiesc / Székelykeresztúr (today in Harghita County), where, for over six decades of widowhood, she dedicated herself to supporting the cause of the Reformed-Calvinist church. She also helped schools and was actively involved in the purchase of books. Thus, she found refuge in a spiritual life full of religiosity. Albert Forró compared her to the famous Kata Bethlen. She supported financially the Reformed College from Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely as well; consequently, through her will, dated November 30 1785, she bequeathed all her wealth (money and personal library, consisting of 224 titles) to this institution. *See in full*, Albert Forró, "Egy 18. századi főúri asszony végrendelete (Testamentul unei femei nobile din secolul al 18-lea)", *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve* (*Anuarul Muzeului Secuiesc al Ciucului*), no. IX (2013): pp.157-166; p.157.

[32] Nyárádi, „A Korda család", p. 22.
Nyárádi, "A Korda család", p. 22.

nobilium dominum comitum Korda de Borosjenő

Familia Korda s-a remarcat între marile familii reformate din Transilvania și a cunoscut apogeul ascensiunii sociale, prin baronul György (II) Korda (1732-1786) și copiii săi. Abilitățile politice, averea considerabilă și relațiile i-au asigurat tânărului György (II) o carieră spectaculoasă. În anul 1748, s-a căsătorit cu contesa Zsuzsanna Teleki de Szék (1732-1778), una dintre fiicele generalului Ádám Teleki (1703–1763), proprietarul domeniului din Luna de Jos / Kendilóna (astăzi în județul Cluj). Zestrea bogată a soției i-a întărit poziția socială și economică. La 38 de ani, în 1759, György (II) Korda ajunge la conducerea comitatului Cluj / Kolozs vármegye, fiind numit prefect / comite: *Georgius, suae Majestatis Camerarius*

The Korda family stood out among the great Reformed families of Transylvania and it reached the peak of social staus, through Baron György (II) Korda (1732-1786) and his children. His political skills, considerable wealth, and influential connections provided the young György (II) with a spectacular career. In 1748, he married Countess Zsuzsanna Teleki de Szék (1732-1778), one of the daughters of General Ádám Teleki (1703–1763), the owner of the estate in Luna de Jos / Kendilóna (today in Cluj County). His wife's substantial dowry strengthened his social and economic position. Aged 38, in 1759, György (II) Korda was leading the Cluj County / Kolozs vármegye, being appointed prefect /

Imaginea de astăzi a singurului corp păstrat al ansamblului castelului Teleki din Luna de Jos, unde s-a născut contesa Zsuzsanna Teleki de Szék (1732-1778). Ansamblul a trecut prin două faze majore de restructurare – una în secolul al XIX-lea și una la începutul secolului al XX-lea. [arhiva autorilor, 2010]

A contemporary image of the only preserved building of the Teleki Castle ensemble in Luna de Jos, where Countess Zsuzsanna Teleki of Szék (1732-1778) was born. The ensemble underwent two major phases of restructuring – one in the 19th century and one in the early 20th century. [authors' archive, 2010]

Consiliarius supremus Comitatus Kolosiensis Comes.[33]

Kelemen detaliază cum acesta a sprijinit financiar efortul militar de război, sub împărăteasa Maria Terezia (1740-1780) – deși nu este menționată explicit, probabil referirea este la Războiul de Șapte Ani (1756–1763): mai întâi cu 10000 de forinți, apoi cu 25 de călăreți echipați și, în final, cu încă 80000 de forinți. Cu toate că era un om isteț și înstărit, un episod neplăcut i-a umbrit cariera politică, însă, în mod surprinzător, urmările au fost pozitive. Astfel, la o vânătoare organizată în anul 1764 a procedat la a obliga iobagii din niște sate sărace să-i hrănească slujitorii și ogarii. Ancheta care a urmat a condus la demiterea sa din funcție în 1765, dar în direcție ascendentă, pentru că, deja în 1766, este numit consilier al Guberniului (consilier guvernamental). Din această poziție, în anul 1769, a făcut o serie de propuneri referitoare la impozitarea din Ardeal, în folosul Trezoreriei.[34]

Pentru prestigiul personal, cunoscut Curții vieneze, și pentru toate serviciile aduse Imperiului, baronul György (II) Korda de Borosjenő și soția

comes: *Georgius, suae Majestatis Camerarius Consiliarius supremus Comitatus Kolosiensis Comes*.[33]

Kelemen details how he financially supported the military war effort, under Empress Maria Theresa (1740-1780) – although not explicitly mentioned, he probably made reference to The Seven Years' War (1756–1763): first with 10,000 forints, then with 25 equipped horsemen and, finally, with another 80,000 forints. Although he was an intelligent and wealthy man, an unpleasant episode overshadowed his political career; however, surprisingly, the consequences were positive. Thus, during a hunt organised in 1764, he forced the serfs from some poor villages to feed his servants and greyhounds. The ensuing investigation led to his dismissal in 1765, yet in an upward direction, as in 1766, he was appointed as adviser to the Governorate (government adviser). From this position, in 1769, he made a series of proposals regarding the taxation in Transylvania, for the benefit of the Treasury.[34]

For his personal prestige, which was known to the Viennese Court, and for all his services rendered to the Empire, Baron György (II) Korda de Borosjenő and

[33] Petri (Péter) Bod, *Historia Hungarorum ecclesiastica, inde ab exordio Novi Testamenti ad nosrea usque tempora ex monumentis partim editis, partim vero ineditis, fide dignis collecta studio et labore*, tomus III, lib. IV (Lugdunum Batavorum [Leiden]: E. J. Brill, 1889), p. 375.

Petri (Péter) Bod, *Historia Hungarorum ecclesiastica, inde ab exordio Novi Testamenti ad nosrea usque tempora ex monumentis partim editis, partim vero ineditis, fide dignis collecta studio et labore*, tomus III, lib. IV (Lugdunum Batavorum [Leiden]: E. J. Brill, 1889), p. 375.

[34] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7.

Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 7.

sa contesa Zsuzsanna Teleki de Szék, împreună cu copii lor Ádám, Anna (la acea vreme căsătorită cu baronul Elek Bánffy de Losoncz), Zsuzsanna (căsătorită cu contele Sámuel Bethlen de Iktár), Kata (Katalin, căsătorită cu contele Dániel Vay / Vaji de Vaja) și Mária (la acea vreme încă necăsătorită) primesc titlul de conte, conferit de împărăteasa Maria Terezia, în data de 14 iulie 1779, cu circa un an înainte de sfârșitul domniei.[35]

Contele György (II) Korda de Borosjenő a murit la Viena în 12 ianuarie 1786,[36] având statutul (în 1780) de șambelan (*Kämerer*; cămăraș), consilier secret (*geheimer Rath*; consilier intim) și maestru de vânătoare în Transilvania (*Oberstjägermeister in Siebenbürgen*).[37] József Pálmay notează că György (II) Korda ar fi deținut și funcția de intendent al grajdurilor (regale) (*főlovászmester*).[38] Unicul său fiu ajuns la maturitate, Ádám, decedase cu un an înainte, pe 20 ianuarie 1785, la Cluj / Kolozsvár, urmat la scurtă vreme și de soția sa, contesa Anna Dániel de Vargyas. Astfel, fiul lor György (III), născut în 1782, devenea unicul bărbat Korda în viață care mai purta titlul de conte.

his wife Countess Zsuzsanna Teleki de Szék, along with their children Ádám, Anna (married to Baron Elek Bánffy de Losoncz at that time), Zsuzsanna (married to Count Sámuel Bethlen de Iktár), Kata (Katalin, married to Count Dániel Vay / Vaji de Vaja), and Mária (unmarried at the time) received the countship, conferred by Empress Maria Theresa, on the 14th of July 1779, approximately a year before the end of her reign.[35]

Count György (II) Korda de Borosjenő died in Vienna on the 12th of January 1786,[36] occupying the position (in 1780) of Chamberlain (*Kämerer*), Secret Adviser (*geheimer Rath*; Intimate Counsellor) and Hunting Master in Transylvania (*Oberstjägermeister in Siebenbürgen*).[37] József Pálmay notes that György (II) Korda allegedly also held the position of Steward of the (Royal) Stables (*főlovászmester*).[38] His only son to reach adulthood, Ádám, had died a year earlier, on the 20th of January 1785, in Cluj / Kolozsvár, followed shortly after by his wife, Countess Anna Dániel de Vargyas. Thus, their son György (III), born in 1782, became the only living Korda male who still bore the title of count.

[35] János Illéssy și Béla Pettkó, *A királyi könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség czim, czimer, előnév és honosság adományozásoknak 1527-1867* (Budapesta: Franklin, 1895), p. 266.
[următorul excursus prezintă necrologurile surorilor Zsuzsanna, Katalin și Mária Korda]
János Illéssy and Béla Pettkó, *A királyi könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség czim, czimer, előnév és honosság adományozásoknak 1527-1867* (Budapest: Franklin, 1895), p. 266.
[the following excursus presents the death notices of three of the Kora sisters: Zsuzsanna, Katalin, and Mária]

[36] József Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, vol. 1 (Székely-Udvarhely [Odorheiu Secuiesc]: Betegh Pál, 1900), p. 135.
József Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, vol. 1 (Székely-Udvarhely [Odorheiu Secuiesc]: Betegh Pál, 1900), p. 135.

[37] Johann G. Megerle von Mühlfeld, *Österreichisches Adels-Lexikon des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts, enthaltend alle von 1701 bis 1820 von den Souveränen Österreichs wegen ihrer Verdienste um den Kaiserstaat in die verschiedenen Grade des Deutsch-Erbländischen oder Reichs-Adels erhobenen Personen* (Wien [Viena]: Mörschner & Jasper, 1822), p. 23.
Johann G. Megerle von Mühlfeld, *Österreichisches Adels-Lexikon des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts, enthaltend alle von 1701 bis 1820 von den Souveränen Österreichs wegen ihrer Verdienste um den Kaiserstaat in die verschiedenen Grade des Deutsch-Erbländischen oder Reichs-Adels*

erhobenen Personen (Wien [Vienna]: Mörschner & Jasper, 1822), p. 23.

[38] Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, p. 135.
Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, p. 135.

Biserica Reformată din Cehu Silvaniei și împrejurimile, unde, anterior secolului al XX-lea, exista un cimitir.
[arhiva autorilor, 2021]

The Reformed Church in Cehu Silvaniei and its surroundings, where a cemetery existed, prior to the 20th century.
[authors' archive, 2021]

129

Szomoru Jelentés!

A' Gazdagok meg-halnak, de a' Virtusosok halhatatlanok e' földön-is. Az emlékezetnek szentelt Urnák, 's az értzre metzett fényes tettek el-enyésznek idövel, de az emberiség' tökélletesitésében tett érdemek, a' háládatos Maradéknak szivében örökre fenn-maradnak.

Ez a' Lelket fel-emelö meg-győződés, valamint nemes ösztön egy-felöl arra, hogy azok, kiket a' Gondviselés tekintettel és tehetséggel meg-külömböztetett, a' földi lételnek rövid óráit az emberiség' bóldogitására használják: úgy másfelöl enyhitö vigasztalás a' bóldogittattaknak, valahányszor egy-egy el-szakasztatott nemes lelkü Jóltévöjök' sirja mellett szomoru tisztelettel meg-állanak.

Illyen Jólrévöje szakasztatván-el a' Zilahi Ref: Gymnásiumnak, a' már — fájdalom! tsak néhai b. e. Méltóságos Gróf KORDA 'SUSÁNNA Ur Aszszonyban, néhai Méltóságos Iktári idösb Gróf *BETHLEN SÁMUEL* Ur' sok esztendökig hátra hagyott vólt kegyes Özvegyében — kinek-is kegyes ajándékából két izben két ezer Rh. forintokkal, és nehány Oskolai Könyvekkel is segedelmeztetett. Most már vigasztalását keresi abban a' reménységben, hogy ezen nemes példának követöi maradtak még fenn, és nevezetesen abban az háládatos érzésben, a' mellyel a' meg ditsöült Gróf Ur Aszszonynak betses emlékezetét, Jótéteményjeinek bóldogitó használása által, örökre tisztelni meg-nem szünik. De e' mellett szent kötelességének esméri, áldott porai felett-is a' Zilahi Ref: Templomban, a' bé-következett Julius' Hónapjának 12kén, mint az Oskolai esztendöt bé-rekesztö napon, gyászos készülettel, 's Halotti tanitással, érzékeny tiszteletet tartani. Meg-hivja azért a' Zilahi Ref: Gymnásium, ezen Nemes és Sz: Eklésiának minden rendü érdemes Tagjait, és az ily' nemes lelkü Jóltévöknek minden igaz betsüllöit, hogy ezen kegyes Pátrona Aszszonyának halálán vett meg-illetödésében, és háládatos tiszteletében részt venni méltóztassanak, ne terheltessenek. Zilahon, Juliusnak kén 1818dik esztendöben.

123

Méltóságos Consiliariusné
Jó Méltóságos Aszszonyom!

El felejthetetlen Fájdalomnak bánatos Esztendejét botsátotta én
reám a' mindeneken szabadosan Uralkodó Felség, a' mi-
dön ezen nékem igazán gyászos 1788dik Esztendö elsö Hol-
napja 30dik Napján az én áldott Emlékezetü, elégé soha
meg nem betsülhetö Jóságu Kedves Feleségemet, hív Boros-
Jenöi Gróff Korda Katalinámat, én mellölem az örökké
való Boldogságra, itt Miskolcz Várossában 27. Napokig
tartott Súllyos Betegsége után, Kellemetes Életének 28.
Esztendejében magához ki szóllitani, és engemet ezen né-
kem Tiz Esztendökig és egy Nap híján egy Holnapig szí-
vem tellyes nyugodalmára, Szemeimnek egész gyönyö-
rüségére Kegyelmesen mellém adatott Nagy érdemü Kin-
tsemtül, Szivemnek le nem irható mélly keserüségére
meg fosztani tettzett. De ö az Ur, legyen meg szent aka-
rattya! Meg némulok, nem nyitom meg az én számat,
mert a' Jehova tselekedte; sött inkább esedezem adjon
énnékem Kegyelmet ezen reám mért Nagy keresztnek
el hordozására, és magával sem birható Szivem szo-
rulit tsendesittse le az ö el fogyhatatlan Irgalmassá-
gában vetett erös Reménységgel. Melly méllységes
Bánatomat, és Esetemet a' midön meg keseredett Szív-
vel alázatosan jelenteném, tiszta Szivembül kivánom
hogy a' Mennyei Kegyelmes Isten efféle szomorú Válto-
zásokrul egész Méltóságos Uri Házával együtt
Kegyelmesen oltalmazza, 's bánattal bé borult Sorso-
mat Méltóságos Uri Grátiájába alázatosan ajánl-
van maradok

Méltóságos Consiliariusné
Jó Méltóságos Aszszonyomnak

meg szomorodott szivü
alázatos szolgája

Miskolcz 1a Febr.
1788

Bóvay Dániel

❮ Necrologul lui Zsuzsanna Korda (†1818), datat la 12 iulie 1818, Zalău / Zilah, colecția de necrologuri din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de necrologuri nr. 129).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

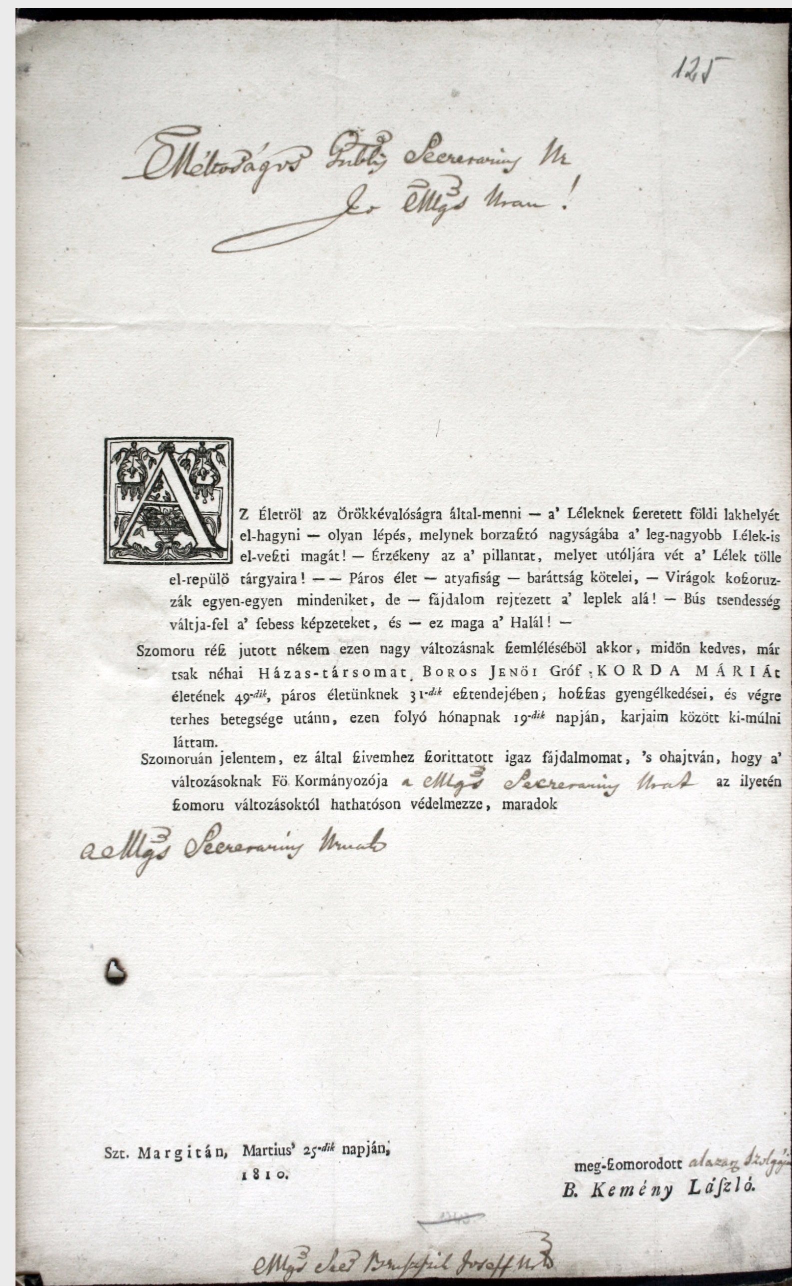
❮ The death notice of Zsuzsanna Korda (†1818), dated on the 12th of July 1818, Zalău / Zilah, the collection of death notices from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of Death Notices no. 129).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

❮ Necrologul lui Katalin Korda (†1788), datat la 1 februarie 1788, Miskolc, Ungaria [înmormântată în cavoul familiei Vay din Alsózsolcá, placa funerară din marmură există și astăzi], colecția de necrologuri din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de necrologuri nr. 123).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

❮ The death notice of Katalin Korda (†1788), dated on the 1st of February 1788, Miskolc, Hungary [buried in the vault of the Vay family in Alsózsolcá, her marble funerary stone still exists today], the collection of death notices from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of Death Notices no. 123).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Necrologul lui Mária Korda (†1810), datat la 25 martie 1810, Sânmărghita / Szentmargita (astăzi în județul Cluj), colecția de necrologuri din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de necrologuri nr. 125).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The death notice of Mária Korda (†1810), dated on the 25th of March 1810, Sânmărghita / Szentmargita (today in Cluj County), the collection of death notices from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of Death Notices no. 125).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

125

AZ Életröl az Örökkévalóságra által-menni — a' Léleknek ſzeretett földi lakhelyét el-hagyni — olyan lépés, melynek borzaſztó nagyságába a' leg-nagyobb Lélek-is el-veſzti magát! — Érzékeny az a' pillantat, melyet utóljára vét a' Lélek tölle el-repülö tárgyaira! — — Páros élet — atyafiság — baráttság kötelei, — Virágok koſzoruzzák egyen-egyen mindeniket, de — fájdalom rejtezett a' leplek alá! — Bús tsendesség váltja-fel a' sebess képzeteket, és — ez maga a' Halál! —

Szomoru réſz jutott nékem ezen nagy változásnak ſzemléléséböl akkor, midön kedves, már tsak néhai Házas-társomat, Boros Jenöi Gróf KORDA MÁRIÁt életének 49-dik, páros életünknek 31-dik eſztendejében, hoſzſzas gyengélkedései, és végre terhes betegsége utánn, ezen folyó hónapnak 19-dik napján, karjaim között ki-múlni láttam.

Szomoruán jelentem, ez által ſzivemhez ſzoríttatott igaz fájdalmomat, 's ohajtván, hogy a' változásoknak Fö Kormányozója az ilyetén ſzomoru változásoktól hathatóson védelmezze, maradok

Szt. Margitán, Martius' 25-dik napján, 1810.

meg-ſzomorodott
B. Kemény Láſzló.

Soarta a făcut, însă, ca această ramură a familiei să devină extinctă într-un mod cât se poate de dramatic, când, la 2 februarie 1795, tânărul conte Korda s-a stins din viață, la numai 13 ani, după o dureroasă agonie. Slujbele funerare de la Cluj, din Biserica Reformată Mare (astăzi Biserica Reformată Centrală, din Strada Mihail Kogălniceanu) și înmormântarea sa, din data de 29 martie 1795, în cavoul familiei, din Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh,[39] alături de părinți, a produs o mare tristețe în rândurile aristocrației din Transilvania,[40] pentru că astfel s-a încheiat abrupt istoria unei mari familii care, însă, nu a cunoscut gloria pentru prea multe generații. Practic, mătușile sale Anna, Zsuzsanna și Mária, cele trei surori Korda, au rămas ultimele reprezentante ale familiei. Ele au organizat funeraliile și ceremonia de comemorare, la un an după moartea tânărului conte. Ele l-au plătit, atunci, pe poetul János Gyöngyössi să scrie un poem dedicat memoriei lui György (III) Korda – „cel mai lung poem al operei sale".[41] Dintre toate surorile, Anna a fost cea care a trăit cel mai mult; dar, neavând copii și murind văduvă,

However, fate caused this branch of the family to become extinct in the most dramatic way possible, when, on the 2nd of February 1795, the young Count Korda passed away, at only 13, after a painful agony. The funeral services, held in Cluj, at the Great Reformed Church (today the Central Reformed Church, on Mihail Kogălniceanu Street, Cluj-Napoca) and his burial, on the 29th of March 1795, in the family vault, in Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh,[39] alongside his parents, caused great sadness among the aristocracy of Transylvania.[40] Thus the history of a great family ended abruptly, a family which did not experience the glory for too many generations. Consequently, his aunts Anna, Zsuzsanna and Mária, the three Korda sisters, remained the last representatives of the family. They were the ones who organised the funeral and the commemoration ceremony, one year after the death of the young count. At that time, they also paid the poet János Gyöngyössi to write a poem dedicated to the memory of György (III) Korda – "the longest poem of his œuvre".[41] Of all the sisters, Anna lived the longest; however, as she had no children and died a widow, the inheritance of the Korda family, passed on, due to her

39 Acest cavou astăzi nu mai există. Am încercat în repetate rânduri să identificăm poziția acestei construcții funerare, însă nu se păstrează nici o altă mărturie despre ea. Din cercetările la fața locului, a reieșit faptul că, în jurul Bisericii Reformate din Cehu Silvaniei, a existat cândva un cimitir, probabil dezafectat la începutul secolului al XX-lea. Este cunoscut faptul că, în 1905, biserica a trecut printr-un amplu proces de restaurare, care a presupus chiar anumite intervenții arhitecturale, între care și zidirea accesului în criptă. Faptul că monumentul funerar al contesei Zsuzsanna Teleki de Szék, soția lui György (II) Korda a fost mutat în biserică, confirmă posibilitatea ca, în jurul edificiului de cult, să fi existat morminte ale familiei Korda, grupate într-un cavou. Dacă ar fi existat mai multe pietre funerare similare, cu siguranță ar fi fost și acelea strămutate. Probabil acel cavou a fost demolat, odată cu anumite restructurări parcelare și urbane, iar osemintele mutate în cripta bisericii. Nu există însă certitudini. Se știe, totuși, că György (II) Korda a murit la Viena și a fost înmormântat în acel cavou din Cehu Silvaniei, alături de fiul său, Ádám, și de soția acestuia (vezi poemul lui Gyöngyössi). Cu toate că am întreprins numeroase cercetări *in situ*, în diverse cimitire și în diverse localități, nu am reușit să identificăm, deocamdată, nici un alt mormânt al vreunui membru al familiei Korda. Așadar, cel mai probabil este că, ulterior decesului contesei Zsuzsanna Teleki, în cimitirul din jurul Bisericii Reformate, a fost edificat un cavou familial, destinat membrilor familiei din ramura lui Zsigmond (III) Korda, odată cu conferirea titlului de conte.

This vault no longer exists today. The authors have made numerous attempts to identify the location of this funerary edifice, however there are no traces left of its existence. From the on-site examinations, it became evident that once there was a cemetery surrounding the Reformed Church in Cehu Silvaniei, probably disused at the beginning of the 20th century. It is known that, in 1905, the church underwent an extensive restoration process, which even involved certain architectural interventions, including the sealing of the access to the crypt. The fact that the funerary monument of Countess Zsuzsanna Teleki de Szék, the wife of György (II) Korda, was moved inside the church, confirms the possibility that, around the building, there could have been more tombs belonging to the Korda family, grouped in a vault. If there had been several similar tombstones, they would have most certainly been moved, as well. Probably the vault was demolished, during certain actions of land plot and urban restructuring, and the bones moved to the church crypt. However there are no certainties. Nonetheless, it is known that György (II) Korda died in Vienna, and that he was buried in the family vault, in Cehu Silvaniei, next to his son, Ádám, and his daughter-in-law (information based on Gyöngyössi's poem). Although we conducted numerous on-site investigations in various cemeteries and in various places, it was not possible, so far, to identify any other grave of any member of the Korda family. Therefore, it is most probable that, after the death of Countess Zsuzsanna Teleki, in the cemetery surrounding the Reformed Church, a family vault was built for the descendants of the branch of Zsigmond (III) Korda, after the family received the countship.

[40] Anna Keszeg, „«Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál» : A rendiség retorikája Gyöngyössi János Korda György felett mondott halottbúcsúztatójában", *Sic Itur Ad Astra*, nr. 59 (2009): pp. 99-116. Anna Keszeg prezintă și un fragment din necrologul contelui György (III) Korda, pe care îl reproducem în continuare, pentru valoarea sa documentară: „…mint-hogy már ö-körülötte egyebet nem-is tselekedhetünk, utolsó Tisztesség-tételének meg-adására, rendeltük atyafiságos meg-edgyezésböl, ezen folyó Holnapnak 29-dik Napját; a'midön-is a' Kolo'svári Reformatum nagyobbik Templomban két Halotti Actióknak tartása-által az ö Kedves emlékezetét, a'mennyire tehetségünkben áll, fenn-marasztani kívánván, meg-hidegedett Tetemeit *a' Szilágy Tsehi Temető-Bóltba* Néhai Édes Attya 's Annya mellé el-kísérni végeztük." (subl. ns.) (păstrat la Arhivele Naționale Maghiare / Magyar Nemzeti Levéltár, în arhiva familiei Teleki – P 665. 2. t. 18. k.), *apud* Keszeg, „«Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál»", p. 102.

Anna Keszeg, "'Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál' : A rendiség retorikája Gyöngyössi János Korda György felett mondott halottbúcsúztatójában", *Sic Itur Ad Astra*, no. 59 (2009): pp. 99-116. Anna Keszeg also presents an excerpt from the obituary of Count György (III) Korda, which is reproduced in the following, for its documentary value: "…mint-hogy már ö-körülötte egyebet nem-is tselekedhetünk, utolsó Tisztesség-tételének meg-adására, rendeltük atyafiságos meg-edgyezésböl, ezen folyó Holnapnak 29-dik Napját; a'midön-is a' Kolo'svári Reformatum nagyobbik Templomban két Halotti Actióknak tartása-által az ö Kedves emlékezetét, a'mennyire tehetségünkben áll, fenn-marasztani kívánván, meg-hidegedett Tetemeit *a' Szilágy Tsehi Temető-Bóltba* Néhai Édes Attya 's Annya mellé el-kísérni végeztük." (emphases added) (kept at the National Hungarian Archives / Magyar Nemzeti Levéltár, in the archives of the Teleki family – P 665. 2. t. 18. k.), *apud* Keszeg, "'Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál'", p. 102.

[41] Keszeg, „«Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál»", p. 100.

Keszeg, "'Betsesbb értz az arany rozsda-fészek vasnál'", p. 100.

Piatra funerară a contesei Zsuzsanna Teleki de Szék (†1778), Biserica Reformată din Cehu Silvaniei.
[arhiva autorilor, 2017]

The funerary tombstone of Countess Zsuzsanna Teleki de Szék (†1778), the Reformed Church in Cehu Silvaniei.
[authors’ archive, 2017]

Blazonul funerar al contesei Zsuzsanna Teleki de Szék (†1778), colecția de blazoane din Biserica Reformată Centrală din Cluj-Napoca. [arhiva autorilor, 2021; autorii mulțumesc Parohiei Reformate Centrale Cluj I pentru amabilitatea de a permite reproducerea acestui blazon]

The funerary coat of arms of Countess Zsuzsanna Teleki de Szék (†1778), the collection of coats of arms from the Central Reformed Church in Cluj-Napoca. [authors' archive, 2021; with the courtesy of the Central Reformed Parish I]

moștenirea familiei Korda, a revenit, prin ea și nepoții surorii ei Zsuzsanna, de altfel singura care a avut urmași, familiei Bethlen și apoi Bánffy.

Moartea tânărul conte György (III) Korda, a însemnat, după cum surprinde metaforic și Gyöngyössi în poemul său alegoric, așa cum notează Anna Keszeg, „un doliu pentru Transilvania",[42] fapt întărit, prin intermediul genealogiei, prin înrudirea familiei, pe linie feminină, chiar cu mari principi ai Transilvaniei. Comentând profunzimea simbolică a versurilor lui Gyöngyössi, Keszeg notează și faptul că, astfel, „rolul «mamelor ancestrale» devine mai pronunțat decât cel al taților fondatori".[43] Aceste aspecte vin să întărească *puterea și importanța părții feminine a familiei Korda*, singura de altfel rămasă în viață și fără speranța de a mai procrea: pe cale de extincție, familia avea să rămână, totuși, în istorie, iar conexiunile genealogice aveau să îi asigure perpetuarea memoriei, din neam în neam.

[următorul excursus prezintă extrase semnificative din poemul lui Gyöngyössi care ilustrează toate aspectele semnalate mai sus]

and to the grandchildren of her sister Zsuzsanna, the only one who had descendants, to the Bethlen family and, then, to the Bánffy family.

The death of the young Count György (III) Korda led to, as Anna Keszeg notes, based on the manner in which Gyöngyössi metaphorically captures in his allegorical poem, "a Transylvanian mourning".[42] The magnitude of this idea is emphasized by the family's ties, on the feminine line, even with great princes of Transylvania. Commenting on the symbolic depth of Gyöngyössi's lyrics, Keszeg also notes that "the role of 'the ancestral mothers' becomes more relevant than that of the founding fathers".[43] These details underline *the power and importance of the female members of the Korda family*, the only ones still alive and without hope of procreation: on the verge of extinction, the family would remain, however, in history, and its genealogical ties would ensure the perpetuation of its memory, from generation to generation.

[the following excursus presents significant excerpts from Gyöngyössi's poem; these fragments illustrate all aspects discussed above]

42 *Ibidem*, p. 106.
Ibidem, p. 106.

43 *Ibidem*.
Ibidem.

Biserica Reformată Centrală din Cluj-Napoca, perspectivă spre amvon. Pe stânga se observă stranele unde este actualmente expus și blazonul lui Ádám Korda, tatăl lui György (III) Korda.
[arhiva autorilor, 2021; autorii mulțumesc Parohiei Reformate Centrale Cluj I pentru amabilitatea de a permite fotografierea interiorului bisericii]

The Central Reformed Church in Cluj-Napoca, perspective towards the pulpit. On the left are the pews where the coat of arms of Ádám Korda, the father of György (III) Korda, is currently on display.
[authors' archive, 2021; with the courtesy of the Central Reformed Parish I]

GYÖNGYÖSSI JÁNOSNAK MAGYAR VERSEI
MELLYEKET KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE
ALKALMATOS-SÁGOKRA KÉSZÍTETT,
ÉS VÉGRE EGYBEN-IS SZEDETT

ELSŐ DARAB.

MELLYBEN

Az Első ki-adáskori Versek most meg-jobbitva
újjonnan ki-adattak, és többekkel-is hátul
meg-bővittettek.

PESTEN
TALÁLTATIK KILIAN TESTVÉR. KÖNYV-ÁROSOKNÁL

1802

Gyöngyössi János művei : Elektronikus kritikai kiadás, http://deba.unideb.hu/deba/gyongyossi/kotet_1802_1803.php (accesat 9 august, 2021 / accessed June 9, 2021).

MARCELLUS;
IDEJÉN EL-HERVADOTT REMÉNYSÉGNEK FIA:
avagy
NÉHAI MÉLTOSÁGOS GROFF
ÉS BOROS-JENŐI L. BÁRO
KORDA GYÖRGY
ÚR-FINAK EMLÉKEZETÉRE
IROTT VERSEK.

Készitettem a' Méltóságos Groff Atyafiságnak kivánságára 1796-ban, de a' kiknek, akármi okból talált esni, nem tetszett világ eleibe botsátani. Én pedig igen sajnálván, hogy e' különösön kedves Urfinak emlékezete magával együtt el-temettessék, itten több Verseimnek sorjában közönségessé tenni el-nem múlathattam.

Plautusz
Quasi Herba solstitialis paulisper fui;
Repente exortus sum, repentinò occidi.

Gyászos enyészetét egy Hajnal-tsillagnak,
El-hunytt szeme'-fénnyét egy Groff Magyar Magnak,
Verjed, Mú'sám! ülvén sirhalmi zöld hanton,
Bús Reszketőt játszó hazabéli lanton.
....
Mint éretlen figék, tsillagok le-hullnak:
E' parantsolt: Szállj-le tsillagoknak Szépe,
Ki harmatban mosdol, édes anyád képe!
Szállj a' porban, 's hunny-el setét ágyas-házban:
Szálljon egy Groff' Mag benned örök gyászban.
Természet szenvedjen, nyőgjön a' tsillagzat:
El-hunyt Groff KORDA GYÖRGY, a' Szerelmes Magzat.
Ti! kik keserűség' innepét ülítek,
Ásztassatok, míg én gyász-verset készitek.
....
Származással noha mind vagyunk polgárok,
De fényesbbé tésznek az ősi súgárok.
KORDA GYÖRGY-is, ama' tiz-ezerek között
Szemeltt ékes Gyermek sorsal külömbözött:
Származása nem vólt köz-rend ösztövérség,
Hanem fényes Groffi Magból termett vérség.
A' mely Névben, mintegy tükörben, Nagy Attya'
Nevét ábrázolja Unoka-Magzatja:
Ezt az ősi fényes tekintet példázza,
Amazt a' viszsza-vertt súgár koronázza.
E' folyó Századnak derekán által-költt
Szakaszon, az idő hogy gyors futással tőlt,

Idős'bb Groff KORDA GYÖRGY egy meg-külömbözött
Tekintetben fénylett Felső Rendek között.
Erdély' két bástyáin fényes Neve repült,
Tisztesség' szekerén Nagyokkal sorban ült.
....
Függesztett nyakában Arany-koltsot, mellyet
Viselvén, foglalna Komornyiki helyet.
Majd Kolos Vármegye' Kormányozó fékét
Által-bizván, birta Fő-Ispányi székét.
Járult hozzá még más Udvari Tzimer-is,
Imhol már Erdéllyi Fő-Vadász Mester-is.
....
E' nagy Groffnak ifju kellemetes élte
Még mikor 'sengülő tavaszszát szemlélte,
Találta,Hymennek meg-kedvellvén zárját,
Groff Széki TELEKI 'SU'SÁNNÁban Párját.
Melly Nemes Szőlö-tő midőn gyümöltsözött,
Kedvességben termett hét Magzatok között,
'SIGMOND, GYÖRGY, és ÁDÁM Attyoknak ölében
Ugy voltak, mint nyilak az Eröss' kezében.
De kettő meg-térvén elein a' porban,
Tsak ÁDÁM maradott a' fiui sorban
Édes Attya' fényes Házának reményül,
A' Groff KORDA Névnek egy féltő szemfényül.
Ki, futván zöldellő ideje pályáját,
Meg-találván tisztábbHymen'nyoszolyáját,
DANIEL ANNÁval fogott páros kezet.
Oh halhatatlan Név! áldott emlékezet!
....
Ez ifju Groffi Pár tiszta kebeléből,
Mint szeplőtelen pár-gerlitze' fészkéből,
Egy kisded Mag 's áldott Teremtmény ki-kele,
Mellynek fele része főld, 's meny-ország fele,
Ifjabb Groff KORDA GYÖRGY, hajnal' hasadása,
A' beteg Reménység' bé-töltt ohajtása,
Ezer után Hét-Száz-Nyoltzvan-kettöt töltvén,
A' Víz-öntö Hava béllett köntöst öltvén.
Kiben Nagy-Attyának Neve meg-ujjula,
A' Nemzeti Szikra ujjabb lánggal gyúla.
Tapsolt már az öröm e' gyöngy-szem Alakon,
Uj remény nézett-ki, a' meg-nyiltt ablakon.
Házi gyönyörűség víg tollakon szárnyult,
A' Szeretet' nyelve raj-lépről mézet nyalt.
....
Zengett a' Nagy-Atya' palotája' fala,
Kinek ez a' menyből le-repültt Angyala
Zőldellő koszorú gyanánt volt ösz fején,
Élesztő balsamja hanyatlott idején.
....
Mert KORDA GYÖRGY ennek tsak Nagy-Attya vala,
Kiben fényesbbé lett a' KORDA Ház' fala,
Mikor azt érdemlé, hogy az ősi Báro
Méltósághoz, Gróffi légyen egygyütt-járó.
Szép Korona, már két gyémánttal e' tájban!
De jaj! kezdett mindjárt borulni homályban.
Mert mint ez első Gróff, még ifjantan meg-holtt
Attyának házában tsak egy fiu Mag volt:
Úgy e' Gróffi Házban, a' leg-főbb Akarat
Fiait el-szedvén, az egy ÁDÁM maradtt.
Ez-is a bűn' 'soldját tsak hamar meg-adja,

Magnak egygyetlen-egy kisded GYÖRGYét hagyja.
Így, tsak egy Mag szállott ez három Gróff ízen,
De melly keskeny palló lebeg itt mély vízen!
Melly vékony vólt illy nagy Ág' arany-fonala!
Párkák egy szálatskán már rég' fonják vala.
Haj-szálon az Élet – El-szakadhat, félő.
De bízzunk – Reménység' Fia, GYÖRGY még élő.
....
Ki leszsz hát e' Gyermek?– Kedvezzen az Ég-is –
Ez a' szépMarcellus– de KORDA GYÖRGY még-is.
Marcellus, KORDA GYÖRGY, Egygyek – kitsiny híjja:
Mind kettő hanyatlott Reménységnek Fia.
....
Illy böltsen arányzó nagy tzélokra nézett
Az örök végzésből ki-fejtett intézet,
Midőn KORDA GYÖRGYöt Népe közzül híván,
Egy Gróff Magot benne ki-gyomlálni kíván.
Már e' nagy Reménység' szülöttének élte
Tizenhárom nyárnak virágit szemlélte:
....
Fúnak már azAuster'égető szelei
Tettszenek a' belső nyavalyák' jelei:
Gróff KORDA már beteg; de tsak, mint fenn-járó,
Édes reménységben még életét záró.
Mint szelíd bárányka, bádgyadva lépdegel,
Kit titkon halálos métely emészdegel.
Belső sérelmektől mint ingadoz ina!
Egy kis vár melly alá lest hányt ásott mina.
Forgodnak környüleAesculap'fiai,
Leg-jobb eszközöknek nintsenek híjjal,

De az orvos erő hijában igyekszik;
Hanyatlik a' kedves Beteg – ágyban fekszik.
....
„Mit hibáztam, úgymond, 's mi lehetett vétkem,
„Melly miatt már szinte por hamu lett étkem?
„Isten' Házát talám nem eléggé jártam,
„Ollykor vagy egy szegényt előllem ki-zártam.
....
Tizennégy hét után már nehány nap folyt-el:
Hogy egy hab más habot feje felett tolyt-el:
Élte tizenhárom nap-fordúlást el-járt,
Még tíz napot végső lehellet hozzá várt;
Itt épen a' szélső pertzentés meg-akadtt,
Mellynél Lelke bádgyadtt Testéből ki-szakadtt.
Egy angyali sereg strá'sát állva várta,
Szent társaságának kebelébe zárta,
Melly repíti könnyű szárnyakon sebesen
A' szenteknek útján menybe egyenesen.
Ezer után le-folyt száz esztendő hétszer;
Negyven-nyóltz-is után sietvén-el kétszer,
A' második hónap hogy rendét követte,
Huszon-ötöd' napját számlálni kezdette,
Szintén az éjjeli egy 's két órák között:
E' nap az; mellyen jobb életre költözött.
....
Így e' Reménységnek fiában meg-hala
A' Gróff KORDA Háznak virradó hajnala.
....
De kit látunk, nézvén a' gyászos Ház-falra?
Ismét Fejedelmi Rokont más oldalra.

Mert KORDA GYÖRGY (tzélban Gróff Nagy Attyát vévén)
GróffBethlen Judittólegyenes mag lévén,
EnnekBethlen Kataegy Testböl vérsége',
MásodikApafi Mihály'felesége.
Szép Nap ez-is, de jaj! alkonyodott tájban,
Mert el-fogya végső éjjeli homályban:
Meg-szakasztá saját tör'sökének sorát,
Ugy a' Fejedelmek' Nemzeti Biborát.
Gyászos nap-enyészet Hazánk' közepette!
....
Siratják közelebb Gróff Attya' Testvéri,
Mert mindenik, ki vólt e' nagy kints, esméri.
Zokogja Gróff KORDA ANNA, kedves Nénnye:
Ki vólt fájdalmi köztt vigasztaló fénnye:
THOLDALAGI LÁSZLÓ, Komornyik Gróff férje,
Gyászt visel, hogy bánat' árját egygyütt mérje:
Amaz ugyan szinte meg-hasadó szívvel
Míg sinlett-is, Öttse körül mindent mível,
Éjjel, nappal, munkás gondjait mellette
Épen az utolsó lehellet végzette.
....
Kit e' Gróff Atyafi, Hercules módjára
Ha viszsza nem hozhat szeretök' karjára,
Leg-alább Erdélynek hét tornyain fel-tett
Örök emlékezet' zászlóját emeltet:
Leg-alább Mú'sáktól készitett kenettel,
Hogy Neve rothadást ne lásson temet-el
Gróff KORDA 'SU'SANNA fájlalja maga-is,
Gróff Komornyik BETHLEN SÁMUEL Párja-is
Egygyetlen-Egygyek-is e' gyászos karban sír,
A' Szelid Szelidhez érzékeny szívvel bír.
Gróff KORDA MÁRIA, úgy Komornyik Báró
KEMÉNY LÁSZLÓ Férje, közös gyászban járó.
Vérségi tsatornán sebhedt bennek az ér,
Vizzé nem változik mert az atyafi-vér.
....
Ennyi Fő-Rend' Házak, 's többen-is még sokkal,
Gyászolnak Gróff KORDA GYÖRGYért méltó okkal;
....
Te-is Nagy KORDA GYÖRGY, két nagy Ős-Anyával,
Bethlen JudittalésLónyai Annával
Ha ugyan el-hervadtt virág-Unokátok
Esetét az öröm' helyén tudhatjátok,
Vessetek e' gyászra, ha hozzátok hatott,
Egy írgalmas súgárt 's kegyes pillantatot.
....
Nyúgodjál, hol a' föld részes tsak az holttban,
Ama'Szilágy-TsehiNemzetséges Boltban.
Ott már Gróff Nagy-Atyád, 's Édes Atyád' Teste
Tsendes ágyas-házi nyugalmát kereste:
Ott tégedet, a' kik élvén halált győztek,
Gróff Nagy-Anyád, 's Édes Anyád meg-előztek.
Ott alusznak, kik még közel hozzád Vérek:
Mondjad: Én-is e' szép társaságban térek.
Hol az Atyák, Fiak, és Unokák' sorok,
Rendet vesztvén egyben-elegyedik porok;
Hol a' rothadásnak porában el-széledtt
Részekből, majd kél-ki halhatatlan élet;
Hol meg-száradtt ága egy testi vérségnek
Magva leszsz más újjabb lelki nemzetségnek.

Biserica Reformată din Cehu Silvaniei, perspectivă interioară.
[arhiva autorilor, 2017]

The Reformed Church in Cehu Silvaniei, interior view.
[authors' archive, 2017]

Blazonul ramurii de conte a familiei Korda de Borosjenő. Gravură de Konrad Tyroff, începutul secolului al XIX-lea. Pagină din volumul reeditat la mijlocul secolului al XIX-lea. J.A. Tyroff, ed., *Wappenbuch der Österreichischen Monarchie*, vol. 16 (Nürnberg,1847), pl. nr. 213.
[colecția autorilor]

The coat of arms of the Counts Korda de Borosjenő. Etching by Konrad Tyroff, early 19th century. Page from the volume which was reprinted in the middle of the 19th century. J.A. Tyroff, ed., *Wappenbuch der Österreichischen Monarchie*, vol. 16 (Nürnberg,1847), pl. no. 213.
[authors' collection]

cum familia patrimonium haberet...

Contele György (II) Korda deținea o casă în Târgu-Mureș / Marosvásárhely, probabil o proprietate anterioară a familiei, reconstruită / înnoită în jurul anului 1778,[44] situată pe vechea Stradă Szent Miklós (astăzi partea de sud a străzii Farkas Bolyai), casă care în prezent este dispărută și imposibil de identificat. Se spune că era una dintre cele mai frumoase case din Târgu-Mureș. În această casă, care, așa cum precizează Kelemen, exista încă la începutul secolului al XX-lea, a avut loc, în 1785, logodna dintre contesa Anna Korda și contele László Toldalagi.[45] Acest lucru se petrecea chiar înainte de finalizarea procesului de divorț de primul ei soț, baronul Elek Bánffy (1735-1824). Fusese un mariaj forțat, cu un soț ales și impus de tatăl

Count György (II) Korda owned a house in Târgu-Mureș / Marosvásárhely, probably an older family property, rebuilt / renovated around 1778,[44] located on the old Szent Miklós Street (today the Southern part of the Farkas Bolyai Street), a house that no longer exists and is impossible to identify. It is said that it was one of the most beautiful houses in Târgu-Mureș. As Kelemen points out, in this house, which still existed at the beginning of the 20th century, the engagement between Countess Anna Korda and Count László Toldalagi took place in 1785.[45] This event took place even before the divorce from her first husband, Baron Elek Bánffy (1735-1824), was finalised. It had been a forced marriage, with a husband

[44] János Orbán, „«Mert könyvet lehetne arról írni sokat ... tsak a' míg épitett ólly' fényes házakat». Wesselényi Kata marosvásárhelyi házáról”, *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából. Új sorozat*, nr. VI-VII (2012): pp. 265-286; nota 32 / p. 269.

János Orbán, "'Mert könyvet lehetne arról írni sokat ... tsak a' míg épitett ólly' fényes házakat'. Wesselényi Kata marosvásárhelyi házáról", *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából. Új sorozat*, no. VI-VII (2012): pp. 265-286; note 32 / p. 269.

[45] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7.

Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 7.

ei, care i-a adus 18 ani de nefericire. Așa cum a reieșit în cadrul procesului de divorț, „nici măcar nu a rostit jurământul, doar a plâns”. Cu toată zestrea ei bogată și cu numele străvechi al soțului, cuplul a trăit înstrăinat, în amărăciune și neînțelegere şi a provocat chiar scandaluri, prin infidelități reciproce.

Pe 20 februarie 1786, contesa Anna Korda s-a căsătorit cu contele László Toldalagi, la Târgu-Mureş. Descendent al unei vechi şi bogate familii transilvănene, László (1748-1805), conte Toldalagi de Nagyertse et Gelencze, era, se spune, „unul dintre cei mai frumoși bărbați ai Ardealului”.[46] Nu se știe unde s-au întâlnit cei doi, însă, Kelemen presupune că la Târgu-Mureș, în împrejurimile căruia ambele familii dețineau moșii.[47] Curând după căsătorie, el s-a retras din funcțiile publice și s-a dedicat soției și problemelor gospodăririi moșiilor. Cuplul Toldalagi-Korda a locuit mai mult la Cluj / Kolozsvár, probabil chiar în casa care ocupa o parte din amplasamentul pe care cei doi soți au inițiat, ulterior, în 1803, construirea

chosen and imposed on her by her father, which brought her 18 years of unhappiness. As it was stated in the divorce process, “she didn’t even take her vow, she just cried”. Despite her substantial dowry and her husband’s venerable name, the couple lived estranged, in bitterness and misunderstanding and even caused scandals, because of mutual infidelities.

On the 20th of February, 1786, Countess Anna Korda married Count László Toldalagi, in Târgu-Mureş. Descendant of an old and rich Transylvanian family, László (1748-1805), Count Toldalagi de Nagyertse et Gelencze, was said to be “one of the most beautiful men in Transylvania”.[46] It is not known where the two had met, however, Kelemen assumes that in Târgu-Mureș, in the vicinity of which both families owned estates.[47] Soon after the marriage, he retired from public office and devoted himself to his wife and to managing the estates. The Toldalagi-Korda couple lived mostly in Cluj / Kolozsvár, probably in the house that occupied part of the plot on which, later on, in 1803, the two decided to build the

[46] *Ibidem*. *q.v.* Lajos Kelemen, „A Toldalagi-Korda palota”, în *Művészettörténeti tanulmányok*, vol. II (Bucureşti: Kriterion, 1982), p. 82. Kelemen a greșit data căsătoriei; data corectă este 20 februarie 1786, așa cum reiese din documentele de arhivă. *v.*, Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, nr. inventar 1341, dosar 869 – „Acorduri mutuale încheiate între contele Toldalagi László și soția sa, contesa Korda Anna, privind moștenirea bunurilor în caz de deces și sentință judecătorească despre moștenirea documentelor și colecțiilor contelui Toldalagi László : 1790-1804”, fila 10. [vezi semnăturile celor doi soți în excursusul următor]

Ibidem. *q.v.* Lajos Kelemen, “A Toldalagi-Korda palota”, in vol. II of *Művészettörténeti tanulmányok* (Bucharest: Kriterion, 1982), p. 82. Kelemen mistook the wedding date; the correct date is the 20th of February 1786, as it is recorded in the archive documents. *See*, Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár Family Fund”, inventory no. 1341, folder 869 – “Mutual agreements concluded between Count Toldalagi László and his wife, Countess Korda Anna, regarding the inheritance of property in case of death and court sentence with reference to the inheritance of documents and collections of Count Toldalagi László : 1790-1804” (our translation), page 10. [see the signatures of the two spouses in the following excursus]

[47] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7.

Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7.

palatului care există și astăzi (în Strada Ion I.C. Brătianu, nr.14, fostă Király): astfel, cunoaștem că, în august 1791, contele Toldalagi a angajat doi zidari pentru efectuarea unor lucrări de reparații la „casa din Cluj”, iar, în septembrie 1793, contesa Korda și-a adus mare parte din bunurile mobile (probabil zestrea) de la Târgu-Mureș și de la castelul Toldalagi din Corunca la Cluj, la „casa Korda”. Kelemen consideră că această ședere îndelungată a celor doi soți la Cluj ar fi constituit factorul decisiv în inițierea construirii unui palat tocmai în acest oraș.[48] Contele László Toldalagi a rămas până la moarte prim-curator al Colegiului Reformat din Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely (între 1800-1805) și, de asemenea, al Protopopiatului Reformat istoric al Târnavei / Küküllői Református Egyházmegye.[49] Așa a fost implicată indirect și contesa Anna Korda în istoria Colegiului Reformat din Odorhei.

De fapt, legăturile familiei Korda cu această instituție de învățământ sunt mult mai vechi, prin Zsigmond (III) Korda,[50] care a fost curator între 1709 și 1712, și care, înfiat fiind de către

palace that still stands today (on Ion I.C. Brătianu Street, no.14, formerly known as Király Street). It is known that in August 1791, Count Toldalagi hired two masons to carry out some repair works on the “house in Cluj”, and, in September 1793, Countess Korda brought most of her movable property (probably her dowry) from Târgu-Mureș and from the Toldalagi castle in Corunca to Cluj, into the “Korda house”. Kelemen considers that this prolonged stay of the two in Cluj could have been the decisive factor in initiating the construction of a palace precisely in this city.[48] Count László Toldalagi continued to be, until his death, the Chief Curator of the Reformed College in Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely (between 1800-1805) and also of the historical Reformed Archdiocese of Târnava / Küküllői Református Egyházmegye.[49] Thus, Countess Anna Korda was indirectly involved in the history of the Reformed College in Odorhei.

Actually, the Korda family’s ties with this educational institution are much older, through Zsigmond (III) Korda,[50] who was curator between 1709 and 1712, and, as he was

[48] *Ibidem*, p. 8.
Ibidem, p. 8.

[49] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7. Nyárádi, „A Korda család”, p. 22.
Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 7; Nyárádi, “A Korda család”, p. 22.

[50] Levente Tóth, „Református nemesek Udvarhelyszék és az Udvarhelyi Református Egyházmegye igazgatásában (17–19. század)”, *Certamen*, nr. I (Előadások a magyar tudomány napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában) (2013): pp. 306-322; pp. 313, 315 *et passim*.
Levente Tóth, “Református nemesek Udvarhelyszék és az Udvarhelyi Református Egyházmegye igazgatásában (17–19. század)”, *Certamen*, no. I (Előadások a magyar tudomány napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában) (2013): pp. 306-322; pp. 313, 315 *et passim*.

Portretul contelui László Toldalagi, a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ulei pe pânză, dimensiuni 74x100 cm, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția Muzeului Haáz Rezső, Odorheiu Secuiesc (nr. inv. 3138/1).
[autorii mulțumesc Conducerii Muzeului Haáz Rezső pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]
* Loc de proveniență: Galeria de portrete a Colegiului Reformat din Odorheiu Secuiesc, conform specificațiilor din József Biró, *Erdélyi kastélyok* (Budapesta: Singer és Wolfner, 1943), fig. 93/LX, vezi note referitoare la imagini [Jegyzetek a képekhez].

Portrait of Count Laszlo Toldalagi, second half of the 18th century, oil on canvas, dimensions 74x100 cm, original frame, author unknown. Currently in the collection of the Haáz Rezső Museum, Odorheiu Secuiesc (inventory no. 3138/1).
[the authors thank the Management of the Haáz Rezső Museum for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]
* Place of origin: The Portrait Gallery of the Reformed College in Odorheiu Secuiesc, according to the specifications in József Biró, *Erdélyi kastélyok* (Budapest: Singer és Wolfner, 1943), fig. 93/LX, see notes on images [Jegyzetek a képekhez].

Portretul contesei Anna Korda, a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ulei pe pânză, dimensiuni 74x100 cm, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția Muzeului Haáz Rezső, Odorheiu Secuiesc (nr. inv. 3138/2).
[autorii mulțumesc Conducerii Muzeului Haáz Rezső pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]
* Loc de proveniență: Galeria de portrete a Colegiului Reformat din Odorheiu Secuiesc, prin analogie cu portretul contelui László Toldalagi.

Portrait of Countess Anna Korda, second half of the 18th century, oil on canvas, dimensions 74x100 cm, original frame, author unknown. Currently in the collection of the Haáz Rezső Museum, Odorheiu Secuiesc (inventory no. 3138/2).
[the authors thank the Management of the Haáz Rezső Museum for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]
* Place of origin: The Portrait Gallery of the Reformed College in Odorheiu Secuiesc, by analogy with the portrait of Count László Toldalagi.

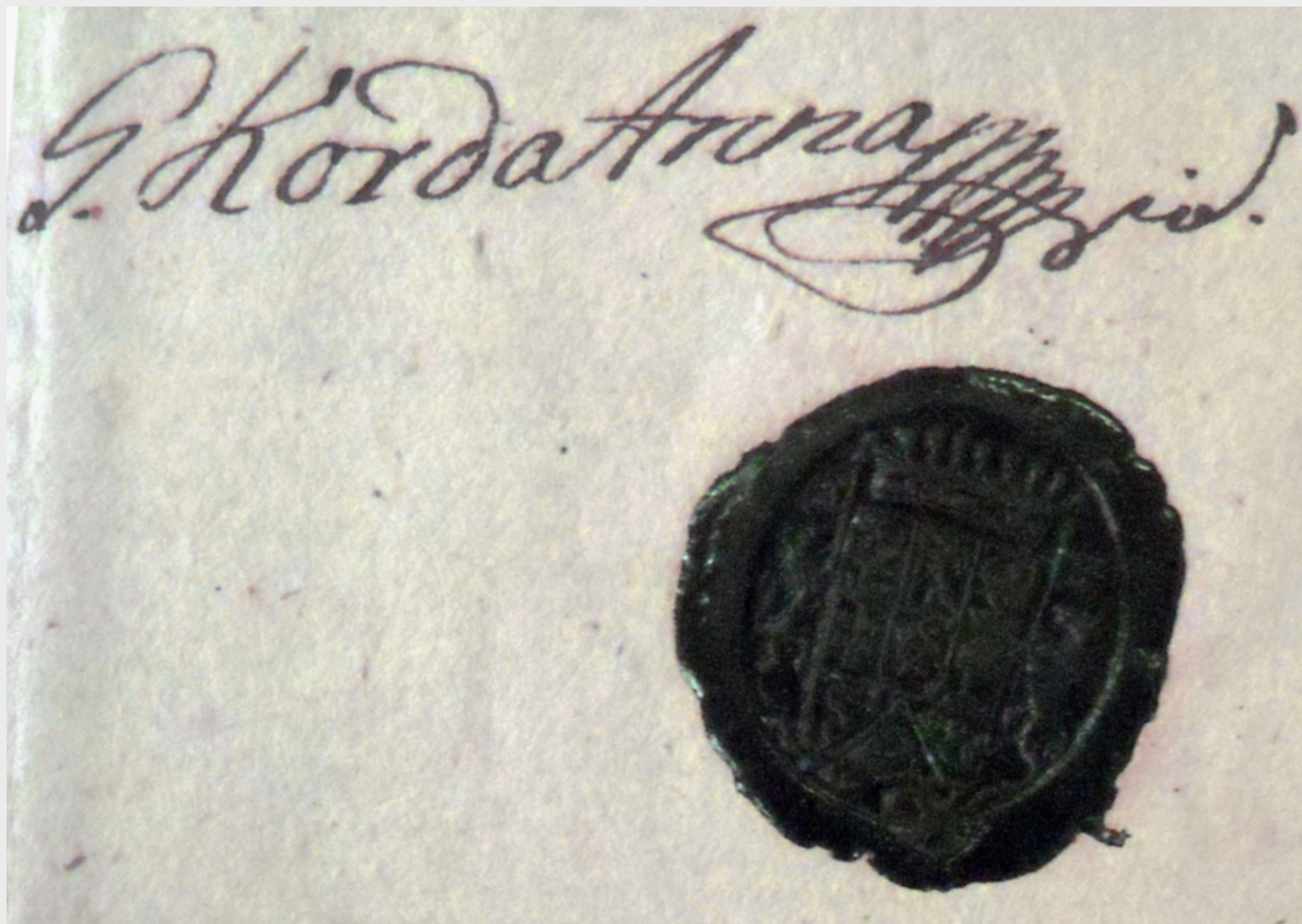
Signatum Kolosvár.

G. Földalagi László mpr

Semnăturile olografe și sigiliile soților Toldalagi-Korda, din actul semnat la Cluj, în 19 octombrie 1795.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009. Sursa: Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, nr. inventar 1341, dosar 869 – „Acorduri mutuale încheiate între contele Toldalagi László și soția sa, contesa Korda Anna, privind moștenirea bunurilor în caz de deces și sentință judecătorească despre moștenirea documentelor și colecțiilor contelui Toldalagi László : 1790-1804”, fila 10.]

Handwritten signatures and seals of the Toldalagi-Korda couple, from the deed signed in Cluj, on the 19th of October 1795.
[digital photocopy from the authors’ archive, 2009. Source: Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, inventory no. 1341, folder 869 – “Mutual agreements concluded between Count Toldalagi László and his wife, Countess Korda Anna, regarding the inheritance of property in case of death and court sentence with reference to the inheritance of documents and collections of Count Toldalagi László : 1790-1804” (our translation), page 10.]

István Apor, a devenit și moștenitorul moșiilor acestuia din Scaunul Odorheiului / Udvarhelyszék, pecetluind astfel, practic, legătura familiei Korda, pentru totdeauna, cu acest ținut.

În plus, contele György (II) Korda, a sprijinit financiar Colegiul Reformat din Odorheiu Secuiesc, ca de altfel și pe cel din Târgu-Mureș (unde acesta și-a început studiile) sau pe cel din Cluj,[51] inclusiv prin lăsământ testamentar, sub forma unor fonduri diverse destinate alocării de burse de studiu pentru tinerii nobili orfani sau săraci, creșterii salariilor profesorilor, achiziției de cărți etc.[52] Această tradiție de acțiuni filantropice a fost urmată și de alți membri ai familiei Korda, inclusiv prin acordarea de sprijin financiar unor comunități reformate (fonduri de reparații și întreținere pentru biserici, pentru edificarea unor case parohiale sau înzestrarea unor spații de cult cu obiecte bisericești).

adopted by István Apor, he also became the heir of the Apor estates in the Seat of Odorhei / Udvarhelyszék. Therefore, the ties of the Korda family with this land where thus sealed forever.

In addition, Count György (II) Korda, financially supported the Reformed College in Odorheiu Secuiesc, as well as the one in Târgu-Mureș (where he began his studies) or the one in Cluj.[51] His contributions also included testamentary dispositions, according to which various funds were allocated for scholarships for orphaned or poor young nobles, for the rise of teachers' salaries, for the purchase of books, etc.[52] This tradition of philanthropic acts has been continued by other members of the Korda family as well, including financial supports to Reformed communities (funds for repairs and maintenance works for churches, for the construction of parochial houses or the furnishing of places of worship with church objects).

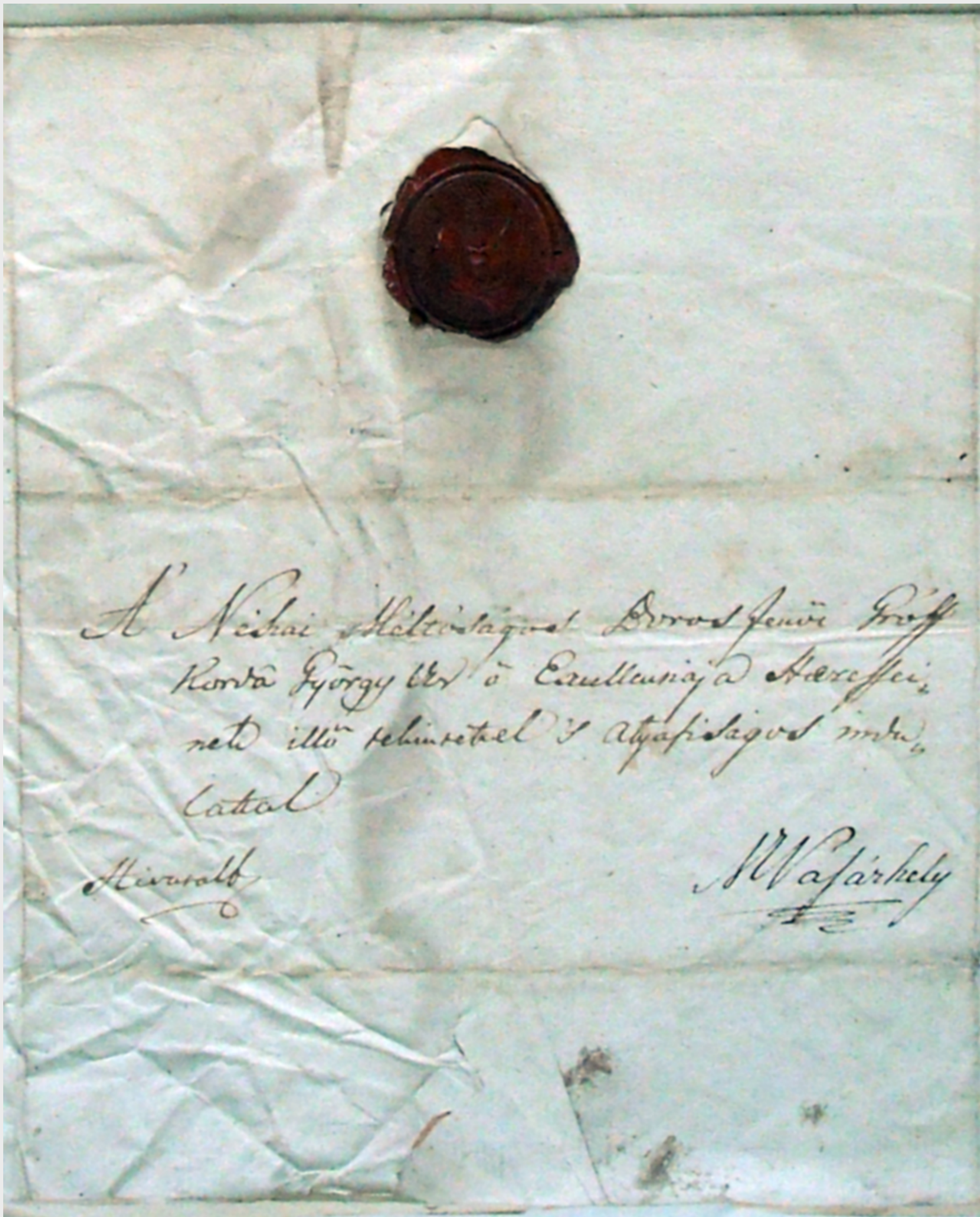
[51] Sámuel Szabó, ed., *A kolozsvári ev. ref. főtanoda régibb és legujabb története egyszersmind értesítő az 1874/5 tanodái évről* (Kolozsvár [Cluj]: Stein J. egyet nyomdásznál, 1876), pp. 130-133. Se face referire la un prim testament al contelui György (II) Korda, redactat cu acordul soției sale, pe 9 martie 1768, la Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh, testament ce urma a fi deschis imediat după moartea sa: „holtom után mindjárt az elégtételre felbontassanak ennek pecsétéi" („imediat după moartea mea, sigiliile acestuia vor fi rupte spre satisfacție"), p. 130. Acest document, ca scriere specifică epocii, poate fi considerat o comoară lingvistică. Din citatul reprodus *in extenso* reținem smerenia și evlavia cu care a fost redactat. Asociate cu acțiunile filantropice, acestea alcătuiesc o caracterizare directă a persoanei ajunse la 47 de ani și 20 de ani de căsnicie, care își expune ultimele dorințe [vezi extrasele prevederilor testamentare reproduse în excursusul următor, alături de blazonul său funerar și de necrolog]. Însă, după decesul său, mult mai târziu, în 1786, s-au iscat o serie de neînțelegeri între urmași, iar moștenirea contelui György (II) Korda a făcut obiectul unui proces, deschis la începutul secolului al XIX-lea și încheiat abia în 1812.

Sámuel Szabó ed., *A kolozsvári ev. ref. főtanoda régibb és legujabb története egyszersmind értesítő az 1874/5 tanodái évről* (Kolozsvár [Cluj]: Stein J. egyet nyomdásznál, 1876), pp. 130-133. There is a reference made to a first will of Count György (II) Korda, written with the consent of his wife, on the 9th of March 1768, in Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh, a will to be opened immediately after his death: "holtom után mindjárt az elégtételre felbontassanak

ennek pecsétéi" ("immediately after my death, its seals should be opened with satisfaction"), p. 130. This document, as a writing specific to its era, can be considered a linguistic treasure. From the quotation reproduced *in extenso* the humility and piety with which it was written emerge. These, associated with the philanthropic deeds carried out throughout the years, make up a direct characterisation of a person who has reached 47 years of age and 20 years of marriage, and who expresses his last wishes [see the excerpts of the testamentary provisions reproduced in the following excursus, accompanied by his funerary coat of arms and death notice]. However, much later after his death, in 1786, a series of misunderstandings arose between the descendants, and the legacy of Count György (II) Korda was the subject of a lawsuit, that began in the early 19th century and concluded only in 1812.

52 Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, p. 135. ***, *A marosvásárhelyi ev. ref. collegium értesítője az 1882-1883-ik iskolai évről*, nr. XXVI (serie nouă, nr. XXII), (Marosvásárhely [Târgu-Mureș]: Imreh Sándor az ev. ref. Collégium Gyorss, 1883), pp. 666-667. Testamentul contelui György (II) Korda a fost redactat la Băița / Bonyiczá (în grafie veche sau Mezőbanyica, Szászbanyica, Banyica, azi în județul Mureș), datat la 29 decembrie 1781 (completându-l pe cel anterior, datat la 9 martie 1768): „Nyolcz árva nemes szegény ifjú tartására, tanulások segedelmére egynek esztendőre 500 frtnak interesét, 30 frtot mig élek, magam administralok nekik. Ruházatot, gabonát, kik is zöld ruhában járjanak, mint magam, már életemben megcsináltatom Udvarhelyen; azután is . . . a fundatiomon levők oly ruhában járjanak, projectálván az udvarhelyi és vásárhelyi professorok, mikor valamelyik változik, magam nevezem, mig élek, holtom után utódaim, ők is vigyázván, hogy szegényeket tegyenek 12 esztendősön alól, 15 esztendősön felül ne is tegyenek alapítványomra. A vásárhelyi ifjaknak alapul hagyok 2000 frtot." (p. 666).

Pálmay, *Udvarhely vármegye nemes családjai*, p. 135. ***, *A marosvásárhelyi ev. ref. collegium értesítője az 1882-1883-ik iskolai évről*, no. XXVI (new series, no. XXII), (Marosvásárhely [Târgu-Mureș]: Imreh Sándor az ev. ref. Collégium Gyorss, 1883), pp. 666-667. The will of Count György (II) Korda was written in Băița / Bonyiczá (in old writing or Mezőbanyica, Szászbanyica, Banyica, today in Mureș County), dated December 29, 1781 (in addition to the previous one, dated March 9, 1768): „Nyolcz árva nemes szegény ifjú tartására, tanulások segedelmére egynek esztendőre 500 frtnak interesét, 30 frtot mig élek, magam administralok nekik. Ruházatot, gabonát, kik is zöld ruhában járjanak, mint magam, már életemben megcsináltatom Udvarhelyen; azután is . . . a fundatiomon levők oly ruhában járjanak, projectálván az udvarhelyi és vásárhelyi professorok, mikor valamelyik változik, magam nevezem, mig élek, holtom után utódaim, ők is vigyázván, hogy szegényeket tegyenek 12 esztendősön alól, 15 esztendősön felül ne is tegyenek alapítványomra. A vásárhelyi ifjaknak alapul hagyok 2000 frtot." (p. 666).

A' Néhai Méltóságos Borosjenői Gróff
Korda György Ur' ő Excellentiája Successori-
nak illő tisztelettel 's alázatossággal ajánl-
tatik

Hivatalb.

M. Vásárhely

Document din cadrul procesului de succesiune după defunctul conte György (II) Korda, emis la Cluj, datat la 7 iunie 1801, adresat moștenitorilor – detaliu de pe fața cu sigiliul.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009. Sursa: Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, nr. inventar 1341, dosar nr. 820, fila 12.]

Document from the lawsuit concerning the succession after the late Count György (II) Korda, issued in Cluj, dated 7th of June 1801, addressed to the heirs – detail from the side with the seal.
[digital photocopy from the authors’ archive, 2009. Source: Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, inventory no. 1341, folder 820, page 12.]

EXTRASE DIN TESTAMENTUL CONTELUI GYÖRGY (II) KORDA, 9 MARTIE 1768

EXCERPTS FROM THE TESTAMENT OF COUNT GYÖRGY (II) KORDA, 9TH OF MARCH 1768

„holtom után mindjárt az elégtételre felbontassanak ennek pecsétéi”

“«Atyának, Fiúnak, Szent Lélek Istennek nevében! Előttem hordoztam az én halandó sorsomat emberek irántam való vélekedések felett, és hogy nékem Istenhez közelitenem felette igen jó légyen; emlékeztem s emlékezem az ur Istennek kegyelmességeiről, irgalmasságairól és e világi jókban velem közlött bőv áldomásairól: tartoztam s tartozom (mig Isten jó voltából élek) könyörgéssel, háláadással az nagy hatalmu, öröktől fogva és örökké való Istent magasztalni, ennek segedelmét kérni, hogy ez által fogadásaimat inkább megfizethessem, naponként ő nékie; Fentartotta az Ur állandóul kérésemre én hozzám a maga kegyelmét, mert engemet az igaz hitben megtartott, sok nyomoruságok, probák, kisértetek

„imediat după moartea mea, sigiliile acestuia vor fi rupte spre satisfacție”

“«În numele lui Tatălui, al Fiului, al Duhului Sfânt! Mi-am purtat cu cinste în fața oamenilor soarta mea de muritor întru slava lui Dumnezeu, mi-am amintit și-mi amintesc de îndurarea și marea milă, precum și de multele bunuri lumești, pe care mi Le-a dăruit: I-am fost, și-I sunt dator veșnic Atotputernicului Domn al meu, cât timp mă va ține în viață, cu rugăciuni și mulțumiri zilnice, întru marea Lui slavă. Rugile mele au fost ascultate, căci Domnul și-a păstrat harul pentru mine continuu și m-a ținut în adevărata credință, deși m-au apăsat multe necazuri, încercări, ispite, și, când m-am aflat singur în supărările mele, nu am avut unde-mi pleca fruntea, decât la sânul Domnului Dumnezeul meu. S-au adunat

“immediately after my death, its seals should be opened with satisfaction”

“‘In the name of the Father, of the Son, of the Holy Spirit! Before my fellows, I bore honourably my fate as a mortal to the glory of God, I remembered and I am still remembering the mercy and great pity, as well as the many worldly goods which He bestowed upon me: I have always been and will always be eternally indebted to my Almighty Lord, as long as He will keep me alive, with daily prayers and thanksgiving for His greater glory. My prayers have been heard, for the Lord has kept His grace for me continuously and kept me in true faith, even though I was afflicted with many misfortunes, trials, temptations, and, when I was alone in my torments, I had nowhere to turn to [*viz*. to lean my forehead, our comment], but to the bosom of the Lord

között is, a midőn magamnak hagyattattam vala szemoruságaimban, nem tudtam kihez hajtsam és hová fogjam fejemet, hanem csak az én uramhoz Istenemhez, midőn körül vettenek vala engemet mindenfelől a szorongattatások, és midőn eljött ama nyomoruságnak órája, melyet az Ur reám mért vala büneimért, hogy egy kevés ideig probáltassék az ő szolgája kivül, éljen penig az Urnak belől; egy ideig semmire becsültessem az emberektől, hogy felmagasztaltassam végre ő nála az egekben.»

«Az Ur rendelte igy és ezért lettenek ekképpen, mert az ő akaratja és végzése nélkül semmi se lészen; nem nyitottam meg az én szájamat. mert az Ur cselekedett ekképpen én velem, és jót tett én velem, hogy megtanulnám az ő idvezitését, és az én bizodalmamat nem egyébben, hanem ő benne helyheztetném.»

«Jutottam vala ez világ csufságainak háboruira az én ellenségeim miatt, kik is az ő hamis nyelvekkel, mint választott eszközökkel és elkészitett szerszámokkal annyira elnyomtanak vala,

împrejurul meu necazurile și nenorocirile, atunci când a venit ceasul amărăciunilor, cu care m-a încercat Domnul pentru păcatele mele, spre a-l proba pe robul Său trăitor printre oameni, [dar] avându-L în suflet numai pe Domnul, sunt, pentru o vreme, umilit în nimicnicia mea înaintea oamenilor, pentru ca să pot fi preamărit, la sfârșit, în Ceruri, în fața Lui.»

«Domnul a orânduit așa, și toate sunt cum e vrerea Lui, căci nimic nu este fără voința și hotărârea Lui. Nu mi-am ridicat glasul [*viz.* nu mi-am deschis gura, n.ns.], căci Domnul a lucrat în mine, și mi-a dat tot binele, pentru a învăța îndurarea Lui, iar credința mea să nu stea în nimeni altul, decât într-Însul.»

«Am ajuns să fiu împrejmuit de batjocura și hărțuirea acestei lumi, din cauza dușmanilor mei, care și-au ascuțit limbile lor mincinoase precum instrumente de tortură, iar eu, crezându-mă printre prietenii mei credincioși, m-am trezit printre vipere aducătoare de pustiire. Dar credința în Domnul Dumnezeu m-a salvat de la

my God. Trouble and anguish had taken hold of me for the hour of bitterness had come, when the Lord tried me for my sins, in order to challenge His servant who lives among men, [yet] as I have always had only the Lord in my soul, I am, for a while, humbled in my nothingness before men, so that I might be praised, in the end, in Heaven, before Him.’

‘The Lord has ordained and all things are as He wills, for nothing is without His command and decision. I did not raise my voice [*viz.* I did not open my mouth, our comment], for the Lord has worked in me, and has given me every good thing, so that I might learn His mercy, and so that my faith should not dwell in any other than Him.’

‘I have become surrounded by the mockery and harassment of this world, because of my enemies, who have sharpened their lying tongues like instruments of torture, and I, believing myself among my faithful friends, have found myself among vipers that bring desolation. Yet my faith in God the Lord saved me from perish. The Lord shows

hogy midőn hivséges barátaim között itélném magamat lakozni, amaz mérges viparáknak mardosó fogai között lenni magamat tapasztaltam; de az Ur Istenben bizván, megtartattattam azért, hogy ez által én általam az Ur dicsőittessék, mert néha azok által munkálodja az Ur a mi megtartattatásunkat, melyek mi nékünk ellenkezőknek látszanak. Csudálatosok az Urnak dolgai! annak okáért biztam ő benne mi képpen eleitől fogvást, hogy azon megillettetéseimet enyhiti; enyhitette is kegyelmesen, mely noha az emberek előtt lehetetlennek látszott, mert az, mi az emberektől lehetetlen, lehetséges az, az én örökké való atya Istenemnél, a kinél letétetett az én számomra az igazságnak koronája, melyet el is vészek amaz utolsó napon, minthogy az ő kegyelme által az igaz hitemet megtartottam, melyért ez világi életembéli elnyomattatásaimban is maga áldását kiszolgáltatta és ellenségeim kedvek ellen bővitette; tartozom azért fogadásaimat megfizetni, és vélem bűnössel közlött javaiból ő Felségének dicsőségére, felebarátaimnak hasznára forditani; és ekképpen változhatatlan rendelést is tenni:»

pieire. Domnul își arată în noi lucrările Sale [*viz.* lucrează spre mântuirea noastră, n.ns.], tocmai prin aceia care ne sunt împotrivă. Minunate sunt lucrările Domnului! De aceea, de la bun început, am avut încredere în El, că îmi va ușura poverile. Și mi le-a ușurat cu multă îndurare [*viz.* milostenie, n.ns.], deoarece, ceea ce pentru oameni părea imposibil, s-a dovedit ușor pentru Dumnezeul meu, Tatăl cel veșnic, în brațele Căruia mă așteaptă coroana dreptății, pe care voi primi-o în cea din urmă zi, căci mi-am păstrat adevărata credință în El, pentru marea Lui milă, și prin harul cu care m-a înconjurat împotriva plăcerilor asupritorilor [sau dușmanilor, n.ns.] mei. Sunt dator, așadar, să-mi țin promisiunile, împărțind bunurile mele, ale păcătosului, spre slava Maiestății Sale [Lui (Dumnezeu), n.ns], în folosul semenilor mei, impunând aici o hotărâre de nestrămutat:»

«Las Colegiului Reformat din Kolosvár [în prezent Cluj-Napoca, n.ns.] 1000 de forinți a căror dobândă anuală de 60 de forinți, să fie destinată măririi salariilor profesorilor de

in us His works [*viz*. He works for our salvation, our comment], precisely through those who are against us. How wonderful the works of the Lord are! That is why, from the very beginning, I trusted in Him, that He would lighten my burdens. And so He did, with great mercy [*viz*. sympathy, our comment] as, what seemed impossible to men, proved easy for my God, the everlasting Father, in Whose arms the crown of righteousness awaits me, which I shall receive in the last of the last days, for I have kept my true faith in Him, in His great mercy, because of the grace with which He has surrounded me against the pleasures of my oppressors [or enemies, our comment]. Therefore, I am indebted to keep my promises, dividing my possessions, as a worldly sinner, for the glory of His Majesty [the Lord, our comment], for the benefit of my fellow men, imposing here an unshakable decision:'

'I leave to the Reformed College in Kolosvár [now Cluj-Napoca, our comment] 1000 forints, with an annual interest of 60 forints, which should be destined to increase the wages of the

«Az nemes kolosvári reformatum Collegiumnak hagyok 1000 m. frtokat, melynek esztendőnként folyó 60 m. frt. interesse fordittassék az Grammaticát vagy Syntaxist tanulók tanitók eddig való fizetések bővitésére, ugy hogy állandó tanitójok légyen és ne változzék esztendőnként, sőt sok ideig egy tanitsa; ezt tartom a több classisokban is hasznosoknak, ha állandó tanitók mindenütt felállitatnának. Vagy peniglen interesse ennek, hasznos és Isten dicsőségét kifejező könyvek vásárlására, vagy ilyenek kinyomtatásának segitségére fordittassék.»

«A nemes marosvásárhelyi Collegiumnak, az hol tanulásomat is végeztem, rendelek ugyan 1000 m. frtokat," (udvarhelyi gymnasiumnak is 1000 frtot s több egyháznak még jelentékeny öszveget)…»

«A mit életemben ebből ki nem adnék, holtom után minden irt helyek kielégittessenek, és ha ki maradékink közül ellent vagy meg nem állója lenne, minden acquisitumaimból kirekesztetett légyen, és azokból semmiben is ne részesüljön: kedves feleségem is

Gramatică și Sintaxă, astfel încât aceștia să fie profesori permanenți, să nu fie schimbați în fiecare an, ci să le predea elevilor multă vreme. Consider folositor acest lucru și la celelalte materii, adică angajarea de profesori permanenți. Această dobândă mai poate fi destinată pentru cumpărarea sau traducerea unor cărți, care să îl preamărească pe Domnul, sau pentru a ajuta la tipărirea lor.»

«Las Colegiului Reformat din Marosvásárhelyi [în prezent Târgu-Mureș, n.ns.] unde am studiat și eu, 1000 de forinți," apoi sunt menționate, în continuare: suma de 1000 de forinți pentru Gimnaziul din Udvarhely [în prezent Odorheiu Secuiesc,n.ns.] și alte sume semnificative destinate mai multor biserici...» [din păcate, sursa citată nu redă aceste dispoziții în întregime, n.ns.]

«Totul este în proprietatea mea, până la moartea mea, după care vor fi executate dispozițiile mele testamentare. Dacă vreunul dintre urmașii mei se va opune sau nu va ține cont de ele să fie exclus de la atribuirea

teachers of Grammar and Syntax, thus they should become permanent teachers, not to be changed every year, so that they should teach the pupils for a long time. I consider this to be useful for other subjects as well, namely hiring permanent teachers. The interest may also be used for the purchase or translation of books, which glorify the Lord, or for their print.'

'I leave to the Reformed College in Marosvásárhelyi [now Târgu-Mureș, our comment], where I studied as well, 1000 forints," then the following are mentioned: the sum of 1000 forints for the Gymnasium in Udvarhely [now Odorheiu Secuiesc, our comment] and other significant sums intended for several churches...' [unfortunately, the cited source does not reproduce these provisions in full, our comment]

'Until my death, everything remains in my possession, after which my testamentary dispositions shall be executed. If any of my descendants will oppose or disregard them, they should be excluded from the inheritance and should not benefit of anything: after my

holtom után ezeknek kiadásában igyekezzék, hogy holtom után az özvegyeknek istene mind örökké oltalma légyen. Ide tévén mindazon által; ha valami Isten itéletei, háború vagy egyéb látogatásai által acquisitumaim ugy elfogynának, hogy holtom utánra ne maradnának; igy is maradékaimat és successoraimat intem, hogy az ur Istent állandó igaz hitben féljék; felséges királyokhoz, fejedelmekhez hivek; előljárójokhoz engedelmesek, mindenekhez igazok, szegényeken könyörülők légyenek; hogy igy az ur Isten áldását véllek is közölje, melyből Isten dicsőségére forditani igyekezzenek: el se is mulassák, hogy áldottak légyenek életeknek minden napjaiban! Irtam Sz.-Csehi jószágunkban» sat."*

bunurilor din moștenirea mea și să nu beneficieze de nimic din acestea: draga mea soție să se străduiască după moartea mea să se îngrijească de aceste dispoziții; fie ea ocrotită, după moartea mea, de Cel care este Protectorul văduvelor, în vecii vecilor. Trebuie să mai adaug, că, de se va întâmpla, ca bunurile mele, prin osânda Domnului, războaie sau alte năpaste să se piardă, și să nu rămână nimic după moartea mea, îi îndemn pe urmașii mei să trăiască cu frica lui Dumnezeu, să le fie credincioși regilor și principilor lor suverani [*viz.* maiestăților lor regale și princiare / măriților regi și principi, n.ns. – formulare reverențioasă, greu de tradus, n.ns.], să dea ascultare superiorilor lor, să fie drepți întru totul [*viz.* cu toți supușii lor, n.ns.], să fie milostivi cu cei săraci; ca Domnul Dumnezeu să-i aibă în mila sa, ca să-l slăvească și ei pe Domnul, ca să fie binecuvântați în toate zilele vieții lor. Scris la moșia noastră din Sz.-Cseh [în prezent Cehu Silvaniei, n.ns.]» etc." [etc. este introdus de sursa citată, care oprește aici extrasele din textul testamentului, n.ns.]*

death, my beloved wife should strive to attend to these provisions; may she be protected, after my death, by the One who is the Protector of widows, forever and ever. I am compelled to add that, if something were to happen to my possessions, by the punishment of the Lord, wars or other calamities and that they should be lost, and nothing should be left after my death, I urge my descendants to live in the fear of God, to be faithful to their sovereign kings and princes [*viz.* to their royal and princely majesties / great kings and princes, our comment – reverent formulation, difficult to translate, our comment], to obey their superiors, to be utterly righteous [*viz.* with all their subjects, our comment], to be merciful to the poor; so that the Lord our God might have mercy on them, that they too should glorify the Lord, so that they may be blessed for all the days of their lives. Written on our estate in Sz.-Cseh [now Cehu Silvaniei, our comment]' etc." [etc. is introduced by the quoted source, which stops here the excerpts from the text of the will, our comment]*

* Sámuel Szabó, ed., *A kolozsvári ev. ref. főtanoda régibb és legujabb története egyszersmind értesítő az 1874/5 tanodái évről* (Kolozsvár [Cluj]: Stein J. egyet nyomdásznál, 1876), pp. 130, 131-132.

Blazonul funerar al lui György (II) Korda (†1786), colecția de blazoane din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de blazoane / Címergyűjtemény, TBK Cgy. nr. 14).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The funerary coat of arms of György (II) Korda (†1786), the collection of coats of arms from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of Coats of Arms / Címergyűjtemény, TBK Cgy. no. 14).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Necrologul lui György (II) Korda (†1786), datat la 17 ianuarie 1786, colecția de necrologuri din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de necrologuri nr. 119).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The death notice of György (II) Korda (†1786), dated on the 17th of January 1786, the collection of death notices from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of death Notices no. 119).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

119

Méltoságos Aszszony,
Nékünk jó Mlgs Aszszonyunk!

Z árnyék változandoság alá rekesztetett Világban valami kezdetet vett, s' vészen, leg ottan sietett, s' siett a' maga végire, s' igy Születésünk órájától fogva közelebb közelebb vagyunk utolso Végünkhez, mig végre a' Bünnek S'oldja; a' Halál által Életünket el-végezzük. Ezen végre kellet Felséges Urunk néhai Arany Kóltsos Ur Híve valoságos belsö Titok Tanátsa s' Fö Vadász-Mestere Méltóságos Gróff, és Liber Báro Boros-Jenöi Korda György Ur kedves Urunk Atyánk eö Nagyságának-is sietni, a' mint hogy Pállyáját meg-futván ezen 1786dik Esztendöben Bóldog Aszszony Havának 12dik Napjára virradolag tizen két Orakor Életét szép tsendesen el-végezé, Életének hatvan ötödik Esztendejében.

Mellyet is midön a' Mlgs Aszszonynak szomoruán jelentenénk, kivánnyuk, hogy a' Mlgs Aszszonyt Uri M. Házával az Ur Isten minden szomoru változástol kegyelmesen oltalmzza, s' magunkat Gratiajaban ajánlván maradunk

Méltoságos Aszszonynak

meg szomorodott Szolgálói.

M Vásárhelly
17a Januarii 1786

Korda Anna
G Korda Susanna
Korda Kata
G Korda Maria

~~1788~~

Mlgs Consiliarius Gerciné Asd.

De asemenea, familia Korda deținea o casă și în centrul Clujului / Kolozsvár, pe amplasamentul Primăriei Vechi (astăzi Bulevardul Eroilor, nr. 2).[53] Contele György (II) Korda a avut și o casă în Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely (în piața mare din centrul orașului). Totodată, a avut o curte nobiliară pe moșia de la Mugeni / Bögöz (județul Harghita – pe malurile Târnavei Mari), o curie la Oțeni / Ocfalva (județul Harghita – undeva în zona malului lacului actual), o curie la Ulmeni / Sülelmed (județul Maramureș) și, probabil, o curie pe moșia de la Băița / Mezőbanyica (județul Mureș) și, tot așa, o casă sau o curie la Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh (județul Sălaj) și, respectiv, la Hida / Hídalmás (județul Sălaj). Însă despre toate aceste construcții nu se păstrează prea multe mărturii – existența lor este atestată indirect prin diverse documente ale timpului (testamente, acte succesorale, inventare etc.).

Cunoaștem faptul că Zsigmond (IV) şi László (I) au trăit la Mugeni, însă György (II) Korda a fost cel care s-a mutat în comitatul Clujului / Kolozs megye. Moșia de la Mugeni și celelalte proprietăți din ținuturile Odorheiului au

The Korda family also owned a house in the center of Cluj / Kolozsvár, on the site of the Old City Hall (today no. 2 Eroilor Boulevard).[53] Count György (II) Korda also had a house in Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely (in the main square of the city). He also had a manor house on the Mugeni / Bögöz estate (Harghita County – on the banks of Târnava Mare River), a manor house (*kuriá*) in Oțeni / Ocfalva (Harghita County – today somewhere in the area of the present lake shore), a manor house (*kuriá*) in Ulmeni / Sülelmed (Maramureș County), and probably a manor house (*kúria*) on the estate in Băița / Mezőbanyica (Mureș County), and, similarly, a house or a *kúria* in Cehu Silvaniei / Szilágy-Cseh (Sălaj County) and, respectively, one in Hida / Hídalmás (Sălaj County). However, not much information was kept about these buildings – their existence is indirectly attested by various documents of the time (wills, succession deeds, inventories, etc.).

It is known that Zsigmond (IV) and László (I) lived in Mugeni, yet György (II) Korda was the one who moved to Cluj County / Kolozs megye. The Mugeni estate and the other properties in the area of Odorhei were inherited by the line

[53] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 8.
Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”, p. 8.

fost moștenite pe linia lui György (II),[54] însă din lipsa oricăror urmași de sex bărbătesc, acestea au intrat în patrimoniul familiilor Toldalagi și Bethlen, prin căsătoriile fiicelor lui György (II) Korda, Anna și Zsuzsanna, cu contele László Toldalagi și, respectiv, cu contele Sámuel Bethlen de Iktár.[55] După moartea contesei Anna Korda, moșia și conacul din Mugeni, alături de alte proprietăți, între care și Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, vor trece în patrimoniul nepotului surorii ei – contele Domokos Bethlen (†1866) –, fiind administrate de ofițeri economici.[56]

O proprietate mai specială, din timpul lui Zsigmond (III) Korda, fiul adoptiv al lui István Apor, a fost domeniul din Chețani / Maroskece (fost Kece, astăzi în județul Mureș), unde familia Korda avea și un castel ce data din secolul al XVII-lea – de fapt, acest domeniu cu castelul renascentist aparținuse anterior lui István Apor,[57] fiind moștenit, probabil, de Zsigmond (III) Korda. Castelul din Chețani a fost transformat în secolul al XVIII-lea, însă urmele acestuia s-au pierdut, fiind complet dispărut;[58] doar amplasamentul acestuia s-a păstrat în memoria locului („Cordăteşi”).

established by György (II).[54] However, due to the absence of any male descendants, they joined the patrimony of the Toldalagi and Bethlen families, through the marriages of György (II)'s daughters – Anna and Zsuzsanna, with Count László Toldalagi and, respectively, Count Sámuel Bethlen de Iktár.[55] After the death of Countess Anna Korda, the Mugeni estate and manor house, along with other properties, including the Toldalagi-Korda Palace in Cluj, will pass to the patrimony of her sister's grandson – Count Domokos Bethlen (†1866) –, being administered by estate managers.[56]

A more notable property, dating from the time of Zsigmond (III) Korda, the adopted son of István Apor, was the estate in Chețani / Maroskece (previously Kece, today in Mureș County), where the Korda family had a castle as well, dating from the 17th century – this estate, with its Renaissance castle, had previously belonged to István Apor,[57] and was probably inherited by Zsigmond (III) Korda. The castle in Chețani was transformed in the 18th century, however there are no traces left of its existence,[58] the only thing that has been preserved is its location, as a reminiscence of the past ("Cordăteşi").

54 Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta”*, p. 28.
Nyárádi, *"Istennek ditsőségére tsinaltatta"*, p. 28.

55 În urma decesului contelui-copil György (III) Korda, a rămas o moștenire funciară imensă, însumând 113 posesiuni (întregi sau subdiviziuni), atribuită fiicelor lui György (II) Korda, care, în final, au ajuns tot în patrimoniul familiilor Toldalagi și Bethlen. Kőváry, *Erdély nevezetesebb családai*, pp. 158-159.
Following the death of the child Count György (III) Korda, a huge land inheritance was left behind, in total 113 possessions (in whole or subdivisions), attributed to the daughters of György (II) Korda, and which eventually became the patrimony of the Toldalagi and Bethlen families, as well. Kőváry, *Erdély nevezetesebb családai*, pp. 158-159.

56 Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta”*, pp. 28-29.
Nyárádi, *"Istennek ditsőségére tsinaltatta"*, pp. 28-29.

57 În castelul renascentist din Chețani, s-a reunit Dieta Transilvaniei, pe 20 iulie 1663, în timpul principelui Mihály I Apafi, al cărui consilier a fost István Apor.
In the Renaissance castle in Chețani, the Diet of Transylvania met, on the 20th of July 1663, during the reign of Prince Mihály I Apafi, whose Counsellor was István Apor.

58 Gyula Keresztes, *Maros megyei kastélyok és udvarházak* (Târgu-Mureș: Impress, 1995), p. 64.
Gyula Keresztes, *Maros megyei kastélyok és udvarházak* (Târgu-Mureș: Impress, 1995), p. 64.

Ca dovadă că legăturile familiei Korda cu Scaunul Odorheiului / Udvarhelyszék nu au fost, practic, niciodată întrerupte, cunoaștem faptul că, la începutul secolului al XIX-lea, contesa Anna Korda avea în proprietate mai multe moșii administrate de ofițeri economici. Astfel, un inventar din 1810 (realizat de Mihály Balázs) a înregistrat o serie de clădiri și alte proprietăți. Între acestea, aflăm că în Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely, au existat trei hanuri ce aparțineau familiei Korda și o casă mare: în partea de sus și de jos a fostei Străzi Botos (astăzi denumită Lajos Kossuth) și, respectiv, în piața mare. Cele două hanuri din fosta Stradă Botos erau relativ modeste, iar cel de-al treilea, situat în partea de sus a pieței mari, pare să fi fost mai impozant. De fapt, cea mai valoroasă clădire rămâne casa cu etaj, zidită din piatră, cu vedere spre piață. Cu toate acestea, casa se afla într-o stare avansată de degradare, etajul fiind nelocuibil, însă se pare că era proiectată o reconstrucție. Datorită informațiilor puține, nu pot fi clar identificate clădirile în discuție. De asemenea, în patrimoniul contesei

As proof that the Korda family's ties with the Seat of Odorhei / Udvarhelyszék were practically never interrupted, it is known that, at the beginning of the 19th century, Countess Anna Korda owned several estates overseen by estate managers. Thus, an inventory dating from 1810 (put together by Mihály Balázs) documents a number of buildings and other properties. Among these, in Odorheiu Secuiesc / Székelyudvarhely were three inns belonging to the Korda family and a large house: on both ends of the former Botos Street (today Lajos Kossuth Street) and, respectively, in the main square. The two inns on the former Botos Street were relatively modest, however, the third, located on the upper side of the main square, seems to have been more spectacular. In fact, the most valuable building was the two story house, built of stone, overlooking the square. Nevertheless, the house was in an advanced state of decay, the upper floor being uninhabitable, yet it seems that a reconstruction was planned. Due to lack of information, the buildings in question cannot be clearly identified today. The inventory of the Countess Korda also

Korda se aflau și hanurile din Mugeni / Bögöz, Oțeni / Ocfalva și Porumbenii Mari / Nagygalambfalva (astăzi în județul Harghita). Ulterior, după moartea contesei Anna Korda, toate acestea vor figura în inventarul administratorului (*udvarbíró*) Márton Nagy, din 1829, pe numele nepotului ei de soră – contele Domokos Bethlen (†1866),[59] care s-a mutat la Viena, spre mijlocul secolului al XIX-lea. Neavând urmași direcți, toate aceste proprietăți au fost fărâmițate și înstrăinate. După jumătatea secolului al XIX-lea, conacul din Mugeni a dispărut, iar terenurile au fost împărțite și subparcelate. În aceste împrejurări, familia Ugron va ajunge să stăpânească multe dintre fostele proprietăți ale familiei Korda.[60] Această ramură a familiei Ugron s-a format prin căsătoria lui János Ugron cu Mária Borsai Nagy – moștenitoarea celeilalte părți a fostei moșii din Mugeni deținute inițial de familia Farkas de Bögoz.[61]

În Biserica Reformată din Mugeni / Bögöz (județul Harghita) se păstrează până în prezent urmele patronajului familiei Korda din trecut. Această biserică romanico-gotică,

included the inns in Mugeni / Bögöz, Oțeni / Ocfalva and Porumbenii Mari / Nagygalambfalva (today in Harghita County). Later on, after the death of Countess Anna Korda, all of these will appear in the inventory of the administrator (*udvarbíró*) Márton Nagy, dating from 1829, on the name of her sister's grandson – Count Domokos Bethlen (†1866),[59] who moved to Vienna around the middle of the 19th century. As he had no direct descendants, all these properties were divided and alienated. After the middle of the 19th century, the manor house in Mugeni disappeared, while the land was subdivided. Under these circumstances, the Ugron family came to own many of the properties that belonged to the Korda family.[60] This branch of the Ugron family was established by the marriage of János Ugron to Mária Borsai Nagy – the heiress of the other part of the former Mugeni estate initially owned by the Farkas de Bögoz family.[61]

Inside the Reformed Church in Mugeni / Bögöz (Harghita County) the traces of the patronage of the Korda family are still visible today. This relatively modest Romanesque-Gothic church,

[59] Nyárádi, „A Korda család”, pp. 22-23.
Nyárádi, “A Korda család”, pp. 22-23.

[60] Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta”*, p. 29.
Nyárádi, “*Istennek ditsőségére tsinaltatta*”, p. 29.

[61] *Ibidem*, pp. 46-47; Zoltán Bicsok, „Fondok és gyűjtemények a Román Országos Levéltár Csíkszeredai Igazgatóságának kezelésében 4.”, *História*, nr. 4, anul III (2009): pp. 24-26.
Ibidem, pp. 46-47; Zoltán Bicsok, “Fondok és gyűjtemények a Román Országos Levéltár Csíkszeredai Igazgatóságának kezelésében 4.”, *História*, no. 4, year III (2009): pp. 24-26.

Biserica Reformată din Mugeni.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2018]

The reformed Church in Mugeni.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2018]

Biserica Reformată din Mugeni, perspectivă interioară.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2018]

The reformed Church in Mugeni, interior view.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2018]

datând din secolul al XIII-lea, relativ modestă, a cunoscut mai multe faze de construcție și reconstrucție, acumulând o istorie foarte interesantă și o stratificație spectaculoasă.[62] Din patrimoniul pe care îl conservă, se remarcă, pe lângă frescele medievale, din secolul al XIV-lea (prezentând legenda Sfântului Ladislau, a Sfintei Margareta și scena Judecății de Apoi), pictura murală din secolul al XVII-lea, tavanul casetat executat la începutul secolului al XVIII-lea, tribuna din lemn și, nu în ultimul rând, coronamentul baroc al amvonului. Convertirea congregației la religia reformată s-a produs undeva la mijlocul secolului al XVI-lea. Mai multe generații ale familiei Korda au făcut donații și au contribuit la înzestrarea acestei biserici. Înlocuind bolta gotică a navei, tavanul casetat a fost realizat din lemn (8 x 10 casete) în 1724, cu prilejul primei renovări majore a bisericii medievale,[63] într-o manieră cu totul specială, și pictat, cu sprijinul patronului bisericii, Zsigmond (III) Korda, și al văduvei lui István Borsa, Mária Balló, conform înscrisurilor conservate *in situ*, în casetele poziționate relativ central.[64]

dating from the 13th century, has undergone several stages of construction and reconstruction, accumulating a very interesting history and a spectacular layering.[62] From its heritage, in addition to the medieval frescoes dating from the 14th century (depicting the legend of St. Ladislaus, St. Margaret, and the scene of the Last Judgment), the mural painting from the 17th century, the coffered ceiling built at the beginning of the 18th century, the wooden tribune and, last but not least, the Baroque canopy of the pulpit stand out. The conversion of the congregation to the Reformed religion took place during the middle of the 16th century. Several generations of the Korda family have made donations and contributed to the furnishing of this church. During the first major renovation of the medieval church,[63] in 1724, a wooden coffered ceiling, which replaced the Gothic vault of the nave, was made (8 x 10 cassettes) in a very special manner. According to the *in situ* preserved writings from the centrally-located panels,[64] the coffered ceiling was painted with the support of the church patron, Zsigmond (III) Korda, and of István Borsa's widow, Mária Balló.

[62] Biserica a traversat recent un amplu proces de restaurare care a scos la iveală o serie de aspecte inedite și, totodată, a contribuit la conservarea și punerea în valoare a elementelor de finisaj, mobilare și decorație, fixe sau mobile. *v.*, pe larg, Új Ezredév Alapítvány [Polgári Újpestért Alapítvány, Nemzeti Együttműködési Alap], Béla Bartók, ed., *Civil Műemlékvédelmi Kézikönyv 2015. Civil együttműködések a műemlékvédelem területén. Bögözi Református Műemléktemplom Komplex Restaurálási Program* (Budapesta: Topbalaton, 2015), http://www.ujezredev.hu/wp-content/uploads/2016/05/civil_muemlekvedelmi_kezikonyv.pdf (accesat 13 mai, 2021). Pentru istoria detaliată a bisericii *v.* László Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei* (București: Kriterion, 1981), pp. 75-89.
The church has recently undergone an extensive restoration process that has revealed a number of unique features and, at the same time, has contributed to the conservation and enhancement of the finishings, furnishings, and decorations – be they fixed or movable. *See in full*, Új Ezredév Alapítvány [Polgári Újpestért Alapítvány, Nemzeti Együttműködési Alap], Béla Bartók, ed., *Civil Műemlékvédelmi Kézikönyv 2015. Civil együttműködések a műemlékvédelem területén. Bögözi Református Műemléktemplom Komplex Restaurálási Program* (Budapest: Topbalaton, 2015), http://www.ujezredev.hu/wp-content/uploads/2016/05/civil_muemlekvedelmi_kezikonyv.pdf (accessed May 13, 2021). For the detailed history of the church *see* László Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei* (Bucharest: Kriterion, 1981), pp. 75-89.

[63] Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti*

emlékei, p. 80. Numele pictorilor au rămas însemnate pentru posteritate: „STE. FABR. ET DA. PHILIP" (Stephan Fabritius și Daniel Philip).
Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei*, p. 80. The names of the painters were inscribed for posterity: "STE. FABR. ET DA. PHILIP" (Stephan Fabritius and Daniel Philip).

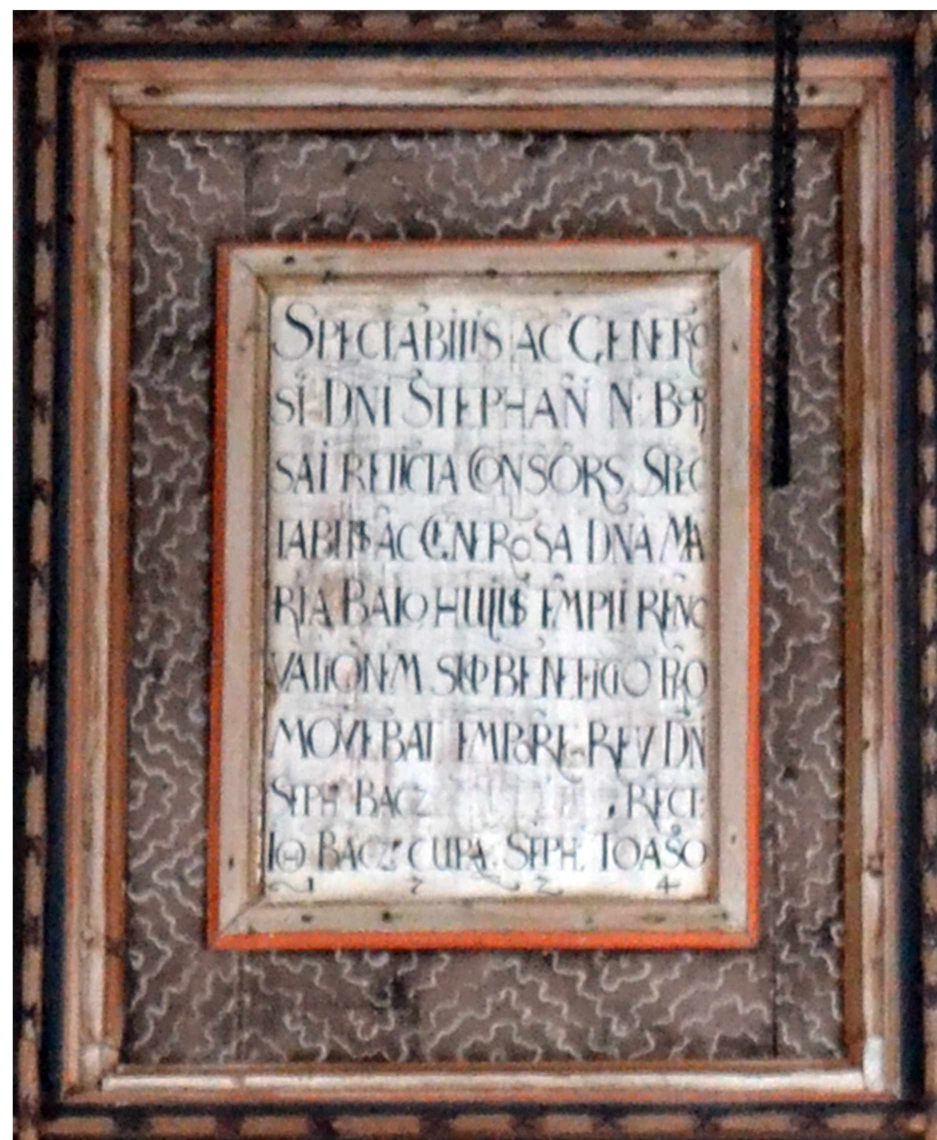
[64] Astfel, putem citi în cele două cartușe adiacente / Thus, the two adjacent cartridges read:
„SPECTABILIS AC GENEROSI DNI DNI SIGISMUNDI KORDA SENIORIS INCLYTÆ SEDIS S:VDVARHELY REGY IUDICIS SUPREM DIGNISSIMI PATRON ZELOSISMI SUMPTU INSTAURATA EST HÆC DOMUS SIMULTEGMNE ANO D. 1724." <—> „SPECTABILIS AC GENEROSI DNI STEPHAN N: BORSAI RELICTA CONSORS SPECTABILIS AC GENEROSA DNA MARIA BALO HUJUS TEMPLI RENOVATIONEM SUO BENEFICIO PROMOVEBAT TEMPORE REV DN STEPH BACZ[O] [...ilizibil / illegible…] [E]RECTE IOH BACZ CURA. STEPH. TOASO 1724".

Biserica Reformată din Mugeni, detaliu tavan casetat.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2018]

The Reformed Church in Mugeni, detail of the coffered ceiling.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2018]

SPECTABILIS AC GENERO
SI DNI DNI SIGISMUDI
KORDA SENIRIS INCIITA
SEDIS S: VDARHELIJ REG
IUDICIS SUPREM DIGNIS
SIMI PATRON ZELOSISMI
SUMPTU INSTAVRATA EST
HAC DOMUS SIMUL TEGMIE
AÑO D. 1 7 2 4

SPECTABILIS AC GENERO
SI DNI STEPHAN N: BOR
SAI RELICTA CONSORS SPEC
TABILIS AC GENEROSA DNA MA
RIA BALO HUJUS EMPTI RENO
VATIONEM SUO BENEFICIO PRO
MOVEBAT TEMPORE REV DN
STPH BACZ
RECT
IO BACZ CURA STPH TOASO
1 7 2 4

❮ Biserica Reformată din Mugeni, detaliu cu casetele cu inscripții ale tavanului – cea din stânga dedicată lui „SIGISMUNDI KORDA”, iar cea din dreapta lui „STEPHAN N: BORSAI”.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2021]

❮ The Reformed Church in Mugeni, detail with the inscription cassettes of the coffered ceiling – the one on the left, dedicated to “SIGISMUNDI KORDA”, and, the one on the right to “STEPHAN N: BORSAI”.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2021]

Biserica Reformată din Mugeni, detaliu amvon.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2021]

The Reformed Church in Mugeni, detail of the pulpit.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2021]

Coronamentul în stil baroc al amvonului, alcătuit pe plan octogonal, într-o compoziție specifică și într-o manieră tipică perioadei și locului, a fost donat de familia Korda în 1749 (conform înscrisurilor succesive, de pe medalioanele micilor frontoane dispuse perimetral),[65] în timpul unor noi reparații generale[66] – Margit B. Nagy asociază reprezentarea husarului (o transpunere în rond-bosse a temei blazonului nobiliar al familiei Korda, în poziție rampantă, executată elegant, de către sculptorul clujean Anton Schuchbauer), care încununează dramatic această piesă (așezat fiind, între doi îngeri, pe un postament central supraînălțat, susținut de o compoziție de volute), chiar cu *imaginea lui György (II) Korda*.[67] Galeria (tribuna), susținută pe coloane torsadate, a fost realizată în 1761, cu sprijinul baronului György (II) Korda de Borosjenő și al soției sale, contesa Zsuzsanna Teleki de Szék, conform înscrisurilor păstrate *in situ*, pe cele două panouri adiacente, poziționate sub parapet, în axul navei, dar nu și în centrul compoziției[68] (ca și cum ar fi urmat ca această tribună să fie continuată ulterior). Panourile ce

The Baroque-style crowning of the pulpit, of an octagonal layout, uses a particular composition, in a manner which is typical for that period and place. It was donated by the Korda family in 1749 (according to the successive inscriptions of the medallions placed on the small pediments, arranged along the perimeter),[65] during some new repair works[66] – Margit B. Nagy associates the representation of the hussar on horseback, in a forcené attitude (a three dimensional transposition of the main theme of the Korda family's coat of arms, elegantly executed by the sculptor Anton Schuchbauer from Cluj), which dramatically crowns this piece (placed, between two angels, on an elevated central pedestal, supported by a composition of volutes), with *the image of György (II) Korda*.[67] The tribune, which rests on Solomonic columns / spiral columns, was built in 1761, with the support of Baron György (II) Korda de Borosjenő and his wife, Countess Zsuzsanna Teleki de Szék, according to the *in situ* inscriptions that can be found on the two adjacent panels, placed under the parapet, in the axis of the nave, however, without being precisely in the center of the composition[68] (as if this gallery were to be extended

[65] Textele înscrise, în limba maghiară, pe aceste medalioane, sunt: „Készittette a Boros | jenői Korda | család 1749ben | Ujra festette | az Egy[*ház* – actualmente fragmentul de text subliniat lipsește, datorită procesului de cercetare cromatică și restaurare, n.ns.] | 1898ban | A fali eredeti felírás ford. 1898." – ceea ce, în traducere, ar însemna „Făcut de familia Korda de Borosjenő în 1749. Repictat în biserică în 1898. Traducerea inscripției originale de pe perete. 1898.".
The texts inscribed on these medallions (in Hungarian): "Készittette a Boros | jenői Korda | család 1749ben | Ujra festette | az Egy[*ház* – currently the underlined fragment is missing, due to the chromatic analysis and restoration process, our comment] | 1898ban | A fali eredeti felírás ford. 1898." – which, in translation, would mean "Made by the Korda de Borosjenő family in 1749. Repainted in the church in 1898. Translation of the original inscription on the wall. 1898".

[66] Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei*, pp. 80-81.
Dávid, *A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei*, pp. 80-81.

[67] Margit B. Nagy, *Reneszánsz és barokk Erdélyben. Művészettörténeti tanulmányok* (București: Kriterion, 1970), p. 185 (text cu eroare! György (II) Korda este confundat cu István Haller; în text se face referire la Fig. 181, care prezintă într-adevăr sculptura de pe coronamentul amvonului, însă în comentariul figurii este specificat numele corect – György Korda) și Fig. 181 [f.p.].
Margit B. Nagy, *Reneszánsz és barokk Erdélyben. Művészettörténeti tanulmányok*

(Bucharest: Kriterion, 1970), p. 185 (there is an error in the text! György (II) Korda is mistaken for István Haller; in the text reference is made to Image no. 181, which does show the sculpture on the crown of the pulpit, however the description of the image specifies the correct name – György Korda) and Image no. 181 [no page number].

[68] Textele celor două mici panouri adiacente sunt: „SUMPTIB & INDUSTRIA EXCELMI ac IL: GEOR: a KORDA. L: B: de B.Jenő S: C: R: M: CONSIL: STat INTIM: CAMER: AV=LIC: COĨVS ε COLOS COMIT: SVP: etc:” <—> „EXCELL: SVSAÑÆ NAT: S: R: I: COMITISSÆ TELEKI DE SZÉK CONSORTIS ANNO Domini, 1761”.

The texts of the two small adjacent panels read: “SUMPTIB & INDUSTRIA EXCELMI ac IL: GEOR: a KORDA. L: B: de B.Jenő S: C: R: M: CONSIL: STat INTIM: CAMER: AV=LIC: COĨVS ε COLOS COMIT: SVP: etc:” <—> “EXCELL: SVSAÑÆ NAT: S: R: I: COMITISSÆ TELEKI DE SZÉK CONSORTIS ANNO Domini, 1761”.

Biserica Reformată din Mugeni, detaliu coronament amvon.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2021]

The Reformed Church in Mugeni, detail of the crowning of the pulpit.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2021]

Biserica Reformată din Mugeni, detaliu coronament amvon.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2021]

The Reformed Church in Mugeni, detail of the crowning of the pulpit.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2021]

› Biserica Reformată din Mugeni , detaliu tribună.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2018]

› The Reformed Church in Mugeni, detail of the tribune.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2018]

SVMPTIB. & INDUSTRIA EXCELMI
ac IL: GEOR: a KERDA. L: B: de B: Jeno
S: CR: M: CONL: STAL INTIM: CAMER: AV.
EXCEL: SVSANAE NAT: S: R: I: COMITISSA
TELEKI DE SZEK CONSORTIS
Domini

❮ Biserica Reformată din Mugeni, detaliu cu inscripțiile de pe tribună.
[fotografie de drd. arh. Csenge Gergely, 2021]

❮ The Reformed Church in Mugeni, detail with inscriptions of the tribune.
[photo by Ph.D. cand. arch. Csenge Gergely, 2021]

alcătuiesc parapetul prezintă, în cartușe, delicate compoziții florale și peisaje urbane, care, la fel ca și în cazul decorației cu motive vegetale a tavanului casetat, trădează, prin maniera de execuție, mâinile unor meșteri sași.

Contextul istoric și descoperirile din cadrul campaniilor de săpături arheologice, întreprinse sistematic până în anul 2013, nu au adus la iveală informații cu privire la morminte ale membrilor familiei Korda. În cripta din piatră, realizată în secolul al XVII-lea, s-au descoperit nouă schelete care au fost atribuite membrilor familiei Farkas, care a patronat această biserică.[69] Pentru secolul al XVIII-lea au fost identificate doar două morminte, dintre care unul, amenajat sub forma unei cripte realizate cu grinzi din lemn (3,20 x 1,80 m), a fost atribuit lui István Borsai Nagy, înmormântat aici în 1764.[70] Chiar dacă înhumările în biserici au fost interzise prin decretul Mariei Terezia din 1775, biserica din Mugeni nu mai reprezenta, după jumătatea secolului al XVIII-lea, un interes, în acest sens, pentru membrii familiei Korda, deoarece, începând cu György (II) Korda, familia s-a înstrăinat de ținuturile Odorheiului /

later on). The panels that make up the parapet depict, in cartouches, delicate floral compositions and urban landscapes, which, similar to the case of the vegetal motifs decorating the coffered ceiling, betray, due to the manner in which they were executed, the hands of Saxon craftsmen.

The historical context and the findings of the archaeological excavation campaigns, systematically undertaken until 2013, did not reveal any information regarding any graves of members of the Korda family. In the stone crypt, built in the 17th century, nine skeletons were discovered. They were attributed to members of the Farkas family, who were patrons of this church.[69] Only two tombs dating from the 18th century were identified, of which one was a crypt made of wooden beams (3.20 x 1.80 m), attributed to István Borsai Nagy, buried here in 1764.[70] Even though burials in churches were prohibited by Maria Theresa’s decree of 1775, the church in Mugeni, after the middle of the 18th century, no longer represented an interest, in this respect, for the members of the Korda family, as, starting with György (II) Korda, the

[69] Nyárádi, *„Istennek ditsőségére tsinaltatta”*, p. 37.
Nyárádi, “*Istennek ditsőségére tsinaltatta”*, p. 37.

[70] *Ibidem*, p. 46.
Ibidem, p. 46.

Udvarhelyszék, stabilindu-se la Cluj / Kolozsvár și, respectiv, Târgu-Mureș / Marosvásárhely. Astfel, ar fi fost posibil ca în mormintele izolate sau în criptele din biserică[71] să fi fost înmormântați și unii membri ai familiei Korda – între care, mai precis, Zsigmond (III) Korda (†1726), patron al bisericii, și fiul său László (I) cu soția Anna Lázár, dar, posibil și celălalt fiu, Zsigmond (IV) (toți cei trei, din urmă, decedați după 1730). Cercetări ulterioare ar putea aduce lămuriri suplimentare în această direcție, deoarece există, totuși, posibilitatea ca în cripta familiei Farkas să fi fost înmormântați, de fapt, și membri ai familiei Korda, la cumpăna dintre secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, respectiv de la începutul secolului al XVIII-lea (având în vedere că la sfârșitul secolului al XVII-lea moștenirea familiei Farkas, stinsă pe linie masculină, s-a divizat, prin căsătorii, între familiile Korda și Borsai Nagy).

Dedicată propășirii religiei reformate, familia conților Korda a făcut numeroase donații în bani și obiecte bisericești mai multor comunități rurale.[72] Astfel, un caz special este comunitatea

family left the lands of Odorhei / Udvarhelyszék, settling in Cluj / Kolozsvár and, respectively, in Târgu-Mureș / Marosvásárhely. Thus, it is possible that some members of the Korda family were buried in isolated tombs or in the crypts of the church[71] – including Zsigmond (III) Korda (†1726), patron of the church, and his son László (I), together with his wife Anna Lázár; his other son, Zsigmond (IV), may have been buried here, as well (all three of them died after 1730). Further research could shed some light on the topic, as there is a possibility that members of the Korda family may in fact have been buried in the crypt of the Farkas family during the last decades of the 17th century, respectively during the first decades of the 18th century (considering that at the end of the 17th century the patrimony of the Farkas family, extinct on the male line, was divided up, through marriages, between the Korda and Borsai Nagy families).

Dedicated to the propagation of the Reformed faith, the family of the Counts Korda made numerous money and church objects donations to several rural communities.[72] Thus, a special

[71] *Ibidem*, *passim*. *q.v.* Zsolt Nyárádi, „Bögözi nemesi családok és temetkezéseik”, *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve* (*Anuarul Muzeului Secuiesc al Ciucului*), nr. X (2014): pp. 47-76, *passim*.
Ibidem, *passim*. *q.v.* Zsolt Nyárádi, “Bögözi nemesi családok és temetkezéseik”, *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve* (*Anuarul Muzeului Secuiesc al Ciucului*), no. X (2014): pp. 47-76, *passim*.

[72] Cum este cazul farfuriei pentru pâine, din argint cu decorații florale, oferite cadou Bisericii Reformate din Pericei / Perecsen (astăzi în județul Sălaj). Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. IV. [*Szilágy vármegye községeinek története. (L-Z).*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1902), p. 243.
As is the case of the communion-plate, made of silver and decorated with floral ornaments, given as a gift to the Reformed Church of Pericei / Perecsen (today in Sălaj County). Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. IV. [*Szilágy vármegye községeinek története. (L-Z).*] (Zilah [Zalău]: Szilágy vármegye közönsége; Franklin-Társulat Nyomdája, 1902), p. 243.

Biserica Reformată din Ulmeni.
[arhiva autorilor, 2021]

The Reformed Church in Ulmeni.
[authors’ archive, 2021]

reformată din Ulmeni / Sülelmed (astăzi în județul Maramureș), care s-a bucurat de un lăsământ testamentar al contelui György (II) Korda, ce însă nu a putut fi împlinit decât după finalizare procesului legat de succesiune, în 1812. Pentru a veni în sprijinul comunității reformate, aflate într-o starea precară și cu numărul membrilor împuținat, contesa Anna Korda, în nume propriu și în memoria soțului său decedat, a construit, cu ajutorul meșterului zidar Antal / Anton Ferdider (1757-1814),[73] între 1808-1812, pe cheltuiala sa, biserica și casa parohială, contribuind și la remunerația preotului (plata salariului anual al preotului devenind, începând cu 1808, o obligație pentru succesorii săi), înfăptuind, practic, o reorganizare a parohiei.[74] Până în prezent, ansamblul conservă această istorie înscrisă pe două plăci comemorative, dar și prin amvon. Biserica, deși modestă ca proporții, tratată auster, într-un spirit neoclasic ce evocă însă trăsăturile edificiilor specifice sfârșitului secolului al XVIII-lea, lipsită de orice decorații, păstrează, în schimb, un amvon spectaculos, în stil neoclasic-eclectic, realizat din lemn, bine echilibrat din

case is the Reformed community of Ulmeni / Sülelmed (today in Maramureș County), which received a testamentary inheritance from György (II) Korda. However, there was a lawsuit concerning the succession, which lasted until 1812, and, which postponed the testamentary execution. Therefor, in order to support the Reformed community, which was in a precarious state and with a declining number of members, Countess Anna Korda, on behalf of herself and in the memory of her deceased husband, built, with the help of the master mason Antal / Anton Ferdider (1757-1814),[73] between 1808-1812, at her expense, the church and the parish house. She also contributed to the remuneration of the pastor (beginning with 1808, the payment of his annual salary became an obligation for her successors). In the end, she basically reorganized the parish.[74] To this day, the architectural ensemble preserves this history inscribed on two commemorative plaques, as well as on the pulpit that she payed for. Although modest in proportions, rather austere looking and lacking any decorations, the church, built in a neoclassical spirit that evokes features of buildings specific to

[73] Margit B. Nagy, *Stílusok, művek, mesterek. Művészettörténeti tanulmányok* (București: Kriterion, 1977), p. 201.
Margit B. Nagy, *Stílusok, művek, mesterek. Művészettörténeti tanulmányok* (Bucharest: Kriterion, 1977), p. 201.

[74] Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. IV. [*Szilágy vármegye községeinek története. (L-Z).*], pp. 362-363. ***, *Névkönyv az Erdélyi ev. ref. Anyaszentegyház számára*, nr. 22 (1879) (Kolozsvár [Cluj]: Stein János M. K. Egyet. Nyomdásznál, 1878), pp. 25-28.
Mór Petri, *Szilágy vármegye monographiája*, vol. IV. [*Szilágy vármegye községeinek története. (L-Z).*], pp. 362-363. ***, *Névkönyv az Erdélyi ev. ref. Anyaszentegyház számára*, no. 22 (1879) (Kolozsvár [Cluj]: Stein János M. K. Egyet. Nyomdásznál, 1878), pp. 25-28.

Biserica Reformată din Ulmeni, detaliu amvon.
[arhiva autorilor, 2021]

The Reformed Church in Ulmeni, detail of the pulpit.
[authors’ archive, 2021]

Biserica Reformată din Ulmeni, detaliu coronament amvon, cu blazoanele reunite ale soților Toldalagi-Korda.
[arhiva autorilor, 2021]

The Reformed Church in Ulmeni, detail of the crowning of the pulpit bearing the coats of arms of the Toldalagi-Korda spouses.
[authors' archive, 2021]

Placă comemorativă care amintește efortul contesei Anna Korda, rămasă văduvă, în edificarea bisericii din Ulmeni, 1811.
[arhiva autorilor, 2021]

Commemorative plaque honouring the financial effort of the widow Countess Anna Korda in building the church in Ulmeni, 1811.
[authors' archive, 2021]

punct de vedere compozițional și elegant ca manieră de execuție. Coronamentul acestui amvon poartă în centrul compoziției stemele soților Toldalagi-Korda alăturate sub o coroană cu nouă lobi, potrivit rangului de conte. Biserica a fost consacrată în 1813. Turnul are 16 metri înălțime și adăpostește două clopote, dintre care, cel mai vechi a fost donat tot de către contesa Anna Korda, în memoria soțului ei. Casa parohială finanțată de Anna Korda s-a prăbușit în 1859 și a fost reconstruită cu sprijinul contesei Mária Degenfeld-Schonburg, văduva lui Mihály Péchy de Pécsújfalusi, în 1909 (conform plăcii comemorative de pe fațada laterală). În sat, contele György (II) Korda și, ulterior, fiica sa Anna Korda au deținut și un conac (o curie edificată la începutul secolului al XVIII-lea, reconstruită ulterior, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, clădire despre care lipsesc informații precise și care nu mai poate fi identificată).

Rămasă văduvă, la mai puțin de douăzeci de ani de căsătorie, contesa Anna Korda nu a prea locuit la Cluj / Kolozsvár, în palatul pe care l-a

the late 18th century, houses a spectacular pulpit, in a Neoclassical-Eclectic style, made of wood, elegantly executed and with a well balanced composition. In the center of its composition, the crown of the pulpit bears the coats of arms of the Toldalagi-Korda spouses, side by side, under a crown with nine lobes – in accordance with the rank of count. The church was consecrated in 1813. The tower is 16 meters high and houses two bells, the oldest of which was also donated by Countess Anna Korda, in the memory of her husband. The parochial house financed by Anna Korda collapsed in 1859 and was rebuilt with the support of Countess Mária Degenfeld-Schonburg, the widow of Mihály Péchy de Pécsújfalusi, in 1909 (according to the commemorative plaque on the side façade). In the village, Count György (II) Korda and, later on, his daughter Anna Korda also owned a manor house (a *kúria* built in the early 18th century, which was later rebuilt, in the late 18th century, a building about which no precise information could be found and which is no longer identifiable).

Biserica Reformată din Corunca.
[arhiva autorilor, 2015]

The Reformed Church in Corunca.
[authors' archive, 2015]

Biserica Reformată din Corunca, placă comemorativă care atestă realizarea noului amvon, de către contesa Anna Korda, în memoria soțului său.
[fotografie de drd. Ileana Ana Abos, 2021]

The Reformed Church in Corunca, commemorative plaque attesting the construction of the new pulpit, by Countess Anna Korda, in the memory of her husband.
[photo by PhD. cand. Ileana Ana Abos, 2021]

finalizat după moartea soțului (5 martie 1805/6?[75]). Ea a preferat conacul sau „casa” din Hida (construcție pe care a renovat-o în anul 1809, cu ajutorul meșterului zidar Antal / Anton Ferdider),[76] casa din Târgu-Mureş şi, probabil, castelul din Corunca – palatul clujean, amintindu-i de soarta nefericită a visului avut împreună cu contele László Toldalagi (1748-1805). [vezi excursusul următor]

În memoria soțului iubit, „spre slava lui Dumnezeu”, la Biserica Reformată din Corunca, ea a comandat un nou amvon din marmură, realizat în stil neobaroc, cu linii simple dar elegante, în armonie cu plastica interiorului. Conform plăcii comemorative, care reunește blazoanele soților Toldalagi-Korda, acest amvon a fost inaugurat la 8 iunie 1806.

Being left a widow, after less than twenty years of marriage, Countess Anna Korda did not live much in Cluj / Kolozsvár, in the palace she completed after her husband's death (the 5th of March 1805/6?[75]). She preferred the manor house or “house” in Hida (a building she renovated in 1809, with the help of the master mason Antal / Anton Ferdider),[76] the house in Târgu-Mureş and, probably, the castle in Corunca – the palace in Cluj was reminding her of the unfortunate fate of the dream that she and Count László Toldalagi (1748-1805) had together. [see the following excursus]

In memory of her beloved husband, “to the glory of God”, she ordered a new marble pulpit for the Reformed Church in Corunca. It was made in a Neo-Baroque style, with simple but elegant lines, in accordance with the interior. On the commemorative plaque, which reunites the coats of arms of the Toldalagi-Korda spouses, is inscribed that this pulpit was inaugurated on the 8th of June 1806.

[75] După unele surse, anul morții contelui László Toldalagi ar fi 1806. În ruinele cavoului familiei Toldalagi din Corunca / Koronka (județul Mureș) nu se mai găsesc pietrele funerare, deci este greu de stabilit cu precizie anul corect al decesului. Înclinăm, totuși, spre 1805, fiindcă pare destul de dificil să se fi realizat amvonul Bisericii Reformate din Corunca în numai două luni; în plus, acest an este menționat cel mai frecvent în bibliografie.
According to some sources, the year of Count László Toldalagi's death is 1806. There are not any tombstones left in the ruins of the Toldalagi family vault in Corunca / Koronka (Mureș County), therefore the precise year of death cannot be determined. However, the year 1805 seems more probable, as it would have been quite difficult to manufacture the pulpit of the Reformed Church in Corunca in just two months; moreover, this year is mentioned more frequently in the bibliography.

[76] B. Nagy, *Stílusok, művek, mesterek*, p. 201.
B. Nagy, *Stílusok, művek, mesterek*, p. 201.

Biserica Reformată din Corunca, amvon – imagine de ansamblu și detalii.
[fotografii de drd. Ileana Ana Abos, 2021]

The Reformed Church in Corunca, the pulpit – general view and details.
[photos by PhD. cand. Ileana Ana Abos, 2021]

Cavoul familiei Toldalagi din Corunca, reconstruit în 1806, după prăbușirea celui vechi.
[fotografie de drd. Ileana Ana Abos, 2021]

The Toldalagi family vault in Corunca, rebuilt in 1806, after the collapse of the old one.
[photo by PhD. cand. Ileana Ana Abos, 2021]

Cavoul familiei Toldalagi din Corunca, perspectivă interioară.
[fotografie de drd. Ileana Ana Abos, 2021]

The Toldalagi family vault in Corunca, interior view.
[photo by PhD. cand. Ileana Ana Abos, 2021]

Castelul familiei Toldalagi din Corunca, renovat în stil neoclasic în jurul anului 1829 – vedere de ansamblu.
[arhiva autorilor, 2015]

The castle of the Toldalagi family in Corunca, renovated in Neoclassical style around 1829 – general view.
[authors' archive, 2015]

Conacul contesei Anna Korda, ulterior devenit reședința familiei Hatfaludy din Hida, transformat în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea.
[arhiva autorilor, 2009]

The manor house of Countess Anna Korda, later the residence of the Hatfaludy family in Hida, transformed in the 19th century and at the beginning of the 20th century.
[authors' archive, 2009]

Conacul contesei Anna Korda, ulterior devenit reședința familiei Hatfaludy din Hida – după prăbușirea porticului de la intrare se observă configurația arhitecturală a volumetriei inițiale. [arhiva autorilor, 2021]

The manor house of Countess Anna Korda, later the residence of the Hatfaludy family in Hida – after the collapse of the entrance portico, the architecture of the initial volume can be observed. [authors' archive, 2021]

Însemnele familiei nobile Korda așa cum apar pe sigiliul lui György (IV) Korda (1800-1853).
[colecția autorilor, 2021]

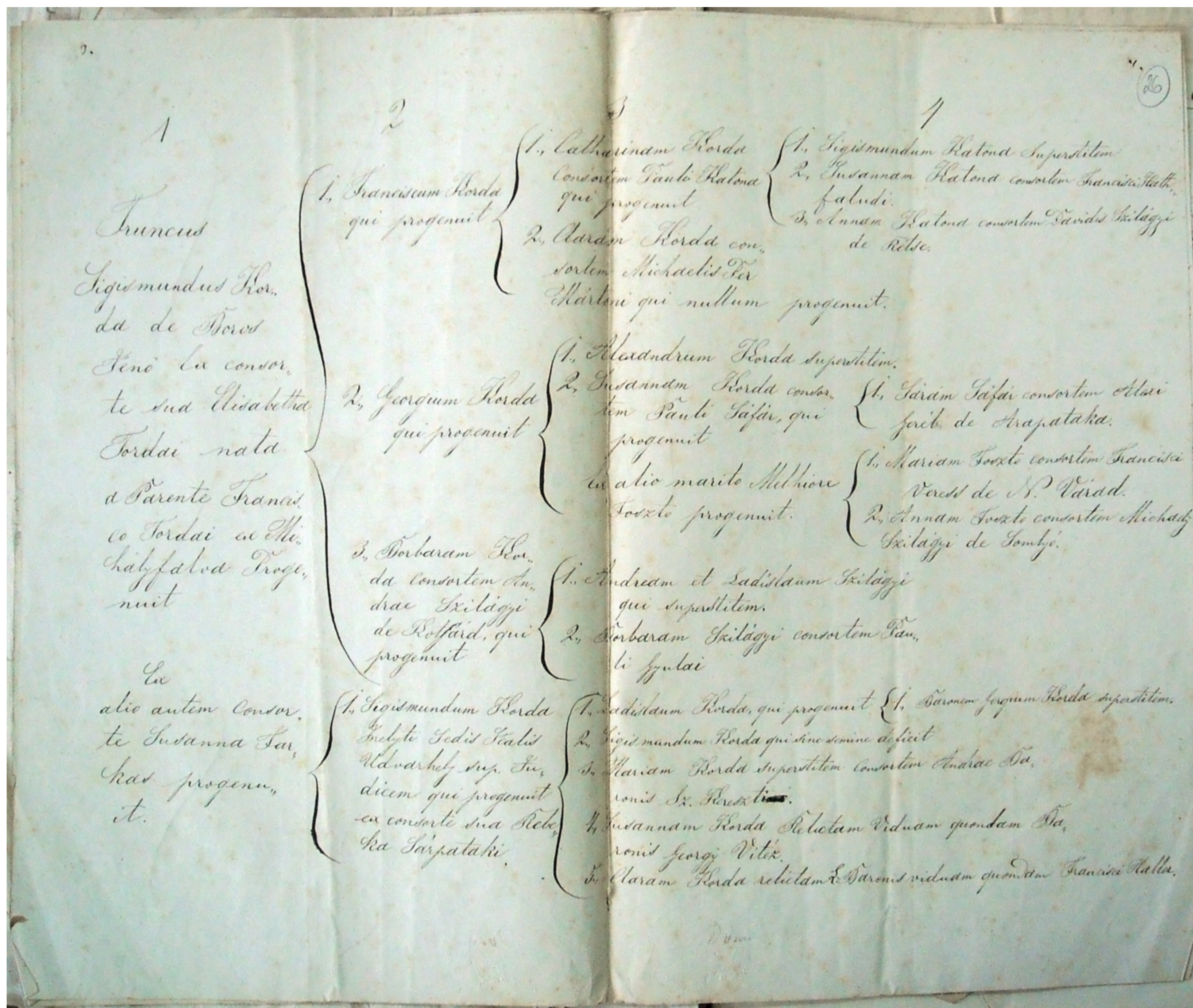
The insignia of the noble Korda family as they appear on the seal of György (IV) Korda (1800-1853).
[authors' collection, 2021]

Cele trei căsătorii ale lui Zsigmond (II) Korda, dintre care ultimele două cu urmași, au generat un arbore genealogic logic, însă au complicat problema succesiunilor și împărțirii averilor între moștenitorii aparținând diverselor generații, începând cu sfârșitul secolului al XVII-lea, pe parcursul secolului al XVIII-lea, precum și la începutul secolului al XIX-lea. În acest sens, putem cunoaște unele aspecte interesante sau chiar inedite, indirect, din actele păstrate din cadrul procesului complex de succesiune declanșat după decesul contelui György (II) Korda, în 1786, pe baza testamentului acestuia.[77] Astfel, într-un „Extras" din anul 1817,[78] sunt conspectate câteva detalii referitoare la împărțirea averii *din partea mamei*,

The three marriages of Zsigmond (II) Korda, of which the last two produced descendants, generated a logical genealogical tree. However, several difficulties regarding the issue of succession and division of properties between heirs belonging to different generations emerged – starting with the end of the 17th century, throughout the 18th century, as well as in the early 19th century. In this respect, several interesting and even novel aspects are known indirectly, emerging from the preserved documents regarding the complex lawsuit of succession initiated after the death of Count György (II) Korda, in 1786, based on his will.[77] Thus, in an "Excerpt" dating from 1817,[78] some details regarding the division of the property, *on the mother's side*, from 1699,

[77] Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár", dosar nr. 820.
Cluj County Branch of the National Archives, "Bethlen de Iktár Family Fund", folder no. 820.

[78] *Ibidem*, filele 24-25.
Ibidem, pages 24-25.

1 | 2 | 3 | 4

Truncus

Sigismundus Korda de Boros Jenő ex consorte sua Elisabetha Tordai nata a Parente Francisco Tordai de Mihályfalva progenuit

1. Franciscum Korda qui progenuit
   1. Catharinam Korda consortem Pauli Katona qui progenuit
      1. Sigismundum Katona superstitem
      2. Susannam Katona consortem Francisci Hoth-faludi
      3. Annam Katona consortem Davidis Szilágyi de Rétse.
   2. Claram Korda consortem Michaelis Szent Mártoni qui nullum progenuit.
2. Georgium Korda qui progenuit
   1. Alexandrum Korda superstitem.
   2. Susannam Korda consortem Pauli Safar, qui progenuit
      1. Saram Safar consortem Alexii Forró de Arapataka.

      ex alio marito Melchiore Toszto progenuit
      1. Mariam Toszto consortem Francisci Veress de N. Várad.
      2. Annam Toszto consortem Michaelis Szilágyi de Somlyó.
3. Barbaram Korda consortem Andreae Szilágyi de Rotfárd, qui progenuit
   1. Andream et Ladislaum Szilágyi qui superstitem.
   2. Barbaram Szilágyi consortem Pauli Gyulai

Ex alio autem consorte Susanna Farkas progenuit

1. Sigismundum Korda Inclyti Sedis Siculicalis Udvarhely sup. Judicem qui progenuit ex consorte sua Rebeka Sárpataki
   1. Ladislaum Korda, qui progenuit
      1. Baronem Georgium Korda superstitem.
   2. Sigismundum Korda qui sine semine deficit
   3. Mariam Korda superstitem consortem Andreae Baronis Sz. Kereszturi.
   4. Susannam Korda Relictam Viduam quondam Baronis Georgi Vitéz.
   5. Claram Korda relictam Baronis viduam quondam Francisci Halla.

Arbore genealogic al familiei Korda din cadrul procesului de succesiune declanșat după decesul contelui György (II) Korda, ilustrând urmașii din ultimele două căsătorii ale lui Zsigmond (II) Korda.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009. Sursa: Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, dosar nr. 820, fila 26.]

Genealogical tree of the Korda family from the process of succession initiated after the death of Count György (II) Korda illustrating the descendants of the last two marriages of Zsigmond (II) Korda.
[digital photocopy from the authors’ archive, 2009. Source: Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, folder 820, page 26.]

› Arbore genealogic al familiei Korda din cadrul procesului de succesiune declanșat după decesul contelui György (II) Korda, ilustrând urmașii din căsătoria lui Zsigmond (II) Korda cu Zsuzsanna Farkas de Bögöz.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009. Sursa: Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, dosar nr. 820, fila 1.]

› Genealogical tree of the Korda family from the process of succession initiated after the death of Count György (II) Korda illustrating the descendants resulting from Zsigmond (II) Korda’s marriage to Zsuzsanna Farkas de Bögöz.
[digital photocopy from the authors’ archive, 2009. Source: Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, folder 820, page 1.]

(1)

- Sigismundus Horda qui ex Comitissa Susanna Farkas per secundas nuptias Stephano Apro=viana
  - Sigismundum qui ex Rebecca Sárpataki
    - Ladislaum, qui ex C. Anna Lázár
      - Georgium qui ex Telekiana in unico filio deficientem.
        1. Anna Horda C. Ladislai Toldalagi
        2. Susanna Horda C. Samuelis Bethlen L. Samuel Bethlen
        3. Catharina Horda B. Danielis Wagi def.
        4. Adam Horda L. Georgius Horda def.
        5. Maria Horda B. Ladislai Kemény
    - Sigismundum qui ex Julia Nemes
      - deficiens
      - Antonium, qui ex Juliana Mikes
        - Franciscum
        - Antonium
        - Stephanum
        - Sofiam
        - Sigismundum
        - Catharinam, Claram } caelibes
        - Agnetam Antonio B. Orbán nuptam
    - Claram, quae cum Francisco B. Haller
      - Josephum
      - Franciscum
      - Susannam quae cum C. Paulo Haller
    - Mariam quae cum Andrea Juniore Kerestesi
      - Samuelem
      - Ladislaum
      - Sigismundum
      - Barbaram C. Ladislai Kun
      - Julianam C. Nicolai Kun
      - Claram
    - Susannam Georgio Vitéziana, quae Annam Sigismundo Dió nuptam, quae Sigismundum Georgium et duas filias.

în anul 1699, între frații Ferenc, György (I) și Zsigmond (III) Korda. S-a consemnat că, în această speță, judecătorii publici s-au prezentat la curtea domnului György (I) Korda din Hida / Hídalmás, în comitatul Dăbâca / Doboka megye, pentru a stabili cotele și părțile din moștenire, în favoarea celor îndreptățiți. În final, se precizează filiația contelui György (II) Korda,[79] în genealogia familiei, dar și faptul că s-a dovedit că bunurile respective din satele Hida / Hídalmás, Agrij / Fel-Egregy și Bozna / Szentpéterfalvá (astăzi în județul Sălaj), supuse împărțirii, au aparținut lui Ferenc Farkas de Bögöz, tatăl celei de-a treia soții a lui Zsigmond (II) Korda, Zsuzsanna Farkas de Bögöz. Așadar, moștenirea s-a împărțit între copii rezultați din cea de-a doua căsătorie și cel din a treia căsătorie.

Prin urmare, György (I) Korda, fiul lui Erzsébet Tordai, locuia la Hida, iar „curtea” sa era, cel mai probabil, curia cumpărată de cuplul Korda-Tordai, părinții săi, de la familia Rhédey. Această curie nobiliară renascentistă a fost transformată atât în secolul al XVIII-lea, cât și în secolul

between the three brothers, Ferenc, György (I), and Zsigmond (III) Korda, are summarised. It was recorded that, in this matter, the public judges arrived at the court of Lord György (I) Korda in Hida / Hídalmás, Dăbâca County / Doboka megye, in order to establish the quotas and the parts of the inheritance for each righteous heir. Lastly, the filiation of Count György (II) Korda,[79] within the family tree, is specified, as well as the fact that it had been proven that the possessions from the villages of Hida / Hídalmás, Agrij / Fel-Egregy, and Bozna / Szentpéterfalvá (today in Sălaj County), subject to this division process, belonged to Ferenc Farkas de Bögöz, the father of Zsigmond (II) Korda's third wife, Zsuzsanna Farkas de Bögöz. Therefore, the inheritance was divided between the children from the second marriage and the one from the third marriage.

Consequently, György (I) Korda, the son of Erzsébet Tordai, lived in Hida, and his “court” was most likely the *kúria* bought by the Korda-Tordai couple, his parents, from the Rhédey family. This Renaissance manor house was transformed both in the 18th and in the 19th centuries and, respectively, at the

❯ Primele două pagini din „Extrasul” din anul 1817, unde sunt conspectate câteva detalii referitoare la împărțirea averii *din partea mamei*, în anul 1699, între frații Ferenc, György (I) și Zsigmond (III) Korda.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009. Sursa: Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, dosar nr. 820, fila 24.]

❯ The first two pages of “the Excerpt” dating from 1817, where some details regarding the division of the property, *on the mother's side*, from 1699, between the three brothers, Ferenc, György (I), and Zsigmond (III) Korda, are summarised.
[digital photocopy from the authors' archive, 2009. Source: Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, folder 820, page 24.]

79 *q.v. Ibidem*, filele 26-27.
q.v. Ibidem, pages 26-27.

1817

1.

(24)

Kivonat

A királyi fiscusnak a Korda defectus iránt inditott
perbeli transmissionalisból, mely kelt és királyi pecsét
alatt kiadatott 1817 év májas 10én.

Pagina 361. Octavarum: Mi Kövesi György és Stentzel Sámuel
mind ketten Romai császár és koronás király kegyel-
mes urunk ő felsége erdélyi méltoságos törvényes Táblá-
jának irodéaki és notariusai; ugy mint, kik az alatt
megirt dologban Boros Jenői nemzetes Korda Ferencz,
György és Sigmond uraméktól – mind az három részről
– egyenlő akaratból kézbeadással authorált közbirák
vagyunk, adjuk tudtára mindeneknek – a kiknek il-
lik – ez levelünknek rendiben quod in anno Domini præ-
senti Millesimo Seccentesimo Nonagesimo novo Die Un-
decima Mensis Aprilis, midőn volnánk nemes Doboka vár-
megyében, Hidalmáson Boros Jenői nemzetes Korda
György uram eő kegyelme nemes udvarházánál, jövé-
nek mü elönkbe Boros Jenői nemzetes Korda Ferencz,
György és Sigmond uramék; ugy mint Boros Jenői néhai
Tekintetes nemzetes Korda Sigmond uram eő kegyelme
édes gyermekei és jelentek mielöttünk. – Hogy mivel
még eddig eő kegyelmek megnevezett édes annyoknak
megirt Hidalmáson, Felegregyen és Szentpéterfalván
Doboka vármegyében való Portióit egymás között vég-
képpen el nem osztották, megondolván mind három rész-
ről eő kegyelmek az ember életének e világon való rövi-
d változó sorsát és állapotját és hogy mind hárman
eő kegyelmeket Isten ő felsége ingyen való jovoltából
gyermekekkel megáldotta és hogy az osztozatlan atya-
fiak közt gyakorta nem csak az atyafiságos szeretet megval-
tozni; de sőt sok villongások, veszekedések és ennél nagyobb
gonoszok is szoktanak esni, hogy azért kegyelmek halálok
után gyermekeik közt ez iránt eshető minden controversiát
még életekben távoztathassanak, megegyezett akaratból mind
hárman condescendáltanak mi előttünk ilyen megmásolha-
tatlan és örökké megmaradandó Divisiora:

Pagina 381. Negyedszer: A mi továbbra a Fel Egregyi és Sz.
Péterfalvi portiokat nézi, minthogy eő kegyelmek egyik
részről is nem akarnák nyomorgatatni, a külső határt is
ott a Realiter felosztani nem itélik szükségesnek, hanem
annak dolgát hagyják és halasztják eő kegyelmek más
alkalmatosságra, a benn való házhelyeket és jobbágyokat
osztják fel e szerint:

Pagina 389. Kilenczedszer: Mivel pedig a fenn megnevezett
két falu, ugy mint Fel Egregyen és Sz. Péterfalván mind
benn a falukban, mind külső határiban megnevezett Kor-
da Sigmond uram eő kegyelme a fenn megnevezett Ratiokra
nézve negyedrésszes mindenütt, ugyan azon megnevezett
két faluknak külső és belső mindenféle közönséges hasz-
nainak is, nevezet szerint korcsomáinak, makkos erdők-
nek, szántóföldeknek, réteknek és szénafüveknek jöve-
delmének negyedrészét vegye és vehesse, Ujabb házhe-
lyeket pedig egyik a más hire nélkül fel ne foghassa.

Pagina 437. De mivel az M. ur eő Excellentiaja geneologia és Compe-
tentiaja e szerint probáltatik, hogy voltak ezen jószágok
Bágyoni néhai Farkas Ferenczé, kinek többi között két leánya
Farkas Susánna Boros Jenői idősbik néh. Korda Sigmondné,
kinek fia öreg Korda Sigmond, ennek fia az M. ur eő
Excellentiaja attya Korda László ur.

Pagina 774. Tertiarum tandem sive Geneologiae deductionalium
juxta exhibitorum, originalium Delineationem per omnia confor-

al XIX-lea și, respectiv, la începutul secolului al XX-lea. De fapt, dintre toți copiii cuplului Korda-Tordai care au supraviețuit până la maturitate (Ferenc, György (I) și Borbála), cel care a asigurat perpetuarea numelui Korda a fost György (I), prin fiul său Sándor (I), iar din spița acestuia au descins György (IV) (1800-1853) și, respectiv fiul său, György (V) (1830-1865).

Ferenc, György (I) și Borbála, cu familiile lor, au trăit în Sălaj, iar copiii lor au moștenit părți din moșiile de la Hida, Agrij și Bozna. Urmașii lor direcți s-au risipit, iar pământurile au fost, treptat, fărâmițate. Astfel, la a patra sau a cincea generație, îi regăsim răsfirați pe un areal geografic din ce în ce mai larg, fiind prezenți / locuind atât la Zalău / Zilah, cât și la Cluj / Kolozsvár, atât la Hida / Hídalmás, cât și la Suceagu / Szucság (sat lângă Cluj-Napoca, în Țara Călatei, în trecut Szucsák). Posesiunile lor funciare au fost foarte variate, datorită căsătoriilor și sunt foarte greu de urmărit. Cert este că, la Hida, spre exemplu, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, stăpânirea familiei Korda va fi înlocuită cu cea a

beginning of the 20th century. In fact, of all the children of the Korda-Tordai couple who reached adulthood (Ferenc, György (I), and Borbála), the one who ensured the perpetuation of the Korda name was György (I), through his son Sándor (I), and, further down the family tree, György (IV) (1800-1853) and, respectively, his son, György (V) (1830-1865) descended.

Ferenc, György (I), and Borbála, with their families, lived in the lands of Sălaj, and their children inherited parts of the estates in Hida, Agrij, and Bozna. Their direct descendants scattered, and the lands were gradually divided up. Thus, with the fourth or fifth generation, we find them dispersed over a significantly wider geographical area, being present / living both in Zalău / Zilah and in Cluj / Kolozsvár, both in Hida / Hídalmás and in Suceagu / Szucság (a village near Cluj-Napoca, in the Land of Călata, formerly known as Szucsák). Their land holdings were varied due to their marriages and are very difficult to trace. However, it is certain that in Hida, for example, starting with the second half of the 19th century, the proprietorship of the Korda

familiei Hatfaludy de Hattmansdorf (cele două familii se înrudeau), iar familia Korda va fi reprezentată numai prin femei și urmașii acestora.

Căsătoriile descendenților acestei ramuri a familiei Korda au fost în general cu membri ai unor familii de mică nobilitate, dintre care unii cu nume importante. Astfel, în secolul al XIX-lea, găsim semnificativă în acest sens, căsătoria lui György (IV) Korda (1800-1853), fiul străstrănepotului lui Zsigmond (II) Korda, cu Károlina Kabos de Magyargyerőmonostor (1805-1875) – de fapt singura familie care a mai dat încă două generații Korda (a noua și a zecea), deoarece, la momentul respectiv toate celelalte ramuri erau extincte sau stinse pe linie masculină. Iar înrudirea cu familia Kabos a însemnat automat o relație apropiată cu familia Füleki / Fileki din Suceagu, dar și cu ramura locală a familiei de baroni Kemény de Magyargerőmonostor. Practic, familia Korda devine extinctă prin decesul surorilor Anna (alintată în familie Nina, 1828-1894; căsătorită cu Károly Versényi, 1826-1887 – au trăit cea mai mare parte a vieții la Suceagu, iar

family will be replaced by that of the Hatfaludy de Hattmansdorf family (the two families were related), and the Korda family will be represented only through its feminine lineage.

The marriages of the descendants of this branch of the Korda family were generally with members of lower noble families, yet some of whom had notable names. Thus, in the 19th century, the marriage of György (IV) Korda (1800-1853) is significant: the son of the great-great-grandson of Zsigmond (II) Korda, married Károlina Kabos de Magyargyerőmonostor (1805-1875) – this is in fact the only family that gave another two Korda generations (the ninth and the tenth), as, at that time, all the other branches were extinct or extinct on the male line. The kinship with the Kabos family automatically meant a close relationship with the Füleki / Fileki family from Suceagu, as well as with the local branch of the Kemény de Magyargerőmonostor baronial family. Basically, the Korda family became extinct through the death of the two sisters: Anna (in the family known as Nina, 1828-1894; married to Károly Versényi, 1826-1887 – they lived

ultima parte a vieții la Zalău și Hida) și Károlina (1835-?, trăia încă la 1887 deși, din convergența factorilor, presupunem că a decedat înaintea surorii ei; căsătorită cu Sándor Majthényi de Kis-Majthény – au trăit la Hida, la fel și urmașii lor).

La Hida, o localitate destul de prosperă în secolul al XIX-lea, își aveau reședința atât cele două ramuri ale familiei Korda de Borosjenő, cât și familiile Fosztó de Maros-Koppánd, Majthényi de Kis-Majthény și Hatfaludy de Hattmansdorf, care se înrudeau între ele. Pe lângă faptul că dețineau moșii, unii bărbați din aceste familii au îndeplinit și diverse funcții oficiale în aparatul administrativ de stat (local sau la nivel de comitat).[80] Locuințele acestora ar mai putea fi identificate în prezent (printr-un demers dificil, însă nu imposibil), în seria de case cu arhitectură cultă (tip „conac" sau casă mai mare cu aspect impozant, toate având regimul de înălțime parter și trăsături simple, fiind concepute într-un limbaj neoclasic, eclectic sau Secession), care se păstrează într-o stare de conservare destul de bună. Dezvoltată de-a lungul Văii Almașului /

most of their lives in Suceagu, while the last part of their lives was spent in Zalău and Hida) and Károlina (1835-?, she was still alive in 1887, although, due to the convergence of several pieces of information, it is assumed that she died before her sister; married to Sándor Majthényi de Kis-Majthény – they lived in Hida, as did their descendants).

The two branches of the Korda de Borosjenő family, as well as the Fosztó de Maros-Koppánd, Majthényi de Kis-Majthény and Hatfaludy de Hattmansdorf families, who were related, had their residences in Hida, a fairly prosperous village during the 19th century. In addition to owning estates, some men of these families also held various official administrative positions, on a local or on a county level.[80] Their residences would still be identifiable today (it would be a difficult procedure, however not impossible), part of the series of houses designed by architects or master masons (*i.e.* manor houses or rather imposing larger houses, having only a ground floor and simple features, being built in a Neoclassical, Eclectic or Secession style), as they are still preserved in a fairly

[80] Pe lângă aceste familii nobiliare „locale", mai existau și alți mari proprietari funciari, reprezentanți ai unor familii precum Bethlen de Iktár, Inczédy de Nagyvárad, Wesselényi de Hadad, dar și proprietari mai mici.
In addition to these "local" noble families, there were other prominent landowners, representatives of families such as Bethlen de Iktár, Inczédy de Nagyvárad, Wesselényi de Hadad, as well as less important or common landowners.

Almás-patak, Hida / Hídalmás este, din acest punct de vedere, o așezare cu formă urbană foarte interesantă și cu un fond construit variat și, totodată, neobișnuit pentru tipologia în care se înscrie – lucru care se explică, chiar prin prezența activă a acestor familii, pe plan local.

În urma căsătoriei dintre György (IV) Korda (1800-1853) și Károlina Kabos (1805-1875), care a avut loc pe 4 iunie 1825 la Suceagu / Szucság, noua familie s-a stabilit inițial la Hida / Hídalmás și ulterior la Suceagu, unde György (IV) Korda a devenit *közbirtokos* (proprietar de moșie în cadrul unui composesorat). Károlina Kabos era fiica lui Mihály (VII) Kabos (1772-1831/4?) și a lui Eszter Füleki / Fileki (1780-1840), familii vechi, cu tradiție, în Suceagu, iar fratele ei Dániel Kabos a fost căsătorit cu baroneasa Katalin Kemény. Vărul lor Miklós Kabos, fiul lui Sándor Kabos, a fost căsătorit cu baroneasa Eszter Kemény. Alăturarea, înrudirea și prietenia dintre aceste familii a fost benefică pentru următoarea (penultima) generație a familiei de mici nobili Korda, dar și pentru prima

good condition. Situated along the valley of the Almaș River / Almás-patak, Hida / Hídalmás, from this point of view, is a settlement with a very interesting urban shape and a built heritage that is varied and, at the same time, unusual for its typology – a fact which is explained by the active presence of these families.

Following their marriage, which took place on the 4th of June 1825 in Suceagu / Szucság, György (IV) Korda (1800-1853) and Károlina Kabos (1805-1875) settled initially in Hida / Hídalmás and then in Suceagu. In Suceagu, György (IV) Korda became *közbirtokos* (owner of an estate within a compossesorate – joint ownership of an undivided property). Károlina Kabos was the daughter of Mihály (VII) Kabos (1772-1831/4?) and Eszter Füleki / Fileki (1780-1840), old families, with a long tradition in Suceagu. Her brother Dániel Kabos was married to Baroness Katalin Kemény. Their cousin Miklós Kabos, son of Sándor Kabos, was married to Baroness Eszter Kemény. The closeness, kinship, and friendship between these families was beneficial for the next generation (second-to-last) of the Korda family of lower nobility, as well as for the

generație a familiei Versényi-Korda, care a locuit, în prima jumătate a secolului al XIX-lea tot la Suceagu și, apoi, în a doua jumătate, la Hida / Hídalmás, Zalău / Zilah și, respectiv, la Secășel / Székásbesenyő (în trecut Beșineu sau Beșinău / Besenyő, astăzi în județul Alba). Locuința familiei Korda din Suceagu (proprietatea era situată la nr. 1) a devenit mai apoi și locuința familiei Versényi-Korda și acolo s-au născut două generații ale acestor familii, inclusiv György (V) Korda (ultimul descendent masculin adult al familiei) și, respectiv, Dr. György (I) Versényi (figură eminentă a culturii clujene); din păcate, această casă nu mai există în prezent în forma inițială, fiind complet alterată la începutul secolului al XX-lea, dar și în anii comunismului – când a dispărut și cimitirul celor două familii (pietrele funerare ale familiilor Korda și Versényi nu se mai păstrează; mormintele din Suceagu au dispărut complet).

După căsătorie, cuplul György (IV) Korda și Károlina Kabos, împreună cu copiii lor, era mereu prezent în casa familiei Kabos (moștenirea Fileki), până ce s-au stabilit definitiv aici, la

first generation of the Versényi-Korda family, who lived in the first half of the 19th century in Suceagu, as well, and then, in the second half, in Hida / Hídalmás, Zalău / Zilah and, respectively, in Secășel / Székásbesenyő (formerly Beşineu or Beşinău / Besenyő, today in Alba County). The residence of the Korda family in Suceagu (the property was located at no. 1, on the main street) later became the residence of the Versényi-Korda family and two generations of these families were born there, including György (V) Korda (the last adult male descendant of the family) and respectively Dr. György (I) Versényi (eminent cultural figure of Cluj). Unfortunately, this house no longer exists in its original state, as it was completely altered at the beginning of the 20th century, as well as in the years of Communism – it was then that the cemetery of the two families disappeared, too (the tombstones of the Korda and Versényi families did not survive; the tombs in Suceagu have completely disappeared).

After their marriage, the spouses, György (IV) Korda and Károlina Kabos, together with their children, were often present at the house of the Kabos family (belonging to the Fileki inheritence), until

Satul Suceagu / Szucság (Comitatul Cluj / Kolozs megye), în care era moșia familiei Fileki; ulterior vechiul conac Fileki a devenit locuința familiilor Korda și Versényi. O reprezentare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Prelucrare grafică după un fragment din *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

The village of Suceagu / Szucság (Cluj County / Kolozs megye), where the Fileki family owned an estate; later on the old Fileki manor house became the residence of the Korda and Versényi families. A representation from the second half of the 18th century. Graphic editing after a fragment from the *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

„Theil des Koloser Comitats / Sectio 082”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).* [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg082.jpg]

începutul deceniului al patrulea al secolului al XIX-lea. György (IV) Korda și Károlina Kabos au locuit la Suceagu în fosta casă Fileki (datând de la începutul secolului al XVIII-lea), din care, din fericire, s-au păstrat „fragmente” până în zilele noastre: deși proprietatea inițială a familiei Fileki a fost ulterior divizată între urmași și apoi, treptat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, înstrăinată, au rămas mărturie marea poartă barocă (parte care a devenit proprietatea familiei Biró, o familie de fermieri înstăriți din Suceagu), părți din vechea casă (două ancadramente baroce din piatră, o porțiune din pivniță și segmente din zidurile groase sunt acum mascate de o fațadă ce reflectă transformări majore survenite pe parcursului secolului al XX-lea), fragmente din zidurile de piatră ce delimitau proprietatea, precum și urme ale altor clădiri mai vechi, respectiv, ale unor anexe gospodărești.

[următorul excursus prezintă, pe scurt, istoria proprietății Fileki din Suceagu]

they settled here at the beginning of the fourth decade of the 19th century. György (IV) Korda and Károlina Kabos lived in Suceagu in the former Fileki house (dating from the beginning of the 18th century), of which, fortunately, “fragments” have been preserved to this day: although the original property of the Fileki family was later divided up among the descendants and then, gradually, during the second half of the 19th century, alienated, the large Baroque gate (the part that became the property of the Biró family, a family of wealthy farmers from Suceagu), parts of the old house (two Baroque stone frames, part of the cellar and segments of the thick walls are now masked by a façade reflecting major transformations that occurred during the 20th century), fragments of the stone walls that delimited the property, as well as traces of other older buildings, respectively, of household annexes are still visible.

[the following excursus presents in brief the history of the Fileki estate in Suceagu]

Imaginea de astăzi cu ceea ce s-a păstrat din fostul conac baroc la familiei Fileki din Suceagu, ulterior devenit locuința familiilor Korda și Versényi.
[arhiva autorilor, 2021]

Today’s situation with what is left of the former Baroque manor house of the Fileki family in Suceagu, later the residence of the Korda and Versényi families.
[authors’ archive, 2021]

Marea poartă barocă de la intrarea în fosta curte a lui Sándor Fileki din Suceagu, datând din anul 1731, cu modificări de la începutul secolului al XX-lea.
[arhiva autorilor 2010]

The great Baroque gate – the entrance to the former precinct of Sándor Fileki's manor house in Suceagu, dating from 1731, with alterations from the beginning of the 20th century.
[authors' archive 2010]

Ancadrament baroc reutilizat provenind de la fostul conac Fileki din Suceagu, intrarea actuală la pivniță – vedere exterioară și interioară. [arhiva autorilor, 2021]

Reused Baroque frame from the former Fileki manor house in Suceagu, the current entrance to the cellar – exterior and interior view. [authors' archive, 2021]

Una dintre încăperile păstrate din pivnița fostului conac Fileki din Suceagu.
[arhiva autorilor, 2021]

One of the rooms of the cellar belonging to the former Fileki manor house in Suceagu, which is still preserved.
[authors' archive, 2021]

Ancadrament baroc conservat *in situ* de la accesul în pivnița fostul conac Fileki din Suceagu.
[arhiva autorilor, 2021]

Baroque frame preserved *in situ* – the entrance to the cellar of the former Fileki manor house in Suceagu.
[authors' archive, 2021]

Detalii de lemnărie (uși și tocuri de uși) conservate *in situ* de la fosta casă Fileki din Suceagu, datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, începutul secolului al XIX-lea.
[arhiva autorilor, 2021]

Woodwork (doors and door frames) preserved *in situ* from the former Fileki house in Suceagu, dating from the late 18th century, early 19th century.
[authors' archive, 2021]

Secvențe cu zidul de incintă păstrate de la fosta curte a lui Sándor Fileki din Suceagu. Ultimele alterări s-au produs relativ recent.
[arhiva autorilor, 2021]

Fragments of the precinct wall belonging to Sándor Fileki's manor house in Suceagu. The last alterations are relatively recent.
[authors' archive, 2021]

Cele mai precise informații cu privire la **soarta proprietății Fileki din Suceagu** se păstrează în istoria satului așa cum a fost ea creionată de către Béla Berde, în 1914.[81] Acestea ne permit astăzi reconstituirea exactă a situației din trecut. Astfel, Sándor Fileki s-a căsătorit în 1731 cu Anna Détsei de Nagydoba et Marosdécse, construindu-și, în anul de după nuntă, o nouă curte nobiliară în partea centrală a satului. Ansamblul acesta îl regăsim, la începutul secolului al XX-lea, divizat în trei părți, de la vest la est: *proprietatea Ferenc Bíró* (poarta mare barocă cu porțiuni din vechiul zid de incintă din piatră, hambarul și fostele grajduri transformate în locuință – aflate astăzi în ruină, în stare de precolaps și, după caz, parțial demolate), *clădirile și terenul școlii publice* (pe amplasamentul școlii publice și al locuințelor pentru profesori erau locuințele ofițerului economic și a altor lucrători, într-o clădire în apropierea porții baroce) și, respectiv, *proprietatea József Papp* (casa lui József Papp era o parte a fostei case Fileki, având inițial forma de „L" – cealaltă parte fusese deja demolată pentru că ieșea în

The most accurate information about **the fate of the Fileki property in Suceagu** is preserved in the history of the village as it was portrayed by Béla Berde, in 1914.[81] It allows us today to reconstruct the exact situation of the past. Thus, Sándor Fileki married Anna Détsei de Nagydoba et Marosdécse in 1731. A year later after the wedding they built a new manor house in the central part of the village. At the beginning of the 20th century, this ensemble was already divided into three parts, consequently, from the West to the East it became: *the property of Ferenc Bíró* (the large Baroque gate with sections of the old stone precinct wall, the barn and the former stables that were transformed into a dwelling – today in ruins, in a state of pre-collapse or partially demolished), *the buildings and the land lot of the public school* (on the site of the public school and of the teachers' lodgings were the dwellings of the farm manager and other workers, a building situated close to the Baroque gate), and *the property of József Papp* (József Papp's house was part of the original L-shaped Fileki house – the other part

[81] Béla Berde, *A Kolozs megyei Szucság község története* (Budapest: Athenaeum, 1914). Aceste informații au fost actualizate și completate prin discuțiile avute cu doamna Ildikó Antal Szép, o pasionată cercetătoare a istoriei satului Suceagu și, respectiv, a istoriei familiilor Fileki, Kabos și Versényi, care ne-a furnizat și textul complet al lui Berde.
Béla Berde, *A Kolozs megyei Szucság község története* (Budapest: Athenaeum, 1914). These pieces of information were updated and improved based on the authors' conversations with Mrs. Ildikó Antal Szép, a passionate researcher of the history of the village of Suceagu and, respectively, the history of the Fileki, Kabos, and Versényi families, who also provided Berde's text in full.

stradă; această casă este în prezent proprietate privată, deținută de R. S.).

Sándor Fileki a avut doi copii: Krisztina căsătorită cu János Szarvadi de Botház și Sándor Jr. căsătorit cu Julia Geréb de Árapatak. Cei doi au împărțit vechea moșie Fileki în două. Lui Sándor Jr. i-a revenit partea exterioară, moara familiei, conacul, dar și grădina situată pe partea opusă (unde la începutul secolului al XX-lea era conacul Berde). Sándor Jr. a avut, la rândul său, două fete și astfel familia Fileki s-a stins: Polixenia a fost căsătorită cu Sándor Kabos de Magyargyerőmonostor, iar Eszter cu Mihály Kabos de Magyargyerőmonostor (Sándor și Mihály erau veri primari). Moștenitorii Kabos au divizat moșia între ei; dar, ulterior, după 1830, Benjámin Kelemen[82] va achiziționa treptat multe dintre aceste părți, inclusiv dintre cele ale moștenitorilor Szarvadi, formând o nouă moșie și implementând o practică agricolă modernă, exemplară.[83] Cu toate acestea, proprietatea lui Miklós Kabós și parte din cea a fratelui său János Kabós (fii lui Sándor Kabos cu Polixenia Fileki) au fost vândute micilor proprietari din sat,

had already been demolished as it protuberated onto the street; this house is now a private residence, owned by R. S.).

Sándor Fileki had two children: Krisztina married to János Szarvadi de Botház and Sándor Jr. married to Julia Geréb de Árapatak. The two split the old Fileki estate into two. Sándor Jr. inherited the outer part, the family mill, the manor house, as well as the garden on the opposite side (where, at the beginning of the 20th century, the Berde manor house was located). Sándor Jr. had two daughters, as well; consequently, the Fileki family became extinct: Polixenia married Sándor Kabos de Magyargyerőmonostor and Eszter married Mihály Kabos de Magyargyerőmonostor (Sándor and Mihály were first cousins). The Kabos heirs divided the estate among themselves; however, later on, after 1830, Benjámin Kelemen[82] would gradually acquire many of these subdivisions, including some belonging to the Szarvadi heirs, thus establishing a new estate and, at the same time, implementing a modern, exemplary agricultural practice.[83] However, the property of Miklós Kabós and part of that of his brother János Kabós (the sons of Sándor Kabos and

[82] Benjámin (Benő) Kelemen (1792-1883), ofițer agricol / economic și administrator al domeniului Wesselényi din Jibou / Zsibó (județul Sălaj).
Benjámin (Benő) Kelemen (1792-1883), farm superintendent and manager of the Wesselényi estate in Jibou / Zsibó (Sălaj County).

[83] Ildikó Antal Szép și Mária Bán, *Szucság hét évszázada* (Cluj-Napoca: Gloria, 2007), pp. 215-220.
Ildikó Antal Szép and Mária Bán, *Szucság hét évszázada* (Cluj-Napoca: Gloria, 2007), pp. 215-220.

însă cea mai mare parte a fost achiziționată de către familia Papp. Proprietatea lui Dániel Kabos (fiul lui Mihály Kabos cu Eszter Fileki), fratele lui Károlina Kabos (căsătorită cu György Korda), a fost cumpărată de către marii fermieri locali Ferenc Biró și István Csiszér – familia Biró a intrat și în posesia anexelor gospodărești ale fostei curți nobiliare Fileki. Nu știm exact unde au locuit Sándor Kabos cu Polixenia Fileki; însă, cel mai probabil, au existat două case, iar Mihály Kabos cu Eszter Fileki au ocupat vechiul conac al lui Sándor Fileki. Moartea lui Mihály Kabos, în 1831, și dispariția inexplicabilă a fiului său Ferenc la Viena, în 1834, vor produce mari schimbări în structura familiei, mai ales cauzate de problema împărțirii moștenirii funciare. În urma unor permutări de proprietăți între frați și a unei înțelegeri financiare, moșia Suceagu și vechiul conac Fileki vor rămâne, în final, în posesia lui Károlina Kabos, căsătorită cu György (IV) Korda, împărtășind și dorința mamei de a-l sprijini pe Ferenc să își urmeze studiile în medicină.[84] Ulterior, frații Kabos, Dániel și Mihály, au înstrăinat pământurile lor.[85]

Polixenia Fileki) were sold to small owners from the village, nevertheless most of it was purchased by the Papp family. The property of Dániel Kabos (son of Mihály Kabos and Eszter Fileki), brother of Károlina Kabos (married to György (IV) Korda), was bought by the important local farmers Ferenc Biró and István Csiszér – the Biró family also came into possession of the household annexes of the former Fileki manor house. It is not known where Sándor Kabos and Polixenia Fileki lived; most likely, there were two houses – however, it is known that Mihály Kabos and Eszter Fileki inhabited Sándor Fileki's old manor house. The death of Mihály Kabos, in 1831, and the inexplicable disappearance of his son Ferenc in Vienna, in 1834, will produce great changes in the family structure, especially with regard to the issue of dividing the land assets. Following exchanges of property between brothers and a financial agreement, the Suceagu estate and the old Fileki manor house would remain, in the end, in the possession of Károlina Kabos, married to György (IV) Korda, in accordance with their mother's wish that Ferenc should continue his medical studies.[84] Later on, the Kabos brothers, Dániel and Mihály, alienated their lands.[85]

[84] Explicațiile sunt reconstituite conform datelor înregistrate în jurnalul lui Ferenc Kabos. *v.* Ildikó Antal Szép, *Az elfeledett. A szucsági református kollégista, Kabós Ferenc naplója a reformkori Kolozsvárról* (Cluj-Napoca: Exit, 2017), pp. 82-83 (*Lotti este Károlina!*), 91, 122. Din aceste pagini de jurnal aflăm că, în perioada 1825-1834, Károlina Kabos, fiindu-i dor de locurile natale și de casa părintească, petrece foarte mult timp la Suceagu / Szucság, însă György Korda, soțul său, nu acceptă „din capriciu" (p. 83) nici o variantă (dintre propunerile lui Ferenc) pentru a pleca din Hida / Hídalmás. În ambele case Károlina se simțea musafir, niciunde nu se simțea acasă. Schimbarea se va produce brusc, în 1834, când se găsește o soluție de împărțire echitabilă a averii, în așa fel încât, fiecare frate își primește partea, atât în Suceagu, cât și în satele vecine, iar Károlina se mută definitiv împreună cu soțul său la Suceagu, în casa părintească, fiindcă György acceptă, în final, să ia în arendă proprietatea ce îi revenea lui Ferenc în Nadășu / Kalotanádas (în jurnal Nádos) și în Suceagu (întreaga gospodărie părintească, cu casa, animalele și pământul aferent). Ceilalți doi frați Kabos, Dániel și Mihály, vor lua și ei în arendă celelalte proprietăți ale lui Ferenc, astfel încât, din banii rezultați, Ferenc putea să își urmeze studiile la Viena – „o drag viitor fericit!", „numai pentru Liná mă doare inima. Nu. Nu mă însor." (p. 122). În final, bucuria mamei, că Ferenc își va putea construi viitorul fără a trebui să facă sacrificiul de a rămâne la țară împreună cu ea („adio viață de oraș", „pornesc pe drumul bunicilor", p. 91), și a lui Károlina, că se va putea stabili în casa părintească („e multă încredere între ele", „gândirea lor seamănă",

„[Lotti] are o influență pozitivă asupra mamei”, p. 82; „dragostea de fiică față de mamă s-ar exprima fără sacrificiu”, p. 83), au fost umbrite de dispariția inexplicabilă a lui Ferenc, chiar în același an. [trad. ns. pentru extrasele din jurnal]

The explanations are reconstituted based on the information recorded in the diary of Ferenc Kabos. *See* Ildikó Antal Szép, *Az elfeledett. A szucsági református kollégista, Kabós Ferenc naplója a reformkori Kolozsvárról* (Cluj-Napoca: Exit, 2017), pp. 82-83 (*Lotti is Károlina!*), 91, 122. From these pages of the diary it transpires that, between 1825 and 1834, Károlina Kabos, as she missed her birthplaces and her parental home, she spent a lot of time in Suceagu / Szucság, yet György Korda, her husband, “on a whim” (p. 83), did not accept to leave Hida / Hídalmás (for none of Ferenc's proposals). In both houses Károlina felt like a guest, nowhere did she feel at home. The change will occur suddenly, in 1834, when an equitable solution of splitting the properties was found. Consequently, each sibling received their share, both in Suceagu and in the neighbouring villages. Hence, Károlina moved permanently in Suceagu, together with her husband, in her parental house, as György finally agreed to lease the property that was allotted to Ferenc in Nadășu / Kalotanádas (Nádos in the journal) and in Suceagu (the entire parental household, including the house, the farm animals, and the land). The other two Kabos brothers, Dániel and Mihály, would also lease Ferenc's other shares, thus, from the resulting money, Ferenc would pursue his studies in Vienna – „oh happy, dear future!”, „my heart aches only for Liná. No. I shall not marry.” (p. 122). In the end, the joy of the mother, that Ferenc would be able to build his future without having to make the sacrifice of staying in the countryside together with her (“goodbye city life”, “I have to walk in my grandparents' footsteps”, p. 91) and the joy of Károlina, that she would be able to settle in the parental home (“there is much trust between them”, “their thoughts are alike”, “[Lotti] has a positive influence on mother”, p. 82; “the love of the daughter to her mother would be expressed without sacrifice”, p. 83), were overshadowed by the inexplicable disappearance of Ferenc, during that same year. [our translation for the journal excerpts]

[85] Fiii lui Dániel Kabos și ai baronesei Katalin Kemény au murit la vârste fragede. Au supraviețuit trei fete: Eszter (presupus căsătorită cu György (V) Korda cu care ar fi avut un fiu László (IV), decedat copil [vezi excursusul despre György (V) Korda, Eszter Khabos (*sic!*) și László (IV) Khorda (*sic!*) la sfârșitul acestui capitol]), Wilhelmina (alintată Minka, căsătorită cu Izidor Cserény) și Gizella (alintată Giza). Dániel Kabos s-a retras la bătrânețe la Suceagu / Szucság (a decedat în 1881), dar și-a înstrăinat partea din moștenire, care a devenit proprietatea familiilor Biró și Csiszér. Celălalt frate, Mihály Kabos, a locuit la Suceagu (a decedat în 1878) și a practicat agricultura; a avut patru copii din două căsătorii cu femei care nu erau de origine nobilă; și-a înstrăinat partea din moștenire care a fost cumpărată de Benjámin Kelemen. Ferenc Kabos a dispărut misterios fără urmă, la Viena, în 1834 – s-a presupus că s-ar fi sinucis, dar nu s-au găsit dovezi în acest sens. Vezi pe larg, György Versényi, „Egy érdekes eltűnés. (Kabós Ferencről.)”, *Egyetértés*, nr. 11 (1905) [textul integral al articolului ne-a fost furnizat de Ildikó Antal Szép, fără a fi indicat numărul paginilor]; Berde, *A Kolozs megyei Szucság*, *passim*.

The sons of Dániel Kabos and Baroness Katalin Kemény died at an early age. Three daughters survived: Eszter (presumably married to György (V) Korda issuing a son named László (IV), who died as a child [see the excursus about György (V) Korda, Eszter Khabos (*sic!*), and László (IV) Khorda (*sic!*) at the end of this chapter]), Wilhelmina (nicknamed Minka, married to Izidor Cserény), and Gizella (nicknamed Giza). Dániel Kabos retired in his old age in Suceagu / Szucság (he died in 1881), however he alienated his part of the inheritance, which became the property of the Biró and Csiszér families. The other brother, Mihály Kabos, lived in Suceagu (he died in 1878) and practiced agriculture; he had four children from two marriages with women who were not of noble origin; he alienated his part of the inheritance which was bought by Benjámin Kelemen. Ferenc Kabos mysteriously disappeared without a trace in Vienna, in 1834 – he was presumed to have committed suicide, yet no evidence was ever found in this respect. *See in full*, György Versényi, “Egy érdekes eltűnés. (Kabós Ferencről.)”, *Egyetértés*, no. 11 (1905) [the full text of the article was provided by Ildikó Antal Szép, yet without page numbers]; Berde, *A Kolozs megyei Szucság, passim*.

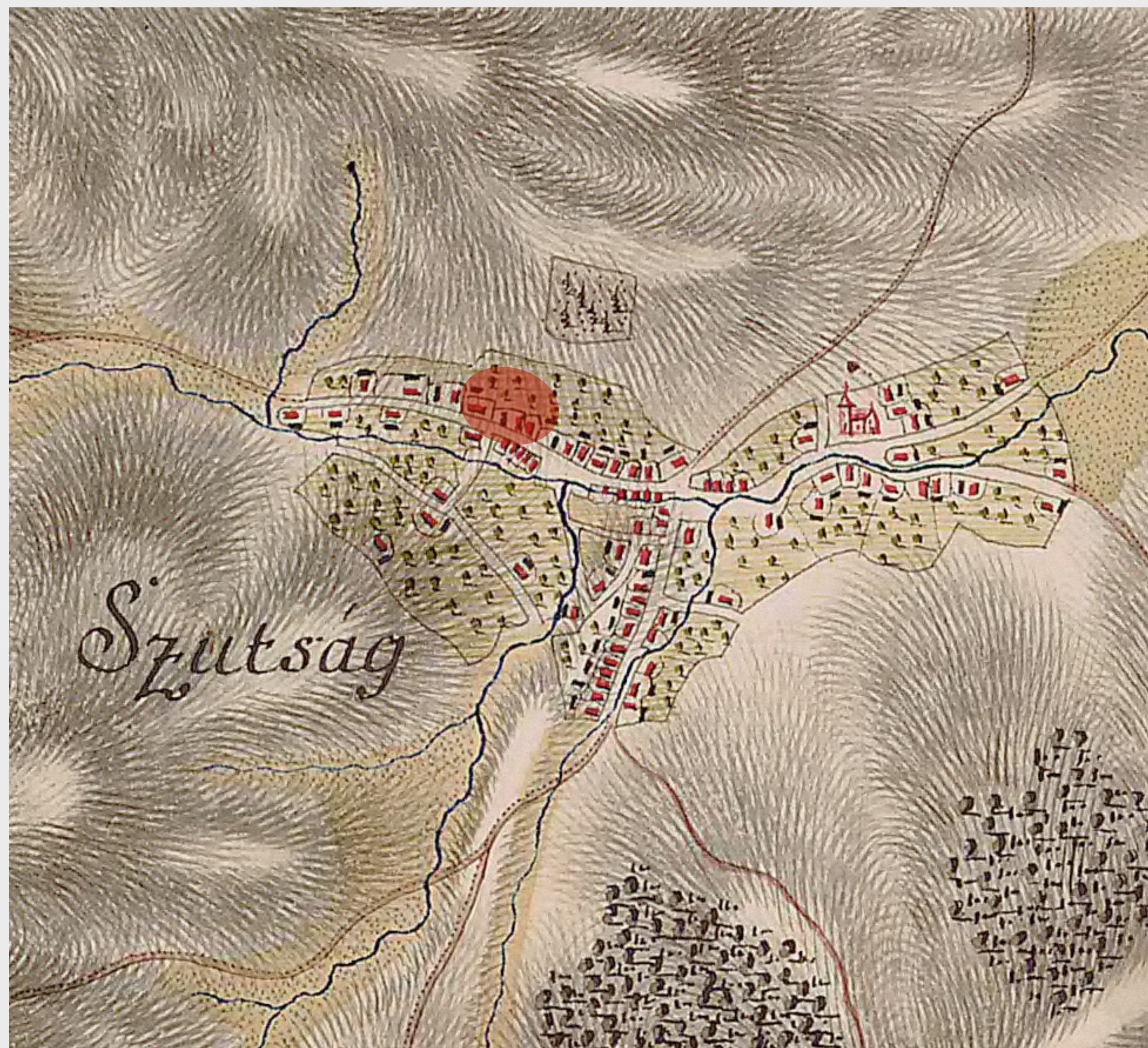
Imaginea de azi a fostului ansamblu al curții lui Sándor Fileki din Suceagu, cu perspectiva spre dealul unde se aflau mormintele familiei [atât Fileki, cât și Kabos și, ulterior, Korda și Versényi] pe care le menționează Dr. György (I) Versényi în versurile sale.
[arhiva autorilor, 2021]

Present view of Sándor Fileki's former manor house and estate in Suceagu at the bottom of the hill where the family graves were located [not only Fileki, but also Kabos, and, later on, Korda and Versényi], which Dr. György (I) Versényi mentions in his lyrics.
[authors' archive, 2021]

Satul Suceagu / Szucság (Comitatul Cluj / Kolozs megye), unde era moșia familiei Fileki. O reprezentare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în care este marcat amplasamentul vechiului conac Fileki, devenit ulterior locuința familiilor Korda și Versényi. Prelucrare grafică după un fragment din *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

The village of Suceagu / Szucság (Cluj County / Kolozs megye), where the Fileki family owned an estate. A representation from the second half of the 18th century, showing the location of the old Fileki manor house, which later became the residence of the Korda and Versényi families. Graphic editing after a fragment from the *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787)*:

„Theil des Koloser Comitats / Sectio 082”, *Josephinische Landesaufnahme (1763-1787).* [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Josephinische_Landaufnahme_pg082.jpg]

Toți copiii cuplului György (IV) Korda și Károlina Kabos s-au născut în fosta casă Fileki, iar dintre ei, Anna (alintată Nina, 1828-1894) a locuit acolo împreună cu soțul ei, Károly Versényi (1826-1887), până în deceniul al șaptelea al secolului al XIX-lea. De asemenea, în aceeași casă s-au născut și au copilărit toți copiii lor – Dr. György (I) Versényi în versurile sale, publicate la începutul secolului al XX-lea,[86] pe de o parte evocă cu nostalgie farmecul de altădată al casei părintești, dar, de cealaltă parte, deplânge cu tristețe soarta ei, adică decăderea ei, fiind parțial demolată și transformată într-o cârciumă. Decesul prematur al lui György (V) Korda, în 1865, unicul frate al lui Anna Korda rămas în viață după Revoluția de la 1848/1849, a schimbat radical situația familiei Versényi-Korda, care se va stabili la Hida / Hídalmás, pe vechea proprietate a familiei Korda. Astfel, atât Károlina Kabos, văduva lui György (IV) Korda,[87] cât și ginerele ei, Károly Versényi,[88] vând lui Benjámin Kelemen proprietățile lor din Suceagu – sat pe care familia îl va părăsi definitiv după 1867.

All the children of György (IV) Korda and Károlina Kabos couple were born in the former Fileki manor, and of all of them, Anna (in the family known as Nina, 1828-1894) was the one to live there, together with her husband, Károly Versényi (1826-1887), until the seventh decade of the 19th century. All of their children were born and raised in the same house, as well – Dr. György (I) Versényi in his poems, published in the early 20th century,[86] on one hand, evokes with nostalgia the old charm of his family home, while, on the other, mourns its fate with sadness, that is its decay, as it was partly demolished and transformed into an alehouse. The untimely death of György (V) Korda, in 1865, Anna Korda's only surviving brother after the Revolution of 1848/1849, radically changed the situation of the Versényi-Korda family, who settled in Hida / Hídalmás on the Korda family's old property. Thus, both Károlina Kabos, the widow of György (IV) Korda,[87] and her son-in-law, Károly Versényi,[88] sold to Benjámin Kelemen their properties in Suceagu – a village that the family would leave forever after 1867.

[86] György Versényi, „Szülőfalum", poezie publicată în *Ország-világ*, nr. 3 (1903); „Szülőházam", poezie publicată în *Ország-világ*, nr. 16 (1904) și „Füleki Sándor", poezie publicată în *Nemzeti Hírlap*, nr. 6 (9 aprilie, 1904). [următorul excursus prezintă aceste poezii]
György Versényi, "Szülőfalum", poem published in *Ország-világ*, no. 3 (1903); "Szülőházam", poem published in *Ország-világ*, no. 16 (1904), and "Füleki Sándor", poem published in *Nemzeti Hírlap*, no. 6 (April 9, 1904). [the following excursus presents these poems]

[87] Berde, *A Kolozs megyei Szucság*.
Berde, *A Kolozs megyei Szucság*.

[88] Conform informațiilor oferite de doamna Ildikó Antal Szép, în urma cercetărilor în Arhivele Naționale, Direcția Județeană Cluj. Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Kelemen Benjámin", nr. inventar 1472, capitolul III, dosar nr. 17, fila 191. În 13 aprilie 1867, este înregistrată vânzarea proprietății lui Károly Versényi în favoarea lui Benjámin Kelemen. Cel mai probabil, Kelemen însuși a fost cel care i-a facilitat inițial lui Versényi această achiziție.
According to the pieces of information provided by Mrs. Ildikó Antal Szép, following her research in the National Archives of Romania, Cluj County Branch. Cluj County Branch of the National Archives: "Kelemen Benjámin Family Fund", inventory no. 1472, chapter III, folder no. 17, page 191. On the 13th of April, 1867, the sale of Károly Versényi's property in favour of Benjámin Kelemen is recorded. Most likely, it was Kelemen himself who initially facilitated this acquisition for Versényi.

Cahle de la o sobă de teracotă din secolul al XIX-lea provenind din casa Kabos-Korda (fostul conac Fielki) din Suceagu.
[arhiva autorilor, 2021]

Tiles from a 19th century terracotta stove belonging to the Kabos-Korda house (the former Fielki manor house) in Suceagu.
[authors' archive, 2021]

SZÜLŐFALUM

Tán nem is olyan szép, de nekem a legszebb,
Szívem mindenünnen csak feléje reszket
A Nádas partján egy kis vakvölgy ölében
Ottan húzódik meg, búvik el szerényen.

A dombok oldalán kétfelől a házak
Gyümölcsösök közül kiki kandikálnak
Meleg tűzhelyekről száll a kémény füstje
Gondos gazdasszonyok sürögnek körülte.

Lombos árnyas erdők ormán a hegyeknek,
Dalos lányok benne gombát szedegetnek.
Körül a vetések, édes füvű rétek
Rajta nyájak, csordák végen legelésznek.

Kristálytiszta, hideg, gyöngyöző kútfejek
Buzognak mindenütt; szomjuk' ez oltja meg.
Dús források vizét ki csak egyszer issza,
Világ végéről is ide vágyik vissza.

Garmadája vagyon megkövült csigáknak,
S miket egykor tenger hullámai hánytak,
Furcsa állatoknak. Rege se szól rólok:
Hogy maradtak itten, hogy esett a dolgok.

Öreg havasok is ott a messzeségben
Ágaskodva néznek kémlelődesképen:
Mi lehet abban a zugolyban?
Szép hírét hallják csak fülemileszóban.

Nincs már nekem benne talpalatnyi földem
Csak őseim csontja fenn a temetőben
De szívem a világ hogyha megsebezte
Itt találok írt csak sajogó szívemre.

Szepegő gyermekét mint mikor az anyja
Az ölébe veszi, csókkal csitítgatja:
Az én bús lelkem is könnyebbűlést érez,
S megaczélozódik újabb szenvedéshez.

Perspectivă asupra satului Suceagu din cimitirul situat pe dealul din spatele fostei curți a lui Sándor Fileki, unde se aflau mormintele familiilor Fileki, Kabos, Korda și Versényi.
[arhiva autorilor, 2009]

View towards the village of Suceagu from the cemetery located on the hill above Sándor Fileki's former manor house and estate, where the Fileki, Kabos, Korda, and Versényi family graves were located.
[authors' archive, 2009]

SZÜLŐHÁZAM

Itt az ősi házban, újra csak itt járok…
Ezek a szobák, de nem ismerek rájok
Kedélyes ebédlőnk piszkos korcsmaszoba,
Pálinkát nyakalni botorkálnak oda.

A nyugalmas háló, édes álmok fészke,
Valami gabonás zsizsik örömére.
Nappali, könyvesház, mind olyan idegen
Akárhová száll is borús tekintetem.

Lócza, holmi lim-lom fal mellett, zugolyban.
Az a sok családi kedves készség hol van?
Mely emberöltőkön firól-fira szálla
Meg volt mindennek a maga krónikája.

S künn a virágos kert talán elsűlyedett?
Jázminbokrok, rózsák! Nyomuk is elveszett.
Szirmok ragyogása, illat édessége
Senkit sem boldogít szellőlibbenésre.

Elpusztult a gyeppad s kőasztal mellőle,
Nem várnak, nem hínak senkit pihenőre
A szomorú kőris sem hajlik sem hajlik reájok.
Egy árnyékos fának mi hasznát is látod?

Kőlépcsők magasra s kígyózó ösvenyek
Nem visznek, ezek már rég eltüntenek.
S zamatos gyümölcsök, ó hát műértőleg,
Szeretettel miért is oltottak az ősek?

Nincs a zsongó méhes, álmatag lugasok.
Jó ismerős után hiába kutatok,
Még az udvar sem az ami egykor régen,
Idegen, idegen, akárhogyan nézem.

Csak a kút van még meg az udvarszögletben,
Szélyes vájujával, kopottan verdetten
Ott búsul egyedül a múlandóságon,
Elmerengve a sok szertefoszlott álmon.

Blatul unei mese decorative din piatră care a fost amplasată în grădina fostului conac Fileki devenit reședința familiei Korda-Versényi, pe care o pomenește Dr. György (I) Versényi în poezia „Szülőházam”, cu nostalgie.
[arhiva autorilor, 2021]

The top of a decorative stone table that was placed in the garden of the former Fileki manor house, later the residence of the Korda-Versényi family, which Dr. György (I) Versényi nostalgically mentions in the poem “Szülőházam”.
[authors’ archive, 2021]

FÜLEKI SÁNDOR

Ahogy a tornáczon
Magamban mélázok
Családi temetőnk
Hantjaira látok.

Ott a hegytetőn fenn
Kék ég borul rája
Messzire kilátszik
Szépapám kriptája.

Hogy ki volt, hogy mi volt
Ékes versek zengik
Följegyezvén ő sok
Dicséretes tettit

Gondolta-e, hogy majd
Késő unokái
Idegenül fognak
Ősi földjén járni

Ha a menyországból
Borús tekinteted
E nyűgös világra
Ide miránk veted:

Ne szánj! Unokáid
Csak a becsületnek,
A kötelességnek
Vértanúi lettek.

Lespedea funerară a lui Sándor Fileki Jr. (1735-1810, stră-străbunicul lui Dr. György (I) Versényi) din cimitirul din Suceagu. Probabil, în acest loc a fost cripta familiei Fileki, pe care o menționează Dr. György (I) Versényi în poezia „Füleki Sándor”.
[arhiva autorilor, 2021]

The tombstone of Sándor Fileki Jr. (1735-1810, the great-great-grandfather of Dr. György (I) Versényi) from the cemetery in Suceagu. The crypt of the Fileki family, which is mentioned by Dr. György (I) Versényi in his poem “Füleki Sándor”, probably used to be in this place.
[authors’ archive, 2021]

Într-o retrospectivă literară despre scriitorul Lajos Bodor de Lécfalva (1813-1848), fost moșier în Suceagu, care, deși provenea dintr-o familie bogată, a murit sărac, Dr. György (I) Versényi descrie[89] câteva secvențe de viață, din Suceagu, compuse din amintiri de familie și elemente de cronică istorică, în care surprinde toate aceste *personaje*, din familiile Kabos, Korda, Kemény, în niște scene desprinse parcă din romanele lui Jane Austen, cu atmosferă romantică, evocând farmecul specific vieții provinciale, din prima parte a secolului al XIX-lea. Între acestea, este semnificativ un moment legat de activitatea teatrală inițiată de Ferenc Kabos (†1834, cel mai mic dintre frații Kabos; al cărui nașă de botez a fost, la Cluj / Kolozsvár, în 1816, chiar contesa Anna Korda). Astfel, într-o anexă din piatră a casei familiale, cu acordul mamei sale, Ferenc Kabos a improvizat, pe la 1830, o sală de teatru, în toată regula… avea chiar scenă, iar cortina și decorurile utilizate erau pictate de Bodor și Ferenc Török. „Mica companie iubitoare de teatru” a inaugurat teatrul, printr-o „mare

In a literary retrospective about the writer Lajos Bodor de Lécfalva (1813-1848), former landowner in Suceagu, who, although originated from a rich family, died in poverty, Dr. György (I) Versényi describes[89] several life scenes from Suceagu. These chronicle-like recalls are based on family memories and on historical facts, in which he captures all of these *characters*, from the Kabos, Korda, Kemény families, in settings as if detached from Jane Austen’s novels, emanating a romantic atmosphere and evoking the charm specific to the provincial life of the first part of the 19th century. Among these, there is a particular moment related to the theatrical activity initiated by Ferenc Kabos (†1834, the youngest of the Kabos children; who was baptised in Cluj / Kolozsvár, in 1816, by Countess Anna Korda). Thus, around 1830, with the consent of his mother, in a building made of stone, an annex of the main house, Ferenc Kabos improvised a proper theatre… it even had a stage, and the curtain together with the settings were painted by Bodor and Ferenc Török. “The small theatre-loving company” inaugurated the theatre,

[89] György Versényi, „Bodor Lajos”, *Erdélyi Múzeum*, vol. XX, nr. VII (1894): pp. 479-487, 481-482.
György Versényi, “Bodor Lajos”, *Erdélyi Múzeum*, vol. XX, no. VII (1894): pp. 479-487, 481-482.

ceremonie”, în cadrul căreia Anna Korda (alintată Nina), pe atunci o fetiță de abia 3-4 ani, îmbrăcată în geniu, trebuia să rostească prologul:

„Ime itten Tháliának Templomocskát emelünk”
(„iată, aici ridicăm un Templu pentru Thalia”, trad.ns.)

Teoretic, așa cum fusese imaginat, ea trebuia să-și spună replica *plutind* în aer; însă, cum acest lucru nu putea fi realizat, Anna a rostit, în final, cuvintele, stând în picioare, pe pământ, făcând un *lapsus linguae* memorabil:

„templommacskát emelünk…”
(„ridicăm o pisică-biserică…”, trad.ns. – practic, a rezultat, involuntar, o asociere amuzantă de cuvinte, în limba maghiară, datorită unei greșeli de pronunție: „templo<u>mma</u>cskát” în loc de „Templo<u>mo</u>cskát”)

În cadrul acestei „mici companii”, rolurile au fost distribuite între Károlina Kabos (*primadonna*), Eszter Kemény (naiva), Dániel Kabós (intrigantul / conspiratorul), Ferenc Kabós (eroul îndrăgostit), Lajos Bodor (tatăl), Miklós Kabós și Ferenc Török (comedianții /

through a “special ceremony”, in which Anna Korda (nicknamed Nina), who was then just a little girl, 3-4 years old, dressed as a genius, had to recite the following prologue:

“Ime itten Tháliának Templomocskát emelünk”
(“here we shall raise a Temple for Thalia”, our translation)

Initially, the plan was that she should say her line while *floating* in the air; however, as this could not be achieved, Anna finally uttered the words standing on the ground, with a memorable *lapsus linguae* [slip of the tongue]:

“templommacskát emelünk…”
(“we shall raise a cat-church”, our translation – practically, in Hungarian, it is a funny combination of words, which resulted involuntarily, due to a pronunciation mistake: “templo<u>mma</u>cskát” instead of “Templo<u>mo</u>cskát”)

Within this “small company”, the roles were distributed between Károlina Kabos (the *primadonna*), Eszter Kemény (the naive), Dániel Kabós (the intriguer / the conspirator), Ferenc Kabós (the hero in love), Lajos Bodor (the father), Miklós

saltimbancii). Dar Károlina Kabos nu cânta, prin urmare Rózsi Korda (sora lui György), care cânta frumos, dar nu voia să joace, interpreta din culise. Pe lângă aceștia, „compania” a avut și alți membri „alternativi” – după împrejurări, cunoscuți, prieteni, vecini – îndeplinind diverse roluri secundare.

Totodată, în aceeași lucrare, în acest context, Dr. György (I) Versényi, face și *portretele în cuvinte*, ale bunicilor săi materni, György (IV) Korda și Károlina Kabos, pe care le redăm în cele ce urmează:[90]

> „Korda György szép[,] zenei tehetséggel bíró[,] kedves, okos ember volt, de kevésbbé vett részt a fiatalabbak mulatságaiban, bár a harminczas évek kezdetén levő férfi volt e tájban.”
>
> („György Korda a fost un om frumos, cu talent muzical, amabil, deștept, dar care a participat mai puțin la distracțiile celor tineri, cu toate că era în vârstă de treizeci și ceva de ani.” trad.ns.)

Kabós and Ferenc Török (the comedians / the circus performers). However, Károlina Kabos could not sing, therefore Rózsi Korda (György’s sister), who sang beautifully and did not want to play, performed behind the scenes. In addition to these, the “company” had other “alternative” members – depending on the circumstances, acquaintances, friends, neighbours – who performed various secondary roles.

In this context, Dr. György (I) Versényi, within the same work, also makes *written portraits* of his maternal grandparents, György (IV) Korda and Károlina Kabos, which are reproduced in the following:[90]

> “Korda György szép[,] zenei tehetséggel bíró[,] kedves, okos ember volt, de kevésbbé vett részt a fiatalabbak mulatságaiban, bár a harminczas évek kezdetén levő férfi volt e tájban.”
>
> (“György Korda was a handsome man, with musical talent, kind, smart, yet less involved in the entertainment of young people, even

[90] Versényi G., „Bodor Lajos”, p. 481.
Versényi G., “Bodor Lajos”, p. 481.

„Ám neje nemcsak nagyon eszes, szellemes, ritka műveltségű, ha nem eleven, társaság kedvelő nő volt, telve nemes lelkesedéssel."

(„Insă soția lui nu numai că a fost foarte deșteaptă, hazlie, de o cultură rar întâlnită, ci și vioaie, iubitoare de companie, plină de entuziasm nobil." trad.ns.)

Din fericire, *portretele lor fizice*, împreună cu cel al fiicei lor Anna (alintată Nina), pictate în ulei, în mărime naturală, au supraviețuit, ca prin minune, tuturor vicisitudinilor secolului al XX-lea, fiind păstrate de către urmași, alături de alte obiecte de suflet (portrete, fotografii, documente, manuscrise și alte relicve ale trecutului).[91] Aceste picturi au fost realizate de un artist transilvănean anonim, în jurul anului 1840.[92]

Fiul lor cel mare, György (V) Korda (1830-1865), a fost *ultimul bărbat care a purtat numele Korda de Borosjenő.* A participat activ la Revoluția de la 1848/1849: în septembrie 1848, la doar 18 ani, s-a

though he was in his thirties." our translation).

"Ám neje nemcsak nagyon eszes, szellemes, ritka műveltségű, ha nem eleven, társaság kedvelő nő volt, telve nemes lelkesedéssel."

("However, his wife was not only very intelligent, funny, highly erudite, yet also lively, loving good company, full of a noble enthusiasm." our translation)

Fortunately, *their physical portraits*, alongside that of their daughter Anna (nicknamed Nina), life-size oil paintings, miraculously survived all the vicissitudes of the 20th century, as they were preserved by their descendants, together with other objects that hold sentimental value (portraits, photographs, documents, manuscripts and other relics of the past).[91] These paintings were made by an anonymous Transylvanian artist, around 1840.[92]

Their eldest son, György (V) Korda (1830-1865), was *the last man to bear the Korda de Borosjenő name*. He actively

[91] Aceste portrete, împreună cu alte portrete, fotografii, documente și relicve ale trecutului familiei Versényi-Korda se află în colecția doamnei Anna Versényi, la Debrecen, în Ungaria, fiind păstrate cu grijă de către bunicul ei patern. Prin amabilitatea domniei sale, am prezentat în această carte câteva dintre ele.

These portraits, along with other portraits, photographs, documents and relics of the past of the Versényi-Korda family belong to the collection of Mrs. Anna Versényi, in Debrecen, Hungary, as they were safely preserved by her paternal grandfather. With her kind consent, some of these are presented in this book.

[92] Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 179 [din pdf; f.p. – format e-book].

Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 179 [from the pdf; no page numbers – e-book].

Portretul lui György (IV) Korda, cca. 1840, ulei pe pânză, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of György (IV) Korda, ca. 1840, oil on canvas, original frame, author unknown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Portretul lui Károlina Kabos, cca. 1840, ulei pe pânză, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of Károlina Kabos, ca. 1840, oil on canvas, original frame, author unknown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

alăturat Batalionului 12 („Marosvásárhely"), iar în 1849, a fost numit sergent și apoi locotenent. Nu a fost rănit. Ulterior, din 1850, a făcut parte din Regimentul 8 Infanterie, iar în 1857 a fost trecut în rezervă. Nu a dorit să facă parte din armata austriacă, în care fusese înrolat. A decedat în 1865, la numai 35 de ani, la Hida / Hídalmás, având funcția de avocat stagiar.[93] Se pare că a fost căsătorit și a avut un fiu, László (IV). În timpul său s-a produs și decăderea financiară a familiei.[94] Portretul lui, în uniformă de ofițer, se păstrează până astăzi în patrimoniul familiei Versényi.[95]

Fiica lor cea mare, Anna (alintată Nina, 1828-1894), s-a căsătorit cu Károly Versényi (1826-1887), în 1851, la Suceagu / Szucság. Ea a fost *ultima descendentă directă a familiei Korda*. Cu ea s-a închis cronica istoriei familiei Korda, dar s-a deschis o nouă istorie de familie – *prin numele Versényi*. Familia Versényi-Korda a locuit la Suceagu / Szucság, Hida / Hídalmás, Zalău / Zilah și Secășel / Székásbesenyő (Besenyő). Urmașii lor au trăit la Hida, Cluj / Kolozsvár, Zalău, iar unii s-au

participated in the Revolution of 1848/1849: in September 1848, when he was only 18 years old, he joined the 12th ("Marosvásárhely") Battalion, and in 1849, he was appointed sergeant and then lieutenant. He was not injured. Later on, in 1850, he was part of the 8th Infantry Regiment, and in 1857 he was transferred to the reserve. He did not want to be part of the Austrian army in which he had been enlisted. He died in 1865, being only 35 years old, in Hida / Hídalmás, having the position of trainee lawyer.[93] It seems that he was married and that had a son, László (IV). During his time, the family underwent its financial decline.[94] His portrait, in officer uniform, is preserved to this day in the patrimony of the Versényi family.[95]

Their eldest daughter, Anna (nicknamed Nina, 1828-1894), married Károly Versényi (1826-1887), in 1851, in Suceagu / Szucság. She was *the last direct descendant of the Korda family*. She was the one to close the chronicle of the history of the Korda family, however, at the same time, she opened a new family history – *associated with the name Versényi*. The Versényi-Korda family lived in Suceagu / Szucság, Hida / Hídalmás, Zalău / Zilah, and Secășel / Székásbesenyő (Besenyő).

[93] Gábor Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban*, partea a 3-a din *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*, *s.v.* „hidalmási Korda György", https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/k-D7B/hidalmasi-korda-gyorgy-FBE/?list=eyJxdWVyeSI6ICJLb3JkYSAifQ (accesat 28 mai, 2021). Familia Korda de Borosjenő a folosit și apelativul „de Hida" / „hidalmási" neoficial, datorită stăpânirii îndelungate a unor moșii în satul cu același nume. Câteodată unii membri ai ramurii de mică nobilitate au utilizat acest apelativ pentru a se diferenția de cealaltă ramură a familiei.

Gábor Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban*, part 3 of *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*, *s.v.* „hidalmási Korda György", https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/k-D7B/hidalmasi-korda-gyorgy-FBE/?list=eyJxdWVyeSI6ICJLb3JkYSAifQ (accessed May 28, 2021). The Korda de Borosjenő family also used the appellation "de Hida" / "hidalmási" unofficially, due to their prolonged ownership of estates in the village bearing the same name. Sometimes, some members of the lower nobility branch of the family, used this appellation in order to set themselves apart from the other branch of the family.

[94] Anna Versényi notează că György (V) Korda ar fi fost căsătorit cu verișoara sa primară Eszter Kabos, fiica lui Dániel Kabos (fratele mamei sale, Károlina Kabos) și a baronesei Katalin Kemény de Magyargyerőmonostor. Nu am găsit, însă, dovezi în acest sens, iar în alte surse este menționat ca fiind necăsătorit. *q.v.* Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 90 [din pdf; f.p. – format e-

book] *cf.* Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban* și *v.s.* nota 85. [excursusul următor detaliază subiectul relației dintre György (V) Korda și Eszter Kabos]
Anna Versényi notes that György (V) Korda was married to his primary cousin Eszter Kabos, the daughter of Dániel Kabos (the brother of his mother, Károlina Kabos) and Baroness Katalin Kemény de Magyargyerőmonostor. However, there is no proof in this regard, while other sources mention him as being unmarried. *q.v.* Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 90 [from the pdf; no page numbers – e-book] *cf.* Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban* and *v.s.* footnote 85. [the following excursus details the matter of the relationship between György (V) Korda and Eszter Kabos]

[95] Acest portret al lui György (V) Korda se află în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
This portrait of György (V) Korda belongs to the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.

Portretul lui György (V) Korda, cca. 1850-1857, ulei pe pânză, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of György (V) Korda, ca. 1850-1857, oil on canvas, original frame, author unknown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Magyar-gyerő-monostori **KHABOS ESZTER** férjezett **Császár Miklósné** ugy a maga mint az elhunytnak kiskoru fivére **Császár Gábor;** nagy atyja: magyar-gyerő-monostori **Khabos Dániel,** nyugalmazott udvari tanácsos; nagy nénjei: **Khabos Wilhelmina** férjezett **Cserényi Izidorné, Kata, Giza** és **Eszter** gyermekeivel; **Khabos Gizella; Khorda Anna** férjezett **Wersényi Károlyné, György, Gábor, Károlina, Eszter** és **Károly** gyermekeivel; **Khorda Károlina** férjezett **Majthényi Sándorné, Róza** és **Endre** gyermekeivel; és több közeli és távoli rokonok nevében fájdalomteljes szivvel jelenti, hogy szép reményü fia, az illetőknek testvére, unokája, unokatestvére és rokona

BOROS-JENŐI

KHORDA LÁSZLÓ

a család utolsó férfi ivadéka

életének 14-ik évében, folyó hó 31-én délelőtti 11 órakor, hosszas ideig tartott sorvasztó betegség után, kimult.

Hült tetemei a jövő 1879-ki január 3-án délelőtti 11 órakor fognak rövid halotti szertartás után eltemettetni.

Hidalmás, deczember 31-én 1878.

Nyom. Stein Jánosnál Kolozsvárt,

Necrologul lui László (IV) Korda [Khorda], fiul lui György (V) Korda și al lui Eszter Kabos [Khabos], datat la 31 decembrie 1878, Hida / Hidalmás. Textul menționează că a fost „ultimul vlăstar de sex masculin al familiei”, decedat la 14 ani.

[autorii mulțumesc Bibliotecii Naționale Széchényi (Colecția de afișe și tipărituri mici – Necrologuri) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapesta, pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei imagini]

The death notice of László (IV) Korda [Khorda], the son of György (V) Korda and of Eszter Kabos [Khabos], dated on the 31st of December 1878, Hida / Hidalmás. The text states that he was “the last male offspring of the family”, who died being only 14 years old.

[the authors thank the National Széchényi Library (Collection of Small Prints and Posters – Death Notices) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapest, for their kindness in providing and allowing the reproduction of this image]

Necrologul lui **László (IV) Korda [Khorda]**, pe de o parte rezolvă o mare enigmă, însă, pe de altă parte, sporește și mai mult misterul care planează în jurul vieții *ultimului bărbat din familia Korda*, György (V) Korda (1830-1865).

Natura relației dintre cei doi veri primari, György (V) Korda și Eszter Kabos, rămâne necunoscută, în lipsa unor dovezi concrete extrase din matricolele de stare civilă, deocamdată neidentificate. O posibilă căsătorie între cei doi este atestată doar prin relatările din cartea lui Anna Versényi, *Elejtett példányok*. Prin acest necrolog, avem însă certitudinea că, într-adevăr, Eszter Kabos [Khabos] a fost mama unui băiat botezat László, purtând numele de familie Korda [Khorda] de Borosjenő, născut (1864) cu puțin înaintea morții lui György (V) Korda (1865). Ulterior, Eszter Kabos s-a căsătorit cu Miklós Császár (1841-1904, moșier), cu care a mai avut un fiu, Gábor. Miklós Császár s-a recăsătorit apoi cu Zsófia Kovács, alături de care a avut încă un fiu, Bálint. Toți au trăit la Hida / Hidalmás.

László (IV) Korda a studiat la Colegiul Reformat din Cluj. A decedat la numai 14 ani, fiind înmormântat în cimitirul din Hida, la 3 ianuarie 1879.

The death notice of **László (IV) Korda [Khorda]**, on one hand, solves a great enigma, however, on the other hand, it adds to the mystery that hovers around the life of *the last man in the Korda family*, György (V) Korda (1830-1865).

The nature of the relationship between the two, György (V) Korda and Eszter Kabos, who were first cousins, remains unknown in the absence of any concrete evidence from the civil status records, which are yet to be found. A possible marriage between the two is attested only by the accounts in Anna Versényi's book, *Elejtett példányok*. Due to this death notice, however, it is certain that, indeed, Eszter Kabos [Khabos] was the mother of a boy named László, bearing the surname Korda [Khorda] de Borosjenő, born shortly before (1864) György (V) Korda's death (1865). Later, Eszter Kabos married Miklós Császár (1841-1904, landowner), with whom she had another son, Gábor. Miklós Császár then remarried Zsófia Kovács, with whom he had another son, Bálint. They all lived in Hida / Hidalmás.

László (IV) Korda studied at the Reformed College in Cluj. He died being only 14 years old, and was buried in the cemetery in Hida on the 3rd of January 1879.

stabilit și în Ungaria, unde descendenții lor, purtând încă numele *V(W)ersényi*, trăiesc și astăzi (la Debrecen și Győr).
[vezi excursusul următor pentru mai multe detalii despre viața lui Károly Versényi]

Sora ei mai mică, Károlina (alintată Linka, născută la 1835 și decedată înainte de 1894) s-a căsătorit cu Sándor Majthényi de Kis-Majthény, cu care a avut trei copii. Familia Majthényi-Korda și urmașii lor au locuit la Hida.

Ceilalți doi fii, László (III) și Dezső, au avut un destin dramatic, luptând în Revoluția de la 1848/1849. László (III), având 17 ani, s-a alăturat Regimentului de husari 15 („Matia / Mátyás") și a murit eroic pe front, lovit la cap de o ghiulea. Dezső, la doar 15 ani, s-a înrolat în Batalionul 11 („Kolozsvár") și a fost rănit pe front în iulie 1849; a decedat acasă, la Suceagu, fiind înmormântat chiar în ziua în care ar fi împlinit 16 ani.[96]

Al șaselea copil al lor a fost Eszter, care s-a născut în 1840 și a decedat la numai doi ani.

Practic, aceasta a fost ultima familie Korda atestată documentar.

Their descendants lived in Hida, Cluj / Kolozsvár, Zalău, and some settled in Hungary, where their descendants, still bearing the name *V(W)ersényi*, live today (in Debrecen and Győr).
[see the following excursus for more details on the life of Károly Versényi]

Her younger sister, Károlina (nicknamed Linka, born in 1835 and who died before 1894) married Sándor Majthényi de Kis-Majthény, with whom she had three children. The Majthényi-Korda family and their descendants lived in Hida.

The other two sons, László (III) and Dezső, had a dramatic destiny, as they fought in the 1848/1849 Revolution. 17-year-old László (III) joined the 15th ("Matia / Mátyás") Hussar Regiment and died heroically on the front, due to a major head injury caused by a cannon ball. Dezső, only 15 years old, enlisted in the 11th ("Kolozsvár") Battalion and was wounded on the front in July 1849. He died at home, in Suceagu, being buried on the day he would have turned 16.[96]

Their sixth child was Eszter, who was born in 1840 and died when she was just two years old.

Basically, this was the last Korda family to be historically recorded.

[96] Versényi A., *Elejtett példányok*, pp. 88-89 [din pdf; f.p. – format e-book]. Versényi G., „Egy érdekes eltűnés".
Versényi A., *Elejtett példányok*, pp. 88-89 [from the pdf; no page numbers – e-book]. Versényi G., "Egy érdekes eltűnés".

Portretul lui Anna (Nina) Korda, cca. 1850, ulei pe pânză, autor necunoscut. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of Anna (Nina) Korda, ca. 1850, oil on canvas, author unknown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Károly Versényi (1826-1887) a fost un personaj cu o viață foarte interesantă. Născut la Jibou / Zsibó (județul Sălaj), educat la Colegiul Unitarian din Cluj / Kolozsvár și apoi la Târgu-Mureș / Marosvásárhely, a purtat un nume de familie nou-creat, inventat special, fiind unul dintre cei șapte copii ai baronului Miklós Wesselényi de Hadad *fiul* (1796-1850),[97] născuți în afara căsătoriei – dintre aceștia, cinci au fost sigur copiii lui Wesselényi [*Rozália / Róza* (1824-1887, fiica lui Borbála Molnár) căsătorită cu Richard Rainagel / Richard Rajnai fără urmași, *Károly* (1826-1887, fiul lui Borbála Molnár) căsătorit cu Anna Korda cu urmași, *Katalin* (1827- decedată după 1863, fiica lui Susánna Szántó), *István* (1829- decedat după 1887, fiul lui Terézia Salamon) căsătorit și cu urmași, *László* (1831-1884, fiul lui Borbála Réti) căsătorit cu Borbára Viski (1831?-1905) cu urmași] și au ajuns la maturitate purtând numele „Wersényi", scris ulterior și „Versényi";[98] descendenții lor trăiesc astăzi în România și în Ungaria. Preocupat de soarta acestor copii, Miklós Wesselényi s-a străduit să le ofere o educație și o formare demne de

Károly Versényi (1826-1887) was an individual with a very interesting life. Born in Jibou / Zsibó (Sălaj County), educated at the Unitarian College in Cluj / Kolozsvár and then in Târgu-Mureș / Marosvásárhely, he bore a newly created family name, especially invented, as he was one of the seven children of Baron Miklós Wesselényi de Hadad *junior* (1796-1850),[97] born out of wedlock – of these, five were most certainly Wesselényi's children [*Rozália / Róza* (1824-1887, daughter of Borbála Molnár) married to Richard Rainagel / Richard Rajnai without descendants, *Károly* (1826-1887, son of Borbála Molnár) married to Anna Korda with descendants, *Katalin* (1827- deceased after 1863, daughter of Susánna Szántó), *István* (1829- deceased after 1887, son of Terézia Salamon) married with descendants, *László* (1831-1884, son of Borbála Réti) married to Borbára Viski (1831?-1905) with descendants] and reached adulthood bearing the name "Wersényi", later also written "Versényi";[98] their descendants live today in Romania and Hungary. Concerned with the fate of these

[97] Miklós Wesselényi *fiul*, fiul baronului Miklós Wesselényi supranumit „Bourul de la Jibou" (1750-1809), s-a remarcat atât ca om politic liberal cu viziuni progresiste, cât și prin metodele moderne în practicarea agriculturii, implementate pe moșiile sale. A moștenit de la tatăl său caracterul hotărât, dar și forța fizică, fiind și un foarte bun sportiv. S-a implicat în Revoluția de la 1848/1849, într-o fază inițială, și a militat pentru abolirea iobăgiei. A rămas în istorie prin gestul personal de a-și elibera iobagii, dar și prin acțiunile de a-i îndruma ulterior în practicarea agriculturii după principii moderne și de a le susține viața comunitară. Totodată, s-a remarcat ca erou al Marilor Inundații de la Pesta din anul 1838, când, fiind și un foarte bun înotător, a salvat multe vieți, drept mărturie stând celebrul Monument comemorativ ce îi este dedicat, amplasat pe fațada laterală a Bisericii Franciscane Centrale (*Belvárosi Ferences templom*, din *Ferenciek tere*). Gestul eliberării iobagilor este evocat la Zalău / Zilah, până în prezent, de ansamblul statuar, realizat de celebrul sculptor János Fadrusz, inaugurat în 18 septembrie 1902. [*q.v.* numărul special din săptămânalul zălăuan *Szilágy*, anul XX, nr. 38 (ediția extraordinară din 18 septembrie 1902) și edițiile din 21 septembrie 1902 și, respectiv, 5 octombrie 1902].

Miklós Wesselényi *junior*, the son of Baron Miklós Wesselényi nicknamed "the Aurochs from Jibou" (1750-1809), distinguished himself both as a liberal politician with progressive visions, as well as for the modern methods of farming, implemented on his estates. He inherited from his father the determined

character, along with his physical strength, as he was a very good athlete. He was involved in the Revolution of 1848/1849, in its early days, and campaigned for the abolition of serfdom. Miklós Wesselényi *junior* is also well known for his gesture of freeing his serfs, as well as for his later guidance in the practice of agriculture according to modern principles and his support of their community life. At the same time, he distinguished himself as a hero of the Great Flood of Pest of 1838, when, as he was a very good swimmer, he saved many lives. A Memorial was dedicated to him, as a testimony of this event. It is located on the side façade of the Central Franciscan Church (*Belvárosi Ferences templom*, in *Ferenciek tere*). His gesture of freeing the serfs is evoked in Zalău / Zilah, to this day, by the statuary ensemble, made by the famous sculptor János Fadrusz, inaugurated on the 18th of September, 1902. [*q.v.* the special issue of *Szilágy,* a weekly newspaper in Zălău, year XX, no. 38 (the extraordinary edition of the 18th of September, 1902) and the editions of the 21st of September, 1902 and, respectively, the 5th of October, 1902].

[98] Gábor Merényi-Metzger menționează că, în conformitate cu memoriile prietenului lui Miklós Wesselényi, Sándor Újfalvi (1792–1866), în total, acesta ar fi avut treisprezece copii cu diferite femei, în afara căsătoriei legale. Cu toate acestea ar putea fi și doar o exagerare. Gábor Merényi-Metzger, „Wesselényi Miklós törvénytelen gyermekei”, *Valóság*, anul 59, nr. 9 (septembrie, 2016): pp. 24-29, p. 24. Gábor Merényi-Metzger, „Az árvízi hajós «természetes» gyermekei”, *Művelődés* (közművelődési folyóirat – Kolozsvár), anul LXX (ianuarie, 2017), https://muvelodes.net/enciklopedia/az-arvizi-hajos-termeszetes-gyermekei (accesat 30 mai, 2021).

Gábor Merényi-Metzger mentions that, according to the memoirs of Miklós Wesselényi's friend, Sándor Újfalvi (1792–1866), he would have had a total of thirteen children with different women, out of wedlock. However, it could be just an exaggeration. Gábor Merényi-Metzger "Wesselényi Miklós törvénytelen gyermekei", *Valóság*, year 59, no. 9 (September, 2016): pp. 24-29, p. 24. Gábor Merényi-Metzger, "Az árvízi hajós 'természetes' gyermekei", *Művelődés* (közművelődési folyóirat – Kolozsvár), year LXX (January, 2017), https://muvelodes.net/enciklopedia/az-arvizi-hajos-termeszetes-gyermekei (accessed May 30, 2021).

originea lor.[99] Aceste aspecte reies din corespondența pe care a purtat-o cu Benjámin (Benő) Kelemen (1792-1883), cel care, începând cu anul 1816, a îndeplinit funcția de ofițer agricol / economic [*gazdatiszt*] și administrator al domeniului din Jibou / Zsibó (județul Sălaj) și cu care a avut o relație foarte apropiată, chiar de prietenie.[100] Lui i se datorează *crearea* numelui „Wersényi”, nume sub care au fost recunoscuți și legitimizați copiii lui Miklós Wesselényi născuți în afara căsătoriei. Wesselényi s-a căsătorit oficial cu Anna Lux (1827-1865) abia în anul 1845.[101] În plus, tatăl natural s-a îngrijit de soarta lor, inclusiv prin dispoziții speciale, în testamentul redactat la Jibou și datat la 25 martie 1848.[102] Cu toate acestea, datorită unor neînțelegeri, Károly Versényi nu mai apare în corespondența baronului după august 1846. Totodată, numele său împreună cu cel al mamei sale, Borbála Molnár, deși figurează în testamentul lui Wesselényi din 1838 (22 iunie)[103] printre ceilalți *copii Wersényi*, pentru că ulterior l-a renegat (datorită unor întâmplări nefericite petrecute la Târgu-Mureș și convingerii, după 1845, că nu

children, Miklós Wesselényi tried to provide them with an education and training worthy of their origin.[99] These preoccupations surfaced from his correspondence with Benjámin (Benő) Kelemen (1792-1883), the one who, starting with 1816, had served as a farm superintendent [*gazdatiszt*] and manager (administrator) of the estate in Jibou / Zsibó (Sălaj County) and with whom he had a very close relationship, even a friendship.[100] *The creation* of the name “Wersényi” is due to him, a name under which Miklós Wesselényi’s children born out of wedlock were legitimised. Wesselényi officially married Anna Lux (1827-1865) only in 1845.[101] Moreover, he took care of their fate as well, including through testamentary provisions, according to his last will written in Jibou, on the 25th of March 1848.[102] However, due to some misunderstandings, Károly Versényi no longer appears in the Baron’s correspondence after August 1846. At the same time, although his name together with that of his mother, Borbála Molnár, appear in Wesselényi’s will of 1838 (the 22nd of June)[103] among the other *Wersényi children*, because he later renounced him (due to some unfortunate

[99] Aspecte inedite privind relația dintre tată și copiii săi reies din corespondența păstrată precum și din diverse surse indirecte. Vezi pe larg, Attila István Kárpáti, „Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere”, (teză de doctorat, Universitatea Loránd Eötvös / Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapesta, 2017), pp. 200-228, p. 205. Pe de altă parte, tatăl și-a dorit ca fiii săi să învețe o meserie la alegere – un meșteșug util pentru viață și care să le ofere o anumită independență – astfel a ajuns Károly Versényi să îmbrățișeze tâmplăria. Așa cum reiese din testamentul lui Wesselényi din iunie 1838, vedea viitorul lor în cariere de natură civilă, iar tutorii desemnați legal urmau să achiziționeze pentru toți cei trei băieți, la încheierea studiilor, proprietăți imobiliare, într-un oraș liber regesc. Miklós Wesselényi a considerat ca fiind foarte importantă cunoașterea limbii germane de către toți copiii săi. Kárpáti, „Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere”, pp. 205-206. Astfel se explică înclinația culturală filogermană care a definit personalitatea lui Károly Versényi, pe care a transmis-o și copiilor săi.

Unique aspects regarding the relationship between the father and his children emerge from the correspondence that has been preserved, as well as from various indirect sources. *See in full*, Attila István Kárpáti, “Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere” (doctoral thesis, Loránd Eötvös University / Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2017), pp. 200-228, p. 205. On the other hand, the father wanted his sons to learn a trade of their choice – a craft useful in life and which would offer them a certain independence – thus Károly Versényi came to embrace carpentry. As

Wesselényi's will of June 1838 shows, he saw their future in the practice of civilian careers and the legally appointed guardians were to purchase real estate for all three boys, at the end of their studies, in a free royal city. Miklós Wesselényi considered it to be very important that all his children spoke German. Kárpáti, "Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", pp. 205-206. This explains the pro-German cultural inclination that defined Károly Versényi's personality, a feature which he passed on to his children, as well.

[100] După 1850, Benjámin Kelemen a continuat să se îngrijească de soarta copiilor lui Miklós Wesselényi și chiar să administreze bunurile celor doi fii ai săi (legitimi), încă 25 de ani. El a avut o moșie în Suceagu / Szucság (județul Cluj), unde s-a retras în anul 1875 și a locuit, alături de soția sa, Katalin Bod, unde a și murit. Pentru mai multe detalii despre viața și activitatea lui Benjámin Kelemen, vezi Elek Jakab, „Nagy-ernyei Kelemen Benő élete", *Keresztény Magyető*, anul XXII, nr. 3 (mai-iunie, 1887): pp. 145-188.

After 1850, Benjámin Kelemen continued to take care of Miklós Wesselényi's children and even to administer the properties of his two (legitimate) sons, for another 25 years. He had an estate in Suceagu / Szucság (Cluj County), where he retired in 1875 and lived together with his wife, Katalin Bod, until his death. For more details on the life and work of Benjámin Kelemen, *see* Elek Jakab, "Nagy-ernyei Kelemen Benő élete", *Keresztény Magyető*, year XXII, no. 3 (May-June, 1887): pp. 145-188.

[101] Kárpáti, „Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", p. 204. Jakab, „Nagy-ernyei Kelemen Benő", pp. 157-158.

Kárpáti, "Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", p. 204. Jakab, "Nagy-ernyei Kelemen Benő", pp. 157-158.

[102] Kárpáti, „Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", p. 228. *q.v.* Samu Kardos, *Báró Wesselényi Miklós élete és munkái*, vol. II (Budapesta: Légrády Testvérek Könyvnyomdája, 1905), pp. 498-500 (reproducerea textului testamentului), mai ales p. 498 (prevederile despre *copiii Wersényi*). Merényi-Metzger, „Wesselényi Miklós törvénytelen gyermekei", pp. 24-25.

Kárpáti, "Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", p. 228. *q.v.* Samu Kardos, *Báró Wesselényi Miklós élete és munkái*, vol. II (Budapest: Légrády Testvérek Könyvnyomdája, 1905), pp. 498-500 (reproduction of the will), mainly p. 498 (provisions for *the Wersényi children*). Merényi-Metzger, "Wesselényi Miklós törvénytelen gyermekei", pp. 24-25.

[103] Kárpáti, „Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", pp. 202, 228.

Kárpáti, "Wesselényi Miklós kapcsolatrendszere", pp. 202, 228.

Portretul lui Miklós Wesselényi (1796-1850), a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ulei pe pânză, autor necunoscut. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of Miklós Wesselényi (1796-1850), second half of the19th century, oil on canvas, author unknown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

› Obiecte de uz personal moștenite de Anna Versényi de la bunicul ei, István Versényi, strănepotul lui Károly Versényi. Între acestea se află și sigiliul lui Károly Versényi, purtând inițialele „W.K." sub o coroană cu cinci lobi. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

› Personal items inherited by Anna Versényi from her grandfather, István Versényi, Károly Versényi's great-grandson. Among these is the seal of Károly Versényi, bearing the initials "W.K." under a five-lobed crown. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

este totuși fiul său), el nu mai este trecut printre aceștia în testamentul redactat în 1848.[104] Faptele din tinerețe a lui Károly Versényi (falsificarea unei scrisori, datorii, mic furt nechibzuit etc., mai mult acte de bravură ale unui tânăr care avea nevoie de un părinte alături) și atitudinea strictă a tatălui său i-au croit acestuia drumul spre o carieră militară.[105]

La 22 de ani, Károly Versényi s-a alăturat Forțelor Armate Maghiare, fiind activ în Revoluția de la 1848/1849. A fost încadrat în Regimentul de husari 15 („Matia / Mátyás”). Generalul Bem îi conferă o medalie pentru meritele militare, clasa a 3-a. Este numit locotenent și apoi ofițer-comandant. După 1867, rămâne membru al *Kolozs megyei Honvéd egylet* (Asociația Militară din Comitatul Cluj). A fost inițial notar la Suceagu / Szucság, dar ulterior va ajunge notar la Secășel / Székásbesenyő (Besenyő), unde va avea o casă mare și o moșie (despre care astăzi nu mai avem alte informații). În ultima parte a vieții a fost funcționar al Curții de Justiție (Tribunalului) din Zalău / Zilah.[106] A decedat la 23 ianuarie 1887, în locuința din Zalău, fiind înmormântat în cimitirul reformat din

events that occurred in Târgu-Mureș and, after 1845, also due to the conviction that he was not his son after all), he is no longer among them in the will written in 1848.[104] Károly Versényi’s deeds from his youth (forgery of a letter, debts, petty theft, etc., rather acts of bravery of a young man who needed a parent by his side), alongside the strict attitude of his father, paved the way towards a military career.[105]

At the age of 22, Károly Versényi joined the Hungarian Armed Forces, being active in the Revolution of 1848/1849. He was assigned to the 15th (“Matia / Mátyás”) Hussar Regiment. General Bem awarded him a medal for his military merits, 3rd class. He was appointed lieutenant and then commanding officer. After 1867, he remained a member of the *Kolozs megyei Honvéd egylet* (Military Association of Cluj County). Initially he was a notary in Suceagu / Szucság, and then, later on, in Secășel / Székásbesenyő (Besenyő), where he owned a large house and an estate (there is no other information about them). During the last years of his life he worked as a clerk for the Court of Justice of Zalău.[106] He died on the 23rd of January 1887, in his home in Zalău, being buried in the Reformed Cemetery of the city. His

[104] *Ibidem*, p. 219. Se pare că baronul Miklós Wesselényi a căutat diverse soluții pentru a-și legitimiza copiii născuți în afara unei căsătorii oficiale, între care a existat chiar varianta unei căsătorii de conveniență cu mama unuia dintre ei, tocmai pentru a-și asigura descendenți și moștenitori legali. *Ibidem*, pp. 202-203. Mai mult chiar, se pare că, ulterior, spre sfârșitul vieții lui Wesselényi, între *copiii Wersényi* și familia legală a baronului (întemeiată târziu) a existat o legătură armonioasă.

Ibidem, p. 219. It seems that Baron Miklós Wesselényi sought various solutions to legitimise his children born out of wedlock, among which there was even the option of a marriage of convenience with the mother of one of them, in order to secure his descendants and legal heirs. *Ibidem*, pp. 202-203. Moreover, it seems that later on, towards the end of Wesselényi’s life, there was a harmonious connection between *the Wersényi children* and the Baron’s legal family (founded at a later stage of his life).

[105] *Ibidem*, p. 216. Pentru a înțelege relația dinte tată și fiu și pentru alte detalii despre tinerețea lui Károly Versényi, vezi pe larg, *Ibidem*, pp. 210-219.

Ibidem, p. 216. In order to understand in full the relationship between father and son and for other details on Károly Versényi’s youth, *see in full*, *Ibidem*, pp. 210-219.

[106] Gábor Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban*, partea a 3-a din *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*, *s.v.* „Versényi Károly”, https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-

szabadsagharcban-2/v-20D5/versenyi-karoly-21E3/ (accesat 28 mai, 2021).
Gábor Bona, *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban*, part 3 of *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*, s.v. “Versényi Károly”, https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/v-20D5/versenyi-karoly-21E3/ (accessed May 28, 2021).

oraș. Soția sa, Anna Korda, a decedat la data de 4 mai 1894, în casa din Secășel, fiind înmormântată acolo, în cimitirul local.[107]

Anna Versényi notează o mărturisire amuzantă din familie, legată de Károly Versényi, stră-stră-străbunicul său:[108]

> „Később közjegyző lett, Besenyőn. Hozzá jártak nyaralni a rokonok, nagy háza, birtoka volt. Hízott a birtok, s ő maga is. Nem tudjuk, valóban sokat evett, vagy betegség okozta. A gyerekek főként attól voltak lenyűgözve, hogy az ebédlőasztalt félkörben kifűrészelték neki, hogy a hasa odaférjen.”
>
> („Ulterior a devenit notar la Besenyő . Rudele au venit la el în vacanță, deoarece avea o moșie și o casă mare. Moșia s-a tot îngrășat, la fel și el. Nu știm dacă într-adevăr a mâncat mult sau a fost din cauza vreunei boli. Pe copii i-a fascinat faptul că masa de sufragerie a fost decupată în semicerc, astfel încât să-i încapă burta.” trad. ns.)

wife, Anna Korda, died on the 4th of May 1894, in their home in Secășel, being buried there, in the local cemetery.[107]

Anna Versényi notes a funny family story about her great-great-great-grandfather, Károly Versényi:[108]

> “Később közjegyző lett, Besenyőn. Hozzá jártak nyaralni a rokonok, nagy háza, birtoka volt. Hízott a birtok, s ő maga is. Nem tudjuk, valóban sokat evett, vagy betegség okozta. A gyerekek főként attól voltak lenyűgözve, hogy az ebédlőasztalt félkörben kifűrészelték neki, hogy a hasa odaférjen.”
>
> (“He later became a notary in Besenyő. Relatives came to visit him on vacation, as he had an estate and a big house. The estate kept getting larger and larger, and so did he. It is not certain whether he really ate a lot or if he was just sick. The children were fascinated by the fact that out of the dining table a semicircular hole was cut, so that it would fit his belly.” our translation)

[107] Din păcate, aceste morminte de familie nu au putut fi identificate încă.
Unfortunately these family tombs could not have been identified yet.

[108] Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 202 [din pdf; f.p. – format e-book].
Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 202 [from the pdf; no page number – e-book].

Már özvegy idősb **Versényi Károlyné,** született Korda Anna a maga és gyermekei: dr. **Versényi György,** körmöczbányai állami főreáliskolai tanár s neje Medgyes Eszter és gyermekeik: Elemér, Márta, Boriska, Zsolt, Eszter és Tibor; **Versényi Gábor**, zilahi állami tanítóképezdei s polgáriskolai rajztanár; **Versényi Karolina,** férjezett Fosztó Ferenczné s gyermekök Juliska; **Versényi Eszter** és **Versényi Károly,** okl. gazdász s magy. kir. honvéd hadapród; az elhunytnak testvérei: **Róza,** férjezett Rajnai Richardné, **László** özvegye, Visky Borbára s gyermekei, **István** s gyermekei, **Ágnes,** özvegy Faragó Józsefné s gyermekei; úgy az özvegy egyetlen élő testvére **Korda Karolina**, férjezett Majthényi Sándorné s gyermekei; valamint számos rokonok és barátok nevében mély fájdalommal tudatja, hogy a hű férj, forrón szerető édes atya, nagyatya, jó rokon és barát:

Idősb VERSÉNYI KÁROLY,

zilahi kir. törvényszéki tisztviselő és $184^{8}/_{9}$-iki honvédhadnagy,

élte 61-ik, boldog házasságának 36-ik évében, folyó hó 23-án d. u. 4 órakor, szívszélhüdés következtében, jobb létre szenderült.

A nemesen érző apai kebel, mely áldásos melegével a boldog családi körben évek hosszú során át oly jóltevőleg világitott, kedves övéinek karjai között megszünt dobogni. Lehanyatlott a munkás kéz, mely az élet sokszor nehéz napjaiban is övéiért dolgozni végső ereéig meg nem szünt; bezáródtak a jóságos szemek, melyek gyermekeire gyönyörrel és megelégedéssel tekinthettek; megnémultak az ajkak, melyekből utolsó leheletig a kedélyesség szavai hangzottak. Megpihent, örökre megpihent és jobb hazába költözött a vitéz honvéd, ki az $184^{8}/_{9}$-ki dicső szabadságharcz alkalmával 24 magyarországi- és 32 erdélyi csatában vett részt

Az örök jóság és irgalom forrása adjon övéinek enyhülést, vigasztalást, az elhunytnak pedig zavartalan, csöndes nyugodalmat.

A megboldogultnak hült tetemei folyó hó 25-én délután 2 órakor fognak Tuhutum-utczai lakásáról, az ev. ref. egyház szertartása szerint tartandó rövid ima után a zilahi köztemetőbe örök nyugalomra tétetni.

Legyen áldott emléke!

Zilah, 1887. évi január hó 24-én.

Zilah. Ny. Takáts Gyula és Társa.

Necrologul lui Károly Versényi, datat la 24 ianuarie 1887, Zalău / Zilah.

[autorii mulțumesc Bibliotecii Naționale Széchényi (Colecția de afișe și tipărituri mici – Necrologuri) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapesta, pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei imagini]

The death notice of Károly Versényi, dated on the 24th of January 1887, Zalău / Zilah.

[the authors thank the National Széchényi Library (Collection of Small Prints and Posters – Death Notices) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapest, for their kindness in providing and allowing the reproduction of this image]

Necrologul lui Anna Korda, soția lui Károly Versényi, datat la 4 mai 1894, Secășel / Besenyő.
[autorii mulțumesc Bibliotecii Naționale Széchényi (Colecția de afișe și tipărituri mici – Necrologuri) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapesta, pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei imagini]

The death notice of Anna Korda, the wife of Károly Versényi, dated on the 4th of May 1894, Secășel / Besenyő.
[the authors thank the National Széchényi Library (Collection of Small Prints and Posters – Death Notices) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapest, for their kindness in providing and allowing the reproduction of this image]

lólirottak a bánattól lesujtott sziv mély fájdalmával tudatják, hogy a szerető édesanya és nagyanya

Özv. Versényi Károlyné szül. borosjenői Korda Anna,

folyó hó 4-én reggeli 3 órakor élete 64-ik évében hosszas szenvedés után bevégezte lélek nemességben, vallásos buzgóságban és szeretetben olygazdag életét; s emléke örökké élni fog az őt igazán szerető szivekben.

Hült tetemei folyó hó 6-án d. u. 3 órakor fognak a helybeli sirkertben örök nyugalomra tétetni.

Béke lengjen porai felett!

Besenyőn 1894 május hó 4-én.

Dr. Versényi György,
főreál iskolai tanár és neje,
Medgyes Klára,
valamint gyermekeik.

Versényi Gábor, tanár és neje,
Hamp Laura.
Versényi Károly,
gazdatiszt.
mint gyermekei.

Fosztó Ferencz,
mint vő és gyermekei.

Ny. a papnevelde nyomdájában Balázsfalván.

Mormânt tip tumbă din cimitirul din Hida; aparent face parte dintr-un ansamblu funerar acoperit de pământ. Inscripția ilizibilă face imposibilă identificarea numelui. După vechime, ar putea aparține unor membri ai familiei Korda, care au trăit aici în secolul al XVIII-lea.
[arhiva autorilor, 2021]

A *tumba* (a tombstone shaped like a coffin) from the cemetery in Hida; apparently it is part of an earth-covered funerary ensemble. The illegible inscription makes the identification of any name impossible. According to the period during which these tombstones were usually used, it may have belonged to members of the Korda family, who lived here during the 18th century.
[authors' archive, 2021]

hoc nomine non transit ad haeredes, quod extincta fuerit tota familia...

În lipsa unor urmași de sex masculin, familia Korda de Borosjenő s-a stins pe ambele linii: ramura de conte la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea și, respectiv, ramura de mici nobili în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Așadar, acest nume nu a mai fost transmis urmașilor… De viața, familia și destinul ultimelor femei din familia Korda se leagă și continuitatea tradiției acestei familii, ca un legământ ce a revenit, într-un alt fel decât *jure sanguinis*, succesorilor legali. Astfel, contesa Anna Korda (prin nepotul ei de soră, contele Domokos Bethlen) și ruda ei mai îndepărtată Anna (Nina) Korda (prin fii ei, György și Gábor Versényi) au dat moștenirea familiei Korda mai departe – moștenire care, însă, s-a

In the absence of male descendants, the Korda de Borosjenő family became extinct on both lines: the branch of counts in the late 18th and early 19th centuries and, respectively, the branch of lower nobility in the second half of the 19th century. Therefore, this name was not passed on to descendants... The life, family, and destiny of the last women of the Korda family are linked to the continuity of this family's tradition, as a pledge that was passed on, in a way other than *jure sanguinis,* to their legal successors. Thus, Countess Anna Korda (through her sister's grandson, Count Domokos Bethlen) and her more distant relative Anna (Nina) Korda (through her sons, György and Gábor Versényi) passed on the inheritance of the Korda family – a

risipit curând după dispariția acestor urmași. Vicisitudinile timpului au făcut ca cele mai multe lucruri să dispară pentru totdeauna – s-au păstrat pentru posteritate palatul din Cluj / Kolozsvár și câteva mici obiecte de familie, a căror istorie evocă direct numele *„Korda de Borosjenő”*, iar la acestea se adaugă numeroase documente, interesante și inedite prin conținut, păstrate la Arhivele Statului,[109] ce făceau parte, odinioară, din arhivele istorice ale familiilor conților Korda, Bethlen de Iktár și, respectiv, Bánffy.

legacy that faded away soon after the disappearance of these heirs. The vicissitudes of the years to come made most things disappear forever – the palace in Cluj / Kolozsvár and a few small family heirlooms have been preserved for posterity; their history evokes directly the name "*Korda de Borosjenő*", and, alongside these, there are numerous documents, with an interesting and unique content, which are preserved by the State Archives,[109] once part of the historical archives of the Korda, Bethlen de Iktár and, respectively, Bánffy families of counts.

[109] Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Korda", „Fond familial Bethlen de Iktár", „Fond familial Bánffy".
Cluj County Branch of the National Archives, "Korda Family Fund", "Bethlen de Iktár Family Fund", "Bánffy Family Fund".

moștenirea familiei Korda. Palatul din Cluj și succesiunea prin Bánffy

the Korda family inheritance. The palace in Cluj and the succession through the Bánffy family

Decesul contelui László Toldalagi, la 5 martie 1805, a curmat brusc bucuria soților Toldalagi-Korda de a-și construi un palat la Cluj. Acest palat reflectă, în primul rând, istoria unei frumoase povești de dragoste. În al doilea rând, ca monument de arhitectură, clădirea din Strada Ion I.C. Brătianu (fostă Király), de la numărul 14 (chiar dacă a rămas neterminată), marchează un punct remarcabil în plastica arhitecturală a orașului, la cumpăna dintre secolul al XVIII-lea și al XIX-lea, simbolizând, practic, trecerea de la baroc la neoclasicism, cu profunde influențe ale stilului Empire (mai ales prin detaliile feroneriei).[110] Oricum, ca imagine (insolită, de factură italiană), palatul are o prestanță

The death of Count László Toldalagi, on the 5th of March 1805, abruptly ended the joy of the Toldalagi-Korda couple of building a palace in Cluj. This palace reflects, first of all, the history of a beautiful love story. Secondly, as an architectural monument, the building on Ion I.C. Brătianu Street (formerly Király Street), no. 14 (although unfinished), is a remarkable landmark of the architectural landscape of the city at the end of the 18th and the beginning of the 19th century. It symbolises the transition from Baroque to Neoclassicism, with profound influences of the Empire style (especially due to the details of the metalwork).[110] However, the appearance of the palace (uncommon, of an Italian influence) has

[110] Pentru istoria și descrierea Palatului Toldalagi-Korda vezi, pe larg: Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”; Kelemen, „A Toldalagi-Korda palota”; Mircea Țoca, *Clujul baroc*. (Cluj-Napoca: Dacia, 1983), pp. 85-90; József Biró, „Két kolozsvári főúri barokk palota”, *Archaeológiai Értesítő*, nr. XLVII (1934, serie nouă): pp. 115–132; Dan-Ionuț Julean, „Mutilarea palatului Toldalagi-Korda din Cluj-Napoca” [The Disfigurement of the Toldalagi-Korda Palace from Cluj-Napoca], *LogiA*, nr. 11 (2009): pp. 27-34.

For the full history and description of the Toldalagi-Korda Palace, *see in full*: Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”; Kelemen, “A Toldalagi-Korda palota”; Mircea Țoca, *Clujul baroc*. (Cluj-Napoca: Dacia, 1983), pp. 85-90; József Biró, “Két kolozsvári főúri barokk palota”, *Archaeológiai Értesítő*, No. XLVII (1934, the new series): pp. 115–132, Dan-Ionuț Julean, “Mutilarea palatului Toldalagi-Korda din Cluj-Napoca (*In memoria, pro memoria, nobilis familiae Korda de Borosjenő*)” [The Disfigurement of the Toldalagi-Korda Palace from Cluj-Napoca], *LogiA*, no. 11 (2009): pp. 27-34.

deosebită și, totodată, valoare de unicat, în seria tipologică în care se înscrie, dar și în contextul arhitectural mai larg din care face parte – prin forța pe care o degajă compoziția arhitecturală ce utilizează ordinul colosal ca laitmotiv și temă identitară. În al treilea rând, ca bun transmis prin moștenire, acest palat, inițiat de cuplul László Toldalagi - Anna Korda, a devenit, în final, mai degrabă un imobil de raport și, totodată, căminul clujean al ultimelor trei generații ale familiei Bánffy din ramura de Bonțida. De fapt, văduva lui László Toldalagi nici nu a locuit în palatul din Cluj.

a special prestige and, at the same time, it is unique among the buildings of the same typology, as well as in the broader architectural context of which it is part of – due to the force emanated by its architectural composition which makes use of the Colossal Order as a leitmotif and an identitary theme. Thirdly, as a legacy, this palace, initiated by the László Toldalagi - Anna Korda couple, had finally become more of a revenue house and, at the same time, the Cluj residence of the last three generations of the Bánffy family of the Bonțida branch. In fact, László Toldalagi's widow did not even live in the palace in Cluj.

[în excursusul următor sunt prezentate condițiile în care s-au încheiat acordurile mutuale dintre contele László Toldalagi și contesa Anna Korda privind modul de transmitere a moștenirii în cazul decesului]

[the following excursus presents the conditions under which mutual agreements were concluded between Count László Toldalagi and Countess Anna Korda on how to pass on the inheritance in the event of death]

Palatul Toldalagi-Korda din Cluj.
[arhiva autorilor, 2021]

The Toldalagi-Korda Palace in Cluj.
[authors' archive, 2021]

După căsătoria din 20 februarie 1786, între soții Toldalagi-Korda s-au instituit contractual o serie de acorduri mutuale privind modalitatea de moștenire a averii de către soțul supraviețuitor, în caz de deces. Așa cum reiese din actul semnat la Cluj, în 19 octombrie 1795, aceste hotărâri au izvorât din respectul și încrederea reciprocă pe care o aveau cei doi, ca dovadă a dragostei care le-a unit destinele „în Sfânta Legătură a Căsătoriei” (*az Házassági Szent Kötelék*). Contele László Toldalagi și contesa Anna Korda au decis că acela dintre ei care va rămâne în viață va moșteni și va dispune, după bunul plac, pe lângă bunurile comune și de toate bunurile celuilalt soț, urmând a le transmite, după moartea sa, conform propriei sale voințe, cui și așa cum va considera de cuviință:

After their marriage, on the 20th of February 1786, a series of mutual agreements regarding the matter of the inheritance of the surviving spouse were settled between the Toldalagi-Korda couple. As is it transpires from the document signed in Cluj, on the 19th of October 1795, these decisions were the result of the respect and mutual trust that they had, proof of the love that united their destinies “in the Holy Bond of Marriage” (*az Házassági Szent Kötelék*). Count László Toldalagi and Countess Anna Korda decided that the surviving spouse would inherit and manage, according to their own free will, all the common possessions, as well as all of the possessions of the other spouse, and that they would bequeath them, after their own death, according to their own wish, to whom and how they might see fit:

„Mi kik nevében alábbit megírtuk, én Nagy Ercsey Gróf Toldalagi László […] és én Boros Jenői Gróf Korda Anna, valljuk és bizonyítjuk ezen vallomásunkban, hogy mi még az Házassági Szent Kötelék által lett egybeköttetésünk előtt 1786-ban Februárusának 20dik napján léptünk vala egymás közt bizonyos megtett Contractusra és Mutua Fassiora, melyet annak utána 1791-ben […] vehettünk kezünkbe […].
[…] rendeleteinkben tettünk […] olyan Regulatiót mely szerint a közüllünk az életben hátrébb maradandó félnek […] szálljanak […] akárholott találtassanak is, azok olyan teljes diszpozicióval, hogy halála után maga szabad telljes tetszése szerint azokat akárkinek is állandólag hagyhassa és köthesse. — Az atyafiakra visszaszállani […] ős jószágokat is pedig a közöttünk az életben hátrébb maradandó fél kezei közül mindaddig kibocsátani ne tartozzon […].”[111]

[111] Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, „Fond familial Bethlen de Iktár”, nr. inventar 1341, dosar 869 – „Acorduri mutuale încheiate între contele Toldalagi László și soția sa, contesa Korda Anna, privind moștenirea bunurilor în caz de deces și sentință judecătorească despre moștenirea documentelor și colecțiilor contelui Toldalagi László : 1790-1804”, fila 10 – document reprodus pe pagina alăturată.
[fotocopie digitală din arhiva autorilor, 2009]

[111] Cluj County Branch of the National Archives, “Bethlen de Iktár family fund”, inventory no. 1341, folder 869 – “Mutual agreements concluded between Count Toldalagi László and his wife, Countess Korda Anna, regarding the inheritance of property in case of death and court sentence with reference to the inheritance of documents and collections of Count Toldalagi László : 1790-1804” (our translation), page 10, – document reproduced on the opposite page.
[digital photocopy from the authors’ archive, 2009]

1795

10

Mi, kik Neveinket alább is meg irtuk; ugymint én Nagy Ercsei Gróf Tóldalagi László
à Császári és Királyi Felségnek edgyik Arany Kóltsos Híve, és én Boros
Jenöi Gróf Korda Anna, Vallyuk, és bizonyittyuk ezen Vallomásunkk
rendiben, hogy, mi még az Házassági Szent Kötelek által lett egyben köt
tetésünk elött 1786ban Februariusnak 20dik Napján léptünk vala
egymás közt bizonyos elöre meg tett Contractusra, és Mutua Fassióra
melyet annakutánna 1791ben Augustusnak 11dik Napján Mlgs Itélö
Mester Türi László Ur elött mind ketten megis erössitettünk vala;
de à fenn ki Nevezett Itélö Mesternek akkori Országos Foglalatosságai
miatt, nem elébb hanem 1793ban Decembernek 20dik Napján vehettük
vala Királyi Petsét alatt Kezünkhöz: à melyet azomban, tsak ugyan
1791dik Esztendöben Augustusnak 20dik Napján, Mlgs akkori edgyik
Itélö Mester Cserei János, és Fekete Ferentz Urak Regius Petsét
tyeik alá Zárt más rendbéli, Halálunk utánn Szolgálando Hagyomásunk
ban, ujrais maga tellyes erejében meg hagytunk vala.

Mind ezen Alképpen elö Számlált Rendeléseinkben tettünk vala à töb
bek között olyatén Regulatiót; mely szerént à Közüllünk ez életben hátrébb
maradando Félnek Kezei, az egymásra szállandó Melioratióink Epittésé
seink Keresményeink, fel Kelhetöink, és Pendens fructussaink el-Testál
hatása dolgában némünémüképpen meg valának Kötetve.

De mivel az akkori jó Reménységben magunkot mind két részröl
nagyon meg tsalattatva lenni fájdalmason szemlélljük: erre nézve, fel
óldozzuk már most, ez utóllbi Mutua fassionknak ereje mellett
egymásnak e részben meg kötetett Kezeit; és, meghagyván egyebekben
mind azon elö Számlált Rendeléseinket, Kötéseinket tészünk már ma
ez edgy Pontra nézve, olyatén Mutua fassiót, hogy mindennémü,
edgyütt, vagy Külön tett, és ezutánnis tejendö Javittásaink, Epületeink
Keresményeink, Felkelhetöink, Kész pénzeink, Activum Debituma
ink, Osztozatlanság miatt nétalántán Kezünkhöz nem vehetö ingó Ja
vaink és Pendens fructussaink Szállyanak által à Közüllünk, ez
életben hátrébb maradandó Félre, akárholott találtassanakis azok
olyatén tellyes dispositióval, hogy Halála utánn, maga Szabados
tellyes Tetszése szerént azokat akkárkinekis állandólag hagyhas
sa, és köthesse. — Az Atyafiakra vissza Szállani Kellető Ösi Jó
szágokatis pedig, à Közüllünk ez életben hátrébb maradandó Fél,
Kezei Közzül mind addig Ki botsátani ne tartozzon, valamig az

azokban

azokban találtatandó Javitásainkat, Epittéseinket, Keresményeinket, Usorá
ra ki adatott, és ezután ki adandó Pénzeinket Naturáinkat, Pendens fructus
sainkat, az elö adandó hiteles Betsü Levelek szerént ö Nékie, à concer
nens Atyafiak Kész pénzig mind az utolsó Krajtzárig ki nem fogják
fizetni.

Minthogy pediglen az 1786todik Esztendöbeli Mutua fassióban
à Másárhelyi Nemes Udvar ház és appertinentiái le kötelezésének Vissza
tagláására Szolgálandó Zálogos Jószágot, az akkori osztozatlanság miatt
Specifice ki nevezni nem lehetett: tehát ezen mostani Mutua fassiónak
ereje által, én Boros Jenöi Gróf Korda Anna határozom és kötöm
ennek Visszontaglásául à Mezö Bodoni nékem jutott Zálogos Jószágomat
hozzá tartozó Portioival egyetemben, oly világos Clausula mellett, hogy
ha ezen Jószágot idököszben ki találnák az Heresek váltani; tehát
ezen esetben, annak helyében állyon, à ki váltáskor le tejendö Inkta
rens Summa Kedves Férjemnek G. Tóldalagi Lászlónak tellyes hólta
Napjáig birodalmában; Hólta utánn pedig à Zálog Summa mennyen
vissza az atyafiakra: De minden azon Jószágban tejendö Javittásainkat
Epittéseinket, egyszóval mind azt, valamit a Zálog Summán felyül fognak
à Kiváltók fizetni, maga Számára, 's Szabados Dispositiojára meg tar
tsa. Ellenben pedig, hogyha à Jószág ki nem fogna váltódni; ennyiréz
ben à Keresményt, à Kinek Szinten tettzik állandólag köthesse.

Signatum Kolosvár. Octobernek 19dik Napján. 1795ben.

G. Tóldalagi László mpr

G. Korda Anna m. p. id.

După cum aminteşte una din plăcile comemorative (cea cu blazonul Toldalagi) de pe fațada principală, anul temeliei palatului este 1803. Arhitect a fost tânărul Carlo Justi, pe care contele Toldalagi, îl întâlnise la Turda / Torda (județul Cluj), unde acesta lucra în slujba Guberniului ca *geometra provincialis*.[112] Lucrările s-au desfășurat sub conducerea lui Justi, până la moartea sa prematură, la numai 40 de ani, în 1808. Astfel, acest palat constituie „singura operă care i se atribuie azi în mod sigur”.[113] Inaugurarea clădirii s-a făcut în anul 1809, de către contesa Anna Korda rămasă văduvă, după cum confirmă cealaltă placă comemorativă (cea cu blazonul Korda).

Ocupând o parcelă de colț (nord-vest), relativ mare și privilegiată, palatul a fost gândit, încă de la început, așa cum se observă din planuri, ca fiind organizat pe mai multe apartamente confortabile, răspândite la ambele niveluri locuibile, desfășurate deasupra unor pivnițe spațioase. În mod paradoxal, apartamentul principal, ocupat de membrii familiei Bánffy, pe parcursul secolului al XIX-lea și la

According to one of the commemorative plaques (the one with the Toldalagi coat of arms) on the main façade, the year the foundation stone for the palace was laid is 1803. The architect was the young Carlo Justi, whom Count Toldalagi had met in Turda / Torda (Cluj County), where he worked for the Governorate as *geometra provincialis*.[112] The construction works took place under Justi’s lead, until his untimely death, at only 40 years old, in 1808. Thus, this palace is “the only work that is today, with certainty, attributed to him”.[113] The building was inaugurated in 1809, by Countess Anna Korda, who was left a widow, as confirmed by the other commemorative plaque (the one with the Korda coat of arms).

Occupying a relatively large and privileged corner plot (facing North-West), the palace was designed, from the beginning, as shown in the plans, to comprise several comfortable apartments, on both levels, which are built over spacious cellars. Paradoxically, the main apartment, occupied by members of the Bánffy family, during the 19th and early 20th centuries, was located on the

› Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, detalii cu cele două plăci comemorative (cea din stânga cu blazonul Korda, cea din dreapta cu blazonul Toldalagi), amplasate pe fațada principală.
[arhiva autorilor, 2008]

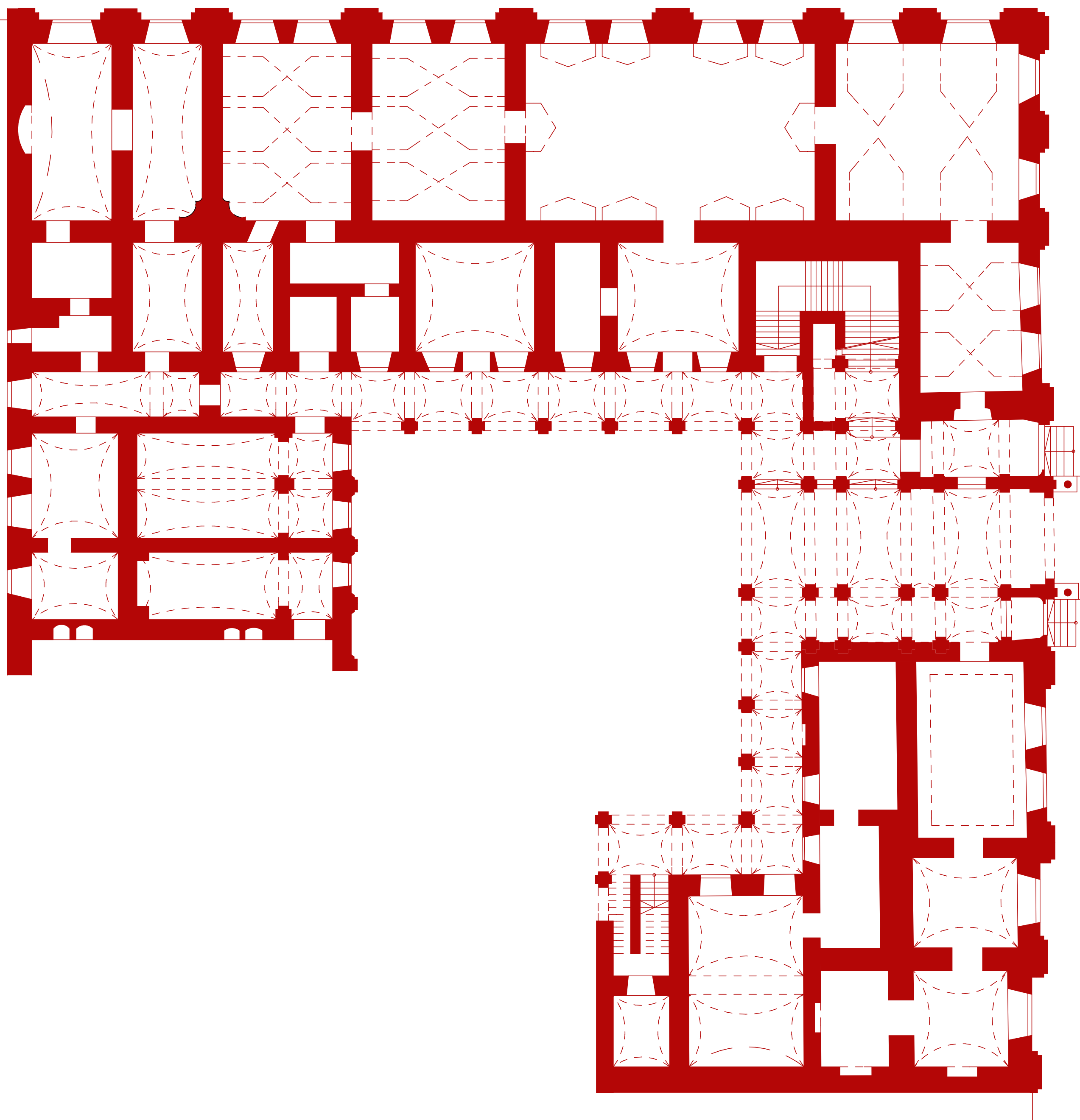
› The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, details of the two commemorative plaques (the one on the left with the Korda coat of arms, the one on the right with the Toldalagi coat of arms), placed on the main façade.
[authors’ archive, 2008]

112 Țoca, *Clujul baroc*, p. 87.
Țoca, *Clujul baroc*, p. 87.

113 *Ibidem*.
Ibidem.

G. KORDA ANNA
NEH. N. HIV. FERJE
KEZDETT VEGZ.
M.D.CCCIX

G. TOLDALAGI LASZL.
G. KORDA ANNAVAL
KEZDIK EPITENI
M.D.CCCII

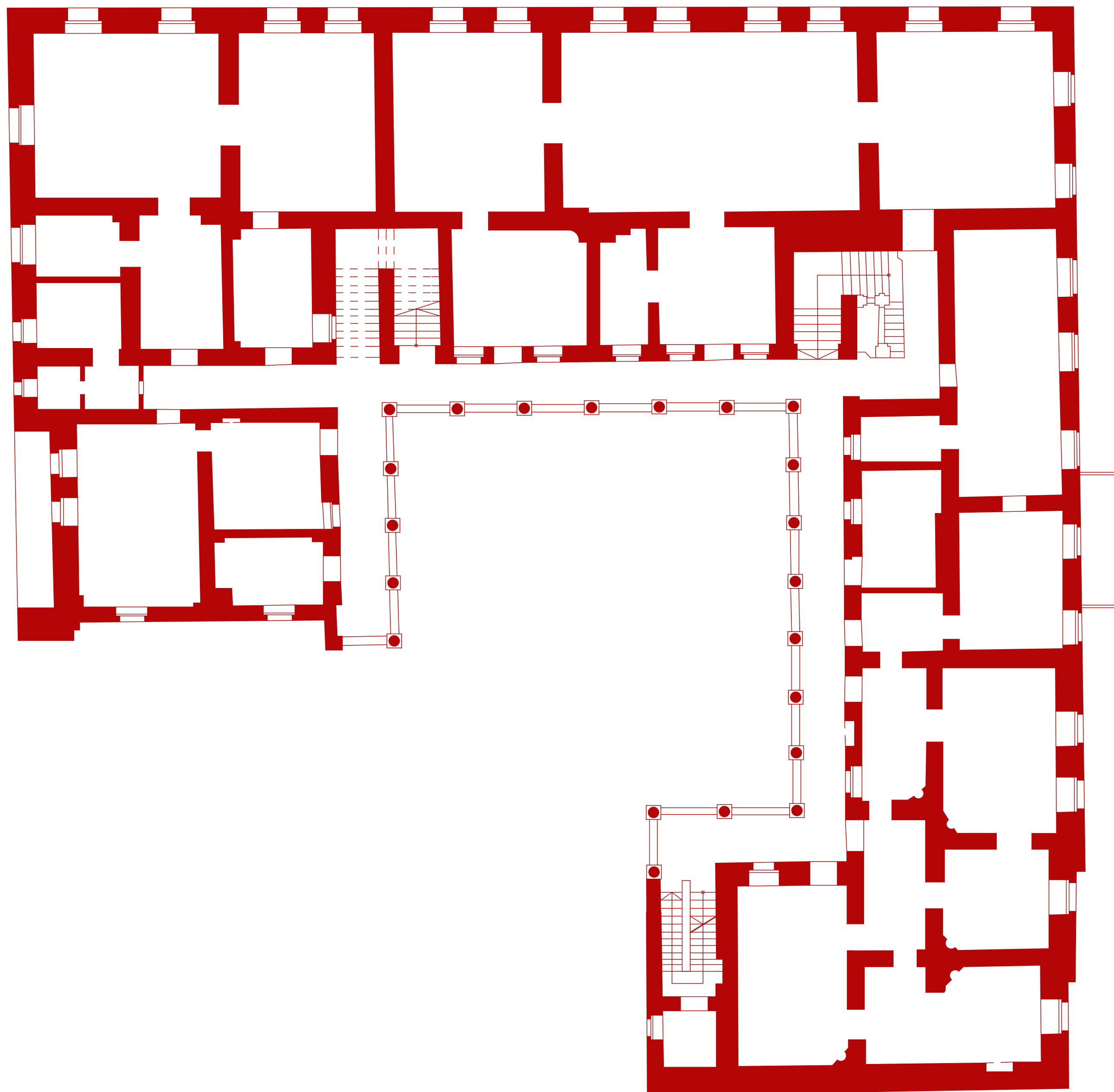

Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, plan parter – reconstituirea situației de la începutul secolului al XX-lea.
[reconstituirea autorilor, 2021]

The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, plan of the ground floor – the reconstitution of the situation at the beginning of the 20th century.
[authors' reconstitution, 2021]

Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, plan etaj – reconstituirea situației de la începutul secolului al XX-lea.
[reconstituirea autorilor, 2021]

The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, plan of the upper floor – the reconstitution of the situation at the beginning of the 20th century.
[authors' reconstitution, 2021]

începutul secolului al XX-lea, era situat la parter, în aripa vestică, care este orientată spre actuala Stradă Hermann Oberth (fostă Tomis, fostă Minorită / Minorita, fostă Teleki). Explicația vine și de la faptul că pe acestă stradă, vizavi de palat și pe toată lungimea fațadei vestice, în locul imobilului de locuințe colective edificat în a doua jumătate a secolului al XX-lea (colț cu Strada Brătianu), proprietarii dețineau și o mică grădină cu flori, arbori şi arbuști, ca un lux citadin, menit să ofere o priveliște *deschisă*, plăcută, dar mai ales intimitate (asta și datorită curții interioare relativ strâmte, umbroase și destul de incomode, dar și a modului în care era gândit partiul – o compoziție inedită din punct de vedere funcțional, având gangul intrării dezaxat spre curtea interioară). Cu toate acestea, fațada principală rămâne cea nordică, orientată spre Strada Brătianu, având portalul intrării în ax și marcat prin rezalitul elegant al balconului sprijinit pe două coloane ce flanchează poarta de acces carosabil.

După decesul contesei Anna Korda, în anul 1820, palatul din Cluj, alături de alte proprietăți și bunuri

ground floor, in the West wing, facing the current Hermann Oberth Street (formerly Tomis Street, formerly Minorită / Minorita Street, formerly Teleki Street). The explanation also resides in the fact that on this street, opposite the palace, along the entire length of the Western façade, before the block of flats that was built in the second half of the 20th century existed (on the corner with Brătianu Street), the family owned a small garden with flowers, trees and shrubs. It was an urban luxury, meant to offer an *open*, pleasant, and, most of all, intimate view (also due to the relatively narrow, shady and quite uncomfortable inner courtyard of the palace, as well as due to the way the layout of the palace was designed – a unique composition, from a functional point of view, with the entrance gangway positioned asymmetrically, towards the inner courtyard). However, the main façade remains the Northern one, facing Brătianu Street, with the entrance portal placed in the middle of the composition, marked by the elegant avant-corps of the balcony supported by the two columns which flank the vehicle gate.

After the death of Countess Anna Korda, in 1820, the palace in Cluj,

Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, detaliu cu portalul intrării, fațada principală – fotografie după restaurarea din 2008, înainte de schimbarea porților de acces originale.
[arhiva autorilor, 2008]

The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, detail with the entrance portal on the main façade – photo taken after the 2008 restoration, before the original gates were changed.
[authors’ archive, 2008]

mobile vor trece în patrimoniul nepoților surorii ei Zsuzsanna – contele Domokos Bethlen de Iktár și contesa Katalin Bethlen de Iktár (care, la acea vreme, era doar o fetiță). Neavând copii[114] și după ce a divorțat de soția sa Zsuzsanna Wesselényi de Hadad, contele Domokos Bethlen a locuit mai mult la Viena, unde a și murit în anul 1866. Astfel, palatul Toldalagi-Korda a revenit, în întregime, surorii sale, Katalin Bethlen de Iktár (1814-1871), care era căsătorită cu contele Miklós (I) Bánffy (1802-1894).[115] Palatul a fost moștenit din tată în fiu, mai întâi de György Bánffy (1844-1929) şi apoi de Miklós (II) Bánffy (1873-1950), care a fost și ultimul proprietar al domeniului de la Bonțida.[116] De fapt, această istorie de familie este „rezumată" și prin monogramele ce apar în elegantele grilaje de fier forjat, care protejează ferestrele de la parterul clădirii, în medalion central, sub coroana nobiliară: „GTL", „GKA", „GBM", „GBK" „GBG", adică „Gróf Toldalagi László", „Gróf Korda Anna", „Gróf Bánffy Miklós (I)", „Gróf Bethlen Katalin" și „Gróf Bánffy György".

together with other properties and movables passed into the patrimony of the grandchildren of her sister, Zsuzsanna – namely Count Domokos Bethlen de Iktár and Countess Katalin Bethlen de Iktár (who, at that time, was only a little girl). Having no children[114] and after divorcing his wife, Zsuzsanna Wesselényi de Hadad, Count Domokos Bethlen lived most of the time in Vienna, where he died in 1866. Thus, the Toldalagi-Korda Palace reverted entirely to his sister, Katalin Bethlen de Iktár (1814-1871), who was married to Count Miklós (I) Bánffy (1802-1894).[115] The palace was passed on from father to son, first to György Bánffy (1844-1929) and then to Miklós (II) Bánffy (1873-1950), who was also the last owner of the Bonțida estate.[116] In fact, this family history is also "summed up" by the monograms that can be seen on the elegant rough iron grilles, which protect the windows on the ground floor of the building. In the central medallion, under the coronet, one can read: "GTL", "GKA", "GBM", "GBK", "GBG", meaning "Gróf Toldalagi László", "Gróf Korda Anna", "Gróf Bánffy Miklós (I)", "Gróf Bethlen Katalin", and "Gróf Bánffy György".

[114] Contele Domokos Bethlen de Iktár a fost ultimul descendent de sex masculin al acestei familii, care, odată cu moartea lui, a devenit, practic, extinctă.
Count Domokos Bethlen de Iktár was the last male descendent of this family that, after his death, practically became extinct.

[115] Prin aceeași succesiune a ajuns și cavoul familiei Bethlen de Iktár din Cimitirul *Házsongárd* din Cluj / Kolozsvár în proprietatea familiei Bánffy, unde, de altfel, sunt înmormântați și ultimii reprezentanți ai celor două familii. Ridicarea cavoului în stil neoromanic a fost inițiată de Domokos Bethlen pe la 1865, apelând la arhitectul Miklós Ybl, însă construcția a rămas nefinalizată la moartea lui, fiind continuată de sora sa, Katalin Bethlen, care era și ultima femeie, în viață, din familie. Domokos Bethlen a fost înmormântat inițial în pământ și apoi strămutat în cavoul ce avea să devină, astfel, un memorial al familiei Bethlen de Iktár și ulterior al familiei Bánffy (pe ramura de conte, din Bonțida).
Through the same succession, the vault of the Bethlen de Iktár family, from the *Házsongárd* Cemetery in Cluj / Kolozsvár, came to be owned by the Bánffy family. It is there that the last representatives of the two families are buried. The erection of the Neo-Romanesque vault was initiated by Domokos Bethlen, around 1865, based on a design by Miklós Ybl. However, the construction was unfinished at the time of his death. It was continued by his sister, Katalin Bethlen, who was the last living woman of the family. Domokos Bethlen was initially buried in the ground and then moved to the vault that would thus become a memorial of the Bethlen

de Iktár family and, later on, of the Bánffy family (the branch of counts of Bonțida).

[116] Totodată, cu el (și prin fiica lui) s-a stins și această linie a familiei Bánffy.
At the same time, with his death, this line of the Bánffy family became extinct. He only had a daughter.

[117] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", pp. 10-12. Într-unul dintre apartamentele închiriate ale palatului s-a născut și Sándor Reményik (1890-1941), cel care avea să se consacre ca un mare poet clujean.
Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", pp. 10-12. Sándor Reményik (1890-1941) was born in one of the rented apartments of the Palace; later on, he would become a great poet.

Așadar, în palatul Toldalagi-Korda din Cluj au locuit membri ai familiilor Bethlen şi Bánffy, dar majoritatea apartamentelor erau închiriate. Dintre chiriașii palatului, Kelemen îl menționează, în primul rând, pe Pál Bánffy (1762-1828), tatăl lui Miklós (I) Bánffy – cel care avea să se căsătorească, în 1840, chiar cu nepoata și moștenitoarea contesei Anna Korda, Katalin Bethlen de Iktár.[117] Contele Domokos Bethlen, devenit proprietar al palatului, a locuit aici între 1834 și 1848; în 1847 secretarul său a fost istoricul László Kőváry. După 1848 și până la moartea sa, în 1866, el a revenit doar sporadic la Cluj, locuind în această casă. În perioada interbelică, în apartamentul contelui Miklós (II) Bánffy (locuința clujeană a ultimelor trei generații ale familiei) se regăseau încă multe detalii și finisaje vechi, însă nu toate originale (elemente de tâmplărie și boaserie, stucaturi, fresce decorative, sobe de teracotă, șemineuri), inclusiv o serie de piese de mobilier și de artă. Camera din colțul nord-vestic era chiar biroul lui Miklós (II) Bánffy. Cele câteva imagini de epocă păstrate surprind atmosfera elegantă a interioarelor. În aripa nordică,

Thus, members of the Bethlen and Bánffy families lived in the Toldalagi-Korda palace in Cluj; however, most of the apartments were rented. Among the tenants of the palace, Kelemen mentions, first of all, Pál Bánffy (1762-1828), the father of Miklós (I) Bánffy – the one who would marry, in 1840, the niece and heiress of Countess Anna Korda, Katalin Bethlen de Iktár.[117] Count Domokos Bethlen, who became the owner of the palace, lived here between 1834 and 1848; in 1847 the historian László Kőváry was his secretary. After 1848 and until his death, in 1866, he returned only sporadically to Cluj, using the palace as his residence. In the interwar period, the apartment of Count Miklós (II) Bánffy (which had served as the Cluj residence for the last three generations of the family) was still full of many old things and finishes, however not all of them original (woodwork and wood panels, stucco, decorative frescoes, terracotta stoves, fireplaces), including furniture and works of art. The room on the North-Western corner was the office of Miklós (II) Bánffy. There are several historic images that were preserved and which capture the elegant atmosphere of the interiors. In the Northern wing, on the upper floor, facing the

❮ Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, detalii cu ferestre de la parter – fotografie dinainte de restaurarea din 2008. Se observă ancadramentele de piatră originale, tâmplăria originală și grilajele de fier, nemutilate, cu prinderile originale. Grilajul din stânga are monograma contelui László Toldalagi, iar cel din dreapta pe cea a contesei Anna Korda.
[arhiva autorilor, 2008]

❮ The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, details with ground floor windows – photo taken before the 2008 restoration. The original stone frames, the original woodwork and the iron grilles, which were not mutilated yet, with their original mountings can be observed. The grille on the left bears the monogram of Count László Toldalagi, and the one on the right that of Countess Anna Korda.
[authors' archive, 2008]

la etaj, orientată spre curte, se afla și o arhivă a familiei conților Bánffy, care reunea mai ales titluri de proprietate ale familiilor Bethlen și Korda. Ulterior, această arhivă a fost mutată la parter, unde a rămas până în 1908, când a fost depusă în Arhivele Muzeului Ardelean [*Erdélyi Múzeum*].[118]

Până la urmă, de-a lungul timpului încăperile palatului au avut diverse destinații, străine de programul inițial: Judecătoria Cluj a avut sediul aici în cea mai mare parte a etajului (închiriat după 1890, până în 1901, când a fost inaugurat Palatul de Justiție), spațiu în care și-a desfășurat ulterior activitatea Conservatorul de Muzică (atât înainte, cât și după Primul Război Mondial, până în 1940, asigurând chiar și locuința directorului), iar între 1903 și 1906 a funcționat aici și un depozit al Asociației Muzeului Ardelean [*Erdélyi Múzeum-Egyesület (E.M.E.)*].[119]

În prezent, aici funcționează Direcția Generală Administrativă a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. În anul 2008, a avut loc un proces de „restaurare" neprofesionistă în urma căruia au fost înlocuite ancadramentele de piatră ale ferestrelor

courtyard, there used to be the archive of the Bánffy family of counts, which stored mainly property titles of the Bethlen and Korda families. Later on, this archive was moved to the ground floor, where it remained until 1908, when it was handed over to the Archives of the Transylvanian Museum [*Erdélyi Múzeum*].[118]

Eventually, throughout the years, the palace's rooms were used in various ways, alien to its initial building type: most of the upper floor became the headquarters of the Cluj Court of Justice (rented after 1890 and until 1901, when the Palace of Justice was inaugurated), the same space was then used by the Conservatory of Music (both before and after the First World War, until 1940, including even the lodgings for the director), and between 1903 and 1906 parts of the building became storage space for the Transylvanian Museum Society [*Erdélyi Múzeum-Egyesület (E.M.E.)*].[119]

Today, the General Administrative Directorate of the "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca operates here. In 2008, a process of unprofessional "restoration" took place, thus the window stone frames on the ground floor were replaced (although the original ones were

118 Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 12. Kelemen, „A Toldalagi-Korda palota", p. 88.
Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 12. Kelemen, "A Toldalagi-Korda palota", p. 88.

119 Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 12. Kelemen, „A Toldalagi-Korda palota", p. 88.
Kelemen, "A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház", p. 12. Kelemen, "A Toldalagi-Korda palota", p. 88.

de la parter (deși cele originale erau în stare foarte bună), au fost mutilate și schimbate o serie de finisaje originale (elemente de feronerie și tâmplărie) și s-au făcut „completări” străine de plastica originală. Din păcate, nu s-a ținut cont de valoarea substanței istorice conservate în cadrul ansamblului protejat ca monument istoric.

Deși privat de eleganța și de bogăția decorativă a interioarelor de altădată, Palatul Toldalagi-Korda rămâne un martor mut al istoriei care s-a scris între pereții săi, dar și al istoriei orașului, un bun aparținând *moștenirii familiei Korda*, dar transmis legal prin succesiuni ale familiei Bánffy. Or, tocmai acest aspect a contribuit semnificativ la uitarea „identității” patrimoniale a clădirii, care era cunoscută în epocă drept *casă a familiei Bánffy*. Datorită cercetărilor și eforturilor lui Lajos Kelemen și József Biró[120], de a scoate la lumină, în perioada interbelică, o istorie demult uitată despre familia Korda și, respectiv, despre palatul Toldalagi-Korda, această *moștenire culturală* păstrează, până în prezent, numele și paternitatea pe care i le-au atribuit comanditarii inițiali.

in very good condition), a series of original finishes were mutilated and changed (metalwork and woodwork items) and “additions” foreign to the original image were made. Unfortunately, the value of the historical matter that had been preserved was not taken into account, although the ensemble is a listed historical monument.

Although deprived of the interior elegance and decorative richness of the past, the Toldalagi-Korda Palace remains a silent witness to the history written between its walls, as well as to the history of the city. It was a property belonging to *the Korda family heritage*, and, then, it was legally inherited by several generations of the Bánffy family. However, this very aspect contributed significantly to the distortion of the patrimonial “identity” of the building, which was known at the time as *the house of the Bánffy family*. Due to the research and efforts of Lajos Kelemen and József Biró[120], which brought to light, during the interwar period, the long-forgotten history of the Korda family and, respectively, of the Toldalagi-Korda Palace, *this item of cultural heritage* manages to retain, to this day, the name and paternity which were assigned by its original patrons.

[120] Kelemen, „A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”; Kelemen, „A Toldalagi-Korda palota”; Biró, „Két kolozsvári főúri barokk palota”. Kelemen, “A kolozsvári gróf Toldalagi- és Korda-ház”; Kelemen, “A Toldalagi-Korda palota”; Biró, “Két kolozsvári főúri barokk palota”.

Palatul Toldalagi-Korda din Cluj, vedere din curtea interioară
[arhiva autorilor, 2011]

The Toldalagi-Korda Palace in Cluj, view of the inner courtyard.
[authors’ archive, 2011]

Semnătura olografă a lui Károly Wersényi / Versényi (1826-1887) de pe o scrisoare personală.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Handwritten signature of Károly Wersényi / Versényi (1826-1887) on a personal letter.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

moștenirea familiei Korda. Succesiunea prin Versényi

the Korda family inheritance. The succession through the Versényi family

Soarta a făcut ca o parte semnificativă din *moștenirea familiei Korda* să fie transmisă mai departe, din generație în generație (mai întâi „acasă” la Cluj și apoi la Debrecen, în Ungaria), până în prezent, prin familia Versényi – mai exact, prin ramura lui Dr. György (I) Versényi (1852-1918, mare personalitate a Clujului) –, familie în care, prin tradiție, a existat și există câte un bărbat botezat „György”, cel mai probabil în onoarea lui Dr. György (I) Versényi, care la rândul său a purtat prenumele ultimilor bărbați din ambele ramuri ale familiei Korda de Borosjenő, și anume, György (V) pentru ramura de mici nobili din Hida / Hídalmás - Suceagu / Szucság (1830-1865, decedat fără urmași) și, respectiv,

Fate decided to pass on a significant part of *the Korda family inheritance*, from generation to generation (first “at home” in Cluj and then in Debrecen, Hungary), up to this day, through the Versényi family – more precisely, through the branch of Dr. György (I) Versényi (1852-1918, famous personality of Cluj). It has become a family tradition that there has always been and there still is a man that bears the name of “György”, most likely in honour of Dr. György (I) Versényi, who, in his own, turn bore the first name of the last men belonging to both branches of the Korda de Borosjenő family – namely, György (V) for the branch of lower nobility from Hida / Hídalmás - Suceagu / Szucság

György (III) pentru ramura de conți din Cluj / Kolozsvár - Târgu-Mureș / Marosvásárhely (1782-1795, decedat fără urmași).

În urma căsătoriei dintre Anna (Nina) Korda (1828-1894) și Károly Versényi (1826-1887) au rezultat șase copii, dintre care cinci au atins maturitatea. Între aceștia, s-au remarcat György (I) și fratele său mai mic, Gábor. Anna-Károlina (alintată Linka) s-a căsătorit cu Ferenc Fosztó de Maros-Koppánd, cu care a avut mai mulți copii; familia lor a locuit la Hida. Iloná a decedat la Suceagu la numai patru ani, iar Eszter la treizeci și unu, la Zalău / Zilah. Eszter a locuit în conacul din Hida și la Zalău. Despre Károly, mezinul familiei, cunoaștem prea puține informații; probabil că a trăit la Hida, Zalău, Blaj / Balázsfalva și Secășel / Székásbesenyő (Besenyő); a îndeplinit funcția de ofițer agricol [*gazdatiszt*]. Cu toate ca aceștia au scris istoria altor familii și au purtat nume diferite, puținele lucruri pe care le cunoaștem despre ei reflectă, în primul rând, faptul că între toți descendenții familiilor Korda și Versényi și rudele lor prin alianță s-au păstrat legături strânse, la nivelul

(1830-1865, died without descendants) and, respectively, György (III) for the branch of counts from Cluj / Kolozsvár - Târgu-Mureș / Marosvásárhely (1782-1795, died without descendants).

The marriage between Anna (Nina) Korda (1828-1894) and Károly Versényi (1826-1887) led to the birth of six children, five of whom reached adulthood. Among these, György (I) and his younger brother, Gábor, stood out. Anna-Károlina (nicknamed Linka) married Ferenc Fosztó de Maros-Koppánd, with whom she had several children; their family lived in Hida. Iloná died in Suceagu at only four years old, and Eszter at thirty-one in Zalău / Zilah. Eszter lived in the manor house in Hida and in Zalău. Little is known about Károly, the youngest of the family; he probably lived in Hida, Zalău, Blaj / Balázsfalva, and Secășel / Székásbesenyő (Besenyő); he served as a farm superintendent [*gazdatiszt*]. Although all of them wrote the history of other families and bore different names, the few things that are known about them reflect, first of all, the fact that close ties have been maintained between all the descendants of the Korda and Versényi families and their relatives by alliance, for

ultimelor două/trei generații. Constrângerile și urmările celui de Al Doilea Război Mondial au făcut însă ca urmașii lor să se împrăștie, iar numele Korda să fie uitat pentru totdeauna.

György (I) și fratele său Gábor au moștenit o serie de bunuri care proveneau de la părinții și bunicii lor. Portretele de familie, documente, scrisori, manuscrise, obiecte personale precum și câteva piese de mobilier au rămas în patrimoniul urmașilor lui Dr. György (I) Versényi, deoarece Gábor nu a avut copii. O altă parte, între care fotografii, scrisori, obiecte personale și de uz casnic, dar și piese de mobilier au revenit fratelui său Gábor – dar dintre aceste lucruri s-au păstrat prea puține; însă, poate cea mai semnificativă piesă, care, în definitiv, ar putea fi considerată și cea mai importantă, este *sigiliul lui György (IV) Korda*, singurul astfel de obiect, care, ca relicvă a trecutului, poartă în el viața și istoria unei întregi familii, fiind purtătorul identității acesteia.

[în excursusurile următoare sunt prezentate: povestea moștenirii sigiliului lui György (IV) Korda și biografiile lui György (I), Gábor și Károly Versényi]

the last two/three generations. However, the constraints and consequences following the Second World War caused their descendants to disperse and the name Korda to be forever forgotten.

György (I) and his brother Gábor inherited a series of items from their parents and grandparents. Family portraits, documents, letters, manuscripts, personal objects as well as a few pieces of furniture remained in the patrimony of Dr. György (I) Versényi's descendants, as Gábor had no children. Another series of items, including photos, letters, personal and household objects, as well as pieces of furniture remained in the patrimony of his brother, Gábor – unfortunately, too few of these things have been preserved throughout time; however, perhaps the most significant piece, and probably the most important one, is *the seal of György (IV) Korda*, the only such object, which, as a relic of the past, carries in it the life and history of an entire family, being the bearer of its identity.

[the following excursuses present: the story of the inheritance of György (IV) Korda's seal and the biographies of György (I), Gábor, and Károly Versényi]

Sigiliul lui György (IV) Korda (1800-1853).
[colecția autorilor, 2021]

The seal of György (IV) Korda (1800-1853).
[authors’ collection, 2021]

După moartea tatălui, **sigiliul** a fost păstrat de Anna (Nina) Korda (1828-1894) și moștenit mai departe de către fiii săi. A rămas la Cluj, în posesia lui Gábor Versényi și a fost transmis mai apoi, de către văduva acestuia, Laura (sau Eleonora) Hamp (1864-1927) nepoatei ei de soră, ca unică moștenitoare, Erzsébet Farczády K. de Homorodszentpál (nume devenit Farczádi, 1885-1956), care s-a născut la Târgu Secuiesc / Kézdivásárhely (astăzi în județul Covasna). Erzsébet Farczády a trăit la Cluj și a fost căsătorită cu János Sándor, iar fiica lor a fost Irén Aliz (Irina Alice, 1919-1994), căsătorită (în 1952) cu László Sass (artist emerit, 1918-1998).[121] Familia Sass a trăit de asemenea la Cluj, exact în aceeași locuință în care Laura Hamp și-a trăit văduvia și unde a și decedat, în 1927, alături de familia nepoatei sale – un apartament elegant de patru camere, închiriat de familia Sándor, încă înainte de Primul Război Mondial, în imobilul de raport situat în Strada Horea (fostă Franz Joseph) la numărul 9, ce avea să se restrângă, în urma naționalizării, la o garsonieră modestă, închiriată de la Statul Român.

After the death of her father, **the seal** was kept by Anna (Nina) Korda (1828-1894) and then inherited by her sons. It remained in Cluj, in the possession of Gábor Versényi and then it was transmitted, by his widow, Laura (or Eleonora) Hamp (1864-1927) to her niece – her sister's daughter – as sole heiress, Erzsébet Farczády K. de Homorodszentpál (a name which later became Farczádi, 1885-1956), who was born in Târgu Secuiesc / Kézdivásárhely (today in Covasna County). However, Erzsébet Farczády lived in Cluj and was married to János Sándor. Their daughter was Irén Aliz (Irina Alice, 1919-1994), who married (in 1952) László Sass (artist emeritus, 1918-1998).[121] They both lived in Cluj, as well, in exactly the same apartment where Laura Hamp lived her widowhood and where she died, in 1927. It was an elegant four room apartment, rented by the Sándor family, even before the First World War, in a revenue house located on Horea Street (formerly Franz Joseph Street), no. 9. After the nationalisation of 1948, their dwelling would be narrowed down to a modest studio, rented from the Romanian State.

[121] József László Sass s-a născut la Arad, pe numele Iosif Ladislau Schneider, la 27 decembrie 1918, și a decedat la Cluj-Napoca, în 30 aprilie 1998. A fost un renumit cântăreț de operă clujean – a activat ca bas-bariton la Opera Maghiară de Stat din Cluj, unde soția sa, căreia și-a datorat cariera, a fost corepetitoare. În locuința lor, muzica (voce și pian) nu a încetat să se audă până în ultima clipă a vieții.
József László Sass was born in Arad, under the name of Iosif Ladislau Schneider, on the 27th of December 1918, and died in Cluj-Napoca, on the 30th of April 1998. He was a famous opera singer from Cluj – he worked as a bass-baritone at the Hungarian State Opera of Cluj, where his wife, to whom he owed his career, was an accompanist. In their home, the music (voice and piano) never stopped playing until the last moment of their lives.

Alice Sass (1919-1994) și László Sass (1918-1998).
[arhiva autorilor, 1986]

Alice Sass (1919-1994) and László Sass (1918-1998).
[authors’ archive, 1986]

Agrafă din fildeș pentru păr cu cutia originală, lucrată în piele și cu accesorii metalice păstrate de la Laura Hamp (1864-1927), soția lui Gábor Versényi – sfârșitul secolului al XIX-lea.
[colecția autorilor, 2021]

Ivory hair clip with original box, in leather with metal accessories, which used to belong to Laura Hamp (1864-1927), the wife of Gábor Versényi – late 19th century.
[authors' collection, 2021]

Evantai din lemn pictat manual cu motive vegetale tradiționale maghiare păstrat de la Erzsébet Farczády K. de Homorodszentpál (nume devenit Farczádi, 1885-1956) – cca. 1900-1910.
[colecția autorilor, 2021]

Hand-painted wooden fan with traditional Hungarian vegetal motifs, which used to belong to Erzsébet Farczády K. de Homorodszentpál (a name which later became Farczádi, 1885-1956) – ca. 1900-1910.
[authors' collection, 2021]

Farfurie din porțelan cu motive neorococo (sfârșitul secolului al XIX-lea, fără însemne), și fructieră din porțelan pictată manual cu motive vegetale (manufactura Seszták János, Cluj, sfârșitul secolului al XIX-lea) păstrate de la familia Laura și Gábor Versényi.
[colecția autorilor, 2021]

Porcelain plate with Neo-Rococo motifs (late 19th century, unidentified workshop), and hand-painted porcelain fruit dish with vegetal motifs (manufactured by Seszták János, Cluj, late 19th century), which used to belong to the household of Laura and Gábor Versényi.
[authors' collection, 2021]

› Linguri din argint Alt Wien, după marcaj, mijlocul și a doua jumătate a secolului al XIX-lea păstrate de la familia Károly Versényi și Anna (Nina) Korda.
[colecția autorilor, 2021]

› Alt Wien silver spoons, according to the hallmark, the middle and second half of the 19th century, which used to belong to the household of Károly Versényi and Anna (Nina) Korda.
[authors' collection, 2021]

› Farfuriuțe de dulceață pictate manual cu motive florale (manufactura Seszták János, Cluj, 1898), sosieră și platou din porțelan cu motive neorococo (sfârșitul secolului al XIX-lea, fără însemne) păstrate de la familia Laura și Gábor Versényi.
[colecția autorilor, 2021]

› Small hand-painted dessert plates with floral motifs (manufactured by Seszták János, Cluj, 1898), porcelain saucer and plate with Neo-Rococo motifs (late 19th century, unidentified workshop), which used to belong to the household of Laura and Gábor Versényi.
[authors' collection, 2021]

Seszták János
Kolozsvártt

Portretul lui Dr. György (I) Versényi, cca. 1900-1910, ulei pe pânză, rama originală, autor necunoscut. Actualmente în colecția domnului Dr. György (V) Wersényi, Győr, Ungaria.
[autorii mulțumesc domnului Dr. György (V) Wersényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Portrait of Dr. György (I) Versényi, ca. 1900-1910, oil on canvas, original frame, author unknown. Currently in the collection of Dr. György (V) Wersényi, Győr, Hungary.
[the authors thank Dr. György (V) Wersényi for his kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

›› Bustul lui Dr. György (I) Versényi, 1902, ghips pictat, Ferenc Kolozsvári-Szeszák. Actualmente în colecția domnului Dr. György (V) Wersényi, Győr, Ungaria.
[autorii mulțumesc domnului Dr. György (V) Wersényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

›› Bust of Dr. György (I) Versényi, 1902, painted plaster, Ferenc Kolozsvári-Szeszák. Currently in the collection of Dr. György (V) Wersényi, Győr, Hungary.
[the authors thank Dr. György (V) Wersényi for his kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

György (I) Versényi s-a născut la Suceagu / Szucság, pe 2 februarie 1852. A studiat la Colegiile Reformate din Aiud / Nagyenyed și Cluj / Kolozsvár și apoi la *A Budapesti Egyetem Bölcsészeti Kara* (Facultatea de Arte [Științe Umaniste], Universitatea din Budapesta), unde a obținut diplomă de profesor (1874) și unde a susținut apoi și doctoratul (1877). A fost o mare personalitate culturală clujeană. Profesor de liceu cu o carieră bogată,[122] s-a remarcat ca scriitor, poet, istoric literar, etnograf.[123] A fost, în epocă, unul dintre puținii oameni care s-au putut bucura, încă din timpul vieții, de o statuie realizată și expusă public[124] – este vorba despre bustul realizat de sculptorul clujean Ferenc Kolozsvári-Szeszák (1881-1919),[125] în anul 1902 (când era încă student).[126] Acest bust din bronz este considerat dispărut, chiar și astăzi.[127]

Dr. György (I) Versényi a fost apreciat în special pentru volumele de poezii, dar și pentru cercetările sale etnografice sau culegerile folclorice, care rămân mărturii foarte valoroase în domeniul etnografiei, în ciuda faptului că opera sa etnografică-folcloristică a fost uitată multă vreme. Pentru memoria urbană a Clujului este

György (I) Versényi was born in Suceagu / Szucság , on the 2nd of February 1852. He studied at the Reformed Colleges in Aiud / Nagyenyed and Cluj / Kolozsvár, and then at *A Budapesti Egyetem Bölcsészeti Kara* (the Faculty of Arts [Humanities], University of Budapest), where he graduated as a teacher (1874) and then defended his doctoral thesis (1877). He was a famous personality of the cultural life of Cluj. A high school teacher with a distinguished career,[122] he stood out as a writer, poet, literary historian, and ethnographer.[123] He was, at the time, one of the few people who could enjoy, during their lifetime, a statue of themselves to be publicly exhibited[124] – a bust made by Ferenc Kolozsvári-Szeszák (1881-1919),[125] a sculptor from Cluj, in 1902 (he was a student at that time).[126] This bronze bust is still considered to be lost.[127]

Dr. György (I) Versényi was appreciated especially for his volumes of poetry, as well as for his ethnographic research or folklore gathering books, which remain valuable testimonies for the field of ethnography, despite the fact that his ethnographic-

[122] A debutat ca profesor, în 1875-1876, la *Lőcsei R.K. Gimnázium* (Gimnaziul Regal de Stat din Lőcse, astăzi Levoča, în Slovacia), apoi, între 1876-1894, a fost profesor la *Körmöcbányai főreáliskola* (Liceul Public Principal din Körmöcbánya, astăzi Kremnica, în Slovacia), iar din 1894 până în 1906 a lucrat la *Kolozsvári állami felső leányiskola* (Școala Superioară de Stat de Fete din Cluj). În aceasta perioadă a activat și ca secretar general al *Erdélyi Irodalmi Társaság* (Societatea Literară Transilvăneană). Vezi *Révai nagy lexikona*, vol. XIX (Vár–Zsüri; kiegészítés: Aachen–Beöthy) (Budapesta: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1926), *s.v.* „Versényi”; *Pallas Nagy Lexikon*, vol. XVI (Téba–Zsuzsok) (Budapesta: Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1897), *s.v.* „Versényi”; József Hála, „Versényi György, a magyarországi bányászfolklór kutatója”, postfață la György Versényi, *Bányák, bányászok, hagyományok : Válogatott tanulmányok és költemények*, ed. Zsuzsanna Márkus, Sándor Hadobás și József Hála (Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány: Rudabánya, 2011[1890]), pp. 225-237.
He started off as a teacher, in 1875-1876, at *Lőcsei R.K. Gimnázium* (the Royal State Gymnasium in Lőcse, today Levoča, Slovakia), then, between 1876 and 1894, he was a teacher at *Körmöcbányai főreáliskola* (the Main Public High School in Körmöcbánya, today Kremnica, Slovakia), and from 1894 to 1906 he worked at *Kolozsvári állami felső leányiskola* (the State High School for Girls in Cluj). During this period he also worked as general secretary of the *Erdélyi Irodalmi Társaság* (the Transylvanian Literary Society). *See Révai nagy lexikona*, vol. XIX (Vár–Zsüri; kiegészítés:

Aachen–Beöthy) (Budapest: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1926), *s.v.* “Versenyi”; *Pallas Nagy Lexikon*, vol. XVI (Téba–Zsuzsok) (Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1897), *s.v.* “Versenyi”; József Hála, “Versényi György, a magyarországi bányászfolklór kutatója”, afterword for György Versényi, *Bányák, bányászok, hagyományok : Válogatott tanulmányok és költemények*, ed. Zsuzsanna Márkus, Sándor Hadobás, and József Hála (Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány: Rudabánya, 2011 [1890]), pp. 225-237.

[123] Attila Paládi-Kovács, „Előszó”, cuvânt înainte la György Versényi, *Bányák, bányászok, hagyományok : Válogatott tanulmányok és költemények*, ed. Zsuzsanna Márkus, Sándor Hadobás și József Hála (Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány: Rudabánya, 2011 [1890]), pp. 9-14.

Attila Paládi-Kovács, “Előszó”, foreword for György Versényi, *Bányák, bányászok, hagyományok : Válogatott tanulmányok és költemények,* ed. Zsuzsanna Márkus, Sándor Hadobás, and József Hála (Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány: Rudabánya, 2011 [1890]), pp. 9-14.

[124] Vezi ediția din săptămânalul clujean *Ellenzék*, anul XXIII, nr. 157 (12 iulie 1902): „az első olyan eset, hogy valaki már életében gyönyörködhet saját szobrában” („primul caz în care cineva în viață își poate admira propria statuie”, trad.ns.).

See the edition of the *Ellenzék*, a weekly newspaper in Cluj, year XXIII, no. 157 (12th of July 1902): “az első olyan eset, hogy valaki már életében gyönyörködhet saját szobrában” (“the first case of someone alive that can admire their own statue”, our translation).

[125] *q.v.* Jenő Murádin, *A szobrász Kolozsvári-Szeszák Ferenc* (Sfântu Gheorghe: ArtPrinter Könyvkiadó, 2015). Cunoscut sculptor clujean, a studiat la Budapesta și Paris, a realizat sculpturile care îi reprezentau pe Miklós Wesselényi și pe Miklós Jósika, ce decorau fațada Teatrului Național din Cluj (dispărute în 1919). De asemenea, a realizat, împreună cu alți trei colegi din atelierul lui Alajos Stróbl (sculptor budapestan), cele două compoziții alegorice cu care triumfale, care încununează turnurile Teatrului Național din Cluj. Sunt remarcabile și sculpturile funerare pe care le-a realizat pentru o serie de personalități clujene.

q.v. Jenő Murádin, *A szobrász Kolozsvári-Szeszák Ferenc* (Sfântu Gheorghe: ArtPrinter Könyvkiadó, 2015). He was a well-known sculptor from Cluj; he studied in Budapest and Paris, he made the sculptures representing Miklós Wesselényi and Miklós Jósika, which decorated the façade of the National Theatre in Cluj (lost in 1919). He also made, together with three other colleagues, from the workshop of Alajos Stróbl (a sculptor from Budapest), the two allegorical compositions with triumphal chariots, which crown the towers of the National Theatre in Cluj. The funerary sculptures, which he made for a series of personalities from Cluj, are also remarkable.

[126] Csaba Miklósi-Sikes, „Kolozsvár (és Erdély) 19. századi szobrászata a sajtó tükrében”, *Ars Hungarica*, vol. (anul) 29, nr. 2 (2001): pp. 281-356, p. 334.

Csaba Miklósi-Sikes, “Kolozsvár (és Erdély) 19. századi szobrászata a sajtó tükrében”, *Ars Hungarica*, vol. (year) 29, no. 2 (2001): pp. 281-356, p. 334.

[127] Miklósi-Sikes, „Kolozsvár (és Erdély) 19. századi szobrászata a sajtó tükrében”, p. 351. După aproape un secol de când este considerată dispărută, o imagine cu această sculptură a fost făcută publică, în Versényi A., *Elejtett példányok*. Autoarea precizează că sculptura se află în proprietatea familiei Wersényi, în Ungaria, la Győr, mai exact în patrimoniul vărului ei de gradul II, György (V) Wersényi, nepotul lui György (III) Wersényi. Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 24 [din pdf; f.p. – format e-book]. Cu toate acestea, Anna Versényi atribuie lucrarea sculptorului János Fadrusz (1858-1903), probabil dintr-o eroare involuntară. Dar, ea însăși fiind artist plastic, o și aseamănă, metaforic, cu creațiile marelui Rodin, ceea ce confirmă, pe bună dreptate, calitatea plastică a bustului lui Dr. György (I) Versényi realizat de Ferenc Kolozsvári-Szeszák (cromatica neagră, expresivitatea, modul de redare a trăsăturilor chipului, forța expresiei faciale). În urma discuțiilor cu György (V) Wersényi, am constatat că este vorba de fapt despre modelul din ghips după care probabil că s-a turnat bustul în bronz, care este în continuare considerat dispărut. Proprietarii nu cunosc nici un amănunt despre această sculptură.

Miklósi-Sikes, “Kolozsvár (és Erdély) 19. századi szobrászata a sajtó tükrében”, p. 351. After almost a century since it was considered to be lost, an image of this sculpture resurfaced in Versényi A., *Elejtett példányok*. The author states that the sculpture is owned by the Wersényi family, in Győr, Hungary, more precisely in the patrimony of her second cousin, György (V) Wersényi, the grandson of György

28

Alólírottak mély fájdalommal tudatjuk, hogy az édes jó apa, nagyapa, testvér és rokon

Dr. Versényi György

a kolozsvári felsőbb leányiskola volt taná ra, az Erdélyi Irodalmi Társaság volt titkára, több irodalmi és közjótékonysági egyesület tagja, Körmöczbánya díszpolgára, a budapesti Veres Pálné nőnevelő-intézet volt igazgatója, stb. stb.

életének 66-ik esztendejében, 1918. évi junius hó 20-án reggel 3 órakor meghalt.

Szép volt élete, szép volt halála. Eszmék világában élt és szive utolsó dobbanásáig az örökkévalóság soha el nem múló drága kincseit kereste és lelkét — ajkain a zsoltárok égbeemelő akkordjaival — adta vissza Urának, Istenének. Nem halt meg, csak átköltözött ama szép világba, amelyről életében oly sok szépet álmodott és ahová fölemelkedve a földönmaradóknak olyan szép, olyan ragyogó kincseket hozott alá, hogy enyhítse, gyógyítsa a földi gyötrelmek és kínok által agyoncsigázott sziveket és lelkeket.

Drága halottunk összeomlott porsátorát 22-én d. u. 4 órakor a köztemető nagykápolnájából kisérjük utolsó útjára.

Legyen áldott emléke!

Versényi Elemér,
neje **Keller Etelka** és gyermekei,
Versényi Márta,
férje **Stauble Rezső** és gyermekei,
Versényi Boriska,
férjezett **Tholvaly Mártonné** és kis fia,
Versényi Zsolt és neje **Zimmermann Gizella,**
Versényi Esztike,
férje **Agyagási Gábor** és gyermeke,
Versényi Tibor,
neje **Streit Berta** és gyermekei,

Versényi György,
neje **Gregár Ilona** és gyermekei,
Versényi Klárika,
Versényi Piroska,
mint gyermekei, vői, menyei és unokái.
Versényi Gábor és felesége **Hamp Lóri,**
mint testvér, illetőleg sógorasszony.
Medgyes Julia és **Medgyes Anna,**
mint sógornői.
Medgyes Lajos,
unokaöccse.

Necrologul lui Dr. György (I) Versényi, datat la 20 iunie 1918, Cluj / Kolozsvár.
[autorii mulțumesc Bibliotecii Naționale Széchényi (Colecția de afișe și tipărituri mici – Necrologuri) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapesta, pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei imagini]

The death notice of Dr. György (I) Versényi, dated on the 20th of June 1918, Cluj / Kolozsvár.
[the authors thank the National Széchényi Library (Collection of Small Prints and Posters – Death Notices) / Országos Széchényi Könyvtár (Plakát- és Kisnyomtatványtár – Gyászjelentések), Budapest for their kindness in providing and allowing the reproduction of this image]

(III) Wersényi. Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 24 [from the pdf; no page number - e-book]. However, Anna Versényi attributes the work to the sculptor János Fadrusz (1858-1903), probably due to an involuntary error. As she herself is an artist, she metaphorically compares the sculpture with the creations of the great Rodin, a fact that confirms the plastic quality of the bust of Dr. György (I) Versényi made by Ferenc Kolozsvári-Szeszák (black chromatics, expressiveness, the rendering of facial features, the strength of the facial expression). Following a conversation with György (V) Wersényi, we deduced that it is actually the plaster model after which the bronze bust must have been cast, and which is still considered to be lost. The owners do not know any details about this sculpture.

semnificativ și faptul că din inițiativa lui a fost amplasată placa memorială Petőfi pe fațada fostului Hotel Biasini.[128]

Începând cu anii 2000, remarcabila sa activitate publicistică și de cercetare etno-folcloristică a fost readusă în atenția publicului, prin publicații retrospective, dar mai ales, prin numeroase articole de dicționar sau enciclopedii, fie tipărite, fie accesibile în mediul virtual.

Fiind căsătorit de două ori, a avut unsprezece copii: opt cu prima soție, Eszter Medgyes de Nyárádszentimre (1855-1891), și trei cu cea de-a doua, Klára Medgyes de Nyárádszentimre (1861-1917, sora primei soții), iar dintre ei nouă au atins maturitatea.

După o lungă perioadă în care a locuit la Budapesta, între 1906 și 1917, s-a întors la Cluj, în 1917, iar la scurt timp a și murit, pe 20 iunie 1918, în locuința sa din Strada Teleki, nr. 13-14 (*sic!* conform actelor de stare civilă; în prezent strada Albert Einstein), fiind înmormântat în Cimitirul *Házsongárd*. Mormântul său s-a păstrat până în prezent.

folkloric work has long since been forgotten. For the urban memory of Cluj, it is also significant that, on his initiative, the memorial plaque dedicated to Petőfi was placed on the façade of the former Biasini Hotel.[128]

However, since the 2000s, his remarkable publishing activity and ethno-folklore research have been brought back to the public's attention, through retrospective publications, as well as through numerous dictionary or encyclopaedia articles, either printed or accessible on-line.

As he was married twice, he had eleven children: eight with his first wife, Eszter Medgyes de Nyárádszentimre (1855-1891), and three with his second wife, Klára Medgyes de Nyárádszentimre (1861-1917, the sister of his first wife), nine of them reached adulthood.

After a long period during which he lived in Budapest, between 1906 and 1917, he returned to Cluj in 1917, and soon after he died, on the 20th of June 1918, in his home on Teleki Street, no. 13-14 (*sic!* according to the official records; today Albert Einstein Street), being buried in the *Házsongárd* Cemetery, where his grave still exists.

[128] Ildikó Antal Szép, „Szucságról – 2015-ben", *Korunk*, anul XXVII, nr. 1 (ianuarie, 2016): pp. 52-68, p. 60.
Ildikó Antal Szép, "Szucságról – 2015-ben", *Korunk*, year XXVII, no. 1 (January, 2016): pp. 52-68, p. 60.

Portretul lui Dr. György (I) Versényi (1852-1918) și cel al primei sale soții, Eszter Medgyes de Nyárádszentimre (1855-1891), fotografii, ramă dublă din lemn, stil Secession. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The portrait of Dr. György (I) Versényi (1852-1918) and that of his first wife, Eszter Medgyes de Nyárádszentimre (1855-1891), photographs, double picture wooden frame, Seccession style. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Dublu portret reprezentând pe Dr. György (I) Versényi (1852-1918) alături de a doua sa soție, Klára Medgyes de Nyárádszentimre (1861-1917), fotografie. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Double portrait representing Dr. György (I) Versényi (1852-1918) together with his second wife, Klára Medgyes de Nyárádszentimre (1861-1917), photograph. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Mormântul lui Dr. György (I) Versényi (1852-1918), Cimitirul *Házsongárd*, Cluj – vedere de ansamblu și detaliu cu piatra funerară. Piatra funerară este originală, însă mormântul a fost refăcut spre sfârșitul secolului al XX-lea.
[arhiva autorilor, 2021]

The grave of Dr. György (I) Versényi (1852-1918), *Házsongárd* Cemetery, Cluj – general view and detail of the tombstone. The tombstone is original, however the grave was rebuilt towards the end of the 20th century.
[authors' archive, 2021]

Portretul lui Gábor Versényi (1853-?), fotografie în paspartu original. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The portrait of Gábor Versényi (1853-?), photograph in original passepartout. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Gábor Versényi s-a născut la Suceagu / Szucság, pe 8 martie 1853. A studiat la Colegiile Reformate din Aiud / Nagyenyed și Cluj / Kolozsvár și a fost bursier la Budapesta (între 1871-1875), unde s-a format ca profesor de desen. A fost un pictor talentat, cunoscut în epocă.[129] Din 1875, a activat ca profesor de desen la fostul Colegiu Reformat „Wesselényi" din Zalău / Zilah (în prezent Colegiul Național „Silvania").[130] S-a căsătorit cu Laura (sau Eleonora, alintată în familiei Lóri) Hamp (1864-1927), însă cuplul nu a avut copii, moștenitorii lor fiind pe linia soției. Din 1892 a activat la Cluj, în cadrul *Magyar királyi állami tanítóképző intézet* (Institutul Pedagogic Regal Maghiar de Stat, ulterior Liceul Pedagogic). A decedat în perioada interbelică, fiind înmormântat, cel mai probabil, la Zalău, unde a și trăit în ultimii ani ai vieții. Soția sa, Laura Versényi, este înmormântată la Cluj, în Cimitirul *Házsongárd*, alături de nepoata ei de soră, Erzsébet Farczádi, căsătorită Sándor, de fiul și de fiica acesteia, János Sándor și Irén Aliz, împreună cu soțul ei László Sass.

Gábor Versényi was born in Suceagu / Szucság, on the 8th of March 1853. He studied at the Reformed Colleges in Aiud / Nagyenyed and Cluj / Kolozsvár, and received a scholarship in Budapest (between 1871-1875), where he studied to become a drawing teacher. He was a talented painter, well known at the time.[129] Beginning with 1875, he worked as a drawing teacher at the former "Wesselényi" Reformed College, in Zalău / Zilah (today the National "Silvania" College).[130] He married Laura (or Eleonora, nicknamed Lóri) Hamp (1864-1927), however the couple had no children, their heirs stemming from the feminine line of his wife. Starting with 1892 he worked in Cluj, at the *Magyar királyi állami tanítóképző intezet* (Royal Hungarian State Pedagogical Institute, which later became the Pedagogical High School). He died in the interwar period, being most likely buried in Zalău, where he lived during the last years of his life. His wife, Laura Versényi, is buried in Cluj, in the *Házsongárd* Cemetery, alongside with her niece, Erzsébet Farczádi (Sándor after her husband), and her son and daughter – János Sándor and Irén Aliz, together with her husband László Sass.

129 ***, „Képzőművészeti kiállításunk." [o cronică de artă], *Magyar Polgár* (Kolozsvár [Cluj]), anul XXVI, nr. 197 (2 septembrie, 1903): p. 1. *q.v. Ellenzék* (Kolozsvár), nr. 68 (24 martie, 1906), *Ellenzék* (Kolozsvár), nr. 131 (11 iunie, 1906).
***, "Képzőművészeti kiállításunk." [an art chronicle], *Magyar Polgár* (Kolozsvár [Cluj]), year XXVI, no. 197 (2nd of September, 1903): p. 1. *q.v. Ellenzék* (Kolozsvár), no. 68 (24th of March, 1906), *Ellenzék* (Kolozsvár), no. 131 (11th of June, 1906).

130 Attila Szabó, „Zilahi képzőművészek kiállítása Debrecenben. ETNO ART. Expoziția artiștilor din Zalău la Debrecen, 5-29 august 2014", pliant (Zalău: Debreceni Művelődési Központ, Szilágy Megyei Művelődési és Művészeti Központ, Szilágy Megyei Történelmi és Szépművészeti Múzeum (Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău, 2014), p. 2 [nenumerotată], https://www.culturasalaj.ro/userfiles/pliant_etno_art.pdf (accesat 9 iunie, 2021).
Attila Szabó, "Zilahi képzőművészek kiállítása Debrecenben. ETNO ART. Expoziția artiștilor din Zalău la Debrecen, 5-29 august 2014", brochure (Zalău: Debreceni Művelődési Központ, Szilágy Megyei Művelődési és Művészeti Központ, Szilágy Megyei Történelmi és Szépművészeti Múzeum (Zalău County Museum of History and Art, 2014), p. 2 [without page numbering], https://www.culturasalaj.ro/userfiles/pliant_etno_art.pdf (accessed June 9, 2021).

Peisaj, cca. 1900, ulei pe carton, rama originală, Gábor Versényi. Actualmente în colecția doamnei Anna Versényi, Debrecen, Ungaria.
[autorii mulțumesc doamnei Anna Versényi pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

Landscape, ca. 1900, oil on cardboard, original frame, Gábor Versényi. Currently in the collection of Mrs. Anna Versényi, Debrecen, Hungary.
[the authors thank Mrs. Anna Versényi for her kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

Mormântul familiei Alice Sass (1919-1994) și László Sass (1918-1998), Cimitirul *Házsongárd*, Cluj. Piatra și amenajările funerare datează de la începutul secolului al XX-lea. Tot aici sunt înmormântați: János Sándor, Erzsébet Farczádi căsătorită Sándor și Laura Versényi.
[arhiva autorilor, 2021]

The family grave of Alice Sass (1919-1994) and László Sass (1918-1998), *Házsongárd* Cemetery, Cluj. The tombstone and the grave date from the beginning of the 20th century. János Sándor, Erzsébet Sándor née Farczádi, and Laura Versényi are also buried here.
[authors' archive, 2021]

Casetă de lemn, începutul secolului al XX-lea, furnir de plop cu noduri și inserții metalice, păstrată de la familia Alice Sass și László Sass.
[colecția autorilor, 2021]

Wooden box, early 20th century, poplar burl veneer and metal inserts, which used to belong to the household of Alice Sass and László Sass.
[authors' collection, 2021]

Károly Versényi s-a născut la Suceagu / Szucság, pe 15 martie 1863. A făcut studii în domeniul agricol și a îndeplinit funcția de ofițer economic [*gazdatiszt*]. Nu s-a căsătorit niciodată și nu a avut copii. Studiind necrologurile păstrate ale diverșilor membri ai familiei, știm cu precizie că trăia încă la 1902, dar a decedat înainte de 1918. Probabil că a trăit la Hida / Hídalmás și Zalău / Zilah, dar și la Blaj / Balázsfalva și, respectiv, Secășel / Székásbesenyő (Besenyő). În prima parte a vieții a îndeplinit funcția de ofițer economic pentru domeniul contelui Ödön Bethlen din Dragu / Drág (astăzi în județul Sălaj), sat învecinat cu Hida.[131] Ulterior, îl regăsim menționat în documente, în zona Blajului, unde administra moșia familiei din Secășel, pe care, probabil, a moștenit-o. În mai 1891, cu ocazia adunării generale a *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület* (*E.M.K.E.* – Asociația Culturală Maghiară din Transilvania), făcea parte dintre membrii Consiliului filialei din Blaj.[132] Deocamdată, nu am putut identifica locul decesului său.

Károly Versényi was born in Suceagu / Szucság, on the 15th of March 1863. He studied agriculture and was a farm superintendent [*gazdatiszt*]. He never married and had no children. Examining several death notices of various members of the family, it becomes obvious that he was still alive in 1902, yet he died before 1918. He probably lived in Hida / Hídalmás and Zalău / Zilah, as well as in Blaj / Balázsfalva and, respectively, Secășel / Székásbesenyő (Besenyő). During the first part of his life he was the farm superintendent for the estate of Count Ödön Bethlen in Dragu / Drág (today in Sălaj County), a neighbouring village of Hida.[131] Later on, he is mentioned to be active in the Blaj area, where he managed the family estate in Secășel, which he probably inherited. In May 1891, with the occasion of the general assembly of the *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület* (*E.M.K.E.* – Hungarian Cultural Association of Transylvania), he was registered as a member of the Council of the Blaj branch.[132] So far, the place of his death has not been identified.

[131] Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 202 [din pdf; f.p. – format e-book].
Versényi A., *Elejtett példányok*, p. 202 [from the pdf; no page number – e-book].

[132] József Sándor, *Az EMKE 1891–92 évi jelentése*, nr. (anul) 7 (Kolozsvár [Cluj]: 1892): p. 83.
József Sándor, *Az EMKE 1891–92 évi jelentése*, no. (year) 7 (Kolozsvár [Cluj]: 1892): p. 83.

Sigiliul lui György (IV) Korda în ceară roșie cu contra-sigiliu și o cheie, păstrate de la Alice Sass. [colecția autorilor, 2021].

The seal of György (IV) Korda in red wax with counter-seal and a key, provenience Alice Sass. [authors' collection, 2021]

***

… istoria familiei Korda de Borosjenő s-a încheiat
cu mai bine de un secol în urmă,
dar
cronica ei rămâne la fel de captivantă și de misterioasă.

Acum, în zilele noastre, acest ultim capitol este încă deschis…

multe povești și secrete de familie rămân încă neistorisite.

***

... the history of the Korda de Borosjenő family came to an end
more than a century ago,
however
its chronicle remains just as captivating and mysterious.

Today, this last chapter is still open…

many stories and family secrets remain still untold.

Tema blazonului de înnobilare primit de Mihály Korda în 1610, donație reconfirmată ulterior: scut francez cu smalț azur, cu reprezentarea unui călăreț maghiar în galop, cu sabia ridicată, cu un cap de turc înfipt în vârf. Aceasta va intra în centrul compoziției blazonului ramurii de conte, fundate de György (II) Korda, fiind alăturată altor elemente heraldice provenind de la familiile înrudite, confirmând statutul conților Korda în rândul aristocrației transilvănene. Detaliu din blazonul funerar al lui György (II) Korda (†1786), colecția de blazoane din cadrul Bibliotecii Teleki-Bolyai, Târgu-Mureș (Colecția de blazoane / Címergyűjtemény, TBK Cgy. nr. 14).
[autorii mulțumesc doamnei Dr. Szidónia Karácsony-Weisz și Conducerii Bibliotecii Teleki-Bolyai pentru amabilitatea de a furniza și permite reproducerea acestei fotografii]

The theme of the coat of arms received by Mihály Korda in 1610, a donation which was later reconfirmed: French shield, azure field, with the representation of a galloping Hungarian horseman, holding a raised sword impaling the head of a Turk. It shall become the centre partition of the coat of arms belonging to the family branch of counts, founded by György (II) Korda, being joined by other heraldic elements, adopted from their related families, thus confirming the status of the Korda Counts among the Transylvanian aristocracy. Detail from the funerary coat of arms of György (II) Korda (†1786), the collection of coats of arms from the Teleki-Bolyai Library, Târgu-Mureș (the Collection of Coats of Arms / Címergyűjtemény, TBK Cgy. no. 14).
[the authors thank Dr. Szidónia Karácsony-Weisz and the Management of the Teleki-Bolyai Library for their kindness in providing and allowing the reproduction of this photograph]

genealogia nobilissimae familiae Korda de Borosjenő*

Mihály Korda - *1610 Borosjenői vitéz / cavaler din Ineu/Borosjenő / knight from Ineu/Borosjenő* = Margit Macskási de Tinkova

➡ A1. **Zsigmond (I) Korda de Borosjenő** - *1625 főispán / prefect al comitatelor Arad/Arad și Zarand/Zaránd / prefect of the Arad/Arad and Zarand/Zaránd Counties* = N.N.

➡ B1. **Zsigmond (II) Korda de Borosjenő** - *fl. 1655-1668 kapitány / comandant al cetății Hust/Huszt în serviciul ct. Ferenc Rhédey de Kisrhéde / comander of the Hust/Huszt Fortress in the service of Ct. Ferenc Rhédey de Kisrhéde*

[I] = Rebeka Lisiboth - *div. Sâniob/Szentjobb*, s.p.

[II] = Erzsébet Tordai

[III] = Zsuzsanna Farkas de Bögoz - *recăsătorită cu ct. István Apor de Altorja (d. 1706) [cel care l-a înfiat pe C4 [III]. **Zsigmond (III)**] / remarried to Ct. István Apor de Altorja (d. 1706) [who adopted C4 [III]. **Zsigmond (III)**]*, s.p.

➡ C1 [II]. **Ferenc** - *fl. 1662* = N.N.

➡ D1. **Katalin** = Pál Katona de Berkeszi (n. 1698 - d. ?)

➡ E1. Anna = Dávid Szilágyi

➡ E2. Zsigmond

➡ E3. Zsuzsa = Ferenc (I) Hatfaludy de Hattmansdorf

➡ Pál

➡ Ferenc (II)

➡ Ágnes

➡ József - *urmașii lui vor stăpâni o parte din moșia Korda de la Hida/Hídalmás / his heirs will own part of the Korda estate in Hida /Hídalmás*

➡ D2. **Klára** = Mihály Permártoni

➡ C2 [II]. **György (I)** - *fl. 1672* = Mária Vadas

➡ D1. **Zsuzsanna**

[I] = Pál Sáfár de Gyula - *1724-1726 alispán / subprefect al comitatului Dăbâca/Doboka / vice-prefect of the Dăbâca/Doboka County*

[II] = Menyhért Fosztó de Maros-Koppánd

➡ E1. [I]. Sára

[I] = Sándor Keczeli de Farnas - *au avut copii / they had children*

[II] = Elek Geréb

➡ E2. [II]. Mária = Ferenc Veres de Várad - *fl. 1702; 1731*

➡ 5 copii / 5 children - *prin Zsigmond (n. 1744 - d. 1770) în 3 generații familia Veres de Várad s-a stins / through Zsigmond (n. 1744 - d. 1770) the Veres de Várad family became extinct, three generations later*

➡ D2. **Sándor (I)** = Borbála Keczeli de Farnas

➡ E1. **Borbála**, (n. ? - d. 1772) = (nupt. cca. 1744) László Sármasági de Sármaságh (n. ? - d. ante 1776), s.p.

➡ E2. **Julia (Julianna)**

[I] = Boldizsár Vér

[II] = br. Ferenc Diószegi de Dézs

➡ F1. [II]. Ferenc, s.p.

➡ F2. [II]. Teréz = Ádám Sombory [Zsombory] de [Magyar-]Zsombor - *fl. 1770*

➡ Róza = István Mohai de Maros-gezse - *au avut 7 copii / they had 7 children*

➡ Katalin (n. ? - d. 1816) = János Keczeli de Farnas - *rămas văduv, a mai avut încă două soții, iar copiii săi au fost doar fete / being left a widower, he remarried twice, all his children were girls*

➡ E3. **Sándor (II)** = Mária Sármasági de Sármaságh - *sora lui László, căsătorit cu E1. **Borbála** / the sister of László, married to E1. **Borbála***

➡ F1. **Klára** = Sámuel Bölöni

➡ F2. **Katalin** (n. 1766 - d. 1812 [sep. 1812, Frata/Magyarfráta, județul Cluj / Cluj County, *în cavoul familiei / in the family vault*]) = Farkas Egri de Botház

➡ G1. Rósa

➡ G2. Klára = N.N.

➡ F3. **Zsigmond**, s.p.

➡ E4. **Zsuzsanna** = Ferenc Korodi

➡ E5. **László (II)** (n. ? - d. 1792) = Teréz Varsányi de Csekelak

➡ F1. **Anna** (n. ? - d. 1793) = László Salánki de Torda et Nagyenyed

➡ G1. Judit = Elek Székely de Pókakeresztúr

➡ Károly (n. ? - d. 1840), s.p.

➡ G2. László (II) (n. ? - d. 1796), s.p.

➡ G3. Anna, s.p.

➡ F2. **Zsigmond (V)** (n. ? - d. 1815) = Rákhel Murányi

➡ G1. **György (IV)** (n. 1800 - d. 1853) = (nupt. 4 iunie/June 1825, Suceagu/Szucság) Károlina Kabos de Magyargyerőmonostor (n. 1805 [b. 18 decembrie/December 1805, Suceagu/Szucság] - d. 1875) - *fiica lui Mihály (VII) Kabos (n. 1772 - d. 1831[4?]) = Eszter Füleki [Fileki] (n. 1780 - d. 1840 [sep. 21 iulie/July 1840, Suceagu/Szucság])*

➡ H1. **György (V)** (n. 1830 [b. 23 mai/May 1830, Suceagu/Szucság] - d. 1865) - *fl. 1850 Hida/Hídalmás, avocat stagiar / trainee lawyer* = Eszter Kabos - *verișoara sa primară, fiica lui Dániel Kabos, unul dintre frații mamei sale / his first cousin, the daughter of Dániel Kabos, one of his mother's brothers*

➡ I1. **László (IV)** (n. 1864 - d. 1878), s.p.

➡ H2. **Anna (Nina)** (n. 1828 [b. 27 decembrie/December 1828, Suceagu/Szucság] - d. 4 mai 1894, Secășel/Besenyő) **=** (nupt. 1851) **Károly Wersényi** (n. 6 martie/March 1826 - d. 23 ianuarie/January 1887, *numele va fi scris ulterior Versényi / *later on the name was changed into Versényi) - *fiul natural al br. Miklós Wesselényi de Hadad Jr. (1796-1850) / the natural son of Br. Miklós Wesselényi de Hadad Jnr. (1796-1850)*

➡ I1. **Dr. György (I) Versényi** (n. 2 februarie/February 1852, Suceagu/Szucság [b. 26 februarie/February 1852, Suceagu/Szucság] - d. 20 iunie/June 1918, Cluj/Kolozsvár [sep. Cluj/Kolozsvár, *Cimitirul Házsongárd Cemetery*]) - *scriitor, poet, istoric literar, etnograf, profesor de liceu / writer, poet, literary historian, ethnographer, high-school teacher*

[I] Eszter Medgyes de Nyárádszentimre (n. 1855 - d. 16 martie/March 1891, Körmöcbánya/Kremnica)

[II] Klára (Clarissa) Medgyes de Nyárádszentimre (n. 1861 - d. 1917) - *sora primei soții / his first wife's sister*

➡ I1.A1. [I]. Elemér (n. 1877 - d. ?) = Etelka Keller

➡ I1.A2. [I]. Márta (n. 1878 - d. ?) = Rezső Stauble

➡ I1.A3. [I]. Borbála (Boriska) (n. 1880 - d. ?) = Márton Tholvaly

➡ I1.A4. [I]. Zsolt (n. 1881 - d. 1941) - *Președintele Tribunalului din Győr / President of the Győr Court of Justice* = Gizella Zimmermann

➡ I1.A5. [I]. Eszter (Esztike) (n. 1883 - d. 1973, Debrecen) = Gábor Agyagási

➡ I1.A6. [I]. Tibor (n. 1885 - d. 1956) - *căpitan de husari / hussar captain* = Berta Streit

➡ I1.A7. [I]. **György (II)** (n. 1887 - d. 1956) - *artist fotograf / artist, photographer* = Ilona Gregár - *au trăit la Cluj/Kolozsvár, iar după Primul Război Mondial în Ungaria / they lived in Cluj/Kolozsvár, and after the First World War in Hungary*

➡ I1.B1. István (I) = Mária Pethő - *a lucrat ca înalt funcționar în administrația publică, au trăit la Cluj/Kolozsvár, s-au stabilit în Ungaria în 1919 / he worked as a highly possioned official in the public administration, they lived in Cluj/Kolozsvár, they setteled in Hungary in 1919*

➡ I1.C1. Iván

➡ I1.D1. Anna Pankucsi-Versényi - *trăiește la Debrecen; autoarea cărții / lives in Debrecen; the author of the book* Elejtett példányok (*Budapest: Ad Librum; Könyv Guru, 2018)*

➡ I1.E1. Áron (n. 2007)

➡ I1.C2. Gábor

➡ I1.C3. István (II)

➡ I1.B2. **György (III) Wersényi** - *muzician și profesor; *reintroduce numele în forma inițială, scris cu „W" în loc de „V" / musician and professor; *reintroduces the name in its initial state, written with "W" instead of "V"*

➡ I1.C1. **György (IV)** - *medic veterinar, sportiv / veterinarian, sportsman*

➡ I1.D1. **Dr. György (V)** - *trăiește la Győr / lives in Győr*

➡ I1.E1. **György (VI)**

➡ I1.A8. [I]. Linka - *a murit copil / died as a child*, s.p.

➡ I1.A9. [II]. Lajos (Lajoska) - *a murit copil / died as a child*, s.p.

➡ I1.A10. [II]. Dr. Klára (Klárika) (n. 1895 - d. ?) - *a studiat la Budapesta, nu a fost căsătorită, a trăit în Ungaria, a murit nonagenară; lucrarea ei de diplomă a fost despre opera propriului tată / studied in Budapest, never married, lived in Hungary, died in her 90s; her dissertation was about the work of her own father*, s.p.

➡ I1.A11. [II]. Piroska (n. 1899 - d. ?) - *a trăit la Cluj/Kolozsvár și, ulterior, în Ungaria / lived in Cluj/Kolozsvár and later on in Hungary*, s.p.

➡ I2. **Gábor** (Gavrilă în actele românești de stare civilă / Gavrilă in the Romanian civil status records) (n. 8 martie/March 1853, Suceagu/Szucság [b. 16 martie/March 1853, Suceagu/Szucság] - d. post 1918?, ante 1927!, Cluj/Kolozsvár) - *profesor la Cluj/Kolozsvár și Zalău/Zilah / teacher in Cluj/Kolozsvár* and Zalău/Zilah = Laura (Lóri) Hamp✻ (n. 1864, Zalău/Zilah ? - d. 17 decembrie/December 1927, Cluj/Kolozsvár [sep. Cluj/Kolozsvár, Cimitirul Házsongárd Cemetery]) - *fiica lui Francisc Hamp și a lui Eleonora Schwab / the daughter of Francisc Hamp and Eleonora Schwab*, s.p.

✻Jozefin (Jozefa) Hamp [soră cu Laura (Lóri) Hamp] = Albert Farczády K. de Homorodszentpál - *familie originară din Târgu Secuiesc/Kézdivásárhely* *numele va fi scris ulterior Farczádi */ family originating from Târgu Secuiesc/Kézdivásárhely* *later on the name was changed into Farczádi

➡ Erzsébet Farczádi (n. 1885, Târgu Secuiesc/Kézdivásárhely - d. 1956, Cluj/Kolozsvár) = János Sándor

➡ János (n. 9 aprilie/April 1917, Cluj/Kolozsvár - d. 25 februarie/February 1974, Cluj/Kolozsvár) = (nupt. 11 mai/May 1950) Elena David (n. 18 august/August 1921, Cluj/Kolozsvár - d. Cluj/Kolozsvár), s.p.

➡ Irén Aliz (Irina Alice) (n. 12 mai/May 1919, Cluj/Kolozsvár - d. 8 august/August 1994, Cluj/Kolozsvár)

[I] = (nupt. 29 decembrie/December 1938) Tiberiu Grigore Babcsak (n. 13 aprilie/April 1913, Beclean/Bethlen) - *div. 26 iulie/July 1950, Cluj/Kolozsvár*, s.p.

[II] = (nupt. 22 martie/March 1952, Cluj/Kolozsvár) József László Sass [Iosif Ladislau Schneider] (n. 27 decembrie/December 1918, Arad/Arad - d. 30 aprilie/April 1998, Cluj/Kolozsvár) - *artist emerit / artist emeritus*, s.p.

➡ I3. **Anna-Károlina (Linka)** (n. 1854 [b. 12 iulie/July 1854, Suceagu/Szucság] - d. ante 1894) = Ferenc Fosztó de Maros-Koppánd (n. 1832 - d. 1902, Hida/Hídalmás [sep. Hida/Hídalmás]) - *recăsătorit cu Blanka Kiss; au avut mai mulți copii / remarried to Blanka Kiss; they had several children*

➡ I4. **Iloná** (n. 1855 [b. 17 iulie/July 1855, Suceagu/Szucság] - d. 1 mai/May 1859, Suceagu/Szucság [sep. 3 mai/May 1859, Suceagu/Szucság]), s.p.

➡ I5. **Eszter** (n. 1857 [b. 20 septembrie/September 1857, Suceagu/Szucság] - d. 27 octombrie/October 1888 [sep. Zalău/Zilah]) - *a trăit la Hida/Hídalmás / lived in Hida/Hídalmás*

➡ I6. **Károly** (n.15 martie/March 1863, Suceagu/Szucság [b. 7 aprilie/April 1863, Suceagu/Szucság] - d. ante 1918) - *fl. 1902; gazdatiszt / ofițer economic (agricol); necăsătorit / farm superintendent; unmarried*, s.p.

➡ H3. **Károlina (Linka)** (n. 19 martie/March 1835, Suceagu/Szucság [b. 29 martie/March 1835, Suceagu/Szucság] - d. ?) - *fl. 1855, la botezul lui / at the baptism of I4. Ilona; Anna și Károlina erau singurele dintre frații Korda care mai trăiau la 1887 / Anna and Károlina were the last of the Korda siblings to be alive in 1887* = Sándor Majthényi de Kis-Majthény

➡ I1. Róza

➡ I2. Anna, s.p.

➡ I3. Endre

➡ H4. **Eszter** (n. 1840 [b. 8 iulie/July 1840, Cluj/Kolozsvár] - d. 1842 [sep. 30 aprilie/April 1842, Suceagu/Szucság]), s.p.

➡ H5. **László (III)** (n. 1831 [b. 2 august 1831, Suceagu/Szucság] - d. 9 februarie/February 1849 - *pe front/killed in action*), s.p.

➡ H6. **Dezső** (n. 1833 [b. 22 iulie/July 1833, Suceagu/Szucság] - d. 9 iulie/July 1849, Suceagu - *rănit pe front/wounded in action*), s.p.

➡ G2. **Ádám** (n. 1794 - d. 18 septembrie/September 1862 [sep. septembrie/September 1862, Feldioara/Melegföldvár]) = (nupt. 1832) Zsuzsanna Toldalagi de Nagy-Iklód - *au fost nașii lui I4. Ilona în 1855 / the godparents of I4. Ilona in 1855 [prin Zsuzsanna, căsătorită cu Ádám Korda, și Druzsiána, căsătorită cu Lőrinc Tholdy, ramura lui György (IV) Toldalagi de Nagy-Iklód, din Comitatul Solnoc-Dăbâca/Szolnok-Doboka vármegye s-a stins / with Zsuzsanna, married to Ádám Korda, and Druzsiána, married to Lőrinc Tholdy, the György (IV) Toldalagi de Nagy-Iklód branch of the family, from the Solnoc-Dăbâca County/Szolnok-Doboka vármegye, became extinct]*, s.p.

➡ G3. **Rózsi** *[nu cunoaștem detalii despre ea în afara informațiilor sporadice din jurnalul lui Ferenc Kabos, vezi / no known details other than the sporadic information in Ferenc Kabos's diary, see Ildikó Antal Szép,* Az elfeledett. A szucsági református kollégista, Kabós Ferenc naplója a reformkori Kolozsvárról *(Cluj-Napoca: Exit, 2017)] - fl. 1834*

➡ D3. **Borbála** (n. ? - d. 1728)

[I] = János Szőllősy

[II] = István (III) Keczeli de Farnas (n. ? - d. 1735), s.p.

➡ C3 [II]. **Borbála** = András (II) Szilágyi de Székely-Kocsárd

➡ D1. Anna = István Fráter

➡ C4 [III]. **Zsigmond (III)** (n. 1678 - d. 1726, Odorheiu Secuiesc/Székelyudvarhely) - *főkir.bíró / judecător-șef în Scaunul Odorheiului/Udvarhelyszék / chief judge in the Odorhei Szekler Seat/Udvarhelyszék* = Rebeka Sárpataki (n. 1680, Odorheiu Secuiesc/Székelyudvarhely - d. ?) - *recăsătorită cu György Vas / remarried to György Vas*, s.p.

➡ D1. **Zsuzsanna** (n. 1701[7?], Odorheiu Secuiesc/Székelyudvarhely - d. 1753) = (nupt. 1722) ct. Ferenc Haller de Hallerkeö (n. 1700 d. ?) - *au avut mai mulți copii, inclusiv pe / they had several children, including Antal Haller (n. ? - d. 1796) [pentru detalii privind descendenții Haller, vezi / for details regarding the descendants of the Haller family see Dan-Ionuț Julean & Dana Julean,* Ascensiunea și decăderea domeniului Haller din Coplean. Destinul unei familii, destinul unui castel / The Rise and Fall of the Haller Estate in Coplean. The Destiny of a Family, the Destiny of a Castle *(Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2019) - e-book: http://www.editura.ubbcluj.ro/bd/ebooks/pdf/2602.pdf]*

➡ D2. **Klára** = br. György Vitéz de Magyarbikal (n. 1694 - d. 1732) - *titlu de baron din 1730 / received the baronship in 1730*

➡ E1. Klára = Zsigmond Biró de Homoród-sz-márton - *au avut 2 fii / they had 2 sons*

➡ E2. Éva

[I] = Dániel Sándor de Vargyas - *au avut un fiu / they had a son*

[II] = br. Sámuel Inczédy - *au avut o fiică / they had a daughter*

➡ E2. Erzsébet = ct. Sándor Teleki - *au avut copii / they had children*

➡ D3. **Mária** (n. ? - d. 1767 [sep. 1767, Valea Lungă/Hosszúaszó, județul Alba/Alba County]) = (nupt. 7 ianuarie/January 1717) br. András Szentkereszti de Zágon (n. 1684, Cluj/Kolozsvár - d. 1745, Cernăuți/Czernowitz) - *főkapitány / comandant principal al cetății Făgăraș/Fogaras / main comander of the Făgăraș/Fogaras Fortress*

➡ E1. Zsigmond (n. 1745 - d. 1823) = ct. Zsuzsanna Mikes de Zabola - - *au avut copii / they had children*

➡ E2. László, s.p.

➡ E3. Borbála = (nupt. 1763) ct. László Kún de Osdola - *au avut copii / they had children*

➡ E4. Klára = Sámuel Tompa

➡ E5. Júlia = ct. Miklós Kún de Osdola - *au avut o fiică / they had a daughter*

➡ E6. Anna = István Ugron de Ábránfalva - *la a doua căsătorie; au avut două fiice / second marriage; they had two daughters*

➡ E7. Sámuel = Zsuzsanna Daniel de Vargyas - *au avut copii / they had children*

➡ D4. **Zsigmond (IV)** - *titlul de baron din 15 septembrie 1730 / received the baronship on the 15th of September 1730*

[I] = br. Zsuzsanna Bánffy de Losoncz, s.p.

[II] = ct. Júlia Nemes de Hídvég (n. 1713 - d. 1796), s.p.

➡ D5. **László (I)** = ct. Anna Lázár de Szárhegy (n. ? - d. 1735) *[prin ea și sora ei Mária, căsătorită cu ct. Sámuel Bethlen, ramura de Gyalakút devine extinctă / with her and her sister Mária, married to ct. Sámuel Bethlen, the Gyalakút branch became extinct]* - *titlul de baron din 15 septembrie 1730 / received the baronship on the 15th of September 1730*

➡ E1. **György (II)** (n. mai 1721, Cluj/Kolozsvár ? - d. 12 ianuarie/January 1786, Viena/Wien [sep. 1786 probabil la / probably in Cehu Silvaniei/Szilágycseh - *în cavoul familiei / in the family vault*]) - *főispán / prefect al comitatului Cluj/Kolozs / prefect of Cluj/Kolozs County* = (nupt. 1748) ct. Teleki de Szék Zsuzsanna (n. 1732 - d.13 martie/March 1778 [sep. 16 martie/March 1778, Cehu Silvaniei/Szilágycseh]) - *Maria Tereza conferă rangul de conte în 14 iulie 1779 / Maria Theresa bestowed the countship on the 14th of July 1779*

➡ F1. **Zsuzsanna** (n. ? - d. iulie/July 1818 [sep. 1818, probabil la / probably in Zalău/Zilah]) = ct. Sámuel Bethlen de Iktár

➡ G1. ct. Sámuel Bethlen de Iktár = Klára Simény de Sárd (n. ? - d. 1848)

➡ ct. Domokos (n. ? - d. 1866, Viena/Wien [sep. Cluj/Kolozsvár, Cimitirul Házsongárd Cemetery - *în cavoul familiei Bethlen de Iktár / in the Bethlen de Iktár family vault*]) = Zsuzsanna Wesselényi de Hadad (n. 1808 - d. 1881) - *div.*, s.p.

➡ ct. Katalin Bethlen (n. 1814 - d. 1871)

[I] = (nupt. 1830) ct. Mihály Kornis de Göncz-Ruszka (n. 1796 - d. 1835) - *au avut copii / they had children*

[II] = (nupt. 1840) br. Miklós Bánffy de Losoncz (n. 1802 - d. 1894) - *la a doua căsătorie; titlul de conte din 1855 / second marriage; received the countship in 1855*

➡ ct. Erzsébet (n. 1841 - d. 1913) = ct. Richard Berchtold (n. 1837 - d. 1906)

➡ ct. György (n. 1844 - d. 1929) = (nupt. 1870) br. Irma Mária Bánffy de Losoncz (n. 1852 - d. 1875)

➡ ct. Katalin (Katinka) (n. 1871 - d. 1974) = Tamás Barcsay de Nagybarcsa (n. 1868 - d. 1936)

➡ László (n. 1905 - d. 1975)

➡ József = Éva Dezső (n. 1908 - d. 1999)

➡ Tamás - *trăiește în Canada / lives in Canada*

➡ Katherine - *trăiește în Canada / lives in Canada*

➡ ct. Miklós (n. 1873 - d. 1950) = (nupt. 1939) Aranka Váradi (n. 1885 - d. 1966) - *la a doua căsătorie / second marriage*

➡ ct. Katalin (n. 1924) = (nupt. 1946) Ted Jelen (n. 1920 - d. ?)

➡ Elizabeth (n. 1948)

➡ Nicolette (n. 1950)

➡ David (n. 1955 - d. ?)

➡ F2. **Anna** (n. cca. 1750, Cluj/Kolozsvár - m. 1820, Corunca/Koronka)

[I] = (nupt. 1767) br. Elek Bánffy de Losoncz (n. 1735 - d. 1824) - *div. 1785*, s.p.

[II] = (nupt. 1786, Târgu-Mureș//Marosvásárhely) ct. László (II) Toldalagi de Nagyercse (n. 23 octombrie/October 1748 - d. 5 martie/March 1805[6?], Corunca/Koronka), s.p.

➡ F3. **Ádám** (n. 4 aprilie/April 1757 - d. 20 ianuarie/January 1785, Cluj/Kolozsvár [sep. Cehu Silvaniei/Szilágycseh - *în cavoul familiei / in the family vault*]) = Anna Dániel de Vargyas [sep. Cehu Silvaniei/Szilágycseh - *în cavoul familiei / in the family vault*]

➡ G1. **György (III) ct. Korda de Borosjenő** (n. 1782 - d. 2 februarie/February 1795, Cluj/Kolozsvár [sep. 29 martie/March 1795, Cehu Silvaniei/Szilágycseh - *în cavoul familiei / in the family vault*]), s.p.

➡ F4. **Katalin**, (n. 1760 - d. 30 ianuarie/January 1788 [sep. 1788, Alsózsolca - *în cavoul familiei Vay / in the Vay family vault*]) = (nupt. 18 aprilie/April 1783) ct. Dániel Vay de Vaja (n. 1750 - d. 1798), s.p.

➡ F5. **Mária** (n. 1761 - d. 19 martie/March 1810 [sep. 1810, Sânmărghita/Szentmargita, județul Cluj/Cluj County]) = br. László Kemény de Gyerőmonostor, s.p.

➡ F6. **Zsigmond (VI)** - *kapitány / comandant, decedat tânăr înainte de 1778 / commander, died young before 1778*, s.p.

➡ F7. **György** - *a murit copil / died as a child*, s.p.

➡ F8. N.N. - *o fiică, a murit copil / a daughter, died as a child, s.p.*

➡ F9. N.N. - *o fiică, a murit copil / a daugther, died as a child, s.p.*

➡ D6. **György** - *a murit copil / died as a child*, s.p.

➡ B2. [posibil fiu / possible son] **Mihály (II)** = Anna Szentandrássy de Borosjenő - *fl. 1656 comitatul Zarand/Zaránd County*

Prescurtări Shortcuts	**n.** natus	**b.** baptizatus	**d.** denatus	**sep.** sepultus	**nupt.** nupti fuerunt	**div.** divortium	**s.p.** sine prole	**fl.** floruit	**cca.** circa	**br.** baronis/ baronissa	**ct.** comitis/ comitissa
Română	născut	botezat	decedat	înmormântat	căsătorit	divorț	fără urmași	atestat în viață	circa	baron/ baroneasă	conte/ contesă
English	born	baptised	deceased	buried	married	divorce	without offspring	known to be alive	circa	Baron/ Baroness	Count/ Countess

* Această genealogie este rezultatul cercetării cumulative și comparate din sursele citate pe parcurs completate de cercetări în biblioteci și arhive publice parohiale și administrative.
This genealogy is the result of the cumulative and comparative research based on the sources that have already been cited and which are complemented by the research in libraries and public parochial and administrative archives.

În anul 1894 murea Anna Korda de Borosjenő, soția lui Károly Versényi. Cu ea s-a stins numele Korda pentru totdeauna.

O sută de ani mai târziu, murea la Cluj o stră-strănepoată îndepărtată a ei, care a păstrat vie amintirea familiilor din care descindea indirect, respectiv cu care se înrudea colateral, prin câteva obiecte de preț salvate din vrajba secolului al XX-lea. Cu această carte, am îndeplinit un testament moral, iar sigiliul moștenit de la György (IV) Korda și transmis, pe linie feminină, după patru generații, a revenit la lumină. Astfel, cele două ramuri ale familiei Korda de Borosjenő s-au regăsit în epoca digitalului, iar moștenirea lor se vede recompusă din fragmente și povești demult uitate, într-o microistorie de familie.

In 1894 Anna Korda de Borosjenő, the wife of Károly Versényi died. Together with her the Korda name would become extinct forever.

One hundred years later, a distant niece of hers died in Cluj; she was the one who kept alive the memory of the families from which she descended indirectly, respectively with which she was related to collaterally, thanks to some precious objects salvaged from the enmity of the 20th century. With this book a moral testament is fulfilled, while the seal inherited from György (IV) Korda, and transmitted through a feminine line, came back to light, after four generations. Thus, the two branches of the Korda de Borosjenő family are rejoined in the digital age, and their legacy is recomposed from fragments and stories long forgotten.

ISBN: 978-606-37-1369-9